

51. Tiistaina 17 päivänä syyskuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

Hallituksen esitys n:o 57 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1992..... 1274

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Isohookana-Asunmaa, Kauppinen, Kemppainen, Koskinen, M. Laukkanen, Ollila, Paasio, Rauramo, O. Rehn, Rinne, Ryynänen, Särkijärvi, Varpasuo ja Virrankoski.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kemppainen, Virrankoski ja Kauppinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Rauramo, virkatehtävien vuoksi ed. Metsämäki sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Rinne ja Virrankoski, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Koskinen, M. Laukkanen ja Varpasuo sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Paasio, tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Isohookana-Asunmaa ja yksityisasioiden vuoksi ed. Ollila sekä tämän kuun 25 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat O. Rehn, Ryynänen ja Särkijärvi.

Uusia hallituksen esityksiä

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan syyskuun 13 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 58—60, 62—67, 69, 70 ja 72—74, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemichelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 179, 182, 184 ja 200. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Helteen ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta työllisyys- ja talouspolitiikasta

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime perjantain ensimmäisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Helteen ym. välikysymykseen n:o 2 hallituksen harjoittamasta työllisyys- ja talouspolitiikasta ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Vähänäkki ja Pulliainen.

Kun välikysymykseen on liittynyt kaikkiaan 58 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Ed. Aittoniemen ym. välikysymys hallituksen harjoittamasta talouspolitiikasta

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime perjantain ensimmäisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantuun ed. Aittoniemen ym. välikysymykseen n:o 3

hallituksen harjoittamasta talouspolitiikasta ei ole sen allekirjoittajien lisäksi yhtynyt muita edustajia.

Näin ollen, kun valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentissa edellytettyä määrää, vähintään 20:tä edustajaa, ei ole välikysymykseen yhtynyt, on tämä välikysymys katsottava rauenneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Hallituksen esitys n:o 57 valtion tulo- ja menoarvioiksi vuodelle 1992

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kääriäinen: Herra puhemies! Suomen kansa elää vakavia aikoja. Kun sata yritystä viikossa menee konkurssiin ja kun työttömien määrä kasvaa 20 000:lla joka kuukausi, ollaan kansakunnan perimmäisten kysymysten äärellä. (Ed. Rajamäki: Veret seisoo!) Nyt jos koskaan tarvitaan yhteisvastuullisuutta, vastuunkantoa ja yksimielisyyttä. (Ed. Tennilä: Mitä tekee hallitus?) Nyt ei ole poliittisten irtopisteiden keruun, järjestöpoliittisen profiilin noston eikä taloudellisen itsekkyyden aika.

Hallituksen budjettiesitystä on erityisen voimakkaasti arvostellut suurin oppositiopuolue, joka kantoi koko viime vaalikauden päävastuun maan ja hallituksen talouspolitiikasta. Tämän takia on paikallaan vertailla nykyistä tilannetta viime syksyyn, jolloin sosialidemokraattinen valtiovarainministeri esitteli eduskunnalle kuluvan vuoden budjettiesityksen.

Vuosi takaperin hallituksen budjettiesityksessä ennustettiin bruttokansantuotteen kasvavan tänä vuonna 0,5 prosenttiyksikköä, kun se todellisuudessa laskee 5 prosenttiyksikköä eli enemmän kuin koskaan aikaisemmin rauhan aikana itsenäisen Suomen historiassa. Työttömyysasteeksi vuosi takaperin budjetissa ennustettiin 4:ää prosenttia, kun se tosiasiaa on nyt kaksinkertainen.

Tämän vuoden budjetin menojen reaali kasvaksi kerrottiin ensin 2 prosenttia ja sen jälkeen 4, mutta todellisuudessa reaali kasvun on yli 10

prosenttia. Valtiontalouden väitettiin olevan ylijäämäinen, kun se todellisuudessa tulee olemaan yli 24 miljardia markkaa alijäämäinen.

Vielä joulukuussa valtiovarainministeri Louekoski kehui valtiontalouden olevan edelleen varsin hyvässä kunnossa. Valtiovarainministeri Louekoski sanoi budjettipuheessaan: "Valtiontalous on ylijäämäinen, myös budjettitalous on sitä, ja se ei ole ylijäämäinen sattuman kautta. Se on ylijäämäinen siitä syystä, että hallitus haluaa varautua huonompien päivien varalle." Nyt elämme noita huonoja päiviä, mutta valtiontalouden ylijäämän sijasta meillä on ennätysmäinen valtiontalouden alijäämä. Valtion kassakirstu ei pullistele rahaa vaan velkakirjoja.

Keskusta varoitti viime vaalikaudella jatkuvasti maan taloutta uhkaavasta syöksykierteestä ja tarjosi hallitukselle yhteistyötä. Tähän yhteistyötarjoukseen ei tartuttu, vaan hallitus leimasi ylimielisesti puheemme opposition joutavanpääväiseksi mustamaalaukseksi. Silloinen pääministeri väitti maan talouden kaikkien elementtien olevan kunnossa ja sanoi hallituksen keskittyvän loppukautensa ajan vain sadonkorjuuseen. Edellisen hallituksen viivyttelyn vuoksi kasvoi työttömien määrä viime vuoden lopulta kesään mennessä 100 000 ihmisellä. Konkurssien aalto on pyyhkäissyt yli maan.

Suomen kansantuote on nyt laskenut vuoden 1988 tasolle, mutta samaan aikaan hinnat, julkiset menot ja palkat, erityisesti liukumista johtuen, ovat rajusti nousseet. Olemme hinnoitelleet itsemme ulos maailmanmarkkinoilta. Tämä näkyy selvästi viennin osuuden laskuna bruttokansantuotteesta, laajoina lomautuksina ja kasvavana työttömyytenä.

Viime vaalikaudella päävastuun talouspolitiikasta kantaneet sosialidemokraatit ovat syyllistyneet poliittiseen kasinopeliin. Yhteiset pelimarkat, jotka ovat vielä paljolti velaksi hankitut, on pistetty menemään, ja nyt kun tuli laskun maksamisen aika, ilmoitti puolue, ettei se ole halukas hallitusvastuun kantamiseen. Ilmeisesti talouden todellinen tila oli vaalien jälkeen valjennut SDP:n johdollekin, koska kansantuote putoi jo maaliskuussa noin 4 prosenttia viime vuoteen verrattuna.

Talouden umpikujan pääarkkitehdit ovat edellisen hallituksen valtiovarainministerit Liikanen ja Louekoski. Ensin SDP pani maan asiat sekaisin hallituksessa, ja nyt se ilmeisesti aikoo oppositiossa puoluekokouksuuksissaan kaikin tavoin kamppailla talouden tervehdyttämistä.

Toivottavasti järki voittaa ainakin ay-liikkeessä SDP:n sekaannuksesta huolimatta.

Vasemmisto-oppositio uhkaa torjua kaikki säästötoimet ja vaatii julkisen talouden varoin tehtävää elvytystä. Tuskin missään länsimaassa on kokeiltu niin voimakasta julkista elvytystä kuin Suomessa tänä vuonna. Kansantuote laskee ainakin 5 prosenttia, mutta valtion menot kasvavat edellisen hallituksen päätösten perusteella reaalisesti yli 10 prosenttia. Tällaista elvytystä ei minkään maan talous pidemmän päälle kestä.

Jos oppositio vastuuttomuuttaan estää säästölakien voimaantulon ensi vuonna, ovat edessä jo ensi vuonna tuntuvat veronkorotukset ja ilmeisesti myös aiottua suurempi lainanotto, joka tarkoittaa käytännössä kiristyviä veroja tulevina vuosina. Tällaista tämän päivän syömävelkaa ei pitäisi enää lisätä tulevien työntekijä- ja veronmaksajapolvien maksettavaksi.

Kun kansantuote laskee 5 prosenttia, tuntuvat käsittämättömiltä etu- ja työmarkkinajärjestöjen johtajien ehdottomat kannanotot siitä, ettei missään tapauksessa saa koskea saavutettuihin etuihin. Heidän talousoppiensa mukaan kansantuotteen lasku pitäisi ilmeisesti rahoittaa vain lisävelanotolla ulkomailta. Tämä talousteorია on kuin lainattu paroni von Münchausenin ihmeellisistä seikkailuista.

Devalvaatiohyötyä lietsoo jatkuvasti epäpyhä allianssi, johon kuuluu teollisuuspiirejä, ventialojen ammattiyhdistysjohtajia ja, kummallista kyllä, myös osa poliittisesta vasemmistosta. Tämä lietsominen on koko kansakunnan kannalta tuhoisaa, ja laskun siitä maksavat kasvava työttömien joukko ja velkaantuneet ihmiset ylikorkeina korkoina. Ilmeisesti devalvaatiota ajavat ay-johtajat laskeskelevat, että vientiteollisuuden tilapäinen devalvaatiohyöty pystyttäisiin nopeasti mittaamaan ulos omille jäsenille uudelle palkkaliikumakierteellä. Todellisuudessa seurauksena olisi hintojen nousukierre ja laaja konkurssiaalto erityisesti niissä yrityksissä, joilla on runsaasti ulkomaista velkaa. Näitä yrityksiä on myös metsä- ja metalliteollisuudessa.

Devalvaation liikkeelle sysäämän palkkaliikuman maksaisivat pitkälti konkurssiin menevien yritysten työntekijät työttömyydellään. Devalvaatiota ajavat ay-johtajat eivät toimillaan myöskään edistä millään tavoin solidaarista palkkapolitiikkaa koko palkansaajakentässä. 1990-luvun Eurooppaan ei sovi vanhakantainen hyppydevalvaatio, joka pyörittää hinta- ja palk-

kakarusellia eikä kuitenkaan ratkaise teollisuutemme rakenne- ja kustannusongelmia.

Hallituksen tiukka budjettiesitys on poliittisen vastuunkantajan esitys. Se ei vaaranna sosiaalisen hyvinvointiyhteiskuntamme perusteita. Sen perusteita sen sijaan romuttavat ne, jotka tahtovat jatkaa hillitöntä velkaantumiskierrettä eivätkä halua osallistua suomalaisen tuotannon ja työn kilpailukyvyyn kohentamiseen. Vain Suomen talouden kunnostamisen kautta voidaan turvata hyvinvointiyhteiskunnan perusta ja saada uudelleen lisää voimavaroja ihmisten perusturvan parantamiseen.

Erityisen epäuskottavaa on se, että kansalaisten perusturvasta ovat huolestuneita nyt ne poliittiset piirit, jotka kasvattivat valtion menoja viime vaalikaudella 50 miljardilla markalla, mutta eivät tästä kakun kasvusta halunneet antaa palaakaan esimerkiksi kansaneläke- ja opintotukiudistuksien käynnistämiseen ja muuhun perusturvan kohentamiseen. Silloin kun kansakunnalla ja valtiontaloudella olisi ollut varaa perusturvauudistuksen ripeään toteuttamiseen, ei siihen ollut hallituksella poliittista tahtoa. (Ed. Jaakonsaari: Voi, voi!)

Perusturvauudistus käynnistyy ensi vuonna muuttamalla opintotuki opintorahapainotteiseksi ensi vaiheessa korkeakouluopiskelijoiden osalta. Kenenkään opintotuki ei heikkene, mutta korkeakouluopiskelijoiden osalta se paranee tuntuvasti. Näissä olosuhteissa uudistus ei tietenkään odotuksiin verrattuna ole riittävä, mutta se on kuitenkin oikeasuuntainen toimi, jolle keskusta edellyttää jatkoa tulevisia budjeteissa. Tärkeää on se, että opintolainojen korkojen verovähennysoikeus rinnastetaan asuntolainoihin kulutusluottojen sijasta.

Niukkuuden oloissa budjettiesitys on laadittu mahdollisimman sosiaaliseksi. Budjetin valmistelussa on torjuttu monia esityksiä sosiaalipolitiikan, sosiaalisen turvallisuuden, heikentämiseksi. Vastoin opposition väitteitä ei perusturvaetuksia ole leikattu, mutta ansiosidonnaiseen turvaan on tehty tarkistuksia. (Ed. Jaakonsaari: Miten työttömyysturva?) Epäsosiaalisuutta ei suinkaan todista se, että sosiaali- ja terveysministeriön menot kasvavat 17 prosenttia tämän vuoden budjettiesitykseen verrattuna.

Vakuutetun kansaneläkemaksun ulottaminen eläkeläisiin ei koske lainkaan pienimpiä eläkkeitä, kuten pelkästään kansaneläkkeen varassa eläviä eläkeläisiä. (Ed. Gustafsson: Entä pieniä työeläkkeitä?)

Sairauskulujen verovähennysoikeudesta ovat eniten hyötäneet suurituloiset, mutta kaikkein pienituloisimmille ei sillä ole ollut merkitystä.

Myös verotaulukkojen jäädyttäminen koskee ankarimmin suurituloisia.

Veteraanien kuntoutusmäärärahoihin budjetissa on yli 10 prosentin korotus. Keskustan ryhmä odottaa, että hallitus valmistelee vielä erikseen toimenpiteitä, joilla Suomen itsenäisyyden juhluvuonna parannetaan vähävaraisimpien veteraanien asemaa.

Lapsilisien korotus 22 prosentilla lokakuun alussa merkitsee lapsilisien korottamista yli 800 miljoonan markan verran ensi vuoden aikana. Keskustan vaatimuksesta myös alle kolmivuotiaiden korotettu lapsilisiä säilyy.

Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeutta lisätään lapsiperheiden osalta.

Julkisin varoin tapahtuvaa asuntotuotantoa ja korjaustoimintaakin käynnistyy ensi vuonna ennätysmäärä. Tuloratkaisun syntyessä asuntotuotantoa voidaan lisätä vielä tätäkin enemmän.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä yhteiskuntasopimuksen pikaista aikaansaamista. Tällä sopimuksella on palautettava suomalaisen työn ja tuotannon kilpailukyky. (Ed. Gustafsson: Enemmän tekoja!) Korkean kustannustasomme alentaminen on toteutettava tasapuolisesti eri väestöryhmien osalta puuttamalla niin palkkoihin, maataloustuloon, kantohintoihin kuin pääomatuloihinkin.

Hallituksen budjettiesitys toteuttaa yhteiskuntasopimusta niiden osalta, joiden toimeentulo ratkaisevasti riippuu valtiovallan päätöksistä ja valtion budjetista. Budjettiesitys pitää sisällään yhteiskuntasopimuksen toteuttamisen perusturvan varassa elävien, eläkeläisten, maatalouden ja valtion palveluksessa olevien osalta. Lakisääteisten perusturvamenojen osalta budjettiesitys sisältää niiden indeksitarkistusten jäädyttämisen ensi vuonna, ja valtion palkkamenojen osalta budjetti tarkoittaa noin 5 prosentin leikkausta tuloissa. Paras tapa tämän leikkauksen toteuttamiseen olisi lomarahoihin luopuminen.

Eläkkeiden ja muiden sosiaalietuuksien indeksitarkistuksista voidaan luopua vain sillä edellytyksellä, että tulopoliittisissa ratkaisuissa muiden tulonsaajaryhmien menoja leikataan tai että vastaava vaikutus saadaan aikaan muilla järjestelyillä. Vain tällä ehdolla keskusta on valmis luopumaan ensi vuonna indeksitarkistusten suorittamisesta ja on valmis hyväksymään ne maatalouteen kohdistuvat tuntuvat leikkaustoi-

met, jotka sisältyvät ensi vuoden budjettiesitykseen. (Ed. Jaakonsaari: Entä työeläkkeet?) Keskustan eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitusohjelman mukaisesti aloitetaan kelaudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen vuonna 1993.

Keskustan eduskuntaryhmä vetoaa vakavasti kaikkiin työmarkkinaosapuoliin ja eduskunnan poliittiseen oppositioon oikeudenmukaisen yhteiskuntasopimuksen pikaiseksi toteuttamiseksi. Keskusta odottaa, että etujärjestöjohtajat avaavat tietä työmarkkinaratkaisuille presidentin, ministerien ja kansanedustajien jo osoittaman esimerkin mukaisesti. Ratkaisun kaataminen merkitsisi väistämättä työttömyyden vieläkin paljon rajumpaa kasvua, tuloerojen nopeaa lisääntymistä, korkotason huimaa nousua, kansakunnan ja valtiontalouden velkaantumista kestäättömästi, koko kansantalouden vaarantumista vuosiksi eteenpäin ja myös yhteiskunnallista rauhattomuutta. Jatkuessaan talouden syöksykierre heikentää kohtalokkaasti Suomen mahdollisuuksia osallistua Euroopan yhdentymiskehitykseen ja saada siitä kohtuullista hyötyä koko kansalle ja kansantaloudelle.

Herra puhemies! Kansainvälisen toimintaympäristömme rajut muutokset viime aikoina ja erityisesti loppukesästä ovat totuttaneet kansalaiset nopeisiin ajattelutavan muutoksiin.

Suomen suhteet naapureihin ovat olleet vuosikymmeniä vakaat ja yhteistyöhakuiset. Muutosten keskellä on syytä pohtia, miten pohjoismainen yhteistyö jaksaa eurooppalaisen integraation paineissa, miten järjestämme suhteemme Venäjä-Neuvostoliittoon ja miten muutamme konkreettiseksi toimenpiteiksi Baltian maihin nyt suuntautuvan myötätunnon ja kannustuksen.

Neuvottelut Eta-järjestelystä jatkuvat tiiviisti kesätaun jälkeen. Neuvottelujen etenemisen kannalta äskettäiset Norjan vaalit ja niissä tapahtunut integraation vastaisten voimien eteenpäinmeno olivat hälytysmerkki. Kiistakysymyksissä, kuten kalastuksessa, kaivataan nopeaa etenemistä ja joustoa. Uskon näin ajateltavan myös EY:n vastuullisissa piireissä. Eta-sopimusta ei voida kaataa sittenkään vähäisiin erimielsyyksiin. On muistettava, että Eta-sopimus on välttämätön paitsi Suomen myös EY-jäsenyyttä jo hakeneiden Efta-maiden, Itävallan ja Ruotsin, kannalta. Keskustan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä Eta-sopimuksen pikaista syntymistä.

Mitä sitten Etan jälkeen? EY-jäsenyyshakemuksella näkyy lyötävän poliittista mynttiä eri tahoilla. Hokemalla jäsenyyshanomuksen jättämistä saattaa kyllä saada euroinnostuneelta poliittiselta kommentaattorilta kunniamaininnan, vaikka sillä tuskin on laajempaa merkitystä ja käyttöä. Suomalaisessa Eurooppa-keskustelussa on nyt viileän erittelevän otteen aika.

Keskusta tulee osaltaan kiihkottomasti punnitsemaan EY-jäsenyyden etuja ja haittoja kiinnittäen tasapainoisesti huomiota mahdollisen jäsenyyden turvallisuuspoliittisiin ja taloudellisiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Hallituksen tulee pikaisesti tuoda EY-jäsenyyden eri puolia koskevan selvitystyönsä tulokset julkisuuteen ja eduskunnalle, jotta alkava laaja kansalaiskeskustelu voisi perustua tosiasioihin. Syytä on kuitenkin korostaa, että Suomen ratkaisut tehdään suuntaan tai toiseen kuitenkin vasta Etasopimuksen jälkeen. Keskusta on pohdinnassa mukana vastuullisesti suomalaiset arvot tunnustaan ja maan etua hakien.

Eurooppalaiset keskeiset arvot, demokratia, ihmisoikeudet ja markkinatalous, ovat myös Suomen yhteiskunnan peruspilareita. Sen vuoksi keskusta huolehtii osaltaan siitä, että Suomi on jatkossakin vahvalla itsetunnolla mukana eurooppalaisessa päätöksenteossa siellä, missä Suomea ja Eurooppaa koskevat suuret päätökset tehdään.

Pohjoismaisen yhteistyön haasteet liittyvät pitkälti integraatioon ja siihen, että aikanaan asetetut tavoitteet on pitkälti saavutettu. Pohjoismaat muodostavat perheyhteyden, jonka yhdessäolo on luontevaa, mutta jonka perheen jäsenet haluaisivat välillä virikkeitä ulkopuolelta yhteisten harrastusten tultua rutiiniksi. Integraation edetessä uutta ei ole löydettävissä byrokratiaa paisuttamalla, vaan sisällöllisiä uusia näkymiä etsimällä. Pohjoismaisuudelle löytyy kuin luonnostaan uusi tehtävä muuttuvassa Euroopassa. Pohjoismaisten arvojen eli sosiaalisen vastuun, demokratian ja ympäristönäkemyksen pohjalta voimme antaa vahvan panoksemme 90-luvun Euroopan rakentamiseen ja samalla vahvistaa omaleimaista pohjoismaista identiteettiämme.

Baltian vastaitseenäistyneet maat liittyvät itämerelliseen ja myös pohjoismaiseen kulttuuripiiriin luontevasti sekä historiallisin että maantieteellisin perustein. Baltian maita on tuettava itsenäisellä kehitystiellään niin henkisesti kuin taloudellisestikin. Eritoten veljeskansallamme virolaisilla on oikeus odottaa meiltä vahvaa

panosta itsenäisyyden elementtejä rakennettaessa.

Naapuruutemme Venäjä-Neuvostoliittoon, tällä hetkellä tulevasta epätietoiseen suurvaltaan, asettaa maamme ulkopolitiittiselle johdolle haasteita. Seuraamme demokratisoitumiskehitystä ja talousuudistuksia tarkasti ja tietysti myönteisesti. Suomen ja Neuvostoliiton sopimusjärjestelyjä on tarkasteltava kokonaisvaltaisesti uudessa tilanteessa. Venäjän federaation nousu uudeksi voimatekijäksi edellyttää jo sinällään pohdintaa, miten sen kanssa kehitämme vakautta ja monipuolista yhteistyötä edistävän nykyaikaisen suhdejärjestelyn.

Yya-sopimus on toiminut kiitettävästi Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden perusasiakirjana. Eurooppa on muuttunut rajusti ja on peräti toisenlainen kuin vuonna 1948 tai jopa vuonna 1990. Yya-sopimuksen korvaava suhdejärjestely on kahdenvälisissä neuvotteluissa hiottava huolella tarpeista käsin uudet olosuhteet ja kollektiiviset turvallisuusjärjestelyt huomioon ottaen. Oleellista on kanssakäyminen, ystävällisten ja hyvien suhteiden jatkaminen, kaupan ja kulttuurivaihdon lisääminen.

Herra puhemies! Palaan puheenvuoroni alkuosaan. Talouden ahdingosta selvittää, jos niin halutaan, mutta se edellyttää toimintaympäristössämme tapahtuneiden muutosten tunnistamista. Jaettava on vähentynyt, ainakin joksikin aikaa. Perinteinen hallituspolitiikka ei käy. Sinulle—minulle—jakaminen on tullut tiensä päähän. On uskallettava tehdä hetkellisesti epämiellyttäviltä tuntuvia päätöksiä, jotka pitemmän päälle kuitenkin korjaavat kurssia. On oltava johtajuutta, mutta ei vetele vanhan mallinen oppositiopolitiikkakaan, joka jo periaatteessa asettuu kaikkea hallituksen esittämää vastaan. Se ei ole enää uskottavaa.

Sama koskee etujärjestöjä. Nyt on kyettävä tekemään kustannuksia alentava työmarkkinaratkaisu tilanteessa, jossa jaettavaa on suunnilleen yhtä paljon kuin vuonna 1988. (Ed. Gustafsson: Joidenkin on puolustettava eläkeläisiä!) Kaikkein järjettömintä olisi julistaa uhkailujen ja lakkojen säestyksellä suuri yhteiskuntaistelu juuri nyt, kun tarvitaan sovittelua, yhteistyötä ja oikeudenmukaisuutta.

Suomen vaikeat ongelmat ovat sittenkin suhteellisia, kun ottaa huomioon ja muistaa, että Suomi on selvinnyt todella pahoista konkeloista. Nykyiset ongelmat on ratkaistava yhdessä ja yhteisvastuullisesti. Sen verran kypsyä ja vastuuntuntoa täytyy edellyttää en-

si vuonna 75 vuotta täyttävän Suomen päätäjiltä. Jos päättäjistä ei tähän ole, on kysyttävä, mitä varten heidät on valittu päättäjiksi.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Kuten ed. Kääriäisenkin puheesta kävi ilmi, on Ahon hallitus on kyhäilemässä oppositiolle budjettiansaa, tosin varsin alkeellista. Hallituksen ilmiselvänä tavoitteena on ohjata julkinen keskustelu ns. säästölakeihin ja opposition vastuuseen niistä ja työntää näin taka-alalle talous- ja budjettipoliittikkansa näköalattomuus, joka on viemässä Suomen taloutta kohti konkurssia.

Hallitus toistaa säästömantraansa ja uhkailee, että ellei oppositio hyväksy säästöhankkeita, vastuu talouspolitiikan katastrofista kuuluu sille.

Tällaista hallitusta Suomen historia tuskin tuntee. Se näyttää olevan sitä mieltä, että tulevaisuudessa budjettianestyksissä punnitaan opposition eikä suinkaan hallituksen nauttima luottamus. Aikooko hallitus eduskuntaenemmistönsä turvin ehkä erottaa opposition? Sehän olisi sinänsä vain luonteva lisä hallituksen ja sen valtiovarainministerin viimeaikaisten kannanottojen skaalassa. Samaan vastuun siirtäjien kuoroon liittyi muuten äsken puheenvuorossaan keskustan ryhmän puheenjohtaja. Kuinka pitkään hallituksen pitääkään istua, kunnes se löytää itsensä vastuunkantajien joukosta?

Oli miten oli, sosialidemokraatit eivät mene hallituksen ansaan, enkä usko, että siihen menee myöskään Suomen kansa.

Budjetin esittelypuheenvuorossaan valtiovarainministeri Viinanen viime perjantaina korosti useaan otteeseen, että rakenteellisten ongelmien ratkaisu Suomen talouden tervehdyttämisessä on välttämätöntä. Siitä olen täsmälleen samaa mieltä valtiovarainministerin kanssa, mutta kun näin on, miksi hallitus ei ryhdy tuumasta toimeen? Onko se niin vahvasti sisäisen heikkouksensa vanki, että se ei kykene tuhon partaallaan ryhdistäytymään ja ryhtymään toimiin, jotka sen olisi pitänyt käynnistää jo keväällä ensi toinään.

Sosialidemokraatit kertoivat jo keväällä, että pysyvä myönteinen vaikutus hinta- ja kustannustasoomme saadaan vain kovilla, lainsäädäntöä vaativilla toimenpiteillä, jotka korjaavat taloutemme horjuvan kivijalan.

Hallitus on ilmeisesti antamassa eduskunnalle uutta kilpailulainsäädäntöä. On kuitenkin enemmän kuin todennäköistä, että korkeata hintatasoa ylläpitävät kotoiset monopolimme ja

kartellimme eivät sillä murru. Näin tapahtuu vasta, kun kilpailun sallitaan tulevan Suomeen myös maan rajojen ulkopuolelta. Kuitenkaan hallitus ei ole osoittanut kiinnostusta rajasuojamme ja siihen liittyvien erilaisten lisenssi- ja säätelijärjestelmien asteittaiseen purkamiseen. Sillä ei siis tältäkö osin näytä olevan aitoa kiinnostusta alentaa hinta- ja kustannustasoamme.

Esitimme keväällä myös maatalous- ja elintarvikesektorin perusremontin käynnistämistä välittömästi niin, että elintarvikkeiden hintoja voitaisiin laskea lähemmäs kansainvälistä tasoa ja purkaa maatalouden menoautomaatti talonpojan ja kuluttajan edun mukaisella tavalla. Se edellyttäisi maataloustulolain perusteellista remonttia. Tältäkö osin hallitus ei kuitenkaan ole halunnut ymmärtää ajan vaatimuksia. Pieni puuttuminen vientitukien maksuperusteisiin ei millään tavalla hidasta pyörivän menoautomaatin vauhtia ja alenna ruuan hintaa.

Vaadimme keväällä hallitusta tuomaan eduskuntaan esityksen kuntien valtionosuuksien uudistamisesta, johon edellisen hallituksen toimesta oli jo laadittu valmis lakiesitysten pohja. Uudistuksen voimaansaattaminen jo vuoden 1992 alusta asteittain olisi antanut hyvät eväät julkisen sektorin toiminnan tervehdyttämiselle, säästöjen aikaansaamiselle ja siitä huolimatta nykyistä paremmille kunnallisille palveluille. Ahon hallitus on nyt tuomassa eduskuntaan oman valtionosuusuudistuksensa, joka valitettavasti on vain vesitetty versio edellisen hallituksen aikaansaannoksesta.

Asumisen hinta on elintarvikkeiden kalleuden ohella tavallisia kotitalouksia rasittava pysyvä kustannustekijä ja samalla kansantaloutemme toimivuuden tehokas jarru. Pitäisi olla itsestään selvää, että hallitus kiirehtii saattamaan nopeasti voimaan lunastuslain, joka olisi erityisesti suurissa asutuskeskuksissa omiaan estämään keinottelua asuntomaan avulla ja siten pudottaisi maan hintaa ja asuntorakentamisen kustannuksia.

Nyt hallitus esittelee ylpeänoloisesti asuntobudjettiaan, jossa se lupaa nostaa asuntorahaston lainoittaman ja korkotuetun uustuotannon yli 25 000 asuntoon. No, sehän näyttää äkkiseltään ihan kohtuulliselta lupaukselta. On vain niin, että hallituksen lupaus ei tule toteutumaan. Valtiovarainministeriö on tehnyt asuntoministeri Rusalalle ns. vanhanaikaisen, niin kuin monelle ministerille ennen häntä. Hallitus näet panostaa tavoitteissaan omistusasuntoihin, joita sat-

tuu olemaan jo ennestäänkin hurja määrä myymättä. Niinpä rakentajat ja rakennuttajat eivät ota hallituksen tarjousta vastaan, sillä laman keskellä ne ovat pääsemättömissä myymättömien asuntojen ja niiden aiheuttamien korkokulujen kanssa.

Hallituksen valikoiva elvytys osuu siis väärään maaliin. Nyt jos koskaan pitäisi rakentaa vuokra-asuntoja. Niiden kysyntä on kova ja niitä tarvittaisiin myös, koska hallituksen sumeasti käynnistämä vuokrasääntelyn purku tulee aivan ilmeisesti nostamaan aravavuokra-asuntojen kysyntää, ovathan aravavuokrat ainaikin toistaiseksi kovanrahan vuokria alempia. Runsas aravavuokra-asuntojen lisäys olisi omiaan toisaalta hillitsemään kovanrahan vuokrien nousua vuokrasääntelyn vapautuessa. Joka tapauksessa on selvää, että sääntelyn purkauksessa vuokrat yleisesti tulevat nousemaan. Hallituksen hintapolitiikka on siis tässäkin tapauksessa linjakasta, valitettavasti vain väärään suuntaan.

Sosialidemokraattien mielestä asuntorahaston lainoittamien vuokra-asuntojen aloitukset on nostettava budjettiesityksen sisältämästä 10 300:sta 20 000:een. Niille löytyisi myös rakentajia, ja näin valikoitu elvytys rakennusallalla osuisi oikeaan kohteeseen.

Hallitus aikoo heikentää asuntorahaston myöntämien lainojen lainaehtoja korottamalla vuokra- ja asumisoikeusasuntojen vuosimaksuja ja korkoja. Tämä johtaa automaattisesti vuokrien nousuun. Vuokra-asunnoissa asuvat nuoret joutuvat entistä ahtaammalle tulojen samanlaisesti alentuessa. Lainaehtoien jatkuva muuttaminen tekee samalla valtiosta niin epäuskottavan sopimuskumppanin, etteivät kansalaiset uskalla ehkä enää turvautua aravalainoihin. Jos hallituksen tavoitteena on koko sosiaalisen asuntotuotannon vähittäinen tappaminen, pitäisi se myös reilusti kertoa. Valtiovarainministeriöhän tämän tavoitteen on jo aikojen sitten enemmän tai vähemmän reilusti ottanut omakseen.

Kaiken kaikkiaan on siis niin, että budjetista ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä puuttuu ratkaisevan paljon esityksiä, jotka osoittaisivat hallituksen tosissaan pyrkivän pitkällä tähtäimellä pudottamaan hinta- ja kustannustasoamme ja siten tervehdyttämään Suomen kansantalouden perusrakenteita.

Kaikki tämä on äärimmäisen hälyttävää, koska niin kuin tiedämme elämme aikaa, jolloin virheet ja kyvyttömyys kostautuvat moninker-

taisina. Suomi on saatava sellaiseen iskuun, että välttämätön avautumisemme Eurooppaan ja sen edellyttämä kilpailukykyimme ovat tasapainossa keskenään. Kaikille pitäisi tässäkin salissa olla itsestäänselvää, että se toimintaympäristö, jossa Suomen talouden, kulttuurin tai sivistyksen kunto punnitaan, on kansainvälinen.

Arvoisa puhemies! Hyvät suhteet naapureihin on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pysyvä ohjenuora. Viimeisten viikkojen tapahtumat erityisesti itäisessä naapurimaassamme ovat helpottaneet mahdollisuuksiamme arvioida tulevaisuuden Euroopan olemusta. Demokratian kehitys ja laajeneva yhteistyön tarve entisen vastakkainolon sijaan on osoittautumassa koko Euroopan etujen mukaiseksi. Yhteistyön pohjalle hahmottuvassa uudessa Euroopassa Suomen on oltava sekä oman etunsa että kansojen yhteisen edun vuoksi aktiivisesti mukana.

Suomen on panostettava Eta-sopimuksen syntyyn, mutta se ei riitä. Edessämme on vuosikymmenen tärkeimmän ratkaisun tekeminen. Jo ensi vuoden aikana, ilmeisesti ennen kesää, Suomen on päätettävä suhtautumisestaan EY:n jäsenyyteen. Punnittaessa jäsenyyttä Suomen turvallisuuden, talouden tai esimerkiksi kulttuurisen ja sivistyksellisen kehityksen valossa puhuu yhä useampi seikka sen puolesta, että Suomen on valmistauduttava hakemaan EY:n jäsenyyttä.

Ahon hallituksen tähänastinen taival osoittaa karulla tavalla, että se on kykenemätön vastaamaan vuosikymmenen suuriin haasteisiin. Siitä ei ole 90-luvun uudistajaksi eikä edes vaadittavien uudistusten käynnistäjäksi. Näin hallituksen olemassaolon oikeutuksesta on jo puolet poissa.

Toinen puoli olemassaolon oikeutusta punnitaan tietenkin hallituksen kyvyssä toimia tässä ja nyt, siis sen kyvyssä luotsata Suomi ulos pahimman laman kourista. Tältä osin hallitus on itse kulminoinut olemassaolonsa ns. yhteiskuntasopimuksen syntyyn. Se taas, mitä meillä on juuri nyt yhteiskuntasopimuksesta käsissämme, on yhtäältä hallituksen esittelemä säästöpaketti ja toisaalta epämääräisenä siintävä työmarkkina-sopimus.

On selvää, että vaikeuksista selvitäkseen suomalaisten on tehtävä työtä ja säästettävä. Budjetin perusviritys on kuitenkin kummallinen. Se rankaisee niitä, jotka ovat joutuneet työttömiksi, ja kasaa suhteellisesti suurimmat säästövelvoitteet niitten ihmisten harteille, joilla jo nyt on

vaikeinta. Työttömien ohella pienituloiset, eläkeläiset, sairaat ja vanhukset sekä lapsiperheet saavat erityisesti tuntea nahoissaan hallituksen talkookutsun.

Pääministerin niin usein toistama vaatimus kaikkien tulojen saattamisesta samalle säästöviivalle voi äkkiseltään kuulostaa reilulta, mutta mitä reilua siinä on, että kuuden tonnin kuukausipalkat tai kolmen tonnin eläkkeet ovat samalla säästöviivalla maailman korkeimman puunhinnan kanssa? Ei mitään reilua.

Itse asiassa hallitus on itsekin tunnustanut säästövaatimustensa epäoikeudenmukaisuuden. Sosiaali- ja terveysministeri Eeva Kuuskoski totesi Suomenmaa-nimisessä lehdessä 5 päivä kuluva kuuta mm. seuraavaa: "Kantokyylytään heikoimmassa asemassa olevien kukkarolla käydään monta kertaa — yhteensä useiden miljardien markkojen arvosta." Pääministeri Aho puolestaan vahvisti budjetin tiedotustilaisuuden yhteydessä pitämässään puheenvuorossa ministeri Kuuskosken tulkinnan oikeaksi. Pääministerin mielestä on aina ollut niin ja aina on niin oleva, että vähäosaiset kärsivät huonosta talouskehityksestä eniten. Kun pääministeri Ahon ajatusmaailma perustuu tuollaiseen "aina on niin oleva" -näkemykseen, ei ole ihme, että hallituksen säästöesitykset tietoisesti runnovat yhteiskunnan vähäosaisimpia.

Pääministeri Aho on myös kehaissut, kuinka erinomaisesti hallitus selvisi budjettiriihestään. Riihi puitiin ennätyslyhyessä ajassa ja varsin hartaan yksimielisyyden vallitessa. Sekä budjetin kokonaislinja että sen sisältämät noin 40 säästölakiesitystä osoittavat kuitenkin, että olisi ehkä kannattanut puida riittä vähän pitempään. Lopputulos nimittäin on niin ontuva, että edessä voi olla uuden riihen lämmittäminen.

Säästöjä suunnitellessaan hallitus ei ole piitannut opposition mielipiteistä, ei neuvotellut tai välittänyt isommin olla kuulolla opposition suuntaan. Se vaihe on nyt kuitenkin edessä.

Säästöesitysten sekavuus ja linjattomuus osoittaa, että valtiovarainministeri on pilkkinyt omansa pois eri ministeriöistä tavoitteenaan pelkästään 10 miljardin markan potin kerääminen. Seurauksena on esimerkiksi se, että julkinen sektori on hämmennyksen vallassa. Valtion ja kuntien henkilöstö ei tiedä, mitä heiltä odotetaan: Onko tulevaisuudessakin lupa tehdä töitä ja maksetaanko työstä ehkä palkkaa?

Esitys määräaikaisista pakkolomista julkisella sektorilla on sekavan pilkkimisen pahimpia tuotteita. Tälle esitykselle sosialidemokraatit

sanovat selkeästi ei. Pakkolomat vaarantavat mm. päiväkotien ja sairaaloiden toiminnan sekä aiheuttavat niin runsaasti erilaisia henkilöstöjärjestelyjä, että lopputuloksena voi olla henkilöstökulujen kasvu eivätkä suinkaan säästöt. Pakkolomautusten sijaan eri virastoille ja laitoksille on määriteltävä selkeät säästötavoitteet. Toimintayksiköt päättäkööt sen jälkeen itse, miten säästöt voidaan parhaiten toteuttaa palvelukykyä vahingoittamatta. Näin saadaan koko henkilöstö oikealla tavalla mukaan toiminnan parantamiseen ja siitä syntyviin säästötalkoisiin. Kunnat ovat tämän asian huomattavasti hallitusta paremmin ymmärtäneetkin.

Työttömyyskierteen iskiessä kohta tavalla tai toisella jokaiseen suomalaiseen kotiin on porvarihallitus keksinyt ottaa tästäkin omansa pois. 80-luvulla yhteisesti sovittu työttömyysturvan rahoitusjärjestelmä on nyt romutusuhan alaisena. Työttömyyspäivärahoja aiotaan alentaa ja vieläpä epäsosiaalisella tavalla. Sosialidemokraatit eivät voi siinä menossa olla mukana. Myös työttömillä on oltava oikeus edes jossain määrin turvattuun toimeentuloon.

Eläkeläisille ensi vuoden budjetti tulee merkittämään jotain vallan muuta kuin he hallituksen ja keskustan vaalilupauksen perusteella odottivat. Vaihtoehdoksi julistautunut vaalivoittaja lupasi uudistaa perusturvan. Vaalikampanjan tuoksinassa keskusta ei ilmeisesti ehtinyt ihan tarkkaan miettiä vaihtoehtonsa ja perusturvauudistuksensa sisältöä. Nyt tämäkin kokonaisuus alkaa eteemme hahmottua.

Eläkkeiden indeksitarkistukset aiotaan jättää toteuttamatta. Eläkeläisten verotusta kiristetään. Eläkeläisten eniten tarvitsemat terveyskeskuspalvelut tulevat maksullisiksi: laboratorio- ja röntgenkänneistä ryhdytään keräämään tuntuvia maksuja. Yksityisillä lääkäreillä käynti kallistuu. Sairauskuluvähennys poistuu. Vuokrat nousevat. Talvimatkat etelän lämpöön ja halvempien elinkustannusten pariin käyvät matkustusveron vuoksi mahdottomiksi jne. Siinäpä keskustan vaihtoehtoa ja perusturvauudistusta vuodelle 1992!

Hallituksen säästöpaketin summittaisuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta huolimatta sosialidemokraatit ovat valmiit avoimeen keskusteluun ja säästötarpeen edellyttämiin neuvotteluihin. Korostan kuitenkin, että neuvottelujen on kytkeydyttävä koko talouspolitiikan linjaan ja budjetin kokonaisuuteen.

Hallituksen on myös paikattava sekoilunsa työmarkkinakentällä ja osoitettava tahtonsa

tulosovun synnyn puolesta. Se, että pääministeri irtisanoutuu valtiovarainministerin ay-kannanotoista, ei pelasta hallituksen kasvoja. Päinvastoin se kertoo hallituksen toimivuudelle välttämättömän linkin, pääministerin ja valtiovarainministerin välisen yhteisymmärryksen, kohtalokkaasta rakoilusta.

Jo jonkin aikaa on näyttänyt siltä, että työnantajilla ja hallituksella on oma yhteinen käsityksensä yhteiskuntasopimuksesta. Siinä sopimuksessa ei työmarkkinasovulla näytä olevan paljon sijaa. Jos näin on, on hallituksen turha odottaa tuloksia myöskään säästölakineuvotteluista. Itse asiassa silloin ei neuvotteluedellytyksiä edes ole olemassa. Mikäli hallitus todella tavoittelee sopimusta työmarkkinoille, ovat sosiaalidemokraatit valmiit vaikuttamaan sovun syntymisen puolesta, ei kuitenkaan äänettömänä yhtiömiehenä mahdollisesti tarvittavia säästölakeja säättäen, vaan tulosovun ja valtion budjetin yhteisistä elementeistä asiallisesti neuvotellen.

Sosiaalidemokraateilla on valmiudet vaihtoehtojen säästökohteiden etsimiseen pitäen mielessä sen, että lopputuloksena syntyy palkansaajien kannalta oikeudenmukaisia ratkaisuja. Myöskään budjetin tulopuoli eli verot eivät voi olla sillä tavoin lukittuja, ettei niihin voisi puuttua esittäessä tulojen ja menojen tasapainoa.

Olen jo aiemmin tämän syksyn aikana esittänyt, että alkuvuoden 1991 ylisuuret ennakonpidätykset, yhteensä arviolta 2,4 miljardia markkaa, jätettäisiin palauttamatta ja käytettäisiin esimerkiksi työllisyyttä lisääviin tarkoituksiin ensi vuoden aikana. Jos näin tehtäisiin, maksu-miehinä olisivat suurituloiset ja jossakin määrin keskituloiset. Koska todella pienituloiset eivät maksa valtionveroa, ei heiltä ole koottu myöskään ylisuuria ennakonpidätyksiä eli he eivät joutuisi maksumiehiksi. Esitykseni on mielestäni yhteisvastuullinen. 2,4 miljardin käyttöä työllisyys- tai muihin sosiaalisiin tarkoituksiin tulee edelleen vakavasti harkita.

Myös varallisuuden ja myyntivoittojen verotus tulee nostaa tarkasteluun esittäessä laman maksumiehiä muista kuin pienituloisista. Varallisuuden verotusta lievennettiin tuntuvasti muutama vuosi sitten. Nyt veroa maksavat vain ne, joiden varallisuus on yli miljoonan markan arvoinen, ja hekin maksavat varsin vähän. Olisiko aika ulottaa varallisuusvero puolen miljoonan omaisuuksiin edes tilapäisesti?

Budjetin tasapainoa ei kuitenkaan, se sanottakoon, voi ratkaisevasti parantaa lisäämällä verotusta. Tarvitaan leikkauksia valtion menojen

kasvuun. Niitä hallitus on myös yrittänyt tehdä, mutta vailla näkemystä siitä, mitä yhteiskunnallisilta palveluilta ja sosiaaliturvalta jatkossa vaaditaan. Tästä johtuen eri hallinnonaloja on budjetissa kohdeltu sattumanvaraisesti, toisia silkkihansikkain, toisia kovakouraisesti. Erityisesti maatalouden ja puolustusministeriön pääluokat kaipaavat eduskunnan tarkempaa kat-santoa. Säästöt molemmilla sektoreilla ovat kovin näennäisiä.

Puhemies! Hallituksen esittämään budjetti-luonnokseen sisältyy 9,5 miljardin markan mar-kan tilausvaltuus torjuntahävittäjien uusinnan aloittamiseksi. Samalla hallitus ilmoittaa, että hankinnan kustannukset ovat kahtena ensimmäisenä vuotena pienet, kun katsotaan kokonaishintaa. Mikä sitten on tuo kokonaishinta? Sitoudummeko eduskuntana ainoastaan 9,5 miljardin hankintaan, vai onko hankinnan todellinen kokonaishinta noin 15 miljardia markkaa? Ja miksi eduskunnan pitäisi tässä kansainvälisen tilanteen murroksessa ylipäänsä sitoutua vuosituhannen yli menevään kokonaishankintaan?

Arvoisa puhemies! Suomen talouden nostamiseksi nousuun tarvittaisiin suuria linjaratkaisuja sekä linjakkaita lähiajan päätöksiä.

Vuoden 1992 aikana, todennäköisesti jo sen alkupuolella, Suomen on tehtävä päätös Euroopan yhteisön jäsenyydestä ja ratkaistava peruslinjansa energiakysymyksissä. Selkeät linjaukset näissä isoissa asioissa ovat tuiki tärkeitä tukipilareita suomalaiselle vientiteollisuudelle ja sen tulevaisuudelle.

Tulopoliittinen ratkaisu tarvitsee tuekseen selkeitä päätöksiä hinta- ja kustannustason alentamiseksi. Kilpailulainsäädäntö on uudistettava pikaisesti. Rakennus- ja elintarvikkeiden tuontia on vapautettava riippumatta integraatoratkaisuista tai Gatt-neuvotteluista. Maataloustuloista on purettava nopeasti korkeaa hinta- ja kustannustasoa ylläpitävät rakenteet.

Julkisen sektorin, valtion ja kuntien, hallinnolliset jäykkyudet on purettava. Palveluja on tehostettava jatkuvalla hallinnon kehittämistyöllä työntekijöiden ja palvelujen käyttäjien järjeä hyväksi käyttäen, ei ylhäältä tulevilla käskyillä. Kuntien valtionosuusjärjestelmän tehokas uudistaminen on mitä kiireellisin ja tarpeellisin askel tähän suuntaan.

Säästötoimet ovat tarpeellisia tässä taloustilanteessa. Hallituksen esittämissä säästötoimissa on pahoja virheitä, jotka lisäävät yhteiskunnallista eriarvoisuutta. Eduskuntaryhmämme on valmis säästämään, mutta edellyttää hallituksel-

ta valmiutta esitettyjen säästölakien avaamiseen ja uusien säästökohteiden etsimiseen.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Hyvät edustajat! Vielä joitakin vuosia sitten eduskunnassa oli sellainen ns. maan tapa, että budjetin lähetekestelun ryhmäpuheenvuorot alkoivat ulkopoliittisella osuudella, joka sisälsi oikeaoppisin sanankääntein vannotun vankan tuen maan viralliselle ulkopoliitikalle. En ehdota paluuta tähän vanhaan käytäntöön, mutta niin paljon on maailma muuttunut ja muuttumassa ympärillämme, että tänään jos koskaan on aihetta tässä puheenvuorossa aluksi käsitellä ulkopoliittisia kysymyksiä. (Ed. Seppänen: Eikö rohkeus riitä kotimaan asioista puhumiseen?)

Entisen Itä-Euroopan kansat ovat ottaneet kohtalonsa omiin käsiinsä. Ne ovat kumonneet kommunismin, murtaneet muurit ja kaataneet diktaattoriensa kuvat ja patsaat. Baltian maat ja kansat ovat saavuttaneet takaisin vapautensa raskaiden vuosien jälkeen. Tästä kehityksestä kokoomuksen eduskunta ilmaisee vilpittömän ilonsa ja riemunsa. Olemme hyvin tyytyväisiä siihen, että kannattamamme porvarilliset arvot kuten vapaus, markkinatalous, moniarvoinen demokratia, ihmisoikeudet ja oikeusvaltioajatus ovat nyt toteutumassa kaikkialla Euroopassa. Olemme iloisia myös siitä, että Suomi palautti kiireellisessä järjestyksessä diplomaattiset suhteet noihin maihin. Toivotamme tervetulleeksi kaikkinaisen yhteistyön lisäämisen Suomen ja Baltian maiden välille.

Ilmaisemme tyytyväisyytemme myös siihen, että demokraattinen kehitys Venäjällä ja koko Neuvostoliitossa näyttää nyt entistä varmemmin jatkuvan. Mielimme on jäänyt kuva Boris Jeltsinistä seisomassa panssarivaunun kannella ja kehottamassa venäläisiä puolustamaan versomassa olevaa demokratiansa.

Toivomme, että nekin maat kuten Kuuba ja Vietnam, jotka vielä kärsivät kommunismin tai jonkun muun totalitaarisen hallinnon alla, saavuttaisivat demokratian ja taloudellisen edistyksen edellytykset mahdollisimman pian.

Yksi Suomen kannalta tärkeimpiä kysymyksiä tässä historiallisessa tilanteessa on pohdita maamme tulevia idänsuhteita. Tähän saakka olemme Suomessa ajatelleet, että yya-sopimus on tärkeä nimenomaan siksi, että Neuvostoliitto pitää sitä välttämättömänä. Tilanne on nyt muuttunut. Neuvostoliiton uusi ulkopoliittinen johto on tekemässä selvää pesäeroa edeltäjiensä harjoittamaan ulkopoliitiikkaan.

Kaikki vanhat turvallisuusratkaisut Kuubasta Baltiaan on arvioitu uudelleen. Samalla Neuvostoliiton käsitys turvallisuudesta on muuttunut. Turvallisuus ei enää ole sotilaallisin takein ylläpidettävä asia, vaan turvallisuuteen päästään yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen sekä yhteistyön kautta. Toki sotilaalliset näkemykset ovat tärkeitä tulevaisuudessakin, mutta niiden ajatusten mukaan, joita esimerkiksi ulkoministeri Pankin on esittänyt, ei sotilaallistaakaan turvallisuutta voida rakentaa vanhojen ratkaisujen varaan.

Suomen tilanne on sotilaalliselta kannalta selvä, koska Suomi itse pitää joka tapauksessa huolen siitä, ettei aluettamme käytetä hyökkäykseen Neuvostoliittoa vastaan, oli meillä sitten sopimus tai ei.

Tässä tilanteessa Suomen ja Venäjä-Neuvostoliiton on yhdessä harkittava uudelleen sopimussuhteitaan. Meidän ei enää tule emmekä enää voi pitäytyä vanhassa sopimuksessa. Yya-sopimus sotilaalliseen avunantopäkalineen on syntynyt toisenlaisessa maailmassa ja toisenlaiseen maailmaan. Se on vanhentunut. Ulkoministeri Väyrynen sanoi eilen, ettei Suomella ole aihetta kiirehtiä yya-sopimuksen korvaamista uusilla sopimusjärjestelyillä. Olen eri mieltä ulkoministeri Väyrysen kanssa. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä hallituksen on pyrittävä aloittamaan Venäjä-Neuvostoliiton kanssa neuvottelut, joiden yhtenä tavoitteena on yya-sopimuksen korvaaminen uusilla ajanmukaisilla sopimusjärjestelyillä.

Haluan vielä korostaa, että Suomen idänsuhteiden merkitys tulee tulevaisuudessa huomattavasti kasvamaan. Rajojen auetessa todellinen kansojen välinen kanssakäyminen mahdollistuu. Erityisen tärkeässä asemassa meille ovat Baltian maat ja niistä erityisesti Viro. Suomen on panostettava erityisen voimakkaasti omaan koordinoituun Viron avustusohjelmaan ja Baltian maiden avustamiseen sekä pohjoismaisena yhteistyönä että Itä-Euroopan kehityspankin kautta. Meidän omien itsekkäiden etujemme vuoksi on myös tärkeätä, että olemme valmiita panostamaan ympäristönsuojeluinvestointeihin Venäjällä ja Baltian maissa eli lähiympäristösamme.

Tässä yhteydessä ei ole myöskään syytä unohtaa toista ilmansuuntaa. Juuri pidetyissä vaaleissa pohjoismaisen sosialidemokratian mallimaa Ruotsi koki ideologisen täyskäännöksen. Vasemmiston kannatus romahti. Hyvin todennäköisesti naapurimaatamme tullaan johtamaan

lähivuodet kokoomuksen Carl Bildtin johdolla. Sosialidemokraatit ja varsinkin ns. kolmannen tien politiikka tunnustivat sen, että julkisen sektorin paisuttaminen ei enää ole Pohjoismaissa mahdollista. Kun sosialidemokraatit olivat kuitenkin aina voittaneet aiemmat vaalit sillä, että olivat luvanneet toteuttaa jonkin sosiaalisen uudistuksen seuraavalla eduskuntakaudella, ja kun tätä nyt ei voitu tehdä, hämärtyi sosialidemokratia. Heillä ei ollut kunnollista uudistusohjelmaa ruotsalaiselle yhteiskunnalle, mutta he tiesivät, että vanhalla tiellä ei enää voida jatkaa.

Suomen sosialidemokraattien on syytä ottaa oppia Ruotsin kokemuksista. Vaatimalla edelleen julkisen sektorin kasvattamista sosialidemokraatit voivat poimia irtopisteitä ja hankkia palautettua uskottavuutta omassa kannattajakunnassaan, mutta nuoria äänestäjiä tällä politiikalla ei voi saada. Siksi vastuullinen suhtautuminen ja säästämis-toimenpiteiden hyväksyminen on sosialidemokraattien omien pitkän tähtäimen etujen mukaista.

Suomen talouden kuva on lohduton. Työttömien lukumäärä, yli 250 000, on ennätysuuri. Teollisuustyöntekijöiden työttömyysaste on lähes 20 prosenttia. Tämän vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana on pantu viireille vajaat 3 000 konkurssihakemusta, kun viime vuonna vastaava luku oli vain 1 600. Teollisuuden hintakilpailukyky on noin 13 prosenttia pitkäaikaista keskiarvoa alempana. Vaihtotaseen vaje kasvaa 24 miljardia markkaa. Valtiontalouden nettorahoitustarve tänä vuonna on 25 miljardia markkaa. Yksityiset investoinnit supistuvat 17 prosenttia, ja bruttokansantuote laskee 5 prosenttia. Näin vakavassa tilanteessa Suomi on tällä vuosisadalla ollut vain muutamia kertoja.

Kokoomuksen mielestä hallituksen talouspoliittinen linjaus tilanteessa on oikea. Talouspolitiikan ehdottomasti tärkein tavoite on palauttaa suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyky ja siten vauhdittaa kasvavan viennin kautta koko Suomen kansantalous nousuun. Siksi tilanteessa on kaikin mahdollisin keinoin pyrittävä alentamaan vientiteollisuudelle aiheutuvia kustannuksia, jotta kilpailukyvyyn palauttaminen mahdollisimman nopeasti onnistuu ja laman kielteiset vaikutukset jäävät mahdollisimman lyhytaikaisiksi. Peruselementtejä kilpailukyvyyn palauttamisessa ovat kireä valtion ensi vuoden budjetti ja erittäin maltillinen, kustannuksia alentava työmarkkinaratkaisu.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä toivoo, että työmarkkinajohtajat mahdollisimman pikaisesti pääsevät sellaiseen työehtoja koskevaan sopimukseen, joka yhdistettynä budjettilinjaukseen antaa talouselämälle riittävän uskottavuuden kilpailukyvyyn palautumisesta. Ratkaisu käsityksemme mukaan merkitsee sitä, että palkkakustannusten yrityksissä on alennuttava. Työmarkkinaosapuolten onkin huolellisesti käytävä lävitse erilaisten palkanlisien tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus, työaikaan sekä työjärjestelyjen tehokkuuteen liittyvät kysymykset. Sopimuksen tulisi olla myös riittävän pitkäaikainen, jotta riittävä uskottavuus kustannusten kurissa pysymiselle voidaan saada.

Kokoomuksen eduskuntaryhmässä on herättänyt hämmästystä se, että laman aikana joillakin työpaikoilla katsotaan voitavan lakkoilla jonkin valtiovarainministerin lausuman tai jonkin hallituksen kaavaileman veron johdosta. Jokainen lakko heikentää suomalaisten tuotteiden hintakilpailukykyä. Lentolakko esti suomalaisia myyntimiehiä menemästä ulkomaille suomalaisia tuotteita myymään työpaikkojen säilyttämiseksi ja luomiseksi. Harkitsematon oli myös Risto Kuisman vetämä satama-alan ahtaajien lakko. Suomalaiset paperityöläiset kärsivät tänäkin päivänä menetettyjen markkinaosuuksien johdosta työttömyydestä ja pitemmistä lomautuksista vain tuon lakon vuoksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä vetoaa voimakkaasti työmarkkinajohtajiin, että he ymmärtävät vastuunsa tilanteessa sekä työnantaja- että työntekijäpuolella. Nyt ei ole henkilökohtaisten pisteitten keruun aika. Keskitetty sopimusjärjestelmä onnistuu vain silloin, jos se kykenee turvaamaan parhaan mahdollisen palkkakehityksen mutta samalla korkean työllisyyden. Jos järjestelmä laman aikana ei kykene joustamaan työllisyyden turvaamiseksi, voidaan kysyä, onko sellainen järjestelmä työntekijöiden etujen mukainen. Kokoomus pitää nykyistä keskitettyä järjestelmää hyvänä ja haluaa antaa sille tukensa mutta edellyttää pikaisesti merkkejä järjestelmän toimivuudesta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa tiukkaa budjettilinjaa. Mielestämme nyt esiteltävä budjetti sopii tähän taloudelliseen tilanteeseen. Se, että budjetti on reaalisesti lähes tämän vuoden menotason suuruinen, on hyvä saavutus. Vastaavanlaista tiukkuutta on aiemminkin toivottu, mutta sitä ei ole aiemmin saavutettu. Kokoomuksen lähtökohta on, että eduskunnassa budjetin loppusummaa missään tapauksessa

ei saa kasvattaa. Sen sijaan olemme valmiita ottamaan käyttöön uusia säästötoimenpiteitä muissa kuin kansalaisten perustoimeentuloa koskeissa kysymyksissä.

Eräiltä tahoilta on vaadittu, että tässä tilanteessa ei saa säästää vaan budjetin tulee olla elvyttävä. Näille tahoille on syytä huomauttaa, että nyt käsiteltävä budjettiesitys on voimakkaasti elvyttävä. Haluan arvostelijoille muistuttaa, että kun vielä vuonna 1989 julkisten menojen osuus bruttokansantuotteestamme oli 38,2 prosenttia, nousee se tänä vuonna 46,4 prosenttiin ja ensi vuonna kokonaista 48 prosenttiin. Kun valtio samalla ensi vuonna ottaa velkaa noin 33 miljardia markkaa edellyttäen, että säästölait hyväksytään, voidaan budjettia pitää mielestäni vähintäänkin riittävästi elvyttävänä. Kun arvostelijoilta kysyykin, kuinka paljon enemmän valtion pitäisi ottaa lainaa, jotta elvytysvaikutus olisi riittävä, ei kukaan asiantuntijoista ole tohtinut vaatia valtion lainanoton lisäämistä nyt ehdotettavasta.

On todettava, että valtionvelka tällä hetkellä meillä on vielä suhteellisen alhainen mutta nykyisellä kasvuvauhdilla muutaman vuoden kulluttua olemme jo varsin velkaantuneiden maiden ryhmässä. Onkin ehdottomasti korostettava sitä, että mikäli hyvinvoinnin taso tulevaisuudessa aiotaan turvata, ei meillä ole varaa kasvattaa jälkipolvia varten erittäin suurta velkataakkaa.

On vielä syytä alleviivata tässä yhteydessä sitä, että julkisten menojen kasvun pysäyttäminen on välttämätöntä tulevan hyvinvointimme turvaamiseksi. Julkiset menot on aina rahoitettava veroilla ja maksuilla, ja viime kädessä ne aina rasittavat suomalaisten vientituotteiden hintaa. Laaja julkinen sektori myös imee resursseja avoimelta, kilpailevalta sektorilta. Yhteiskunta, jossa on pieni teollinen tuotanto ja laaja sektori, jolla kansalaiset hallinnoivat, valvovat ja palvelevat toisiaan, ei kykene luomaan korkeata hyvinvointia.

Hallituksen budjettiesityksen painopiste on aivan oikein koulutuksessa ja tutkimuksessa. Hyvinvointimme perusta on koulutetussa väestössä ja korkeassa tutkimuksen ja tuotekehityksen tasossa. Mikäli näissä säästäisimme, söisimme tulevaisuuttamme.

Kokoomukselle yksi porvarihallituksen tärkeimmistä tavoitteista on opintotuki uudistus. Onnistuimme viime hallituskaudella nostamaan korkeakouluopiskelijan kuukausittaisen opintorahan 320 markasta 640 markkaan. Tämä ei kuitenkaan vielä riittänyt poistamaan opiskeli-

joiden toimeentulo-ongelma. Mielestämme kokopäivätoimisen opiskelun pääasiallinen rahoituslähde ei voi olla pankkilaina.

Hallituksen esitys opintotuki uudistukseksi tyydyttää meitä osittain. Ymmärrämme, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei koko uudistusta voida aloittaa heti ensi vuoden budjetissa. Edellytämme, että tällä vaalikaudella uudistus ulotetaan kaikkiin opiskelijaryhmiin. Kokoomuksen eduskuntaryhmä siis kannattaa tehtyä esitystä korkeakouluopiskelijoiden kuukausittaisen opintorahan nostamisesta 640 markasta 1 570 markkaan.

Hallitus esittää opintorahan muuttamista veronalaiseksi tuloksi. Tämä uudistus ei ole opiskelijan kannalta kohtuuton, koska myös muut perusturvaetuudet ovat verollisia. Valtionverotuksessa verotettavan tulon alaraja on 40 000 markkaa, ja uudistuksen yhteydessä opintovelkojen korkojen vähennysoikeus rinnastetaan asuntovelkoihin.

Laman aikana on järkevää lisätä julkista rahoitusta asuntotuotantoon mahdollisimman paljon. Uudet rakennushankkeet parantavat rakennusalan huonoa työllisyystilannetta. Kun nyt muuten aloitetaan hyvin vähän vapaarahoitteisia rakennushankkeita, on vaarana, että parin kolmen vuoden kuluttua, kun talous on jälleen nousussa, on valmiita asuntoja liian vähän ja hinnat nousevat.

Tämän estämiseksi kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallituksen esitystä 25 250 uuden aravalainoitettua ja vuokra-asuntojen korkotuen turvin rahoitetun asunnon rakentamisesta. Kokoomus on valmis nostamaan julkisin varoin rahoitetun asuntotuotannon määrää vielä tästäkin, mikäli työmarkkinaosapuolet pääsevät yhteiskuntasopimusneuvotteluissaan tätä tukeviin toimiin.

Erityinen ongelma asuntomarkkinoilla on ollut vuokra-asuntojen puute. Säännöstellyt vuokra-asuntomarkkinat eivät ole kyenneet tyydyttämään kysyntää. Olemme jo pitkään vaatineet vuokrasäännöstelyn purkamista, jotta vuokra-asuntojen tarjonta lisääntyisi. Tuemme hallituksen asiaa koskevaa esitystä. Ajankohta esitykselle ei voisi olla parempi. Tärkeää uudistuksessa on se, että se koskee vain uusia vuokrasuhteita. Sillä ei siis tule olemaan vaikutusta tällä hetkellä voimassa oleviin vuokrasopimuksiin.

Kokoomus on jo kauan edellyttänyt valtionyhtiöiden yksityistämistä. Edellisen hallituksen kokoomuslaisen kauppa- ja teollisuusministerin johdolla aloitettiin valtionyhtiöiden yksityistä-

minen. Tätä linjaa on jatkettava. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus riipeästi jatkaa myyntikelpoisten yhtiöiden yksityistämistä.

Talouden laskusuhdanne on Suomessa ollut paljon rajumpi kuin muissa läntisissä teollisuusmaissa. Tämä on johtunut siitä, että maassamme ei vapaa kilpailu ole ulottunut kaikkiin elinkeinotoiminnan aloihin. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä nyt on aika aloittaa sääntelytalouden purkaminen ja markkinoiden vapauttaminen maassamme. Edellytämme, että uusi, eurooppalaiset vaatimukset täyttävä kilpailulaki tuodaan mahdollisimman nopeasti eduskuntaan käsiteltäväksi. Vain todelliseen markkinatalouteen perustuva järjestelmä takaa suomalaisen hyvinvoinnin. Kiitämme ministeri Salolaista, joka on toiminut asiassa riipeästi ja aktiivisesti.

Mikään sektori ei voi jäädä tehostamisen ulkopuolelle. Hallitus sopi budjettiriihessä ministeriryhmän asettamisesta maataloustulolakia kehittämään. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus pikaisesti päättää aikataulusta, jolla asteittain luovutaan maatalouden ylituotannosta ja vientituesta. On maanviljelijöiden ja koko maaseudun etu, että ongelmien jatkuvasta pallottelusta ja siirtelystä luovutaan ja luodaan selkeät raamit, joiden puitteissa omat tarpeemme tyydyttävää maataloutta harjoitetaan.

Vetoamme puun hinnasta neuvotteleviin osapuoliin. Sopimus on saatava pian, ja sen on laskettava puun hinta kilpailukykyiselle tasolle. Aikaa ei ole enää hukattavissa.

Suomalaisen yhteiskunnan perusarvoihin kuuluu vastuu kaikkien kansalaisten hyvinvoinnista. Vastuu on luonnollisesti ihmisillä itsellään, mutta yhteiskunnan on pidettävä huolta, että sen heikoimmassakaan asemassa oleva jäsen ei jää yksin vaikeuksiensa kanssa. Varsinkin huonon taloustilanteen aikana on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä ensisijaisen tärkeätä, että kansalaisten perusturvaa ei vaaranneta.

Huolimatta huonosta taloustilanteesta ei hallitus esityksessään heikennä kansalaisten perusturvaa. Mitään suurempia uudistuksia ei esitetä toteutettavaksi. Se on nykyisessä tilanteessa hyväksyttävää. Ilman säästötoimenpiteitä talouspolitiikalle ei saada luoduksi uskottavuutta ja pikaiselle elpymiselle edellytyksiä. Mikäli tähän ei päästä, vaarannetaan vakavasti hyvinvointipalveluiden ja sosiaaliturvan taso tulevaisuudessa.

Mielestämme sosiaalijärjestelmän kehittämisestä tarvitaan laajaa periaatteellista keskustelua. Kun voimavarat ovat rajalliset, on tärkeää päättää, mitä järjestelmältä odotetaan ja mitkä ovat sosiaalipolitiikan painopistealueet. Voimavarat on syytä kohdistaa sinne, missä tarve on suurin.

Hallituksen esityksessä järjestelmällinen hammashuolto ulotetaan heinäkuun 1992 alusta koko aikuisväestöön. Me emme missään tapauksessa vastusta hammashuollon laajentamista mutta epäilemme suuresti, onko koko väestön hammashuollon sairausvakuutuksen piiriin saattaminen juuri nyt tarpeen. Valiokuntakäsittelyssä tulisi harkita hammashuoltouudistuksen toteuttamista vaihteittain niin, että osa uudistukseen tarkoitetuista 540 miljoonasta markasta voitaisiin käyttää tärkeämpiin asioihin, esimerkiksi sairausvakuutuksen palautustaksojen jälkeensäneisyyden poistamiseen. Todelliset sairauskulut ovat nousseet aivan toiseen tahtiin kuin sairausvakuutuksesta saatavat korvaukset. Sairausvakuutuksen palautustaksat ovat jääneet jälkeen verrattuna todellisiin kuluihin. On pyrittävä tämän epäsuhdan poistamiseen.

Myös työterveyshuollosta perittävien maksujen 30 prosentin korotus ja toisaalta Kelan korvausosuuksien lasku 55:stä 45 prosenttiin on ongelmallinen toisaalta terveystaloudellisesti ja toisaalta yrittäjien työvoimakustannusten nousun kannalta ja vaatii siksi harkintaa.

Kokoomus on jo pitkään kannattanut kohtuullisen terveyskeskuskannan ottamista käytöön. Maksuttomien palveluiden kulut on katettu ottamalla resurssit muualta terveydenhuollosta. Onko mitään mieltä siinä, että todella sairaita ihmisiä, jotka tarvitsevat erikoistutkimusta ja -hoitoa, veloitetaan erilaisilla korkeillakin maksuilla, kun samaan aikaan terveyskeskuskäynti on maksuton? Hallitus on budjettiriihessä tehnyt päätöksen terveyskeskuskannan kokeilemisesta. Mielestämme maksua on kokeiltava kaikissa lääneissä ja erikokoisissa kunnissa. Kokeilun on oltava mahdollisimman kattava. Kaikkien hallowkaiden kuntien on päästävä kokeilun piiriin.

Hallituksen esitys yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämiskäytännön nostamisesta 55 vuodesta 60 vuoteen on hyvä. Ei ole mitään järkeä pyrkiä siirtämään vanhempia ikäluokkia mahdollisimman aikaisin pois työelämästä. Osa-aikaeläkkeen ikärajan laskeminen 58 vuoteen tasapainottaa hyvin tehtyä ehdotusta. Uudistus vaatii kuitenkin asenteenmuutosta työpaikoilla. Vanhempien työntekijöiden työmotivaatiosta ja koulu-

tuksesta on paljon nykyistä paremmin pidettävä huolta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on valmis esitettyihin säästöihin eläkejärjestelmässä. Me ymmärrämme, että nyt on säästettävä, että koko eläkejärjestelmän tulevaisuus ei vaarantu. Taloustalkoot vaativat meidän kaikkien osallistumista. Työpaikkansa tai yrityksensä menettäneet ovat joutuneet jo kohtuuttomasti yksin kantamaan laman haitalliset seuraamukset. Nyt on muiden tultava mukaan.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä valtiovallan on jatkettava ponnisteluja työttömyyden vähentämiseksi. Mielestämme ainut kestävä tapa vähentää työttömyyttä on tuottavien työpaikkojen luominen. Tuottavassa, mielekkäässä työssä ihminen on itse motivoitunut ja tulokset ovat kaikkien kannalta hyvät.

Väkinäinen työllistäminen, mihin nykyinen työllisyyslaki velvoitetyöllistämiseen pakottaa, on jäänne holhousyhteiskunnasta. Kun mielekästä työtä ei ole voitu osoittaa, on merkittävä osa työllistetyistä ohjattu tekemään täysin turhaa työtä. Tämä on omiaan poistamaan työllistetyn toimintamotivaation. (Ed. Laine: Esimerkiksi?) Esimerkkinä kerrottakoon, että Vantaan kaupungilla on tällä hetkellä 400 velvoitetyöllistettävää, joille yritetään keksiä jotain tekemistä. Samaan aikaan kaupunki joutuu vähentämään varsinaista henkilöstöään. Puolet Vantaan työllistetyistä on alle 20-vuotiaita, joilla on vain vähän koulutusta tai ei ollenkaan. Heidän olisi paljon parempi saada koulutus ammatteihin, joissa tulevaisuudessakin tarvitaan työvoimaa, kuin tehdä keksittyä työtä.

Eduskunta joutuu tänä syksynä ottamaan ensiksi kantaa säästölakien säätämisyjärjestykseen. Vetoamme voimakkaasti eduskunnan kaikkiin poliittisiin ryhmiin, että ne voisivat hyväksyä tämän entisen oikeusministerin Tarja Halosen ja entisen valtiovarainministerin Matti Loukosken esityksen. Uudistus olisi ensimmäinen merkittävä askel kohti normaaliparlamentarismia ja turvaisi sen, että säästäminen olisi säätämisyjärjestyksen puolesta tasavertainen vaihtoehto verojen korotuksille.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä säästölakien säätämisyjärjestyksen muuttamisesta on neuvoteltava vielä eduskunnan eri ryhmien kesken, jotta uudistuksen läpimeno voitaisiin turvata. Kokoomuksella on valmiutta näissä neuvotteluissa ottaa huomioon ehdotukseen liittyviä muita näkökohtia, joilla pyritään mm. enemmistöparlamentarismiin laajem-

paan toteuttamiseen tulevaisuudessa. (Ed. Helle: Uskoisikohan?)

Eduskunta joutuu tänä syksynä käsittelemään myös 40 hallituksen esittämää säästölakia. Jos näitä ei hyväksyttäisi eduskunnassa, merkitsisi se valtiolle pakkoa ottaa lisää lainaa 10 miljardia markkaa. Jos näin meneteltäisiin, merkitsisi se valtiontalouden ajamista erittäin vakavaan kriisitilanteeseen ja uskottavuuden menetystä harjoitettavalta talouspolitiikalta.

Tässä yhteydessä haluan vedota erityisesti sosialidemokraatteihin mutta myös muihin oppositioiryhmiin laajapohjaisen yhteistyön aikaansaamiseksi eduskunnassa budjetin säästötoimenpiteiden läpiviemiseksi. Hallituksella ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmillä on varmasti halukkuutta neuvotella budjetin sisällöstä, jotta mahdollisimman laaja yhteisymmärrys voitaisiin saada aikaan. Lähtökohtamme neuvotteluissa tulee kuitenkin olemaan, että säästämisen kokonaistavoitteesta ei luovuta, mutta valmius vaihtaa jokin säästö toiseen on osaltamme hyvin suuri. Korostamme edelleen sitä, että säästötoimenpiteiden on kohdistuttava tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kaikkiin väestöryhmiin.

Haluan myös muistuttaa sosialidemokraatteja pankinjohtaja Kalevi Sorsan tämän vuoden tammikuussa pitämästä talouspoliittisesta linjapuheesta, jolla äänestäjille markkinoitiin sosialidemokraattien tulevaa talouspoliittista linjaa. (Ed. Seppänen: Menneen talven lumia!) Sorsa totesi puheessaan tuolloin mm.: ”Seuraavan vaalikauden tavoitteeksi tulisi asettaa julkisten menojen kasvun pudottaminen mahdollisimman pieneksi. Nopean kasvun trendi on murrettava.” Edelleen Sorsa totesi, että ”veronmaksajia ei voida marssittaa korjaamaan kaikkia markkinahaavereita”. Vielä Sorsa totesi: ”Yksi asia on lähivuosien talouspolitiikassa varma: Meidän on saatava hinta- ja kustannustasomme kuriin. Me elämme jatkuvaa hinta—palkka-kierrettä ja yhä useammin palkka—palkka-kierrettä, jossa tärkein asia on vertailu toisten palkkoihin. Vain nimelliset pienet mutta liukumien myötä tosiasiassa suuret sopimuspalkkojen korotukset tuovat perässään aivan liian nopean työvoimakustannusten nousun. Tämän tyyppinen inflaatioprosessi kaivaa pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusteita.” (Ed. Laine: Sorsan palkka olikin silloin 100 000 markkaa! — Vasemmalta: Siteeratkaa välillä Holkeria!) Mikäli sosialidemokraatit edelleen ovat Sorsan linjauksen takana, olen erittäin vakuuttunut siitä, että

eduskunnassa voidaan hallituksen budjettiesityksen pohjalta päästä onnistuneeseen lopputulokseen.

Herra puhemies! Mikäli oppositio kaataa hallituksen esittämiä säästölakeja, ei se sinänsä aiheuta kovin suurin ongelmia. Haluan oppositiolle muistuttaa siitä, että lähes jokainen säästölaki on muutettavissa teknisesti yksivuotiseksi verolaiksi. (Ed. Seppänen: Tiedämme!) Tuolloin vain etuus ensin maksetaan, mutta sen jälkeen otetaan toisella kädellä takaisin verona tai veronluonteisena maksuna valtiolle. Näin ollen eduskunnan enemmistö ei missään olosuhteissa ja missään tilanteessa joudu toivottomaan tilanteeseen.

Kansakuntamme etujen mukaista on nyt, että työmarkkinoilla mahdollisimman pikaisesti tehdään ratkaisu ja budjetti viedään eduskunnassa läpi mahdollisimman nopeassa aikataulussa sen loppusummaa muuttamatta. Vain näin saadaan talouden syöksykierre katkaistua ja luotua uskoa talouden elpymiseen. Uskottava talouspolitiikka on pohja, jolta uusi kasvu voi ponnistaa. Meidän tehtävämme, arvoisat kollegat, on huolehtia siitä, että lamaodotukset mahdollisimman nopeasti kääntyvät nousuodotuksiksi.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Keskusta ei ole ollut mikään vaihtoehto sinipunapolitiikalle. Se on pitänyt voimassa epäsosiaalisen verouudistuksen. Se on pitänyt voimassa suurituloisia suosivan veroalen ja se toimii kokoomuksen helppoheikkinä purettaessa sitä perusturvajärjestelmää, joka Suomessa on aikojen kuluessa rakennettu.

”Verouudistus on epäsosiaalinen ja se on kasvattanut tuloeroja. Lapsiperheiden, pieni- ja keskituloisten sekä yksinhuoltajien asema on heikentynyt verouudistuksen tuloksena.” Siteerataan sitä meilläkin, ed. Kääriäinen: Tämä on viime vuodelta kansanedustaja E. Ahon puheesta. (Ed. Kääriäinen: Oikein!) Samoin: ”Kansalaisten perusturvan kehittäminen on pidetty jäisä ja peruspalveluja on jopa heikennetty.” Miksi te, keskusta, ette nyt muuta sitä linjaa, joka oli teidän mielestänne viime vuonna väärää politiikkaa? Älkää syökö Alkion perintöä, olkaa pienen ihmisen asian ajajia ja luopukaa deflaatiosta Churchillin—Rydin—Kullbergin linjalla! Sitä vaatii isänmaan etu.

”Yhdessä asiassa kokoomus on onnistunut: suurituloisimpien välittömän tuloverotuksen keventämisessä.” Tuntuuko tutulta, ministeri Pekkarinen? — Ei ole paikalla. Ei tosin ole pääministeriäkään näkynyt koko iltapäivän aikana. — Keskusta onnistuu nyt samassa asiassa ja vain siinä, itse asiassa se ei ole muuta mieltä olutkaan. Ennen vaaleja sitä vain ei huomattu. Puolue puhuu toista ja tekee toista. Tämän vuoden verotaulukoista päätettäessä keskusta ehdotti suurituloisten verotuksen kiristämistä naurettavalla 66,50 markan kuukausittaisella veronkorotuksella. Mutta nyt, vallassa, keskusta ei ehdota edes sitä.

Suomen kansan edustajina meidän on oltava lääkäreitä, ei tuomareita, vaikka mieli tekisi tuomita demareiden toiminta sinipunahallituksessa ja keskustan toiminta nykyisessä työpulahallituksessa. Tuomiot antaa kuitenkin kansa siihen tapaan kuin sai tuomion viime keväänä sinipunahallitus, jonka keskeneräiset työt keskusta nyt näyttää vievän loppuun.

Lääkärin on tehtävä sairaasta ensin diagnoosi. Potilaan oireet ovat sellaisia, että Suomen kansantalous sairastaa Churchillin tautia, jonka oireisiin kuuluu itse aiheutettu deflaatio. Rooseveltin lääke siihen tautiin oli elvytysmikstuura: devalvaatio ja kansantaloukskoneen käyntiinpano vientivedolla.

Suomen taloudellinen lasku on syvä. Missään läntisessä kilpailijamaassamme tuotanto ei ole tänä vuonna alentunut yhtä paljon kuin Suomessa. Ensi vuonnakin Suomen taloudellinen kasvu on Oecd-maiden alhaisimpia. Kokoomus on ollut hallituksessa tänä vuonna ja on myös ensi vuonna. Suomen kansantulo laskee ilman palkanalennuksiaikin. Rauhan oloissa kansantuote ja kansantulo ei ole laskenut näin paljon sitten vuoden 1892.

Suomessa reaalikorot ovat ennätyskorkealla, ja ne ovat koko Oecd-alueen korkeimpia. Nimeliskorot sahaavat ylös ja alas, ja Suomen kansantalouden ylikuumeneminen on vaihtunut hyytävän korkeiksi koroiksi. Sen seurauksena maassamme tehdään tänä vuonna noin 7 000 konkurssia. Se on uusi Suomen ennätys. Se tapahtuu kokoomuksen ollessa hallituksessa. Väärällä valuuttakurssilla meillä tapetaan myös terveitä yrityksiä, jotka eivät saa Suomen valtiolta tasavertaisia kilpailumahdollisuuksia muiden maiden kanssa. Näin Suomea pannaan eurokuntoon tuottamalla Suomeen ennätysmäinen eurotyöttömyys, eikä työttömiä synny talouspolitiikasta huolimatta vaan siitä johtuen.

Suomelle valittiin kesäkuussa talouspoliittinen linja, jonka perusteella tiedettiin syntyvän työttömiä. Me varoitimme kesäkuussa, ajoissa siis, että eculinjauksen seurauksena Suomeen syntyy eurotyöttömyys. Valittu linja valittiin siitä huolimatta. Hallitus ja eduskunnan enemmistö ajoivat Churchillin—Rydin—Kullbergin linjalla läpi deflaation. Niin tehtiin, vaikka maamme hallitusmuodon mukaan kansalaisten työvoima on valtiovallan erityisessä suojeluksessa. Suomen Pankki on työpulasyllinen, euroviruksen kantaja, joka pärskii ympärilleen työttömyyttä. Se sai kokemattoman pääministerin ja untuvikkominitit hyväksymään talouspolitiikan perusteeksi massatyöttömyyden. Taustalla oli myös ammattiyhdistysliikkeen, palkkatyöntekijöiden itsepuolustusjärjestöjen, murskaaminen siihen tapaan kuin asian on ilmaissut valtiovarainministeri Iiro Viinanen, jonka tulisi erota.

Sisäpiirin tietona voin kertoa, että työttömyyden kasvu on ollut jopa rajumpaa kuin luuli Suomen Pankin johtokunta ajaessaan hallituksen työttömyysloukkua. Pankin johto luuli, että maahan syntyy "vain" neljännesmiljoona työtöntä syksyn kuluessa. Kuitenkin jo elokuussa meillä oli yli neljännesmiljoona työtöntä eli meillä tehtiin jo elokuussa työttömyyden uusi Suomen ennätys.

Suomen Pankin pankkivaltuusmiesten kokouksessa 27.9. edellytän, että pankin johtokunta eroaa tehtävistään. Nimittäin jo kesäkuussa kirjasin pankkivaltuusmiesten kokouspöytäkirjaan, että jos työttömyys ylittää — heidän ajamansa politiikan seurauksena — neljännesmiljoonan työttömän rajan, heidän tulisi erota. Kansalaisten työvoimahan ei ole perustuslain tarkoittamalla tavalla valtiovallan erikoisessa suojeluksessa, jos työttömyyden tietoinen synnyttäminen hyväksytään yhteiskuntapolitiikan keinovalikoimaan.

Eroaako Suomen Pankin johtokunta sen seurauksena, että maassa on nyt ennätystyöttömyys? Tuskin. Tuhat työtöntä päivässä on sitä, mitä Suomen Pankki halusi ja minkä puolesta hallitus nyt tekee likaisen työn. Jos muut pankkivaltuusmiehet eivät halua vyöryttää presidentin bunkkeria Suomen Pankissa, toivon heiltä joka tapauksessa tukea pankin johtokunnan jäsenten palkkojen alentamiseen. Tai miltä kuulostaisi parin viikon pakkoloma pankin johtokunnalle? Sinä aikana voitaisiin panna maan asioita kuntoon, maa käyntiin. Suomi on saatava jälleen jaloilleen, eikä kukaan saisi toimia

niin, että maaltamme amputoidaan jalat, puujalka ja metallijalka, metsäteollisuus ja metalliteollisuus. Tällä menolla potilas kuolee tai sitten kirurgit. — Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tehnyt työllisyyspoliittisen välikysymyksen työttömyyden torjumatta jättämisestä.

Suomen vaihtotaseen vaje jatkuu, eikä sitä voida estää saamatta kauppasetta vielä enemmän ylijäämäiseksi kuin budjetti lupaa. Kun vaihtotaseen vaje on sama asia kuin Suomen lisävelkaantumisen, velkaantumiskierteen katkaisu edellyttää runsaita kauppaseilyjämiä. Matkustustasekin pitäisi saada kuntoon, niin että Suomeen kannattaa taas matkustaa, ja sen ymmärtää Finnairin henkilökunta selvästi paremmin kuin maan hallitus tai keskuspankki.

Monet epäilevät, että nykyisellä valuuttakursilla vaihtotasetta ei voida korjata. Mutta jos maa ajautuu pakkodevalvaatioon, silloin me, jotka olemme olleet hallitun devalvaation kannalla, valitsemme puolemme uudelleen.

Niiden, jotka huutavat ministeri Viinanen tapaan, että palkat alas, kannattaa muistaa, että Suomessa ovat maailman kalleimmat elinkustannukset eikä hallitus näytä tekevän mitään sellaista, minkä perusteella elinkustannukset alenisivat, päinvastoin. Hallitus on esimerkiksi purkamassa vuokrasäännöstelyn, ja se johtaa vuokrankorotuksiin, jotka nostavat maailman kalleimpia elinkustannuksia.

Herra valtiovarainministeri, herra työnantajaliiton äänenvahvistin, etten sanoisi STK:n pillippiipari, ehdottaa myös, että kaikista ilmaispalveluista luovutaan. Se nostaa maailman kalleimpia elinkustannuksia. Kun päivähoidon maksujakin korotetaan mutta lapsilisiä ei, se nostaa maailman kalleimpia elinkustannuksia. Kun terveyskeskusmaksu otetaan käyttöön ja sairauskuluvähennys poistetaan verotuksessa, sekin nostaa maailman kalleimpia elinkustannuksia. Pienten ihmisten asumiskustannukset nousevat, kun vuokrasäännöstely puretaan. Tulossa on myös kiinteistövero, joka nostaa asumiskustannuksia, ja jälleen maailman kalleimpiin kuuluvat elinkustannuksemme nousevat.

Sitten Suomessa on maailman kallein ruoka. Voi olla, että Japanissa on yhtä löysä maatalouspolitiikka kuin Suomessa. Siellä riisiä tuotetaan samojen perusteiden mukaan kuin meillä viljaa: hallitus ostaa poliittista kannatusta viljelijöiltä. Asia on sillä tavalla, että jos kokoomuslainen tai kepulainen viljelijä saa vehnäkilolta 2,50 markkaa samaan aikaan, kun saman laatuista tai

parempaa viljaa on maailmalta vapaasti ostettavissa 35 penniä kilolta, hallitus ostaa sillä tavalla poliittista kannatusta itselleen.

Me emme halua lopettaa Suomesta maanviljelyä, minkä keskusta ja kokoomus haluavat tehdä liittämällä Suomen EY:hyn. Me haluamme ohjata maataloustuen niille, joiden avulla maaseutu pidetään asuttuna. Tuki, joka perustuu tuotannon maksimoimiseen, pitää lopettaa, ja näin me olemme eri linjoilla kuin MTK. Liekö itä- tai pohjoissuomalaisen talonpojan tarpeen kuulua koko MTK:hon?

Arvoisat viljelijöiden edustajat! Kun hallitus hyökkää palkansaajaväestöä vastaan, se unohtaa suurituloiset harrastelijaviljelijät ja ökyisännät: etelän viljanviljelijät. Vasemmistoliitossa me haluamme pitää Suomen asuttuna, maaseudun asuttuna. Toivommekin viljelijöiden näkevän kanssamme, että Suomen maaseutua eivät pidä asuttuna ne ulkomaiset kuluttajat, joiden halpaa ruokaa Suomi subventoi vientitukiaisin. Sen sijalle on tultava tilakohtainen tuki ja sille katto.

Aikataulu, jonka mukaan vientitukiaisista luovutaan vasta vuoteen 1997 mennessä, on liian hidas. Keskusta on ajanut palkansaajaväestöä vastaan kohdistuvalla hyökkäyksellään asiat siihen malliin, että tässä asiassa ei enää tehdä kompromisseja. Sosialidemokraatitkin lienevät nyt valmiita tarkistamaan sitä linjaa, jonka mukaan he ovat olleet 1980-luvulla eri hallituksissa ehdottamassa eduskunnan hyväksyttäväksi yli 40 miljardin markan vientituen.

Rehu on maataloudessa tärkeä tuotantopanos. Se vaikuttaa niin maidon kuin lihankin hintaan. Jos rehun hintaa ei saada muuten ja heti paljon nykyistä alemmaksi, rajasuoja on purettava ja heti. Elintarviketeollisuuden pyörät kyllä pyörivät ulkomailta tuodusta halvasta rehusta saadulla raaka-aineella.

Maailman kalleimmat elinkustannukset nousevat myös sen takia, että hallitus korotti lähes ensitoikseen maailman korkeimpiin kuuluvaa liikevaihtoveroprosenttia siitä huolimatta, että Suomen keskusta vastusti koko oppositioaikansa sinipunaisia liikevaihtoveron korotuksia. Kuulostaako tutulta, pääministeri Aho, missä hän sitten luuhaakin: "Suurituloisten tuloverokevennykset on maksettu liikevaihtoveron korotuksilla." Te omasta puolestanne maksatte suurituloisten veronkevennykset ottamalla valtiolle ulkomaista lainaa.

Ja mitä tarkoittaakaan herra valtiovarainministeri puhuessaan budjetin esittelyssä liikevaihtoveron "kehittämisestä" vielä ensi vuonna?

Joutuvatko palvelut liikevaihtoverolle? Jo riittää pienyrityksien ynnä kuluttajien vainoaminen, herra hallitus.

Te ehdotatte, herra pääministeri, ministereiden ja kansanedustajien palkan alentamista. Herra pääministeri, te ehdotatte ministereiden ja kansanedustajien palkan alentamista. Te ehdotatte, herra pääministeri, ministereiden ja kansanedustajien palkan alentamista. Hyvä on, me emme vastusta sitä. Me emme vastusta sitä, herra pääministeri.

Mutta mennäänpä tässäkin asiassa ihan juuriin asti. Lähes kaikki hallituksen ministerit saavat ministerin 36 001 markan kuukausipalkan ohella puolet kansanedustajan palkasta. Se on palkkaa työstä, jota ministerit eivät tee, kansanedustajan työstä. Me ehdotamme uudelleen vielä tänä syksynä, että ministereiden kaksoispalkkaus poistetaan. Ministereiden erityisavustajien ja valtion supervirkamiesten 7 000—8 000 markan kuukausipalkankorotukset pitää myös perua siinä yhteydessä.

Samalla kun keskusta hyökkää kokoomuksen peesissä palkkalyöväen palkkoja vastaan, se omilla aloitteillaan alentaa eläkeläisten eläkkeiden ostoarvoa. Sosiaaliministeri Kuuskoskelta, kepu, on unohtunut, että eläkkeiden indeksikorvaukset ovat korvausta jo toteutuneesta kustannustason noususta, ja siksi me vaadimme tehtäviksi eläkkeisiin lainmukaiset indeksikorotukset.

Hallitus hyökkää nyt kulutuskysyntää vastaan. Se osoittaa, että 1930-luvun lamasta, mikä synnytti mm. pulaliikkeen ja konikapinan, tuttuja suomalaisliitolle, ei ole opittu mitään. Tässä tilanteessa maasta ei puutu enää muuta kuin massamittaiset pakkohuutokaupat, joissa iloisen 1980-luvun myyntivoittomiljonäärit vievät työttömiltä ja velkaisilta heidän asuntonsa ja nuorilta viljelijöiltä heidän tilansa. Nekään eivät puutu Suomesta kauan.

Kulutuskysyntää ja yhteiskunnan normaali-toimintoja vastaan hyökätään niin, että palkkoja yritetään alentaa ja palkkatyöntekijöiden itselleen työehtosopimuksin lunastamat lomarahat poistaa, että eläkkeitä ei koroteta ja että kansaneläkeläisille säädetään erityinen eläkevero, että sairaus- ja työttömyyspäivärahoja ei koroteta, että ihmisistä tehdään työttömiä ja pakkolomalaisia, että työllisyyslaki korjaamisen sijasta romutetaan, että opiskelijoille luvattu opintotukiuudistus romutetaan. Ei käy, sanoo vasemmistoliitto. Ei käy. Ei käy.

Me emme unohtaa, että tulojen leikkaamisen ohella pienituloisten verotusta kovennetaan, kun

kunnallisverot nousivat budjettikirjan mukaan tänä vuonna jo 101 kunnassa ja kun valtion tuloverotaulukoihin ei tehdä inflaatiotarkistuksia. Pienituloisten ihmisten verojen kiristäminen tapahtuu samaan aikaan, kun sinipunahallituksen — sosialidemokraattien tuella — antamat suurituloisten valtionverohelpotukset pidetään voimassa.

Kun hallitus syö työpaikkoja ja lyö lamainijalla ihmisiä päähän, kaikki kansalaispiirit eivät kärsi lamasta samalla tavalla. Niillä, joilla on perittyä tai muuten vain myyntivoittona saatua omaa rahaa, menee nyt todella hyvin. Rahalle ei ole nimittäin koskaan saanut Suomessa niin korkeaa laillista reaalikorkoa kuin nyt on tarjolla rahan tukkutatletajille pankeissa. Niillä, joiden omia ovat 1980-luvun lopun myyntivoittomiljoonat, on hallituksessa edustajanaan valtiovarainministeri Iiro Viinanen. Tätä myyntivoittomiljonäärien kymmentuhatpäistä armeijaa edustavan ministerin etujen mukaista on, että rajat on avattu ulkomaille tukkutatletusten vapaasti tulla ja mennä. Nimittäin jos näitä kasinotalouden ritareita ei tyydytä Suomen historian korkea reaalikorkotaso, se, että myyntivoittomiljoonille saa suomenennätyskoron itse työtä tekemättä, he voivat viedä rahansa ulkomaille. Sen takia meillä on Suomessa historian korkein reaalikorkotaso ja maailman alhaisin lähdeveroprosentti.

Herra Iiro Viinasta ei veroteta myyntivoittomiljoonistaan tai Iroldt-nimisen yhtiön tuotoista niin kuin verotetaan palkansaaajia, niitä, joilla vielä on työtä, mutta ei tällä menolla kauan.

Rahan omistaminen on edullista myös pörssi-puolella, siellä, missä ulkoministeri Paavo Väyrynen on operoinut yhdessä kaverinsa, sijoittaja Pentti Kourin kanssa. Sen veron, jonka yritykset mahdollisista voitoista maksavat, osingonsaajat saavat hyvitykseksi omista veroistaan. Suomessa yritysten maksamat verot hyvitetään omistajille heidän verotuksessaan. Miksi te haluatte tätä verotusta vielä nykyisestäänkin helpottaa, herra hallitus?

Ja miksi muuten Suomessa ei ole sellaista käytäntöä, että valtioneuvoston jäseniltä kielletäisiin henkilökohtaiset bisnekset ministeriaikana? USA:ssa ja Ruotsissa ministereiden on annettava virkaan astuessaan julkinen selvitys siitä, mitä he omistavat, ja niin heidän toimiansa piilovaikuttimia voidaan julkisesti tarkkailla. Tässä olisi ministeri Viinasellekin hyvä asia ajettavaksi, jos ei toimisi omia etuja vastaan.

Suomen kansantalous sairastaa, eikä potilas usko nyt itse parantumiseensa. Sen osoittaa markkinoiden pulssi: markkinakorot. Kun hallitus vielä keväällä piti suurimpana saavutuksestaan markkinakorkojen alenemista, haluaako herra pääministeri, että siteeraan, mitä silloin tuli sanotuksi? Hän sanoi, että silloinen markkinakorkojen aleneminen on merkki siitä, että odotukset hallituksen ohjelman suhteen ja hallituksen ensimmäiset toimenpiteet ovat saavuttaneet markkinoilla luottamusta. Ilmeisesti nyt kun markkinakorot ovat nousseet, tämä luottamus on kadonnut. Samaa ilmeisesti ed. Kääriäinen tarkoitti, kun sanoi viime keväänä, että hallituksen päättäväisyys ja tekojen uskottavuus on jo näkynyt korkotason nopeana ja tuntuvana alenemisena. Korkotaso on nyt noussut. Ilmeisesti hallituksen päättämättömyys ja pieni luottamus hallitukseen ovat siihen syynä. Jos sitä käytettiin silloin hallituksen puolesta argumenttina, me käytämme sitä nyt hallitusta vastaan.

Potilaan tervehdyttämiseksi Churchillin taudista suositan em. välttämättömän, mutta ei riittävän hoidon eli suurituloisten verohelpotusten peruuttamisen ohella valikoivaa sosiaalista elvytystä à la vasemmistoliitto, työllisyyslääkkeitä à la John Maynard Keynes, ripaus lamantorjuntaa à la Franklin Roosevelt sekä seuraavaa:

Suomen talouspoliittinen linja palautetaan uskottavaksi julistamalla vahvan markan politiikka konkurssiin. Konkurssipesän hoitajiksi Suomen Pankkiin valitaan uudet uskotut miehet. Tuhat työtöntä päivässä ei käy.

Suomeen on nyt saatava uutta jaettavaa. Työllisyysyistä, mutta vain sen takia, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei vastusta kohtuullista, hallittua devalvaatiota. Pakkodevalvaation oloissa me valitsemme puolemme uudelleen.

Koska korkotasoon ja varsinkin reaalikorkotasoon vaikuttaa ennen muuta hallituksen ja Suomen Pankin politiikan uskottavuus, kansantaloutta on alasajon sijasta elvytettävä. Sitä varten on joko vaihdettava hallitusta tai hallituksen politiikkaa. Meille on saatava nykyistä alhaisemmat korot mukaan lukien peruskorko.

Valtion toimenpitein on aloitettava valikoiva elvytys: On tuettava uusia investointeja eikä vain jaettava rahaa sinne sun tänne. On vältettävä 1930-luvun lama- ja pula-aikana tehdyt virheet ja lopetettava talouden tarpeeton deflatoiminen. On rakennettava asuntoja, parannettava joukkoliikennettä ja tehtävä ympäristönsuojeluinvestointeja.

Edellä esitetyltä pohjalta asuntotuotanto on saatava heti käyntiin valtion varoin. Suomessa on nyt 25 000 työtöntä rakennustyöläistä, ja kun yksi rakennustyöläinen työllistää 1—2 muiden alojen työläistä mukaan lukien metallityöläisiä, työttömyyttä voidaan lievittää torjumalla asuntopulaa. Toistamme vaatimuksen: on rakennettava 30 000 uutta arava-asuntoa vuodessa.

Toteamme, että valtio saa tässä tilanteessa velkaantua valikoivan elvytyksen tarpeisiin. Valtiota ei pidä velkaannuttaa sitä varten, että suurituloisille annetaan verohelpotukset ja myyntivoittomiljonäärien tukkutalletusten aliverotus pidetään voimassa. Sen sijaan uusia investointeja varten valtio kyllä saa velkaantua. Vaikka Suomi on ylivelkaantunut, valtion rahoitusasema on hyvä. Maailman kaikista maista vain Ruotsin ja Norjan valtioilla on vähemmän nettovelkaa kuin Suomen valtiolla. Siinä on elvytysvaraa.

Maatalouden vientitukiaiset on ajettava alas nopeasti, samoin rehuviljan hinta. Jos rehuviljan hintaa ei saada muutoin halvemmaksi, valtiovalan on poistettava rehulta tuontisuoja. Kun biologisten koneiden tuottavuudessa ei ole suuria eroja Suomen ja ulkomaiden välillä, Suomessa maailman kallein ruoka johtuu myös kalliista rehusta kuten myös alan kartellisoitumisesta. Jospa rupeaisimme ostamaan ruoan varmuusvarastoja ulkomailta halvalla?

Maan eurokuntoonpanon aineellista esivalmistelua olisi se, jos Suomeen tehtäisiin loka-kuussa kaksivuotinen nollatupo. Kun esiintyy pyrkimyksiä siirtää osa työnantajien työeläkemaksuista työntekijöiden maksettavaksi, nollatupo olisikin itse asiassa miinustupo. Jos palkansaajat pakotetaan osallistumaan työntekijämaksuihin työeläkerahastojen kartuttamiseen ja sitä kautta miinustupoon, vähintään, mitä pitää tehdä, on lisätä palkansaajien osuutta järjestelmän hallinnossa, luopua automaattisesta takaisinlainauksesta ja käyttää rahastoja uusien asuntojen rahoittamiseen.

Julkisen vallan pöhöttyneisyyttä on ruvettava purkamaan aloittamalla se Suomen Pankin toimintojen alasajosta, lääninhallituksista ja keskusvirastoista. Jos tarkoituksena on alun perin ollut valtion ja kuntien työntekijöiden lomarahojen ryöstö valtiolle ohi työ- ja virkaehtosopimusten, hallitus voisi jo vähitellen lakata pelottelemasta ihmisiä pakkolomilla ilmoittamalla, että hallitus haluaakin vain lomarahat.

Asuntorahoitusbluffin paljastamiseksi valtiontalouden budjetointiperusteita on muutettava. Nimittäin budjetissa "siirto asunto-olojen

kehitysrahastoon" eli 2,5 miljardia markkaa ei ole todellinen siirto asuntorahastoon. Mainittu summa nimittäin pitää sisällään sen laskennallisen korkotuen, jonka aravalaina-asiakas saa vasta tulevana vuosina. Tältä osin budjettikäytäntö poikkeaa kaikista muista budjettieristä. Asuntotuotantorahat saadaan näyttämään suuremmilta kuin niistä aiheutuu valtiolle menoja.

Muutoinkin vuoden 1992 asuntobudjetti on selvästi saanut väärää valohoitoa. Korkotuki-asuntoja ei rakenneta 4 000:ta kappaletta, niin kuin budjetissa sanotaan, siitä pitää huolen laina-ehtojen heikennys, eikä omistusravia rakenneta niin paljon kuin budjetissa uskotellaan. Se johtuu myymättömistä asunnoista.

Uudessa talouspoliittisessa tilanteessa pitää vakavasti harkita armeijan toimintojen hallittua alasajoa. Turvallisuutta pitää pystyä tuottamaan puolueettomuuspolitiikalla sekä vähemmällä ja halvemmalla varustautumisella, eikä siihen silloin tarvita 12, jopa 15 miljardin markan sotalentokoneiden tilausvaltuuksia.

Lopuksi vielä pari asiaa asunnoista. Meidän on nimittäin ratkaistava yksi iso ongelma, jonka ovat synnyttäneet byrokratia, ja toinen, jonka on synnyttänyt markkinavoimat.

Byrokratian ihmeellisyyksiin kuuluu, että valtion budjetointiteknikka estää valmiita rakennuskohteita käynnistymästä heti. Uusia arava-asuntoja voidaan aloittaa rakentamaan vähemmän kuin rakentajilla olisi halua ja valmiutta rakentaa. Eduskunnan pitäisikin heti päättää, että Suomessa saa vielä tämän vuoden puolella käynnistyä 3 000 uuden asunnon rakentaminen. Siitä ei aiheutuisi valtiolle edes uusia kuluja. Itse asiassa valtio saisi ympäristöministeriön laskelmien mukaan näistä asunnoista kassansa enemmän rahaa kuin niihin pitäisi käyttää valtion rahaa. Valtiovarainministeriö ei kuitenkaan halua vähentää maasta asuntopulaa. Siinä merkityksessä se on asuntopulaan syyllinen, ja eduskunnan edessä siitä vastaa valtiovarainministeri.

Toinen ongelma on se, että rakennusliikkeillä on nyt omistuksessaan kalliilla tuotettuja omistusasuntoja, joita ei saada kaupaksi. On siis yhtä aikaa asuntoja ja asuntopulaa. Tilanteen poikkeuksellisuuden johdosta on harkittava seuraavaa ehdotusta. Valtion on varattava esimerkiksi 1 000 miljoonaa markkaa asuntojen ostamiseen vuokra-asunnoiksi. Jos käytetään niitä budjettiesityksen kriteereitä, joiden mukaan 500 asunnon hankinta maksaa 180 miljoonaa markkaa, sillä rahalla saadaan yli 3 000 asuntoa. Ainakin

kaikki myymättömät 1 000 omistusravaraa voidaan hankkia valtiolle sillä tavalla vuokra-asunnoiksi.

Asunnot pitäisi ostaa tukussa ja esimerkiksi sellaisella tarjousmenettelyllä, että myyjät saavat koota tarjottavista asunnoista sopivan kokoisia nippuja. Rakennusliikkeiden tarjouskartellin estämiseksi kaikkia asuntoja ei pidä ostaa, vain halvimmat ja sijainniltaan tarkoituksenmukaiset.

Pitkäaikaisten lainamarkkinoiden käynnistämiseksi mainittu 1 000 miljoonaa markkaa voitaisiin periä suurituloisilta kansalaisilta solidaarisuuslainana niin, että heille annettaisiin rahaa vastaan 25 vuoden obligatioita.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto ei osallistu sellaiseen yhteiskuntasopimukseen, jonka avulla heikennetään ihmisten yhteiskunnallista vointia, murennetaan vasemmistolaisten ihmisten kovalla työllä rakentama hyvinvointiyhteiskunta ja lisätään pahoinvointia. Me emme hyväksy koskaan työttömyyttä yhteiskuntapolitiikan keinovalikoimaan. Työ antaa ihmisille toivoa. Churchillin—Rydin—Kullbergin—Ahon linja taas on talouden alasajoa, ja se tappaa kaiken toivon paremmasta.

Ed. R e n l u n d : Herr talman, herra puhemies! Budgetpropositionen för nästa år utgör ingen angenäm läsning. Under hela 80-talet vande vi oss vid budgeter med relativt kraftig tillväxt och tyvärr ännu senaste år, vilket var ett sällsynt stort misstag. Men nervositeten inför ett val påverkade ännu en gång budgetens utformning, så att den blev alltför stor, trots varnande röster från olika håll. Redan då borde riksdagen ha fört en stram budgetpolitik, men de råden klingade för döva öron hos flertalet, vilket torde vara i färskt minne.

En stramare budget senaste år hade i någon mån också underlättat budgetarbetet detta år. Men i stället ansåg de dåvarande stora regeringspartierna, att vi har utrymme för ytterligare expanderings- och att talet om en svår lågkonjunktur är överdrivet. Svenska riksdagsgruppen ansåg redan på hösten år 1990 i sitt gruppanförande att budgeten var för lös och lika entydigt motsatte vi oss de tillägg, som gjordes i december. Varningssignalerna gick inte fram. Nu står vi inför den krassa verkligheten, som är allt annat än angenäm.

De ekonomiska prognoserna har haft en tendens att vara klart överoptimistiska. Detta har medverkat till att vår ekonomiska politik gick in

på ett sidospår, vars följder vi nu ser frukterna av. Den ekonomiska politiken har varit för expansiv och explosiv. Vi har överskridit våra resurser och tillväxttakten har varit för kraftig, vilket lett till att vår kostnadsnivå försämrat vår industris möjligheter att konkurrera i utlandet. Också i detta skede får man befara att prognosmakarna är för optimistiska och att vi ännu inte sett slutändan av denna lågkonjunktur.

I dagens läge borde krismedvetenheten absolut börja finnas hos de flesta. Detta får dock inte betyda att ingen vågar satsa och tro på en förändring, vilket ytterligare skulle undergräva vår ekonomi. Därför borde vi av många orsaker komma till ett snabbt avgörande, som skulle bryta den negativa spiral vi hamnat in i.

Problemet ligger också däri, att riksdagen inte med sitt budgetavgörande ensam kan svänga trenden. Många av de svåra avgöranden som behövs skall göras utanför riksdagen och ligger utom dess maktbefogenheter. Snarare är det i detta läge regeringen, arbetsmarknaden och intresseorganisationerna samt Finlands Bank som i högre grad har avgörandet i sin hand. Budgetens slutliga utformning är viktig med tanke på framtiden och för vår ekonomi på lång sikt, men den kan inte få till stånd snabba förändringar.

Valitettavasti ei myöskään ole olemassa mitään yksinkertaista parannuskeinoa maan saamiseksi nopeasti jaloilleen. Nopea kokonaisratkaisun tekeminen, jossa kaikki ottavat vastuunsa, on ainoa mahdollinen tie. Kokonaisratkaisu on viipynyt jo liian kauan. Päivä päivältä kaivetaan yhä syvempiä ampumahautoja eri puolilla tässä venyneessä asemasodassa omien etujen puolustamiseksi. Jos jokin niin tämä on valitettavaa, koska se vain pahentaa vaikeassa asemassa olevien tilannetta. Suomessa tilanne on sellainen, että kun on tehtävä vaikeita päätöksiä, aina odotetaan jotakin. Toisarvoiset aikatauluseikat eivät saa muodostua ratkaisevaksi päätöksenteolle. Olemme odottaneet työmarkkinasopimusta, eduskuntavaaleja, hallituksen muodostamista, budjettia ja nyt meidän kai pitää odottaa myös säästölakien kohtaloa tai sosialidemokraattien ylimääräistä puoluekokousta ennen ratkaisevan päätöksen tekemistä.

Joka tapauksessa työttömien määrä nousee dramaattisesti joka päivä. Tässä tulee tahtomattaan ajatelleeksi Ruotsin entisen valtiovarainministerin Kjell-Olof Feldtin sanoja, että silloin kun on taloudellisesti välttämätöntä tehdä päätöksiä, se on poliittisesti mahdotonta, ja

silloin, kun se on poliittisesti mahdollista, se on taloudellisesti liian myöhäistä. Väite sopii myös Suomeen ja harhailuihimme päättämättömyyden labyrinteissää.

Pian olisikin aika sulkea kaikki asianomaiset osapuolet lukittuun huoneeseen, josta he eivät voisi päästä ulos ennen kuin kokonaisratkaisu on saavutettu, aivan kuten kardinaalit suljetaan Sikstuksen kappeliin valitsemaan paavia. Jos nopeaa ratkaisua ei tapahdu, vedämme jalat alta maahan pitkän ajan kuluessa rakentamaltamme sosiaaliturvalta. Valtion kassakirstu tyhjenee huolestuttavaa vauhtia ja lainamäärät nousevat merkittävästi. Tämä ei ole mahdollista pidemän päälle.

Vikten av att nå snabba avgöranden och få trenden att svänga bevisas närmast av att den bruttonationalprodukt vi hade år 1989 troligtvis nås först i mitten av år 1994 eller till och med först under 1995. Då en procentenhet av Bnp betyder drygt två miljarder i statens kassa är det inte alltför svårt att inse vikten av tillväxt. Men det är också lätt att inse problemen med minskad tillväxt och en sinande kassa samtidigt som utgifterna ökar markant på den sociala sidan.

De flesta industribranscher brottas med stora svårigheter. Industrins produktion har som helhet gått ned med 12 procent, men det finns branscher där nedgången är ännu mera dramatisk. Byggnadsbranschen är en av de mest drabbade och nedgången ligger mellan 20 och 40 procent beroende på de olika sektorerna och inom vissa noteras en nedgång på till och med 50 procent. Bristen på riskkapital gör att livskraftiga företag också hotas, vilket borde uppmärksammas mera på statligt håll. Vi har inte råd med att låta utvecklingsdugliga företag gå omkull utan här borde såväl banker som det statliga Kera och handels- och industriministeriet noggrant fundera över prioriteringarna. De många bakslag som kommit i kasinoekonomins kölvatten borde inte i ett svårt läge leda till överdriven försiktighet som endst förstärker djukdykningen inom ekonomin.

Det skall dock medges att det under rådande nationella och internationella omständigheter inte är någon lätt uppgift att göra upp en i alla avseenden väl avvägd budget. Regeringens målsättning att göra en s.k. nollbudget lyckades inte riktigt, trots att den är relativt hårt bantad. Ser man endast till den ekonomiska situationen borde regeringen ha fört en ännu stramare bud-

getlinje, vilket vi också från svenska riksdagsgruppen har påpekat. Att inte göra det innebär att vi skjuter problemen framför oss och låter andra stå för notan. Mot den bakgrunden är budgetens — blygsamma som det kan tyckas — realökning på 0,5 procent tyvärr för stor. Men alternativet har inte varit särskilt många.

Lainanotto on tiukasta budjettilinjasta huolimatta liian suuri. Huolimatta 30 miljardin netto-lainanotosta hallitus joutuu ehdottamaan joukon säästöjä, jotka eivät tunnu erityisen miellyttäviltä. Eri kansalaisryhmien säästöjä kohtaan tuntemaan arvostelun voi hyvin ymmärtää samoin kuin näiden ryhmien huolen.

Velvollisuutenamme on kuitenkin puolustaa yhteiskunnan heikko-osaisia. Tätä taustaa vasten ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että uudelleenjärjestelyjä tulee voida tehdä ehdotetuissa budjettikehyksissä niin, etteivät yhteiskunnan heikko-osaiset joudu kärsimään kohtuuttomasti. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on valmis keskusteluihin muiden ryhmien kanssa, jotta tällainen ratkaisumalli saavutettaisiin.

Sen sijaan voidaan aiheellisesti kysyä, onko taloudellisessa kriisissä todellakaan järkevää toteuttaa sosiaalipuolella uusia kokonaisvaltaisia uudistuksia, kun samanaikaisesti joudutaan tinkimään vanhoista tarpeellisista sosiaalietuuksista. Tästä on voitava keskustella ilman, että kenenkään henkilökohtaisen arvovalan tämän vuoksi voitaisiin katsoa olevan vaakalaudalla. On kuitenkin vääjäämätöntä, että sosiaalisen hyvinvoinnin säilyttäminen pitkällä tähtäimellä edellyttää päätöksiä, joilla taloutemme saadaan jaloilleen. Mitä kauemmin talouskriisi kestää, sitä suuremmaksi muodostuu uhka yhteiskunnan heikko-osaisia ja ahdingossa eläviä kohtaan. Oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden takaa-va pitkän tähtäimen sosiaalipolitiikka edellyttää, että kaikki näkevät vastuunsa ja vetävät samaan suuntaan.

Oppositio ei myöskään voi väistää vastuutaan. Erityisesti sosialidemokraattien tulee nähdä osallisuutensa syntyneeseen tilanteeseen, koska tämän vuoden budjetti on vanhan hallituksen jättämää perintöä. Tältä tosiasialta ei voi sulkea silmiään, ja siksi onkin syytä toivoa, että neuvottelut, jotka hallituksen tulee käydä opposition kanssa, eivät jäisi tuloksettomiksi.

Politikens trovärdighet lider också av de helomvändningar som skett i inställningen till sparlagarna. Att socialdemokraterna i den förra

regeringen efter långt och målmedvetet arbete lyckades få regeringen med på en uppluckring av minoritetsskyddet, synes nu vara helt glömt. Då man byter sida tycks inte längre de gamla argumenten gälla, vilket snart får en och annan medborgare att ställa sig något undrande till den politiska kovändningen. Därför måste man också här hoppas att sakliga underhandlingar kunde leda till resultat.

Oppositionens krav på ökad upplåning för att stimulera ekonomin är inte särskilt ansvarstagande. Nu har vi inte att göra enbart med en sedvanlig lågkonjunktur, utan den finländska ekonomin är också inne i en strukturell kris. Hur man skall kunna motivera en ännu större upplåning då budgeten redan är underfinansierad med 20 procent, är svårt att förstå. Enligt bedömningar från Oecd-håll har vi redan i år Europas mest stimulerade budget. Vi har också avskräckande exempel från Östeuropa och Latinamerika på slutresultatet, då stater finansierar sina budgeter med för stor andel lån. Lån skall som sagt alltid betalas tillbaka — åtminstone i Finland.

Det är också skäl att överväga vilka konsekvenser denna lånepolitik har på penningmarknaden. Vi kommer nog att måsta vänja oss vid en viss osäkerhet här. Staten skall låna minst 30 miljarder för att finansiera sina budgetutgifter. Kommunerna kommer också att behöva sina runda miljarder för att klara av sina åligganden. Här måste man också ställa sig frågan huruvida vi har en tillräckligt stor kreditmarknad för detta lånebehov.

Att upplåningen skall stanna vid 30 miljarder bygger dessutom på antaganden, som man också kan ställa sig frågande till. Finansministeriet har under de senaste åren gjort sig skyldigt till mycken optimism å tjänstens vägnar, och det finns en möjlighet att så är fallet också nu. Ifall finansministeriet också nu lagt på en optimismprocent genom att överskatta tillväxten och underskatta arbetslösheten, torde skatteintäkterna minska med ytterligare 2 miljarder i år och nästa år. Allt detta motiverar ytterligare att man på inga villkor borde öka utgifterna i statsbudgeten.

Det skall erkännas, att sparlinjen kan ha en dämpande effekt på den inhemska konsumtionen samtidigt som exporten ännu inte drar, inte kommit i gång på det sätt som vi skulle önskat. Problemet är bara att vi inte har resurser för att ytterligare stimulera den inhemska konsumtionen.

Lähivuosina joudumme elämään kahden taloudellisen ilmiön, vaihtotaseen ja valtiontalouden kroonisen alijäämän kanssa. Kummankaan osalta ei ainakaan keskipitkällä aikavälillä ole suurta toivoa paranemisesta. Molemmat vaikeuttavat korkotasoa nostavasti. Lisäksi valitsemamme valuuttapolitiikan perusteita joudutaan säännöllisesti puolustamaan. Niin kauan kuin vaihtotaseessa ja valtiontaloudessa on tällaisia vajeita ja viennillä vakavia kilpailuongelmia, devalvoimamahdollisuudella tullaan spekuloidaan, sanoipa hallitus ja Suomen Pankki mitä tahansa. Tämä johtaa jatkuvaan turbulenssiin lyhyillä markkinoilla ja ainakin ajoittain korkeisiin korkoihin, joista kärsivät sekä yksityiset taloudet että yritykset ja jotka viivästyttävät toipumista.

Nykyisessä tilanteessa on valitettavasti mahdollonta saada valtion budjettia tasapainoon pelkästään säästötoimilla. Velkataakan voimakasta kasvua ei valitettavasti voida välttää, mutta sen lisääminen entisestään on, kuten jo totesin, mahdottomuus.

Kansantaloutemme on saavuttanut sietorajansa. Samoin tilapäisten verojen ja veroluonteisten maksujen tarve on väistämätön, mutta ne on toteutettava harkitusti siten, etteivät kielteiset vaikutukset muodostu myönteisiä suuremmiksi.

Ei voi muuta kuin valittaa, ettei heti hallituksen muodostamisen jälkeen ollut edellytyksiä siirtää uusien ennakonpidätystaulukkojen käyttöönottoa 1.7. Budjetin alijäämäisyys huomioon ottaen se olisi ollut perusteltu toimenpide ja myös taakan oikeudenmukaisemman jakamisen kannalta yhteiskunnan eri ryhmille.

Julkisuudessa esitetty matkustusveroehdotus ei ole tarkoituksenmukainen. Sellaisen ehdotuksen tekeminen, jonka lopullisina vaikutuksina yhden elinkeinon toimintaedellytykset heikkenevät voimakkaasti aiheuttaen työttömyyttä, vähentäen kuljetuskapasiteettia ja nostaen samanaikaisesti vientiteollisuuden kuljetuskustannuksia, ei voi olla järkevää. Matkustusvero tulee muotoilla siten, ettei se kohdistu johonkin elinkeinohaaraan niin voimakkaana, että elinkeino lähes häviää. Nykyinen ehdotus ei myöskään edistä Suomi-kuvan paranemista.

Händelserna i f.d. Sovjetunionen har betydande konsekvenser för vårt land. Vi får hoppas att demokraterna i Ryssland skall kunna hålla makten i sina händer. På längre sikt ger reformarbetet hopp om ett ekonomiskt samarbete som kan bli betydelsefullt både för vår ryska granne

och oss själva. Detsamma gäller Baltikum. För oss och för befolkningen i våra närområden är det också viktigt att ett omfattande miljöekonomiskt samarbete snabbt fås att fungera. Vi skall dock komma ihåg att våra egna möjligheter på medellång sikt i första hand finns i Norden och inom EG-områdena.

Det är bekymmersamt att det nordiska samarbetet i vårt land inte tillmätts dess rätta värde. För att vi skall kunna tillvarata våra intressen på kort sikt är Ees-avtalet en nödvändighet. Dessvärre är det inte våra förhandlare som nu sitter med nycklarna till ett snabbt genombrott, Norges och Schweiz problem har tyvärr blivit våra problem.

Under höstens lopp har det blivit alltmer uppenbart att vårt land också har skäl att ansöka om medlemskap i EG. Nya barriärer får inte uppstå mellan Finland och Sverige. Vi har skäl att sköta frågan så att förhandlingarna om vår ansökan kan föras med samma tidtabell som Sveriges. Detta innebär dock inte att vi skulle behöva någon kapplöpning mellan partierna om vem som är först med att kräva medlemskap. Även om man inser att medlemskap är ofrånkomligt är det nödvändigt att noggrant klarlägga isynnerhet nackdelarna och övergångssvårigheterna. De utredningarna skall göras nu så att våra förhandlare är väl förberedda då förhandlingarna om ett finländskt medlemskap kör i gång.

On huolestuttavaa, että kriisin varjossa käytetään tilannetta hyväksi viemällä uskottavuus köyhempien maiden kanssa harjoitettavalta kehitysyhteistyöltä. Ei kuitenkaan käy kieltäminen, ettei kehitysaputoimintaa olisi leimannut myös joukko virhearviointaja.

Vasemmistopuolueiden suuren vaikutusvallan vuoksi suuria summia on käytetty tehottomasti kehityksmaissa, jotka ovat yrittäneet toteuttaa erilaisia marxilaisia kokeiluja. Kommunismen luhistuminen Euroopassa on luonut uuden tilanteen myös Aasiaan, Afrikkaan ja Latinalaiseen Amerikkaan. Valmius ja panostaminen markkinatalouteen, monipuoluedemokratiaan, lain ja oikeuden ylläpitämiseen sekä ihmisoikeuksien kunnioittamiseen kasvaa. Tällaisessa tilanteessa Suomi, joka kaikesta huolimatta on rikas maa, ei saa pettää köyhempiä maita.

On ikävää, että kehitysyhteistyömäärärahoja joudutaan leikkaamaan. Nyt on tärkeää, että leikkaukset mahdollisimman pitkälti kohdistetaan sellaisiin kehitysyhteistyön muotoihin, joita

ehkä muutenkin tulisi arvioida uudelleen. Kaikissa tapauksissa tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska sopimuksia on myös kunnioitettava. Tämä ajatus näkyy budjettikirjassa kehitysapumäärärahojen jaossa. Eduskunnassa kehitysapubudjettia on edelleen tarkasteltava tästä näkökulmasta.

Regeringens förslag om en totalreform av statsandelssystemet till kommunerna måste hållas med tillfredsställelse. Denna reform kommer på ett sunt sätt att dämpa tillväxten och samtidigt ge kommunerna större rörelsefrihet genom att olika slag av normer rensas ut ur lagstiftningen.

Från svenska riksdagsgruppens sida vill vi dock framhålla att regeringen innan det slutliga lagförslaget avges till riksdagen förhoppningsvis finslipar detaljerna så att ingen kommungrupp kommer särskilt mycket i kläm. Här avser vi i första hand skärgårdskommunerna och kanske här i synnerhet de åboländska, som enligt beräkningar skulle hamna i en klart försämrad situation, där deras förmåga att upprätthålla service starkt skulle försämrats.

Inledandet av studiestödsreformen, trots all den kritik den rönt från studentorganisationerna, måste ses som ett steg i rätt riktning. En höjning av anslaget med närmare 300 miljoner är inte liten under rådande omständigheter. Svenska riksdagsgruppen har målmedvetet arbetat för att få i gång denna strukturella reform som är nödvändig också bland annat för att det gamla lånesystemet inte längre kan garanteras fungera. Om inte denna öppning av reformen kan accepteras föreligger en stor risk för att det hela skjuts på framtiden med många år. För studerandena skulle detta på längre sikt vara ett sämre alternativ än att reformen i början inte riktigt motsvarar förväntningarna.

När det gäller våra krigsveteraner kan man notera ett höjt rehabiliteringsanslag, men detta motsvarar inte heller de förväntningar man ställt. Från svenska riksdagsgruppens sida hoppas vi då Finland firar sin 75-åriga självständighet nästa år att man skulle kunna enas om på vilket sätt veteranernas sak skall beaktas i fortsättningen. Den arbetsgrupp som sitter torde inom kort få sitt förslag färdigt så att man under nästa år kunde slå fast formerna för tillmötesgående av veteranernas berättigade krav.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä viime aikojen keskustelu maatalouden roolista

kansantaloudessa on paisunut yli äyräiden. Annetaan kuva, jonka mukaan elintarviketuotannon kustannuksia alentamalla selvitettäisiin valtiontalouden ongelmat. Näin ei suinkaan ole asianlaita. Onkin syytä palauttaa tämä keskustelu maan pinnalle.

Maassamme vallitsee suuri yksimielisyys siitä, että tuotannon ja kulutuksen on oltava jokseenkin tasapainossa. Samalla on oltu yhtä mieltä siitä, ettei tuotannon vähentäminen saa tapahtua liian nopeasti. Liian nopeasta supistamisesta aiheutuu ongelmia viljelijöiden lisäksi myös maaseudulle, jalostusteollisuudelle, metalliteollisuudelle ja muille tarvikkeiden valmistajille.

Edellisen hallituksen antaessa ns. Gatt-tarjouksensa sitä pidettiin pitkälle menevänä. Hallituksen budjettiesitys vuodelle 1992 merkitsee huomattavasti suurempaa ja nopeampaa leikkausta, mikä johtaa viljelijöiden tulojen selvään alenemiseen. Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että kun hallitus nyt keskustelee maataloustulolain muutoksista, niiden tulisi koskea ainoastaan vuotta 1992. Ei ole mitään syytä muuttaa hätäisesti vaikeassa taloudellisessa tilanteessa tulevien vuosien suuntaviivoja, koska tästä aiheutuisi ainoastaan lisää syrjäytymistä ja työttömyyttä tilanteessa, jossa työttömyys on jo muutenkin liian suuri.

Det framlagda budgetförslaget innehåller riktlinjer för den framtida regionalpolitikens utformning. Svenska riksdagsgruppen kan omfatta denna linjedragning, också om den ännu till stora delar är rätt abstrakt. En klar besvikelse är att de regionala utvecklingsbidragen till länen inte kunnat höjas. Dessa anslag har visat sig vara ett effektivt sätt att skapa lokal och regional mobilisering av utvecklingsinsatserna. Åtgärderna till förmån för den verkliga glesbygden är också obetydliga. Trots att det sker en målmedveten satsning på fullföljandet av de regionala landsbygdsutvecklingsprogrammen. Problemet är dock att glesbygdens utvecklingsförutsättningar med så många andra beslut försvagats under de senaste åren.

Under år 1992 kommer arbetet med att förnya den regionalpolitiska lagstiftningen att vara mycket väsentligt. Inriktningen av regionalpolitiken måste vara långsiktig och inte göras beroende av svängningarna i de allmänna ekonomiska konjunkturerna. Det dramatiskt försämrade sysselsättningsläget i hela landet och orsakerna härtill bör dock klart särskiljas från orsakerna till de regionala strukturella skillnaderna.

De traditionella regionala problemen som primärt har med glesbygd, långa avstånd och perifer lokalisering att göra finns kvar i vårt land. En långtgående regional utjämning av levnadsstandarden har visserligen skett, men en utjämning regionalpolitik till förmån för dessa områden kommer ändå att krävas även i framtiden.

Herr talman! Att alla i beslutfattareställning nu skall ta sitt ansvar börjar bli ett slitet uttryck, men måste trots allt upprepas. Svenska riksdagsgruppen betonar att det avgörande nu inte är att man är i regering eller opposition, om man företräder arbetstagare eller arbetsgivare. Det avgörande är, vilket redan nämntes, viljan att få detta land på fötter. Sanningen är tyvärr den att medborgarna tillsvidare inte övertygats om existensen av denna vilja hos beslutsfattarna. Det är hög tid för handling.

Arvoisa puhemies! Sanonta, jonka mukaan kaikkien päättäjien asemassa olevien on nyt kannettava vastuunsa, alkaa käydä kuluneeksi, mutta se on siitä huolimatta toistettava. Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa, ettei ratkaisevaa nyt ole se, onko hallituksessa vai oppositiossa, edustaako työntekijöitä vai työnantajia. Ratkaisevaa on, kuten jo mainitsin, halu tämän maan jaloilleen saamiseksi. Totuus on valitettavasti se, etteivät kansalaiset toistaiseksi ole tulleet vakuuttuneeksi siitä, että päättäjillä olisi tällaista halua. Onkin korkea aika ryhtyä toimintaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen ensi vuoden budjettiesitystä voidaan kuvata tyhjentävästi yhdellä sanalla: näköalaton. Budjetti on rakennettu lyhyen tähtäimen takinpaikkauspolitiikalle tilanteessa, jossa vihreäksi langaksi olisi pitänyt valita rakennemuutokseen tähtäävä linja, suunta kohti kestäväää kehitystä.

Julkisen sektorin säästäminen on ilman muuta välttämätöntä, mutta paniikinomainen säästäminen ei saa ulottua niin pitkälle, että se uhkaisi kansalaisten perusturvaa. Kipeätkin supistukset on tehtävä loukkaamatta ihmisten oikeustajua. Valtion tulee huolehtia kansalaisistaan kaikissa olosuhteissa.

Säästämisen nimissä olemme valmiit hyväksymään indeksikorjausten jäädytykset, mutta se ei saa koskea kaikkein pienimpiä eläkkeitä. Samanaikaisesti haluamme kuitenkin ottaa käyttöön kattavan ympäristöverojärjestelmän, jonka vastapainona nostaisimme verotettavan tulon alarajaa ja siten kompensoisimme pienituloisten tulomenetykset.

Meistä on tärkeää, että valtio pystyy turvaamaan ihmisille sen sosiaaliturvan, jota olemme tottuneet pitämään demokraattisen yhteiskunnan oleellisena osana. Mutta sosiaaliturva ei synny pelkästään valtion budjettipäätöksillä, se nojaa kansantalouden kokonaisuuteen. Jos kenenkään eduista ei voi tippaakaan tinkiä missään olosuhteissa, löydämme itsemme lopulta samanlaisesta kriisistä kuin sosialistiset maat.

Julkisen sektorin ekspansio on ollut Suomessa rajua. Jo parin vuosikymmenen ajan julkinen sektori on kasvanut maassamme selvästi länsieurooppalaista keskitasoa nopeammin. Kuluva vuona julkisen sektorin kasvu on todella massiivista; valtion menojen reaali kasvu ylittää 10 prosenttia eli enemmän kuin missään muussa Oecd-maassa.

Ensi vuoden budjettia on mainostettu ennätyskireäksi, koska menojen reaali kasvu on vain 0,5 prosenttia. Mutta tämä toteutuu vain sillä edellytyksellä, ettei lisäbudjetteja tule, mistä ei ole takeita. Budjettia ei voi pitää kireänä, jos sitä arvioidaan perinteisillä kireysmittareilla kuten menotaloudella tai rahoitusvajeella. Kireäksi sen saa vain kehittämällä uuden mittarin: säästölakien lukumäärän. Tänä ja ensi vuonna julkisten menojen osuus bkt:sta kohoaa yli 50 prosentin eli selvästi yli Oecd-Euroopan tason. Tämä menolisäys rahoitetaan velkaantumalla, ja rahat käytetään kulutusmenoihin tuottavien investointien sijasta. Näin menetellen Suomen talous astuu tosi ohuelle jälle: Vaarana on, että velka muuttuu rakenteelliseksi, jolloin ajaututaan velkakierteeseen ja velanhoito vie tulevaisuudessa kohtuuttomasti voimavaroja yhteiskunnan kehittämiseltä.

Julkisen sektorin yletön lainanotto tulee kalliiksi ja heijastuu myös rahoitusmarkkinoille: Mitä suurempi valtion rahoitustarve on, sitä korkeampia korkoja se maksamaan, ja jos se turvautuu kotimaisiin rahoitusmarkkinoihin, myös kotimaiset korot nousevat. Vaarana on myös, että valtion massiivinen lainanotto heikentää yritysten lainanottomahdollisuuksia niin kotimaisilla kuin ulkomaisillakin markkinoilla.

Rahamarkkinat eivät näytä luottavan hallituksen talouspoliittisiin kykyihin. Se nähtiin niin kevään talouspoliittisen tiedonannon kuin nyt budjetin julkitulonkin yhteydessä: Korot lähtivät rajuun nousuun, ja valuuttapako ulkomaille alkoi, kun devalvaatiospekulantit yrittivät horjuttaa markkaa. Markkinat rauhoittunevat vasta, kun hallitus saa ohjattua talouden terveemmälle pohjalle tai työmarkkinoilla syntyy kustannuksia leikkaava sopimus.

On turhan teatraalista, että hallitus on halunnut luoda kaiken yhden hämähäkinseinin, yhteiskuntasopimuksen, varaan. Vähintään yhtä hyvään lopputulokseen olisi päästävässä pienemmin paketein. Sitä paitsi Suomella on varsin huonoja kokemuksia siitä, kun finanssipolitiikalla on yritetty "ostaa" maltillisia tulosopimuksia.

Jokaisen hallituksen ei tarvitse tehdä samoja virheitä. Syytä Suomen kansantalouden kotimaisiin nykyongelmiin ei voida syyttää pelkästään sinipunahallituksen niskoille. Toki sinipunahallitus teki pahan virheen, kun se ei kiristänyt verotusta riittävästi 80-luvun lopulla. Mutta valtiontalous kuitenkin pidettiin ylijäämäisenä ja valtionvelkaa supistettiin tuona hallituskautena. Karkeammat virheet tehtiin jo sinipunaa edeltävän hallituksen aikana, jolloin julkisen sektorin menoja paisuteltiin eikä finanssipolitiikkaa ja rahapolitiikkaa koordinoitu, vaikka rahamarkkinat vapautettiin.

Yhä edelleenkin jotkut näyttävät soittavan samaa levyä ja suunnittelevat vievänsä Suomen nousuun julkisen sektorin menoja lisäämällä ja valtionvelkaa kasvattamalla. Nykyisessä kaksoisvajetilanteessa eli vaiheessa, jossa vallitsee yhtä aikaa mittava vaihtotaseen alijäämä ja kasvava valtiontalouden alijäämä, keynesiläinen elvytyspolitiikka veisi maan talouden perikaatoon.

Ongelmia ei voida ratkaista myöskään devalvaation avulla. Tilanteessa, jossa lähes kaikissa Suomen viennille tärkeissä maissa vallitsee lama tai taantuma, ei devalvaatiolla onnistuttaisi antamaan potkua länsiviennille. Devalvaatiosta ei olisi hyötyä myöskään idänkaupassamme, joka on tukehtunut Neuvostoliiton kaoottiseen taloustilanteeseen.

Niille, jotka vielä haikailevat vuoden 1989 minirevalvaation purkamisen perään, kerrottakoon, että Suomen Pankki on jo kevään ecupäättöksen jälkeen enemmän kuin purkanut tuon revalvaation antamalla markan devalvoitua valuuttaputken sisällä. Valuuttaindeksin ajamisella

putken ylälaitaan keskuspankki on elvyttänyt taloutta pitämällä kotimaiset korot mahdollisimman alhaalla.

Jos Suomi olisi devalvoinut keväisen ecupää-töksen yhteydessä tai tekisi sen nyt myöhemmin, olisimme todella pulassa, koska silloin inflaatio kiihtyisi, vaihtotaseen vaje repeäisi, korot nousisivat ja ulkomaisen velan hoitomenot kohoaisivat, mikä koituisi erityisen raskaaksi suljetun sektorin yrityksille ja valtiolle, koska niillä ei juurikaan ole mahdollisuuksia suojautua valuuttariskiltä. Lisäksi uskottavuus Suomen talouspoliittisiin kykyihin romahtaisi täydellisesti maailmalla juuri, kun sitä on saavutettu pidättäytymällä devalvaatiosta. Ja mikä pahinta, taloutemme rakenteiden uusiutuminen ja tervehtyminen jäisi tapahtumatta. Devalvaation turvin jatkaisimme matkaamme kohti tuhoa, tosin entistä kovempaa.

Onneksi Suomen Pankki on ankkuroinut markan ecuun niin tiukasti, että se ei näytä taipuvan devalvoimaan. Toivottavasti keskuspankin ja valtiovarainministeri Viinasen tiukka kanta nyt lopultakin leikkaavat siivet niin teollisuuden, keskustapuolueen, MTK:n kuin vasemmistoliiton ja ay-liikkeenkin D-narkomaaneilta. Norja on muuten viimeinen teollisuusmaa, joka on turvautunut devalvointiin 80-luvulla. Sen esimerkki tuskin houkuttelee ketään astumaan samalle tielle.

Finanssipolitiikka on Suomessa liian jäykkä-liikkeistä, koska julkisen sektorin menojen lisääminen on helpompaa kuin menojen karsinta. Tällä hetkellä finanssipolitiikan keskeinen kysymys onkin, miten valtion rahoitustarvetta voitaisiin vähentää, jotteivät tulevatkin sukupolvet joutuisi maksamaan kohtuuttomasti meidän sukupolvemme törsäilyä.

Demarit näyttävät ottaneen säästölait täsmäaseikseen hallitusta vastaan ja toimivat nyt siis täysin vastoin edellisen eduskuntakauden puheitaan. Myös kepu on kääntänyt takkinsa ja kannattaa nyt sitä, mitä viime kaudella vastusti. On huolestuttavaa, jos vallanpitäjät kannattavat säästölakiperiaatetta vain silloin, kun voivat itse sanella, mistä säästetään.

Hallitus tukee yrityksiä alentamalla sotumaksuja. Operatiivisia yrityksiä korkeat korot raskaavat kuitenkin enemmän kuin sotumaksut. Korot saadaan alas ja vakiintumaan vain uskotavan talouspolitiikan kautta.

Yhdeksi ratkaisuksi valtion rahoitusvaikeuksiin hallitus esittää valtionyhtiöiden yksityistämishjelmaa. Sinänsä ajatus on OK, mutta on

muistettava, että valtion yritykset voidaan myydä vain kerran ja että niiden hinta riippuu myyntiajasta. Toisaalta ei ole mitään järkeä muuttaa julkisen sektorin monopolia yksityiseksi monopoliksi.

Maatalouspolitiikka on ollut ainakin yhden sukupolven ajan todellista emämunauspolitiikkaa. On eletty kuin siat pellossa niin sinipunana kuin sitä edeltävienkin hallitusten aikana, myös silloin, kun demarit olivat pitkään valtionhoitajapuolue. Valitettavasti sama tyyli näyttää jatkuvan nykyhallituksenkin aikana, sillä mitkään merkit eivät viittaa siihen, että porvarihallitus tekisi maataloudessa radikaaleja ratkaisuja. Nykyisellä näpertelylinjalla maataloutta ei saada terveelle pohjalle eikä ylituotannosta päästä eroon riittävän nopeasti.

Maataloudella ei tietenkään voida ratkaista kaikkia kansantaloutemme ongelmia, mutta sillä on niin vahva symbolivaikutus, että sen ratkaiseminen aukaisisi lukkoja monella taholla. Totta kuitenkin on, että maatalouden saama tuki on Suomessa huippuluokkaa. Suomen tuki maataloudelle on 6,5 prosenttia EY:n maataloustuesta, kun taas Suomen väkiluku on vain 1,5 prosenttia EY:n väkiluvusta. Suomi on ykkönen myös maailmantilastossa, kun suhteutetaan maatalouden saama tuki muualla kuin maataloudessa työskentelevien henkilöiden määrään. Tällainen tilanne on kestävätkö?

Arvoisa puhemies! Suomen talous on nyt siinä jamassa, että yhdelläkään puolueella tai etujärjestöllä ei pitäisi olla varaa rajoittaa ajamaan vain omaa etuaan, nyt on nähtävä maan etu. Siksi perinteinen oppositio—hallituspuolue-asetelma on romutettava ja siirryttävä harjoittamaan uutta poliittista kulttuuria eli politiikkaa, jossa kannatetaan sellaisia esityksiä, jotka tähtäävät maan talouden kuntoon saattamiseen. Vihreäsilmäistäkö?

Tähän asti julkisuudessa kuullut käsitykset ovat kuitenkin edelleen pyörineet itsekkäissä ympyröissä:

Ay-liikkeen vanhakantainen jäykkyys maksetaan työttömillä. Ay-liikkeen olisi aika tarkastella preferenssejään työllisyyden ja palkan välillä. Saattaa nimittäin olla, että silloin, kun se on valmis palkkakustannusten alentamiseen, se on jo liian myöhäistä. Lisäksi sen olisi syytä tarkastella preferenssejään myös suurten ja pienten palkkojen välillä sekä naisten ja miesten palkkojen välillä.

Yhtä vanhanaikaista on se, että STK yritti käyttää lamaa hyväkseen ja löi tulospöytä-

tään koko vaatimusten kirjon tilanteessa, jossa olisi pitänyt keskittyä olennaiseen eli palkkakustannusten alentamiseen.

MTK on puolestaan vaatinut puun hintakehitykselle Kallion tulosopimuksen mukaiset takuut, ikään kuin puu olisi työntekijä. Puu on raaka-aine siinä missä öljy tai kulta, jonka hinnan pitäisi määräytyä markkinoilla kysynnän ja tarjonnan mukaan. Suomessa vain on kautta aikojen maksettu maailman korkeimpia kanto-hintoja. Yhtä kyseenalainen on MTK:n asettama ehto yhteiskuntasopimukselle, eli että kaikki tulot tulee asettaa samalle viivalle verokohteluista riippumatta. Jos kantoraha rinnastettaisiin palkkatuloihin, tulisi myös kantorahatulujen verotuksen vastata palkkatulujen verotusta.

Puhtaasti omaa etua tavoittelevia ovat olleet myös viime aikojen lakot eli AKT-lakko ja MTK:n manipuloima puunmyyntilakko, jotka molemmat ovat aiheuttaneet maan taloudelle kohtuuttomia vaikeuksia.

Yhtä lailla primitiivistä on se, että talouteemme luodaan uusia tabuja kuten EY- ja AY-jäsenyys, joista ei saisi puhua. Tällä tuskin ajetaan maan etua.

Millainen sitten on vihreä vaihtoehto tai vihreä verouudistus?

Työn verottamisesta on siirryttävä haittojen verottamiseen. Tämä ei ole ristiriidassa talouden tervehdyttämisen kanssa. Päinvastoin se suosii paitsi työvaltaisia aloja myös aloja, joilla on merkitystä kansainvälisen kilpailukykyimme säilymisen kannalta tulevaisuudessa. Esimerkiksi puunjalostusteollisuutemme on nyt vaikeuksissa maailmanmarkkinoilla, koska se ei ole ajoissa muuttanut prosessejaan ympäristöystävällisiksi.

Vaikka budjetissa esitetäänkin korotuksia polttoaineveroihin, ne ovat edelleen liian pieniä. Sen sijaan että hallituksen ministerit peippailevat matkustusverolla, jota suunnitellaan perittävän milloin laivamatkoilta, milloin charterlennoilta tai auton käyttömaksuna, tulisi luoda kattava polttoaineverojärjestelmä, joka olisi differentioitu polttoaineiden saastevaikutusten mukaan. Polttoainevero tulisi kohdistaa erityisesti ilmailuun, joka aiheuttaa mm. ilmakehän otsonikatoa ja kasvihuoneilmiötä.

Lamasta huolimatta on oikea aika ryhtyä toteuttamaan ympäristöveroja. Ei sellaisessa mittakaavassa, että niillä rasitettaisiin yrityksiä kohtuuttomasti, mutta niin, että ne antavat viitteitä siitä, mihin suuntaan tuotantoa tulevaisuudessa kannattaa kehittää. Nyt ne toimisivat ikään kuin signaaleina, jotta yritykset voivat

paremmin varautua toimintaympäristönsä tuleviin muutoksiin.

Toki korkeiden saasteverojen toteuttaminen vain yhdessä maassa on ongelmallista, koska vastassa on teollisuuden kansainvälinen kilpailukyky. Siksi Suomen tulisikin ponnistella sen eteen, että tämän tyyppiset verot saataisiin voimaan yhtä aikaa useissa maissa, esimerkiksi koko Eta—EY-alueella.

Budjetissa esitetään lannoiteveron korotusta. Pelkästään ympäristösyistä sitä olisi tarvetta nostaa paljon enemmän. Maataloushan rehevöittää vesistöjä enemmän kuin teollisuus.

Verotaulukoiden pitäminen ennallaan ja luopuminen lakisääteistä indeksikorotuksista ja etuuksien tarkistamisista ovat linjassa budjetin säästötavoitteiden kanssa ja siten periaatteessa kannatettavia, mutta me emme voi hyväksyä leikkauksia pienituloisten ihmisten osalta. Siksi esitämme verotettavan tulon alarajan nostamista.

Jos ns. rikkaiden halutaan maksavan enemmän veroja, tuloverotuksen ohella ja rinnalla voidaan kiristää kiinteän varallisuuden kuten asuntotulon, perintöjen ja lahjojen sekä luontoisetujen, erityisesti autoilun, verotusta, jolle löytyvät vielä painavat ympäristösytykin. Progression nostamisessa pysyvästi yli eurooppalaisen tason on kuitenkin se ongelma, että vähennetään korkeasti koulutetun työvoiman motivaatiota työn tekemiseen ainakin Suomessa.

Sairauskuluvähennyksen poistosta erityisesti pienituloisten tulisi olla tyytymättömiä, sillä onhan se ollut suhteellinen etu nimenomaan hyvätuloisille. Tämä on oikean suuntainen toimi verotuksen yksinkertaistamisen suuntaan mutta ei läheskään riittävä.

Luottojen verovähennysoikeutta kulutusluottojen osalta emme periaatteessa voi hyväksyä. Luottojen jakamisessa erilaisiin luokkiin on kuitenkin vaarana, että kulutusluotot liukuvat asuntolainoihin, jolloin verotuksen tehokkuus heikkenee.

Suuri verouudistus antaa edelleen odottaa itseään. Veropohjaa on edelleen laajennettava, verovähennysviidakosta on päästävä nopeasti eroon, ja verotusta on ratkaisevasti yksinkertaistettava. Olennaista on verotuksen tehokkuus, toisin sanoen se, osuuko verotus siihen, mihin se on suunnattu, vai pääseekö verotettava luikertelemaan verosta esimerkiksi siirtämällä toimiaan ulkomaille.

Työllisyyslakia on muutettava sellaiseksi, että se luo pysyviä työpaikkoja eikä osoita työttömil-

le näennäisiä puuhastelupaikkoja valtion tai kunnan hallinnossa. Työttömyystukimuotojen rinnalla rahaa kannattaisi ohjata suhdannelainoina yrityksiin, jotka sitten pystyvät työllistämään väkeä terveemmällä pohjalla.

Kehitysaluerahasto on muutettava koko maan kattavaksi kehitysrahastoksi tukemaan pientä ja keskisuurta yritystoimintaa tai muuten huolehdittava siitä, että jokin taho myöntää valtiontakauksia koko maan alueelle. Elinkeino-tukea tulee ohjata kierrätysyrityksiin, jotka pait-si säästävät talouden resursseja ovat myös työ-valtaisia.

Kehitysavussa on siirryttävä kestäväen kehi-tyksen pohjalle ja suunnattava tukea kehitysyh-teistyöjärjestöjen kautta.

Pakkolomaa parempana vaihtoehtona pidäm-me lomarahojen poistamista. Julkisen sektorin työntekijöiden kahden viikon pakkoloma on hyväksyttävissä vain siksi, että sitä käytettäneen pelimarkkana, joka voidaan vaihtaa lomarahoj-en poistamiseen.

Terveyskeskusmaksuja ehdotetaan palautet-tavaksi kokeiluluonteisesti osassa maata. Emme kannata perusterveydenhuollon muuttamista maksulliseksi, koska se lisäisi eriarvoisuutta ansiotyössä käyvien ja muiden ryhmien välillä, sillä suuri osa työssä käyvistä on ilmaisen työ-paikkaterveydenhuollon piirissä. Maksua oleel-lisempaa on kuitenkin kiinnittää huomiota laa-tuun eli siihen, että saa terveyspalveluita silloin, kun niitä tarvitsee, ja että saa sellaisia palveluita kuin haluaa. Nythän esimerkiksi ns. vaihtoehtoi-sia terveydenhoitomuotoja ei ole terveyskeskuk-sissa tarjolla edes kokeiluluonteisesti.

Puoluetuen ja kansanedustajien palkkojen alentaminen on tervettä, mutta miksei puoluet-kea saman tien muuteta portaittaiseksi, jolloin suuret puolueet saisivat tukea suhteellisesti vä-hemmän? Itse asiassa kaikki puoluetuen näkyvät ja piiloelementit kuten puoluelehtituki, kansli-amäärärahat sekä puolueiden nuoriso-, eläke-, raittius- ja kulttuurijärjestöjen avustukset tulisi koota yhteen pottiin ja arvioida kriittisesti uu-delleen.

Opintotukiremontti on jäänyt puolitiehen. Se tulisi viedä kerralla läpi muodossa, joka takaa opiskelijoille kohtuullisen toimeentulon.

Hallitus mainostaa tutkimusta ja tuotekehity-tyä yhtenä budjettinsa painopisteenä. Kasva-van rahavirran myötä tulee entistä tärkeämmä-ksi myös se, minkälaista tutkimusta valtion varoin tehdään ja mihin tuotekehittelyä suunnataan. Siksi valtion rahoit toteuttavat hankkeet on

sidottava yva-menettelyyn eli ympäristövaiku-tusarviointimenettelyyn ja alistettava eettiselle ja ekologiselle kritiikille. Esimerkiksi ympäristöä saastuttavien elinkeinojen kuten turkistarhauk-sen tukeminen valtion varoin on lopetettava. Vastaavasti tuki tulee evätä eettisesti kyseenalai-silta hankkeilta. Ennen vanhaan sikanautaa sai ostaa vain säilykepurkissa. Nyt geenimanipulaa-tion aikakautena ihminen on kehittänyt uuden eläimen nimeltä sikanauta.

Arvoisa puhemies! Budjetin esittelypuhees-saan valtiovarainministeri Viinanen peräänkuu-lutti uusia säästöideoita. Vihreä liitto tulee huo-menna julkistamaan oman varjobudjettinsa, jos-sa katsellaan sekä meno- että tulopuolta uusin, vihrein silmin. Totta tietenkin on, että budjetista ei löydy raflaavan mittavia säästökohteita juuri ensi vuodelta, mutta pidättäytymällä nyt esimer-kiksi hävittäjähankintojen ja uusien moottoritei-den aloittamiselta saamme lähivuosina miljardi-luokan säästöt. Tällaisessa taloudellisessa tilan-teessa on mieletön riski sitoa tulevien vuosien rahoituspäätökset näihin jättihankkeisiin.

Melkoisia säästöjä voidaan kuitenkin saada aikaan nopeastikin esimerkiksi purkamalla pääl-lekkäishallinto yksiportaiseksi ja lakkauttamalla keskusvirastot, pudottamalla kuntien lukumää-rä puoleen ja nopeuttamalla maatalouden raken-nemuutosta. Me vihreät emme kuulu niihin, jotka haluavat autoittaa maaseudun, emmekä myöskään kannata kaalinpäiden rahtaamista Suomeen rekka-autoilla Välimeren maista, mut-ta ylijäämistä ja niiden vientituesta on päästävä pikaisesti eroon. On myös kysyttävä, onko mi-tään järkeä viljellä sokeria Suomessa. Henkilö-kohtaisesti olen valmis luopumaan myös suunni-tellusta aikuisten ilmaisesta hammashoidosta, koska en näe mitään syytä, miksi hammaslääkä-rit olisivat sellainen erityisryhmä, jota pitäisi tukea juuri nykyisessä suhdannevaiheessa.

Valtiovarainministeri Viinanen on todennut tuoreimman Blue Wings -lehden haastattelussa, että on lamasta hyötyäkin, koska naisten hameet ovat lyhentyneet. Odotan mielenkiinnolla, mil-loin lama etenee niin pitkälle, että miestenkin lahkeet alkavat kivuta ylöspäin.

Pitkään jatkuneen nousukauden jälkeen ta-louden lamaantumisen tarjoaa ainutlaatuisen tilaisuuden uudelleenarviointiin ja talouden ra-kenteiden korjaamiseen. Hyvinä aikoina terveh-dyttämiseen ei nähty tarvetta. Nyt on oiva tilai-suus puristaa löysät pois niin yksityiseltä kuin julkiseltakin sektorilta ja toteuttaa taloudessa ekologinen rakennemuutos. Määrällisen kasvun

sijasta on ryhdyttävä tavoittelemaan laadullista kasvua.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Suomen talouselämää koskevat tilastot ovat hyvin synkkiä. Talouslaman vaikutukset ulottuvat yhteiskunnan kaikille sektoreille. Taantumasta kärsivät eniten ne, jotka ovat menettäneet työpaikkansa. Tulo- ja menoarvion laatiminen tällaisissa olosuhteissa ei ole helppoa.

Suomen talouspolitiikasta päätettäessä on aina pidettävä mielessä eräitä tosiasioita. Niistä tärkeimpiä on, että korkea hyvinvointimme on riippuvainen ulkomaankaupasta. Vientituotteiden pitää olla kilpailukykyisiä. Ilman vientiä emme voi tuontia rahoittaa.

Yhdentyvässä maailmassa kilpailukyvyyn merkitys kasvaa myös kotimarkkinoilla, kun kansainvälisen kaupan esteitä poistetaan jatkuvasti. Kiistaton tosiasia on, että tämän päivän talousongelmat johtuvat siitä, että olemme hinnoitelleet itsemme ulos niin kansainvälisiltä kuin osittain myös kotimaan markkinoilta.

Suomen talous on edelleen hyvin suhdanneherkkää, koska puu-, paperi- ja metallituotteet muodostavat suurimman osan vientituotteistamme. Erityisen tärkeää on huolehtia näiden alojen kilpailukykyistä sekä samalla monipuolistaa vientiämme.

Välitön seuraus kilpailukyvyyn huononemisesta näkyy tuotannon supistumisena. Teollisuustuotanto on tämän vuoden kesäkuun loppuun mennessä pienentynyt lähes 10 prosentilla viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Tilastoista käy ilmi mm. se, ettei paperi- ja massateollisuuden tuotanto ole lainkaan laskenut, vaikka alan tuotteiden myyntihinnat ovat tuotantokustannuksia pienemmät eli tuotteet myydään tappiolla. Näin ei tietenkään voi kauan jatkua.

Supistunut tuotanto näkyy välittömästi työttömyysluvuissa, jotka ovat nousseet ennätyslukemiin. Heikentynyt kilpailukyky näkyy muillakin kuin teollisuuden alalla. Myös kaupan ja liikenteen liikevaihto on merkittävästi laskenut.

Vid sidan av det mänskliga lidandet, som arbetslösheten medför för den arbetslösa och hans anhöriga, är de samhällsekonomiska förlusterna mycket stora. Det kan under inga omständigheter vara lönsamt att låta en yrkeskunng och välutbildad arbetskraft gå sysslolös.

Redan en försiktig kalkyl utgående från att arbetsinsatsens värde utgör 100 mark per arbets-

dag visar att den samhällsekonomiska förlusten överskrider 6 miljarder mark per år med 250 000 arbetslösa. Med rätta kan man fråga sig om vi har råd med detta. Alternativet att till arbetsgivare inom den öppna sektorn utbetala stöd för anställandet av arbetslösa bör prioriteras framom andra alternativ.

Jaettava bruttokansantuote tulee tänä vuonna olemaan reaaliarvoltaan noin 5 prosenttia edellisvuotta pienempi. Markoissa tämä merkitsee noin 30 miljardia eli 30 000 miljoonaa markkaa. Selvää selvempi on, että tämä näkyy ja sen tuleekin näkyä ensi vuoden budjetissa. Pienempi bruttokansantuotehan merkitsee vähemmän verotuloja.

Keskeisten verolakien tuottama verotulo tulee vuonna 1992 olemaan noin 15 miljardia pienempi kuin vuonna 1991. Kun valtion menot lähinnä kasvaneen työttömyyden vuoksi pakostakin nousevat ja verotulot pienemmän bkt:n johdosta vastaavasti alenevat, on selvää, että olosuhteet budjetin laatimiselle ovat mahdollisimman huonot.

Alhaisempi kustannus- ja hintataso palauttaisi kilpailukykyämme ja synnyttäisi uusia työtilaisuuksia. Tästä syystä tulisi kaikkien kaikilla tasoilla ryhtyä kilpailukykyä parantaviin toimenpiteisiin. Emme saa unohtaa, että omilla päätöksillämme olemme huonontaneet kilpailukykyämme ja että omilla päätöksillä voimme kilpailukykyämme myös palauttaa.

Edellä mainitsemistani väitteistä ja periaatteista ollaan ilmeisesti yksimielisiä. Ongelmat syntyvät etsittäessä keinoja, joiden avulla kilpailukyky palautetaan.

Hallitusta on syytetty siitä, ettei se markan ecukytkenän yhteydessä devalvoinut. On puhuttu jopa emämunauksesta. Devalvaatiokeskustelua käytiin myös eduskuntavaalien alla. Silloin kukaan ei ilmoittanut olevansa devalvaation kannalla, mutta ne, jotka nyt innokkaimmin puhuvat devalvaation puolesta, syyttivät silloin muita devalvaatioaiomuksesta.

Markka on kieltämättä yliarvostettu, ja devalvaatio toisi korjauksen siihen. Devalvaation hyöty tahtoo vain olla tilapäinen ja lyhytaikainen. Käytäntö on myös osoittanut, että siitä saatu hyöty on syöty ilman voimakasta jälkihoitoa hyvin nopeasti. Devalvaation seurauksena hinnat nousevat, mistä vähävaraiset ja pientuloiiset kärsivät eniten. Jos palkkoja ei nosteta, huononee palkansaajien asema, ja jos palkkoja nostetaan, syödään devalvaatiosta saatu etu.

Jos devalvaatiolla halutaan parantaa kilpailukykyä, päästään aivan samaan tulokseen sisäisen devalvaation eli kustannusten leikkaamisen kautta. Onnistuakseen sisäinen devalvaatio edellyttää hyvin monen tahon osallistumista siihen. Devalvaation tuoma korkeampi hintataso tuotituotteille jää sisäisessä devalvaatiossa tulematonta. Ulkoisen devalvaation ainoa etu kustannusleikkaukseen nähden on se, että siihen tarvitaan vain yksi päätös ja että sen vaikutukset alkavat heti näkyä.

Edellä lausuttuun viitaten totean vielä kerran, että nykyinen lama jatkuu niin kauan, kunnes tuotteemme tulevat jälleen kilpailukykyisiksi ulkomaisiin tuotteisiin nähden.

Kustannustasoon voivat vaikuttaa työmarkkinajärjestöjen lisäksi tietenkin monet muut etujärjestöt. Kustannusten leikkausten pitää näkyä lopullisissa hinnoissa. Muutenhan niistä ei ole mitään hyötyä. Jos hinnat taas laskevat, ei palkan alentumisesta ole suurempaa hyötyä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että valtioneuvosto voisi nyt houkuttimeksi antaa yleisohjeen kaikkien vuokrien 5 prosentin alentamisesta.

Raakapuun hintaa tehtaalla saadaan alemmaksi kantopuun hinnan alentamisen lisäksi sillä, että valtio tukee puun kuljetuksia veropoliittisin toimin.

Reaalikorko on Suomessa edelleen korkeampi kuin kilpailijamaissamme. Pankit yrittävät liian pian korjata viime vuosien tappioitaan pitämällä korkomarginaalia korkeammalla kuin pari vuotta sitten sekä perimällä korkeampia provisioita ja muita lainanantoon liittyviä maksuja. Luottolaitosten tulisi tuntea vastuunsa siten, että ne luotonannossa soveltaisivat niitä ehtoja, joiden avulla rahaa ns. helpon rahan aikana tarjottiin yleisölle.

Kompensaationa palkan alentumiselle tulisi myös alentaa Suomen Pankin peruskorkoa 0,5 prosenttiyksiköllä.

Edellä mainitut toimenpiteet lomarahasta luopumisen ja alhaisen inflaation ohella parantaisivat kilpailukykyämme noin 10 prosentilla samanaikaisesti kuin se loisi uutta uskoa tulevaisuuteen.

Jatkuvien lamapuheiden perusteella voisi olettaa, että ihmisillä menee todella huonosti tämän päivän Suomessa. Tilastoja tarkasteltaessa voidaan todeta, ettei ainakaan ulkomaanmatkailu ole vähentynyt. Lisäksi olemme ulkomailla kuluttamisessa kivunneet japanilaisten jälkeen toiselle tilalle. Suomessa vallitsevasta korkeasta

hintatasosta johtuen on kyllä ymmärrettävää, että suomalaiset ulkomaanmatkan yhteydessä ostelevat paljon.

Kun työmarkkinajärjestöjen edustajat voimakkaasti vastustavat esimerkiksi lomarahasta luopumista, jonka vaikutus vuosipalkasta olisi noin 5—6 prosenttia, he ovat ilmeisesti unohtaneet, että tämän vuoden maaliskuun jälkeen palkkoihin on tehty Kallion sopimuksen yhteydessä lähes saman suuruinen korotus. Ainakin me kansanedustajat saimme.

Unohdettu on myös se tosiasia, että tulonsaajien tulovero valtiolle laski tänä vuonna noin 10 prosentilla, tarkoittaa 4 prosenttiyksikköä, 3 prosenttiyksikköä tai 2 prosenttiyksikköä, mutta todellisuudessa siis 10 prosentilla. Haluaisin kysyä, olisiko niin kohtalokasta, jos palattaisiin nettopalkkoissa maaliskuun 1991 tasolle. Emme kai voi olla niin itsekkäitä, että vastaisimme kielteisesti em. kysymykseen.

Vaihtoehtoja alentaa kustannustasoa löytyy useitakin. Jos me ryhdymme niihin, paranee kilpailukykyämme ja säilymme kaikesta huolimatta maailman rikkaimpien valtioiden joukossa. Jos työmarkkinajärjestöt eivät pääse sopimukseen, voi eduskunta, jos se niin haluaa, ryhtyä kustannustasoa alentaviin toimenpiteisiin.

Esimerkiksi työeläkevakuutusmaksujen siirtäminen osittain valtiolle ja osittain työntekijälle alentaisi palkkamenoja lähes 15 prosentilla. Maksujen siirtäminen yksinomaan valtiolle johtaisi melko suuriin veron korotuksiin, ja niiden siirtäminen yksinomaan työntekijälle alentaisi nettopalkkoja noin 7—8 prosenttia. Taas kerran kysyn, olemmeko me valmiit tähän?

Jottei kristillistä liittoa syytettäisi työntekijän sortamisesta, haluan toistaa, mitä aikaisemmin sanoin vuokrien ja peruskoron alentamisesta kuin myös esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksesta yleiseen hintatasoon.

Bruttokansantuotteen aleneminen näkyy välittömästi valtion kassassa. Tulot pienenevät ja menot kasvavat. Kenet pannaan maksumiehiksi? Pitääkö kaikkien osallistua vajeen kattamiseen ja jos, niin missä suhteessa?

Bruttokansantuotteen laskusta kärsivät tietenkin eniten ne, jotka menettävät työpaikkansa lamasta johtuen. Tämä joukko kasvaa räjähdysmäisesti, mikäli kotimaisten tuotteiden kilpailukykyä ei paranneta.

Kristillisen liiton mielestä yhtä tai kahta ryhmää ei saa panna laman maksumiehiksi. Heikommissa asemassa olevat on jätettävä ulko-

puolelle. He kärsivät muutenkin maksujen liisääntymisestä ja yleisten etuuksien leikkauksista. Hallituksen budjettiesityksen mukaan työttömien ja sairaiden peruspäivärahaan ei kosketa.

Opiskelijoiden asemaa parannetaan. Opintoraha, jota ei makseta valtiolle takaisin, nousee 640 markasta 1 570 markkaan kuukaudessa. Vaikka opintoraha tulee veronalaiseksi tuloksi ja opintolainan korko määräytyy markkinakoron mukaisesti, merkitsee uudistus parannusta opiskelijoiden elämään.

Kansaneläkkeiden indeksikorjaus on tehty ehdonalaisiksi. Muiden tulotasoa esitetään leikkattavaksi eri toimenpitein.

Tavallinen palkansaaja osallistuu laman maksamiseen lähinnä menetetyn sairauskuluvähennyksen ja ylimääräisen sairausvakuutusmaksun kautta.

Korkovähennystä koskevat muutokset tuovat joko helpotusta tai kiristystä riippuen perhesuhteista, lainan tarkoituksesta ja suuruudesta. Perheellinen, jolla on täysimääräinen asuntolaina, hyötyy, kun taas kulutusluoton ottaja kärsii. Tämä on aivan oikein. Hallituksen linja on siis tässä suhteessa aivan oikea. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on kuitenkin edelleen sitä mieltä, että lapsiperheiden asuntolainan korkovähennys on liian pieni. Ryhmä edellyttää, että avioliitossa elävät saatetaan verotuksellisesti kaikissa suhteissa vähintään yhtä hyvään asemaan kuin avosuhteessa asuvat.

Osittaisen kompensaaion sairauskulujen vähennyskelpoisuuden menettämisestä palkansaaja saa, kun hammashuoltoa aletaan korvata sairausvakuutuslain perusteella koko aikuisväestöllä. Eduskuntaryhmämme pitäisi kuitenkin sairauskulujen verovähennysoikeuden poistamiselle parempana vaihtoehtona kulutusluottojen korkovähennyksen edelleen leikkaamista.

Laboratorio- ja röntgenmaksut sekä korotettu bensinivero koskevat kaikkia palkansaajia enemmän taikka vähemmän.

Ottaen huomioon tämän vuoden palkankorotukset ja veronalennukset uskallan väittää, että työpaikkansa säilyttäneen työntekijän asema ei tänä vuonna kovin paljon huonone.

Hallituksen budjettiesitys pitää sisällään ansiosidonnaisten työttömyys- ja sairauspäivärahan leikkaamisen, jonka seurauksesta päiväraha molemmissa tapauksissa laskee noin 3,5 prosentilla.

Eläkeläisille tulee 1,3 prosentin eläkevakuutusmaksu. Tämä ei kuitenkaan koske vähimmäiseläkkeellä eläviä, koska vähimmäiseläke ei

nouse kunnallisverotuksessaan verotettavaan määrään.

Myönteisenä seikkana kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää puoluetuen leikkaamista. Lienee ensimmäinen kerta, kun puoluetuen nimellismäärä pienenee. Olemme sitä mieltä, että suurempaankin leikkaukseen olisi voitu ryhtyä ja että puoluetukea maksettaisiin alenevan asteikon mukaan.

Maanviljelijät muodostavat ryhmän, joka menettäneenä tässä budjettiesityksessä eniten. Yli tuotannon vientitukea leikataan noin 925 miljoonalla markalla. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä maataloutta koskevat leikkaukset tulisi kohdistaa ensisijaisesti viljelijöihin, joiden pääasiallinen tulo tulee muualta kuin maataloudesta. Teknisiä vaikeuksia ns. harrastelijaviljelijöiden jättämisessä tuen ulkopuolelle ei pitäisi olla.

Edellä mainitusta on käynyt ilmi, ettei viljelijöitä lukuunottamatta mikään muu ryhmä budjettiesitykseen sisältyvien lakimuutosten johdosta tule yleisesti ottaen menettämään tuloistaan enempää kuin 5 prosenttia. Kun bruttokansantuotteen reaaliarvo laskee noin 5 prosenttia, merkitsee se sitä, että suurin häviö on valtio, joka joutuu turvautumaan ennätysuuteen lainanottoon. Tämäkin käy ilmi budjettiesityksestä. Laina on maksettava takaisin, ja jää nähtäväksi, mitkä ryhmät silloin siihen osallistuvat.

Yhteenvetona totean vielä kerran, ettei pidä kieltää, etteivät laman seuraukset tuntuisi kansalaisten kukkarossa. Maailmanloppua se ei kuitenkaan merkitse, eikä Suomi lakkaa olemasta hyvinvointivaltio. Asioiden liioitteleminen niin kuin myös vähättelevä uskontoisuus, ja siihen kenelläkään ei ole varaa.

Suomen, ennen kaikkea valtion, ulkomaan velka on kasvanut hälyttävällä tavalla. Esimerkiksi tänä vuonna valtio velkaantuu ulkomaille noin 30 miljoonan markan päivävauhdilla, tämä on siis nettovelkaantuminen ulkomaille. Ensi vuonna päivävahti on jo 50 miljoonaa markkaa. Tämän lisäksi myös yksityinen sektori velkaantuu ulkomaille. Kansantaloudellisesti on pidetty 25:tä prosenttia bruttokansantuotteesta rajana, jota ulkomaanvelka ei saisi ylittää. Suomessa se on jo noussut 30 prosenttiin. Velan hoitokustannukset, korot ja lyhennykset alkavat syödä yhä enemmän bruttokansantuotteesta, mikä taas merkitsee vähemmän rahaa muuhun.

Eduskuntaryhmämme pitää pahana, ettei vuoden alussa voimassa olleita ennakonpidätystaulukoita voitu jatkaa vuoden loppuun saakka.

Tämän ansiosta olisimme voineet pitää ulkomaanvelkaa jonkin verran pienempänä. Muutenkin katsomme, että pakkolainan ottaminen on usein paljon parempi vaihtoehto kuin verojen tai maksujen korottaminen.

Statens nettoskultsättning till utlandet ökar som jag tidigare nämnde med cirka 30 miljoner mark per dag och nästa år med cirka 50 miljoner mark per dag. Det är skäl att komma i håg dessa belopp då man diskuterar såväl utgiftsökningar som besparingar. För att förstå beloppens storlek anger jag som exempel att en förkortning av beväringarnas tjänstetid med en månad skulle innebära en besparing som motsvarar två dagars nettoskultsättning till utlandet.

Den förra regeringen meddelade i november 1990 att årets budget kommer att visa ett överskott på 8 miljarder mark. Efter någon månad sade man att överskottet begränsas till 4 miljarder. Efter riksdagsvalet visade det sig att överskottet kommer att förbytas till ett underskott på 16 miljarder mark.

Nästa års budget innebär en nettoupplåning på antingen 30 eller 40 miljarder mark beroende på oppositionens inställning till sparlagarna. I vilket fall som helst stiger underskotten från 1991 och 1992 års budgeter till ett större belopp än vad staten erhåller under ett år i inkomst- och förmögenhetsskatt. Ifall man skulle finansiera underskotten utan ny upplåning borde alltså inkomst- och förmögenhetsskatten höjas med över 100 procent.

Sparlagarnas inverkan på budgeten utgör cirka 10 miljarder mark och betyder en lika stor tilläggsupplåning eller en 30 procent stor förhöjning av inkomst- och förmögenhetsskatten om riksdagen väljer att inte godkänna desamma.

De beslut som riksdagen under denna lågkonjunktur måste fatta är inga lätta beslut. Volymminskningen av bruttonationalprodukten gör att vi måste något sänka på vår höga levnadsstandard och att fatta dylika beslut förutsätter mod och ansvarskännande av riksdagen.

Vähimmäiseläkkeen varassa elää noin 230 000 eläkeläistä. Hallitus totesi toukokuussa eduskunnalle annetussa talouspoliittisessa tiedonannossaan, ettei eläkkeisiin tehdä muita korotuksia kuin lakisääteisiä indeksikorjauksia. Budjettiesityksessä indeksikorjaus on tehty ehdolliseksi. Korjaukseen ryhdytään, mikäli työmarkkinajärjestöt eivät pääse sopimukseen palkkojen alentamisesta. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän

mielestä indeksikorjaukseen on kaikesta huolimatta ryhdyttävä, ja ryhmä on edelleen sitä mieltä, että koko indeksikorotus kohdennettaisiin kansaneläkkeen lisäosaan, jolloin se parhaiten palvelisi vähimmäiseläkkeen varassa eläviä. Mikäli varoja indeksikorjaukseen ei löydy sisäisin siirtein, kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että rahoitus voi tapahtua vaikka tilapäisellä veron korotuksella. Tämä nostaisi tietenkin bruttoveroastetta, mutta nettoveroaste pysyisi muuttumattomana.

Eduskuntaryhmä pitää oikeana hallinnon yksinkertaistamista, joka tietysti mielessä näkyykin ensi vuoden talousarvioesityksestä. Hallintoa tulee jatkuvasti kehittää ja samalla keventää. Hallintoa paisutettiin valtavasti aina 80-luvun loppupuolelle saakka. Edellinen hallitus ryhtyi eräisiin hallintoa keventäviin toimenpiteisiin, ja tätä linjaa istuva hallitus nyt kiitettävällä tavalla jatkaa. Päällekkäisorganisaatioita kuitenkin löytyy vielä liikaa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä päätöksenteko on vietävä mahdollisimman alas aina silloin, kun se niin parhaiten palvelee kansaa.

Talousarvioesityksestä käy ilmi, että lääninhallitusten kokonaismenot nousevat noin 450 miljoonaan markkaan vuositasolla. Hiljattain eräs maaherra esitti, että lääninhallitusten koulu- ja sosiaaliosastot voitaisiin hyvin lakkauttaa. Jos hallintoelin toteaa, että osa sen omista toiminnoista voidaan huoletta lakkauttaa, pitäisi toimenpiteisiin ryhtyä pian. Kuntatason ja ministeriön väliltä löytyy liian paljon hallintoelimiä. Valtaosa näiden tehtävistä olisi siirrettävä kuntatasolle ja osa ministeriöille. Hallinto yksinkertaistuisi, ja satoja miljoonia säästettäisiin. Lääninhallituksissa ja keskusvirastoissa vapautuvia virkoja, maaherran virat mukaan lukien, ei tulisi täyttää kuin erityisen painavista syistä, ennen kuin uudet hallintomallit ovat syntyneet.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on kevästä lähtien esittänyt, että perusteita charterverolle on olemassa. Veron periminen ei merkitse kansalaisten matkustamisen rajoittamista. Vero ei kuitenkaan saa muodostua sellaiseksi, että siitä syntyy kohtuuttomia haittoja jollekin ryhmälle. Laivaliikenteelle vero ei saa olla niin suuri, että se johtaa reittien lopettamisiin ja irtisanomisiin. Ulkomaanmatkojen sisällyttäminen liikevaihtoveron piiriin olisi mielestämme kohtuullinen vaihtoehto erillisen charterveron lisäksi.

Kristillisen liiton ministerin Kankaanniemen toimialaan kuuluvia kehitysyhteistyömääräraho-

ja on leikattu suhteellisen paljon. (Ed. Aittoniemi: Ei tarpeeksi!) Määräraha nousee enää vain 0,56 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Hätämaailmassa ei ole vähentynyt. Vielä tänään kuolee nälkään, ripuliin ja muihin sairauksiin yli 100 000 lasta päivässä. Tuntivauhti on 4 000—5 000 lasta. Suomi yksin ei tätä ongelmaa ja hätää voi poistaa, mutta voimme olla sitä lieventämässä. Kaikkia toimenpiteitä, jotka lieventävät hätää maailmassa, pitäisi tukea.

Kehitysyhteistyömäärärahojen kohdentamisessa on tapahtumassa vuonna 1992 painopisteen siirtoa niin, että kansainvälisten järjestöjen sekä eräiden kohdemaiden osuutta on pienennetty, kun taas kansalais- ja lähetysjärjestöjen osuutta on lisätty. Näille järjestöille on osoitettu 140 miljoonaa markkaa. Näin esimerkiksi lahjoitukset kehitysyhteistyöhön voitaisiin palauttaa vähennyskelpoisten kulujen piiriin, koska se lisäisi vapaaehtoista antamista. Toivomme tietenkin, että budjettiin varattua kehitysyhteistyömäärärahaa nostetaan vähintään entiselle tasolle. (Ed. Laine: Miksi te olette hyväksyneet?) — Toivomme.

Kristillinen liitto on aina halunnut, että yhteiskunta kiinnittäisi enemmän huomiota alkoholin kulutuksesta johtuviin ongelmiin. (Ed. Vähänäkki: Pankaa Kankaanniemi tiukalle!) — Ikävä kyllä hän jäi yksin! (Ed. Vähänäkki: Olisi eronnut!) — Olemme vaatineet panostusta ennalta ehkäisyyn. Koska ongelmat korreloivat kulutuksen, hinnan ja saatavuuden kanssa, olemme pitäneet mm. hintapolitiikkaa eräänä tärkeänä ennalta ehkäisevänä toimenpiteenä. Alkoholin ja tupakan hinta tulee talousarvioesityksen mukaan olemaan ensi vuonna 4 prosenttia korkeampi kuin tänä vuonna. Terveydellisistä syistä esitämme, että sekä tupakan että alkoholin hintoja korotettaisiin vielä enemmän. (Ed. Suhonen: Oikein paljon!)

Haluan korostaa, ettei korkea hinta ole meille mikään isetarkoitus. Me haluamme, että päättävät elimet myöntäisivät ja tunnustaisivat, että satojatuhansia perheenjäseniä kärsii toisen perheenjäsenen rinnalla tämän alkoholiongelmosta. Jos poliittiset elimet tämän myöntävät, ymmärrämme, että he myös tekevät kaikkensa, jotta ongelma voitaisiin poistaa. Emme kai voi vieres-tä seurata kanssaihminen kärsimystä puuttumatta siihen.

Meille kristillisen liiton edustajille kelpaavat kaikki ne toimenpiteet, jotka lieventävät ja myös ennalta ehkäisevät alkoholista aiheutuvia kärsimyksiä. Alkoholiasioista vastaava ministeri tulee

ilmeisesti esittämään muita tavoitteeseen johtavia keinoja, joille toivomme eduskunnan antavan kaiken tuen.

Ensi vuoden talousarvioon on varattu pienehkö määräraha uusien hävittäjäkoneiden hankkimiseksi. Tekstin selvitysosana mukaan annetaan kuitenkin puolustusministeriölle valtuudet tehdä hävittäjäkoneita koskevat kaupat siten, että niitä varten otetaan määrärahaa yhteensä yli 9 miljardia markkaa vuosien 1993—99 budjetteihin.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei vastusta uusien hävittäjäkoneiden hankkimista, mutta ei haluaisi ilman perusteellista keskustelua hyväksyä juuri sitä konemäärää, jota nyt ollaan hankkimassa. Puolustusvoimillamme pitää olla uskottavuutta ja ennen kaikkea puolustustahtoa. Historia on kuitenkin osoittanut, ettei pidä liikaa luottaa aseisiin. Uskomme, että puolustuskykymme ei juurikaan heikkene, vaikka hankkimme 60 hävittäjäkoneen sijasta pienemmän määrän, jolloin rahaa säästyisi miljoonia, jopa miljardeja.

Olemme aiemmin eri yhteyksissä viitanneet trendeihin, joiden suunta pitäisi muuttua. Erään tilaston mukaan nousevat ilkeiden ja pikkurikollisuuden kautta aiheutuvat vahingot noin 15 miljardiin markkaan vuositasolla. Vakuutusyhtiöiden tilastojen mukaan tehdään vuosittain yli 70 000 murtoa asuntoihin ja autoihin. Vuosittain tehdään vajaa miljoona rikosilmoitusta. Rikoslain lieventäminen toisen irtaimen omaisuuden luvattomasta käytöstä on jo lyhyessä ajassa osoittanut, miten tässä kohdassa lievempi rangaistusseuraamus on omalta osaltaan johtanut kasvavaan rikollisuuteen. Näiden ikävien tilastojen takaa löytyy myös paljon henkistä kärsimystä.

Kristillisen liiton mukaan suhtaudutaan näihin ikäviin tilastoihin aivan liian välinpitämättömästi. Ymmärrämme, ettei suuria muutoksia voida lyhyellä tähtäimellä odottaa, mutta olemme hyvin vakuuttuneita, että panostaminen kansalaismoraalin kohentamiseen näkyy taloudessa ja ennen kaikkea henkisen hyvinvoinnin lisääntymisenä.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen talousarvioesitys vuodelle 1992 on siinä mielessä edeltäjiään muistuttava, ettei kukaan ole siihen täysin tyytyväinen. Esitys on monien tahojen kompromissi. Suuria muutoksia ei kovin lyhyessä ajassa voida toteuttaa. Myönteisenä linjauksena voidaan kiistatta pitää panostamista asuntotuotantoon ja yleensä kilpailukykyimme parantamiseen.

Olen edellä esittänyt kohteita, joihin olisimme kristillisen liiton eduskuntaryhmässä halunneet muutosta, ja toivomme, että jatkokäsittelyssä em. asioihin puututtaisiin. Toivomme rakentavaa keskustelua ja molemminpuolista kompromissitahtoa. Hyviä vaihtoehtoja ei pidä tutkumatta torjua eikä ylilyönteihin ja liioitteluun ryhtyä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun kristillisen ryhmän ryhmäpuheenvuoron jälkeen olin ottamassa varaslähtöä paikaltani, se johtui siitä, että kristillinen liitto on hallitusyhteistyössä jäänyt kovin värittömäksi ja näkymättömäksi, että olin vallan unohtanut kyseisen puolueen ja ryhmän olemassaolon. Pyydän anteeksi. Tämä ehkä liittyy dementiaan sivuoireisiin. Kuten kristillisten ryhmäpuheenjohtajan Kalliksen puheesta kävi selville, onhan kristillinen liitto sentään pystynyt kahteen asiaan: ensinnäkin vaikuttamaan siihen, että viinan hinta ei nouse, ja toiseksi siihen, että kehitysyhteistyömäärärahoja on ainakin jossakin määrin lähdetty tämän hallituksen aikana leikkaamaan.

Rouva puhemies! Itse asiaan mennäkseni on todettava, että Suomen maaseudun puolueen ero Holkerin hallituksesta syyskesällä 1990 perusturtaa koskeneiden erimielisyyksien vuoksi oli maan talouselämälle näin jälkikäteen katsellen tuhoisa isku. (Ed. Laine: Se jäi vähän epäselväksi!) Vaikka Holkerin hallituksen siihenastista politiikkaa ei voida kuin eräiltä osin pitää syynä seuranneeseen talouden alamäkeen, sen jälkeen kolmijalkaiseksi jääneen hallituksen kyky ennakoida tulevaa kehitystä ja ryhtyä sen vaatimiin toimenpiteisiin oli kovin haparoiva. Suurimman ja selvästi tahallisen virheen Holkerin hallitus teki viimeisinä kuukausinaan. Tulevien vaalien vuoksi ja peläten kannatuksen romahtamista se salaili ja vähätteli tiedossaan ollutta kehitystä. Sosialidemokraatit, kokoomus ja ikuinen hallituspuolue ruotsalaiset yrittivät porskutella maalisvaaleihin saakka kuin ei mitään, mutta kaatuvat maaliviivoille. Tuloksena kahdelle pääpukarille ennennäkemätön vaalitappio. (Ed. Kalliomäki: Miten SMP menestyi?) — Kohtuullisen hyvin.

Maalisvaalien jälkeen keskusta ja kokoomus ottivat hallitusvastuun ns. päähallituspuolueina, keskusta runsaan vaalivoiton pöyhkeyttämänä ja kokoomus paniikin vallassa katsoen kuitenkin turvallisemmaksi palata rikospaikalle kuin sännätä pakosalle. Sosialidemokraatit ainoana suurista puolueista säilytti jotensakin malttinsa ja

vetäytyi oppositioon nuolemaan haavojaan. Oli syntynyt tilanne, joka murheellisen talouskehityksen taustaa vasten on mahdoton: vallankahvassa suurta kokemattomuutta edustava porvarihallitus ja työmarkkinoiden takuumies oppositiossa.

Syntyneen tilan luomat murheelliset ennakkoinnit ovat osoittautuneet todeksi, nykyinen hallitus kun ei ole saanut mitään konkreettista aikaan näiden neljän viiden kuukauden aikana. Se on syylistynyt toistuviin virheisiin ja ajanut maan kaaoksen partaalle. Pahinta asiassa on, että hallitus on ajanut törmäyskurssille juuri ne osapuolet, joiden neuvotteluilla nykyisessä tilanteessa olisi tärkein merkitys: toisaalta itsensä ja opposition, toisaalta taas suhteensa ammattiyhdistysliikkeeseen. Jopa työmarkkinajärjestöjen keskinäisissä neuvotteluissa on nähtävissä hallituksen negatiiviset vaikutukset.

Rouva puhemies! Syvän laman ja siitä aiheutuvan korkean työttömyyden päällimmäisistä syistä meillä lienee ainakin jonkin asteinen yksimielisyys. Yksi syy on Neuvostoliiton-kaupan romahtaminen, toinen länsiviennissä syntynyt tahmeus sekä kolmas rahamarkkinoiden hallitsemattoman liberalisoinnin synnyttämä jälktila, jota myös kutsutaan kansalliseksi krapulaksi. Neuvostoliiton-kaupan osalta tilanne ei selittelyä kaipaa, sillä syyt siihen ovat jokaisen tiedossa. Länsiviennin osalta syiden analysointi lienee jossain määrin pulmallisempaa, mutta ei ylitsekäymätöntä. Yksi syy sillä sektorilla on yleinen taantuma erityisesti eräissä meille tärkeissä vientimaissa. Toinen syy, jonka perusteista kiistelään, on suomalaisen kustannustason riistäytyminen käsistä suhteessa vientihintoihin.

Eräs viimeksi mainitun osa-alueen, siis kustannustason, kiistämätön tekijä on eräillä aloilla käsistä riistäytynyt palkkakehitys. Vaikka tulo- ja ratkaisut ovat olleet maltillisia, työvoimapula on kiihdyttänyt palkkaliukumia merkittäväällä tavalla. Erityisesti tällainen ilmiö on ollut esillä rakennusteollisuudessa, mutta myös keskeisillä vientiteollisuuden aloilla mm. metalliteollisuuden puolella. Kysymys on liittynyt kiinteästi ylikuumentuneen talouden ilmiöihin.

Puhtaasti kotimainen tekijä, josta suurimpana syyllisenä näen olevan Suomen Pankin ja sen pääjohtajan Kullbergin, on vuonna 1986 aloitettu rahamarkkinoiden vapauttaminen, jonka aiheuttama, nyt puhjennut kulutuskupla koskee kipeästi suurta osaa suomalaisista. Hulvattoman rahanjaon kasvattama epäterve kysyntä nosti vuosien kuluessa useiden hyödykkeiden hinnat

pilviin ja velkaannutti elintasojuhlaan mukaan lähteneet kotitaloudet ennennäkemättömällä tavalla. Kun elintasohumala päättyi, alkoi krappula. Tämä merkitsi samalla kotimaisen kysynnän romahtamista ja ihmisten vetäytymistä kuoreensa tuskailemaan velkojaan. Se merkitsi myös yksityisten investointien romahtamista ja jäljelle jääneiden varojen tunkemista sukanvarteen.

Kun ei vedä vienti, ei kulje kulutus, olemme noidankehässä, josta ulospääseminen tuntuu ylitsepääsemättömän vaikealta. Jos ei ole kysyntää sen paremmin kotimarkkinoilla kuin viennissäkään, ei kannata tuottaa. Jos ei kannata tuottaa, ei voi tarjota työtä, jonka kautta syntyisi ostovoimaa. Jos ei ole ostovoimaa, ei ole kysyntää. Kun ei ole kysyntää, ei kannata tuottaa jne. Yksinkertaisia asioita yksinkertaisesti ja yksinkertaisen esittäjän esittämänä.

Rouva puhemies! Käytettävissä olevat keinot tuotantokustannusten ja vientihintojen epäsuhteen korjaamiseksi ovat varsin selkeät. Toinen keino olisi devalvaatio eli selvästi yliarvostetun markan arvon alentaminen. Toinen taas, ns. sisäinen devalvaatio eli tuotantokustannusten alentaminen, merkitsisi mm. palkkatason alentamista ainakin reaalitasolla. Kolmas on näiden vaihtoehtojen välimuoto.

Ahon hallitus luopui ensiksimmäisestä vaihtoehtosta, joka ollakseen luontainen, olisi pitänyt tehdä ns. ecuratkaisuun liittyen keväällä ennen eduskunnan lomakautta. Saattoi olla, että hallitus luopui tästä eräiden poliittisten piirien painostuksesta, tai sitten hallitus ei pystynyt ennakoimaan nopeasti syvenevän laman todellista kasvuvauhtia. Hallitus on siis ainakin toistaiseksi valinnut ns. sisäisen devalvaation. Muuhun vaihtoehtoon hallituksen ylpeys tuskin antaa mahdollisuuksia enää tässä vaiheessa, ellei tilanne lopullisesti ajaudu siihen, että mitään muuta mahdollisuutta ei tässä yhteiskunnassa ole.

Jos ollaan rehellisiä, on myönnettävä, että valitessaan tämän tien tuotantokustannusten alentamiseksi esimerkiksi palkkatason alentamisen kautta hallitus on ollut tietyllä tavalla realistisesti pyrkien vaikuttamaan tärkeään osatekijään tuotantokustannusten alentamiseksi yhteiskuntasopimusta tarjoamalla. Asiassa on kuitenkin ainakin kaksi erinomaisen hankalaa puolta.

Ensinnäkin tulotason alentaminen on tietyllä tavalla ihmismielen vastaista. Toteutuessaan hallituksen suunnitelmat merkitsisivät tietynlais-

ta luopumista ns. jo saavutetusta edusta. Tätä taustaa vasten ymmärtää esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen haluttomuuden mainitunlaiseen ratkaisuun, puhumattakaan siitä, miten asia kuumentaa itse palkanansaittajien mielialoja. Vaikein asia on kuitenkin tietysti ammattiyhdistysliikkeen johtajille, joilla on näytön paikka ja joiden pitäisi pystyä ajamaan niiden etua, joiden edusmiehenä ovat, mahdollisimman korkealla tasolla ja tuloksella.

Toisekseen puuttuminen palkansaajien ansiotasoon tulee vaikeuttamaan erästä laman osaluetta eli kotimaista kysyntää. Ylivelkaantuneiden palkanansaittajien tulotason laskeminen ei anna minkäänlaisia mahdollisuuksia kotimaisen kysynnän saamiseksi edes jonkinlaiseen hillittyy nousuun. Päinvastoin se laskisi kysyntää ja tätä kautta työllisyyttä entisestään, samoin yksityisiä investointeja erityisesti, jos käy niin kuin on oletettavissa, että reaalkoron korkea taso säilyy nykyisellään. Näinhän se näyttää olevan, jos hallitus pyrkii mahdollisimman alhaiseen inflaatioon kuitenkin pystymättä korkotason laskemiseen.

Kaiken tämän lisäksi on otettava huomioon, että ns. sisäisen devalvaation toimet viennin elpymiseen vaikuttavat todennäköisesti varsin hitaasti. Kysymyksessä ei siis ole se piristysruiske, jota maan talous ja sen kautta yleinen mielipide ja mieliala tällä hetkellä yleisesti kaipaa. Aikaa ei meillä ole enää paljon, ja sekin kuluu koko ajan.

Käyttämällä esimerkiksi 6—8 prosentin devalvaatiota ecuratkaisun yhteydessä valuuttaputkessa sittemmin tapahtuneen kehityksen lisäksi hallitus olisi tasannut painetta ansiotasoneuvotteluissa. Nyt tuo 6—8 prosentin devalvaatio tuskin riittäisi, koska negatiivisen kehityksen rattaat ovat jauhaneet koko senjälkeisen ajan ja jauhavat edelleen kiihtyvällä vauhdilla.

Jokainen toki tietää ne haittavaikutukset, jotka devalvaatio olisi tuonut mukanaan. Ne olisivat rasittaneet erityisesti niin yritysten kuin valtionkin ulkomaanvelkaa. Myöskin tuontitaroiden hinnat olisivat kallistuneet. Näiden muutamien viivyteltujen kuukausien tappiosaldo on jo nyt kuitenkin suurempi kuin maltillisen devalvaation vaikutukset ecuratkaisuun liittyen. Kaiken lisäksi ecupillerin vaikutus rahamarkkinoiden kuumelääkkeenä on ohi. Helibormittarin osoittama kuume tekee taas tuhoisaa jälkeä kuten ennenkin, ja sitä kuumetta lieenee vaikea enää saada laskemaan ilman jonkin asteista devalvaatiota ainakaan lyhyellä tähtäimellä.

Devalvaation odotukset kun säilyvät vakuuteluista huolimatta, kunnes devalvaatio on tehty tai lama väistynyt. Vielä vuoden, ehkä kaksi, kunnes käänös selvästi parempaan kansantaloudessa on syntynyt, devalvaation odotukset pysyvät pinnalla, pitävät korkotasoa ja reaalkorkoa korkeana, ja siinä on tämä ongelma.

Rouva puhemies! Hallituksen tulo- ja meno-arvioesitys vuodelle 1992 on rakennettu puhtaasti sisäisen devalvaation varaan. Tästä toimenpiteestä pääministeri Aho on ryhtynyt käyttämään nimitystä "yhteiskuntasopimus". Tälle pohjalle rakennettu esitys on kuin riippukeinu tai oikeastaan voidaan sanoa riippumatto. Toinen pää on kiinni opposition hyvääntahtoisuudessa tai ehkä oletetussa hyväuskoisuudessa ja toinen pää taas tuloratkaisua koskevissa neuvotteluissa. Pettää kumpi kiinnityskohta hyvänsä tai molemmat, hallitus ja maan talous tekevät mahalaskun. Näin hataralle pohjalle ei budjettiesitystä ole sorvattu varmasti aikoihin. Onko koskaan, en tiedä näitä sota-ajan vaikeita vuosia ja lamaa 30-luvulla?

Kansalaisten ansiotason lasku palkannauttijoiden osalta on työmarkkinajärjestöjen neuvottelujen varassa. Eläkkeensaajien, opiskelijoiden ja työttömien osalta hallitus on sanellut linjansa talousarvioesityksen sivuilla ja odottaa nyt, että oppositio siunaa sen suunnitelmat mm. hyväksymällä niitä koskevat säästölait. Jonkinlaisena haaveena hallitus saattaa pitää sitä, että se saisi muutetun sääätämisyjärjestyksen nojalla valtuudet yksinkertaisella enemmistöllä päättää lakiehdotusten hyväksymisestä. Noiden säästölakien avulla hallitus aikoo asettaa laman maksumiehiksi maan vähäosaisimmat eli pienituloiset, eläkeläiset, opiskelijat ja työttömät. Näin siitä huolimatta, että hallituksen ensi askeliin ovat kuuluneet mittavat vakuutukset perusturvan kohentamisesta näiden kansalaispiirien osalta. Hallituksen tarkoituksena on tehdä näin näiden kansalaispiirien osalta, päättävistä tuloneuvottelut miten tahansa.

Rouva puhemies! Eläkettä nauttivien ostovoima on 80-luvun puolivälistä laskien jäänyt jälkeen mm. palkansaajien ostovoimasta noin 15 prosenttia. Tämän seikan korjaamiseksi suunnitelmissa on ollut siirtyä kahteen vuosittaiseen indeksitarkastukseen nykyisen yhden sijasta, ainakin sellaiset laajat vaatimukset.

Nyt hallitus uudistaa perusturvaa jäädyttämällä sen ainoankin olemassaolevan tarkistuksen, jonka kautta eläkeläisten ostovoima on hapuillut muun kehityksen perässä edellä maini-

tuin tuloksin. Kun puhtaalla kansaneläkkeellä elävä joutuu tulemaan tällä hetkellä toimeen runsaan 2 000 markan kuukausieläkkeellä ja kun työeläkettä saavien ansiotasoa suurelta osin on myös tämän suuntainen, hieman sitä korkeampi, näiden ihmisten tulee nälkä.

Kun hallitus esittää lisäksi sairauskuluvähennyksen poistamista, eläkevakuutusmaksua sekä mittavia korotuksia sairastamisen kuluihin sekä kotipalveluihin, tilanne vähäosaisten osalta tulisi olemaan kestämaton. Hallitusten esitysten hyväksyminen merkitsisi jälleen 10–15 prosentin alennusta vähäosaisten elintasoon.

Opiskelijoiden osalta hallitus pyrkii keinotoiseen harhautukseen nostamalla korkeakouluopiskelijoille opintotuen avustussuutta. Kun se samalla asettaa tämän tuen verolle, esittää opintolainoja markkinakorkoisiksi sekä ateriatukea poistettavaksi, viimeksi mainittu saattaa kokonaisuutena olla ennakoitua pienempi vähennys, kyseessä on joka tapauksessa petos opiskelijoita kohtaan.

Samalla se ehdottaa opintolainojen rästikoron nostettavaksi 14:stä 16 prosenttiin, vaikka valmistuneen opiskelijan työnsaantimahdollisuudet ovat entisestään heikentyneet. Sen lisäksi että opistoasteen opiskelijat täysin syrjäytetään, korkeakouluopintoja suorittavien tilanne kokonaisuutena laskien selvästi huononee. Toisin sanoen ei ole ihme, että saamme tänne toistuvasti kirjeitä siitä, miten opiskelijat tuntevat oman asemansa ja taloutensa uhatuksi.

Katsotaan työttömyyteen. Hallitus vastaa alentamalla työttömyysturvaa sekä heikentämällä työllisyyslakia, jonka vaikutukset työttömyyden haittojen vähentämisessä ovat olleet kiistatomat. Työllisyyslakihan ei ole ollut mikään ongelmaton laki, eivätkä sen tuomat ratkaisut ole tietystikään kenellekään luoneet pysyvää elämän pohjaa, mutta se on kuitenkin esimerkiksi nuorille työntekijöille opettanut sen, mitä työllä tarkoitetaan ja miksi työtä pitää tehdä, antanut mahdollisuuden olla työssä, vaikka ehkä monta kertaa tarkoituksettomassa ja kansantaloutta kovin vähän avustavassa työssä. Jos nyt vaahteranlehtiä lakaistaan välillä toiseen suuntaan ja välillä toiseen suuntaan kadulla, se ei ole kansantaloudellisesti tuottavaa, mutta sillä on työntekijään nähden ollut tiettyjä erinomaisia etuja. Työttömyyteen liittyvän hädän keskellä hallitus jättää suuren osan työttömien laumaa puhtaasti oman onnensa nojaan, monella muullakin ratkaisulla kuin se, mitä tässä tarkoitin viittaamalla työllisyyslakiin.

Hallitus aikoo karsia yhteiskunnan menoja runsaan miljardin verran ajamalla virkamiehet kahden viikon pakkolomalle. Hallitus ilmeisesti kuvittelee saavansa asialle myönteisen vastaanoton kansalaisten tietynlaiseen virkamieskammoon pohjautuen. Oli tältä osin miten tahansa, ajatus on selkeästi virheellinen. Ensinnäkin yhteiskunnan rakenteiden tulee toimia myös laman aikana. Toisekseen myös lomautuksen aikana ruuhkautuneiden töiden tekeminen huonontuneen työmotivaation kautta ja ylitöinä murentaa säästötavoitteita huomioon ottaen myös valtion verotulojen vähenemisen sekä vähentyneeseen ostovoimaan liittyvät tekijät. On myös huomattava, että vain pieni osa valtion virkamiehistä on suurituloisia. Valtaosa on vähätuloisia ja samassa ahdingossa kuin muutkin.

Arvoisa puhemies! Olen edellä käsitellyt hallituksen yhteiskuntasopimusta vähäosaisten osalta vain kursorisesti. Tarkempi tarkastelu toisi päivänvaloon vain lisää negatiivisia piirteitä. Tätä vähäosaisten taakkaa ei kevennetä sillä, että hallitus ilmoittaa keltaisessa kirjassa yhteiskunnan varoilla tapahtuvan hammashoidon laajentamisesta. Niin kuin rauenneessa välikysymystekstissä olemme maininneet, tuosta väestönosasta suurella osalla on jo hampaat vesilasisa tai sitten niitä hampaita ei ole enää lainkaan. Hallituksen ilonpilkahdukseksi tarkoittama esitys on samanlainen kuin opiskelijoilla opintorahan korotus: toisella kädellä annetaan penni, toisella otetaan markka.

Eduskunnassa on toisinaan harrastuksena etsiskellä eduskunnan pöytäkirjoista otteita kansanedustajien puheenvuoroista eri asiayhteyksissä. En ole tällaiseen ryhtynyt, mutta varmasti olisi mielenkiintoista siteerata nyt hallitusvastuussa olevien ja peräti ministerin pallilla istuvien edustajien puheenvuoroja oppositioajalta. Pääministeri Ahon, ministeri Pekkarisen ja erityisesti ministeri Kankaanniemen puheenvuoroja viime eduskuntakaudelta olisi mukava siteerata ministeri Kuuskoskea unohtamatta ja nimenomaan heidän puhteitaan erityisesti perusturvakysymystä koskien. Eipä uskoisi, että kysymys on samoista henkilöistä silloin ja tänä päivänä. Näin muuttuu maailma, Eskoni! Uskon, että siteerauksia tullaan täällä vielä muiden taholta kuulemaan, niin herkullisia ne ovat.

Rouva puhemies! Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmällä on puhtaat jauhot pussissa niin edelliseltä hallituskaudelta kuin tämän eduskunnan ajalta. Me lähdimme Holkerin hallituksesta elo—syyskuun vaihteessa 1990 sen

jälkeen, kun taistelumme köyhän ihmisen ja kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen osalta oli kovasta yrityksestä huolimatta valunut hiekkiaan. (Ed. Louekoski: Teidät käteltiin ulos!) — Kyllä näin tapahtui! Herrasmiehet ja -naiset aina sanovat kädestä hyvästi, kun lähtevät. Se on eri asia, kuka sitä kättä tarjoaa, ed. Louekoski. — Uudessa eduskunnassa ja uudessa tilanteessa me emme tule muuttamaan suuntaamme näissä asioissa piiruakaan. Me ymmärrämme tilanteen missä me olemme, kannamme vastuuta ja tuemme sellaisia hallituksen esityksiä, jotka ovat järkeviä ja välttämättömiä nykyisestä tilanteesta selviämiseksi, mutta me emme tule hyväksymään ainuttakaan sellaista esitystä, joka alentaa pienituloisten ja vähäosaisten ihmisten välttämättöntä perusturvaa, olipa työmarkkinajärjestöjen ratkaisu hallituksen esittämään yhteiskuntasopimukseen mikä tahansa.

Herra puhemies! Ryhmämme muut jäsenet toivon mukaan tulevat ottamaan kantaa tulo- ja menoarvioesityksen muihin yksityiskohtiin omisissa puheenvuoroissaan.

Ed. Virrankoski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a : Rouva puhemies! Hallituksen esitys ensi vuoden tulo- ja menoarvioksi on hirveä. Mutta hirveä on se taloudellinen tilannekin, jossa Suomi tällä hetkellä elää. Työttömiä tulee joka hetki lisää tuhannen päivävuohdilla. Yrityksiä kaatuu. Kohta ovat vaarassa metsäteollisuudenkin jätit. Työttömyys, jos se nousee 400 000:een, kuten hurjimmat pahanilmanlinnut ennustavat, on niin suuri, ettei yhteiskuntamme sitä kestä. Siinä menee hallitus ja saattaa mennä tämä eduskuntakin. Mutta tilalle ei tule järjestystä, vaan yhteiskunnallinen kaaos. Onko niin, että vasta kaaoksen ja epäjärjestyksen kautta vanhat betoniset rakenteet murtuvat ja uudet rakentuvat tilalle? Olemmeko yhtä toivottomia tunareita kuin perestroikan rakentajat? Puhumme uudistuksista, mutta pidämme tiukasti vanhasta kiinni: saavutetuista eduista ja etuoikeuksista.

Tavallinen kansalainen, joka yrittää pitää oman budjettinsa kasassa, mutta epäonnistuu, kun palkat eivät nouse, verot nousevat ja uusia maksuja tulee lisää niin kuntien kuin valtionkin päätöksillä, ei ymmärrä tätä tilannetta. Hän ei ymmärrä, mihin hävisivät ne miljardit, joita Liikanen ja Louekoski kansan nenän edessä

edellisen hallituksen aikana löyhyyttelivät. Tyhjensivätkö kasinopelurit, rakennusgrynderit ja kartellit tämän maan? Tavallinen ihminen, eläkeläinen, työtön, opiskelija, nuori perhe, ei käsitä, miksi juuri hänen on nyt maksettava tämän laulun lunnaat. Asuntovelallinen ei tässä maassa ole kulutusjuhlija viettänyt, puhukoon pääjohtaja Rolf Kullberg mitä tahansa. Tavallisista kansalaisista nyt kuitenkin tehdään porsastelun maksumiehiä.

Miksi tavallinen kansalainen ei sitten ymmärrä? Kyllähän kansa yleensä ymmärtää ja eihän se tyhmää ole. Kun hyvinvointiyhteiskuntaa on tähän maahan rakennettu, olemme luoneet utopian, illuusion, järjestelmästä, joka tekee puolestamme kaiken: synnyttää, hoitaa, kouluttaa ja hautaa, valvoo, ohjaa ja neuvoa joka hädässä. Joskus tuntuu siltä, etteivät ihmiset enää pysty nokkaansa pyyhkimään kysymättä ensiksi neuvoa joltakin asiantuntijalta, nokaanpyyhkimisvaltuutetulta.

Kun tuotanto ja bruttokansantuote on kasvanut ja rahaa tullut jaettavaksi, on syntynyt kuvitelma siitä, että elämä on helppoa ja että raha kasvaa puissa. Korporatiivinen järjestelmämme on pitänyt huolen siitä, että yhteisistä varoista juuri meidän ryhmämme on saanut enemmän kuin nuo toiset ryhmät. Kartellisoitunut ja kilpailulta suojattu talous on taannut sen, että jokainen on rokottanut kuluttajaa pahemman päälle. Poliitikot ovat olleet eturyhmäpoliitikkoja, jotka hoitavat oman ryhmänsä asioita, eivät koko kansan yhteisiä.

Nyt, kun pitäisi hoitaa yhteisiä asioita, tehdä kipeitä leikkauksia ja jakaa pelkkää niukuutta, kansaa on vaikea vakuuttaa, että entiset ajat ovat todella menneet ja että enää ei ole rahaa, mistä repiä muita suurempi potti juuri meidän ryhmällemme, juuri meidän puolueemme kannattajille. Ilmeisesti ei vielä tajuta, että Suomi voi todella ajautua kaaokseen, joka huuhtelee tämän tasavallan tunkkaiset tallit. Sitä ei tajuta ay-liikkeessä. Kaikkein vähiten se tajutaan teollisuuden ja työnantajien keskuudessa. Vaikka jokainen tietää, että teollisuuden kustannuskriisi on todellinen, kuitenkin huudetaan avuksi vanhoja lääkkeitä: apua, tukea ja helpoituksia. Omiin rakenteisiin ei puututa eikä pöhöä puhkaista. Voi olla, että jäykät työelämän ja työmarkkinamekanismin säännökset sen estävät. Mutta eivät ne todellakaan ole ainoa syy. Meidän teollisuutemme on elänyt sen illuusion varassa, että kun huonosti menee, niin valtio aina auttaa.

Yhdessäkin talousvaivassa eli teollisuuden kustannuskriisissä, jonka vuoksi bruttokansantuote nyt laskee, olisi Suomen kansalla kestämistä. Mutta kun sen ohella meillä on julkisen talouden kriisi, korjauskeinot ovat vähissä. Meillä on aivan liian suuri julkinen talous hyviinkin taloudellisiin aikoihin, saati laman oloihin. Missä muussa läntisessä maassa julkisyhteisöjen menot nousevat 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta? En ole tavannut vielä sellaista talousviisasta, joka kertoisi, millä keinoin molemmat kriisit korjattaisiin ilman kansan kärsimystä, ilman elintasomme, meidän kaikkien elintasomme, laskua. SDP:n yksittäisten entisten ministeriedustajien puheet lisälainan ottamisesta kuulostavat uskomattomilta, onhan tässä vuosikymmeniä kuviteltu, että puolueessa sentään on joitakin järjissään olevia johtajia. Jokaisen pitäisi tietää, ettei lisälainaa enää voida ottaa, lainaahan valtio lähestulkoon saman verran kuin se kerää tulo- ja varallisuusveroina. Jos säästölait nyt automaattisesti romutetaan, verotusta on pakko kiristää, ja se koskee jokaiseen kansalaiseen. Yksinomaan hyvätuloisten verojen korotuksilla ei valtion kassaan kerätä 10:tä miljardia markkaa, jos kohta ed. Kalliomäen täällä tekemää ehdotusta kannattaa ainakin harkita.

Valtion budjettiesitys ei yksin Suomea lamas-ta nosta, vaan se tarvitsee tuekseen työmarkkinaratkaisun. Vaikka budjetti on kiistatta epäsolidaarinen eli teollisuutta ei ole pantu laskun maksajaksi, ei se myöskään sisällä mitään sellaista, mikä auttaisi vientiteollisuutta. Tästä huolimatta voi kysellä: Mihin hävisi se keväinen miljardien markkojen tukipaketti? Missä ovat sen vaikutukset? Onko työttömyys supistunut? Onko vienti lähtenyt vetämään?

En oikein enää jaksa uskoa siihen, että suurteollisuutta ikuisesti pönkittämällä pääsisimme irti lamasta ja voisimme saada taloutemme euronkuntoon. On vähitellen kyseltävä koko teollisuuspolitiikkamme perään: Miksi olemme niin riippuvaisia yhdestä toimialasta ja muutamasta suuresta yrityksestä? Miksi niitä on jatkuvasti tuettava ja ellettävä niiden nuottien mukaan? Koska olemme korporaatioiden ja kartellien luvattu maa, pienen ja keskisuureen teollisuuteen ei ole ajoissa eikä riittävästi panostettu. Nyt, kun pieniä ja keskisuuria yrityksiä todella tarvittaisiin työllistämiseen, ne kupsahtavat nurin pelkästään käyttörahan ja vakuuksien puutteesta. Miksi sosiaaliturvamaksut rasittavat jatkuvasti enemmän pientä ja keskisuurta työllistävää

yritystä kuin automatisoitua suurteollisuutta? Miksi yritysten sosiaaliturvamaksuja ei vielä kukaan oikaista? Miksi hallitukset toisensa jälkeen ovat rähmällään tässä asiassa suurteollisuuden edessä?

Hallituksen budjettiesitys on ns. oikean suuntainen, kuten näyttää tulleen tavaksi sanoa. Se puuttuu lopultakin rakenteisiin eli pakottaa säästämään julkisen talouden menoissa. Esitykset ovat kuitenkin tyytyväiselle, pumpulissa kasvatetulle Suomen kansalle yhtäkkisinä niin rajuja, etteivät kansalaiset voi niitä hyväksyä. Vaikka säästettävä on, on kyettävä myös joustamaan niin, etteivät kaikkein pienituloisimmat joudu hätään. Ei ole heidän vikansa, jos maassa ei ole edelleenkaan kilpailua, joka laskisi hintoja. Ei ole myöskään työttömän vika, jos ei ole työpaikkoa.

Budjettiesityksessään hallitus ei ole puuttunut riittävästi rakenteisiin. Kilpailulakia, joka räjäyttääsi Ekat, Tukot, Keskot ja Ässät taivaan tuuliin, odotetaan kuin kuuta nousevaa. Mutta ei se tähän hätään auta. Halvat hinnat maan rajalla muuttuvat edelleenkin kalliiksi suomalaisiksi hinnoiksi matkallaan kauppojen hyllyille. Hallinnon rakenteisiin on tulossa tarpeellisia muutoksia, mutta niidenkin vaikutus näkyy vasta tulevaisuudessa. Tarpeellista säästöä ei hallinnon uudistuksista ensi vuonna tule. Sen sijaan kansalaisten palvelujen saatavuuden kannalta on hyvä asia, jos sosiaaliturvatuksien maksaminen saadaan lopultakin siirretyksi yhdelle luukulle.

Muutamia kannanottoja yksittäisiin budjettiin sisältyviin esityksiin:

Julkisen talouden pakkolomien sijaan LKP:n eduskuntaryhmä on jo aikoa sitten esittänyt lomarahasta luopumista väliaikaisesti.

Ryhmä ei myöskään hyväksy eläkkeiden totaalista indeksitarkistuksen jäädyttämistä. Palkansaajat ovat palkankorotuksensa tälle vuodelle saaneet, eläkeläiset eivät. Jos työmarkkinoilla saadaan aikaan nollaratkaisu tai palkkoja peräti alennetaan, mihin en usko, se näkyy aikaa myöten myös eläkkeissä. Ryhmä esittää, että hallitus ryhtyisi käymään neuvotteluja asiasta opposition kanssa siltä pohjalta, että pieniin eläkkeisiin tulisi indeksitarkistus esimerkiksi niin, että alle 5 000 markkaa eläkettä saavat saisivat indeksitarkistuksen täysimääräisenä ja alle 8 000 markan eläkeläiset ainakin puolet tästä. Pääjohtaja- ja maaherraeläkeläiset voivat aivan hyvin jäädä ilman tarkistustakin.

Samalla tavalla tulorajaharkintaa pitäisi harastaa eläkeläisten kansaneläkemaksuissa. Sitä ei pitäisi säätää kaikkein pienimmille eläkkeensaa- jille.

LKP:n eduskuntaryhmä ei totaalisesti vastusta ansiosidonnaisten sosiaaliturvaetujen leikkaamista. (Ed. Apukka: Osa ryhmää ilmeisesti vastustaa!) Ryhmä kylläkin edellyttää, että pienituloisten etuihin ei kosketa. Tuloraja tässäkin voisi olla sama kuin eläkeindeksin tarkistuksessa eli 8 000 markkaa.

Työttömyyskassamaksun muutoksen eli työntekijöiden osuuden nostamisen 15 prosenttiin LKP:n ryhmä sen sijaan hyväksyy. On totta, että muutos nykymenolla merkitsee ay-jäsenmaksujen roimaa korotusta. Mutta toisaalta ay-jäsenmaksu säilyttää edelleenkin verovähennysoikeuden. Ja ay-liikekin voisi jo lopultakin vaatia itseltään samaa, mitä se edellyttää muilta, eli rakenteiden muuttamista: byrokratian purkamista ja toimintojen tehostamista. Lisäksi monet liitot ovat rikkaita, niillä on vararahastoja ja omaisuuksia. Jos hätä tulee käteen, niin ehkäpä rikkaat työnantajat ostavat kelohonkamajat ynnä muut kerskailun kulissit. Koska mitään järkeä ei ole edellyttää palkansaajia laskemaan palkkaansa, niin kuin työnantajat nyt vaativat, työssä olevien olisi kuitenkin tunnettava hieman solidaarisuutta työttömäksi joutuvaa toveriaan kohtaan. Kun työttömyys jossakin vaiheessa palautuu järkeviin mittoihin, työttömyyskassamaksua voidaan tarkastella uudelleen.

Sairastamiseen liittyvät uudet maksut ovat hyvin pulmallisia, koskettavathan ne kipeimmin juuri pienituloisia ja eläkeläisiä. Kaiken lisäksi on muistettava, että työssäkäyvistä suuri osa kuuluu työterveyshuollon piiriin, missä maksuja ei peritä. Samalla avalla pulmallinen on sairauskulujen verovähennysoikeuden poistaminen, vaikka olen samaa mieltä kuin vihreitten ryhmäpuheenvuorossa oltiin, että tämä vähennys on kaikkein eniten suosinut suurituloisia ja että pienituloisten pitäisi olla tästä uudistuksesta tyytyväisiä. Näin ei kuitenkaan ole. Toisaalta hammashoito ei korvaa vähennyksen poistamisesta koituvaa menetystä. Miksi hampaat pitäisi asettaa etusijalle? Eivätkö silmät sentään ole ihmiselle hampaita tärkeämmät? Ilman laseja et lue, mutta ilman hampaita syöt sentään velliä. Toisaalta silmälasien korvaamista sairausvakuutuksesta on hankala vaatia, koska ala on niin pahoin kartellisoitunut, ettei sitä ole enää mitään syytä tukea veronmaksajien rahoilla.

LKP:n eduskuntaryhmä kuitenkin esittää harkittavaksi, että hallitus voisi yrittää etsiä toisenlaisia ratkaisuja. Ellei niitä ole, alle seitsemänvuotiaat ja eläkeläiset voitaisiin vapauttaa röntgen- ja laboratoriomaksuista, kuten aiotaan tehdä terveyskeskusmaksunkin suhteen niissä kunnissa, jotka kokeilun ottavat käyttöön. Samalla on kyllä myönnettävä, että veronmaksuhyvin alennusvähenys tilannetta paljon sairastavien kohdalla jossakin määrin kompensoi.

Opintotukiuudistus ei näytä kelpaavan opiskelijoille, vaikka se on ainoa sosiaaliuudistus, joka budjettiin sisältyy. Jos tosiaan on niin, että opiskelijoiden turva uudistuksessa huononee, niin totta kai se on peruttava ja käytettävä säästävät varat muiden pienituloisten hyväksi. Eihän sellaista uudistusta pidä tehdä, joka huono on. Hallituksen on kuitenkin jatkossa pidettävä huoli siitä, että uudistus jossakin vaiheessa suunnitellussa muodossa saadaan käynnistetyksi, jalka ajat tästä paranevat.

Rouva puhemies! Olen tehnyt tässä muutamia lisäysehdotuksia, jotka vaatisivat vastaavia supistuksia muualta. Kun ryhmällä ei ole käytettävissä Korkmanin neroutta eikä muitakaan ekonomisteja, en pysty laskemaan, paljonko ehdotukset rahassa merkitsivät. Sen sijaan säästövihjeinä ryhmä esittää, että oopperataloon ei annettaisi ensi vuonna penniäkään, vaan pistettäisiin hanke jäihin. Siitä säästyy 160 miljoonaa markkaa. Urheilun tukemiseen käytettävät varat voidaan leikata puoleen, säästöä lähes 250 miljoonaa markkaa. Taiteen tukemiseen tarkoitetut varat kasvavat ensi vuonna budjettiesityksen mukaan 20 miljoonaa markkaa. Asiassa päästään tämänvuotiselle tasolle ja saadaan vielä säästetyksi uusi 20 miljoonaa markkaa, kun kotimainen elokuva pitää väli vuoden ja jättää elokuvansa tekemättä. Rahan säästö olisi yhteensä 44 miljoonaa markkaa puhumattakaan siitä, että kansa säästyisi kärsimyksiltä.

Vaikka LKP:n ryhmä aikoo harrastaa niukuutta eli tehdä raha-asia-aloitteita niin vähän kuin suinkin, ainakin yhdessä suhteessa budjettiesitystä on korjattava. Nykyisellä liikenneministerillä ei näytä olevan minkäänlaista viestintäpoliittista tajua, sillä lehdistön tuki supistuu yli 60 miljoonaa markkaa. On ilman muuta selvää, ettei ns. kakkoslehtikään voi elää pelkän valtion tuen varassa. Kyllä perustan on oltava taloudellisesti terve. Mutta on anteeksi antamatonta ryhtyä leikkaamaan lehdistöltä rahaa juuri laman aikana, kun lehdet muutenkin ovat kuolemanvaarassa. On uskomatonta, että minis-

teri, jonka puolue väittää olevansa vapaamielinen ja moniarvoinen, ei ymmärrä, että moniarvoisen yhteiskunnan edellytys on moniarvoisen lehdistö.

On helppo sanoa, että ns. lehdistön kuljetustuella tuetaan vain yhtä valtakunnallista lehteä ja maakunnan ykköslehtiä. Postia sillä rahalla tuetaan. Jos ns. yleinen kuljetustuki lopetetaan kokonaan, mikä näyttää olevan tarkoitus, eikä Posti saa revityksi tavallisilta kansalaisilta riittävästi rahaa, maahan syntyy kilpaileva jakelujärjestelmä. Ykköslehdet pystyvät sen kyllä maahan polkaisemaan. Mutta miten käy ns. kakkoslehtien? Kuka ne jakaa ja millä hinnalla? Ei kukaan eikä millään hinnalla.

LKP:n eduskuntaryhmä edellyttää, että viestinnän korvaukset säilyisivät ensi vuonna vähintään nykyisellään. Lisäksi ns. Helsingin kakkoslehtien kuljettamiseksi maakuntiin tarkoitettua tukea on käytettävä myös päinvastaiseen suuntaan, maakunnan lehtien nopeampaan kuljettamiseen Helsinkiin. Kyllä päättäjien Helsingin virastoissakin on syytä tietää, mitä maakunnissa ajatellaan. Rahat viestinnän korvausten säilyttämiseksi nykyisellään saadaan esimerkiksi jäädyttämällä Paimion ja Turun välisen moottoritien rakentaminen vuodeksi. Ellei niin voida tehdä, käytettäköön viestinnän tukeen veikkausvoittovaroja, joista edellä jo puhuin.

LKP:n ryhmä hyväksyy matkaveron, jos se ei lisää työttömyyttä. Ja siihen en oikein usko. Jos ihmisillä on ylipäättään varaa matkustaa, heillä on myös varaa väliaikaiseen veroon. Vaikka matkaveron ei ole mitenkään eurooppalainen ratkaisu, se on parempi vaihtoehto kuin jälleen uusi vero bensiniin hintaan. Tätä menoa pohjoisessa saa pistää autot pakettiin. Ihmisillä ei ole varaa niitä käyttää. Pitää muistaa, että pohjoisessa maksetaan uuden hinnoittelupolitiikan takia paljon enemmän liikkumisesta kuin etelässä, kun polttoöljyn hinnantasausrjestelmä on romutettu. Pohjoisessa ei ole joukkoliikennettä nimeksikään, vaikka työ- ja asiointimatkat ovat pitkät.

Matkaveron vastaan masinoitu lentolakko on vastuuton. Se on selkeästi poliittinen mielenosoituslakko ja aiheuttaa harmia vain syyttömille, talousvaikeuksissa olevalle Finnairille ja sitä kautta lakkolaisille itselleen. Kun tällaiset mielenosoituslakit lisääntyvät, ei pidä ihmetellä, jos yhteiskunnassa nousee esiin sellaisia mielipiteitä, että lakkoiluun olisi saatava jokin järki.

Arvoisa puhemies! LKP:n eduskuntaryhmä on ryhmä siinä kuin muutkin ryhmät. Hallitus

on kuulemma herra pääministerin johdolla neuvotellut oppositioryhmien kanssa budjetin linjauksista ja tänä aamunakin säästölakien säätämisyksityksestä. Ainakin yksi on ollut joukosta poissa. Samalla on kuitenkin todettava, että valtiovarainministeri Viinanen on kohdellut ryhmää ryhmänä niin viime keväänä kuin nyt syksylläkin. Ehkä se johtuu siitä, ettei ministeri Viinasella ole takanaan komsomolskaja-nuoruutta. Hän ei ole menettänyt hyviä pöytätapoja. Eivät niitä ole menettäneet myöskään oppositio-
puolueiden johtajat.

Toki Ahoa ja keskustaa on ymmärrettävä. Pääministeri on vanha valtapoliitikko. Hänen puolueensa ei anna arvoa muulle kuin vallalle, voimalle ja suuruudelle. Sen toki olen jo monta kertaa täällä havainnut. Tai ehkä Aho ei muista, ettei LKP ole enää kepun jäsenjärjestö vaan itsenäinen puolue, jolla on eduskunnassa kansanedustaja. Sitoutumattomuus ei asiaa toiseksi muuta.

Ehkä on syytä muistuttaa, että olen saanut valtakirjani äänestäjiltä niin kuin herra Aho ja muutkin kansanedustajat. Myös minun on vastattava täällä tekemistäni päätöksistä äänestäjien edessä. Itse asiassa osani on tässä suhteessa muita kovempi, koska joudun joka ikisestä päätöksestä ja äänestyskwestä henkilökohtaiseen vastuuseen. En voi piiloutua minkään kollektiivin taakse. En voi piiloutua hallituksen, en opposition, en puolueen, en edes ryhmän taakse. En voi sanoa, että kyllähän minä, mutta ne muut.

En puhu tästä siksi, että olisin jotenkin henkilökohtaisesti loukkaantunut tai vaivautunut. Mutta myös minun äänestäjäni haluavat tietoa etukäteen. Ja miten minä sitä annan, jos tietoa ei ole? Kun tieto ei kulje Tuulikki Ukkola-nimiselle rivikansanedustajalle sen enempää ryhmän johdon kuin muidenkaan jäsenten kautta kuten muissa ryhmissä, niin ei sitten kulje.

Arvoisa puhemies! LKP:n eduskuntaryhmä on niin sanotusti vastuullinen oppositioryhmä. Siksi ilmoitan, että hyväksyn valtiopäiväjärjestyksen muutoksen eli säästölakien säätämisen yksinkertaisella enemmistöllä. Olen muuten kertonut tämän asian julkisuuteen jo aikaisemmin, sitä vain ei ole kuultu.

Olen puheessani yrittänyt tuoda esille niitä muutoksia, joita budjettiesitykseen toivon. Ryhmä on valmis neuvottelemaan niin muiden oppositioryhmien kuin hallituksenkin kanssa. (Ed. Seppänen: Onko ryhmä yksimielinen?) — Ryhmä on ihan yksimielinen.

Vaikka devalvaatiosta ei saa keskustella, nyt on kuitenkin pakko. Jos työmarkkinoilla ei synny sopua, jos säästöt äänestetään yli valtiopäivien, jos työttömyys nousee 400 000:een, kestääkö Suomi näin hurjaa menoa ilman kaaosta? Mutta jo nyt voi olla liian myöhäistä devalvoida. Voi olla, ettei sen haittavaikutuksia, kiihtyvää inflaatiota ja nousevia korkoja, enää voitaisi torjua edes tiukalla vanhanaikaisella sääntelyllä. Mistä löytyy se talousviisas, joka kertoo, mitä sitten tehdään, jos valtiontaloudessa ei onnistuta säästämään, työmarkkinoilla ei saada nollaratkaisua eikä devalvaatiostakaan ole apua?

Tosiasia on, että kovin paljon toisenlaisia vaihtoehtoja ei olisi millään muullakaan hallituksella. Siksi toivon, että vastuullisuutta löytyisi myös oppositiosta. Vastuullisuutta on syytä toivoa myös työmarkkinajärjestöiltä. Suomea ei vedetä ulos lamasta itsekkäällä eturyhmäpolitiikalla vaan yhteisillä päätöksillä. Olen erittäin tyytyväinen, että presidentti Mauno Koivisto on ilmaissut oman selkeän kantansa asioihin. Toivottavasti viesti ymmärretään niin kuin se on tarkoitettu.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Täytyy aluksi todeta ryhmäpuheenvuoroista, että olen todella hämmästynyt siitä maltillisuudesta, jota puheenvuoroissa kautta linjan, voi sanoa lähes pääsääntöisesti, on osoitettu. Vai onko sitten niin, että viime aikoina olen tottunut kovempiin puheisiin?

Yleisesti ottaen on myös todettava, että eipä näissä puheissa toisaalta, vaikka säästöjä on kannatettu, ole ainakaan vaihtoehtoisia tai uusia säästökohteita esitetty. Rohkenen kuitenkin arvella, että taloudellinen realismi tulee viimeisenkin edustajan tämän syksyn kuluessa varsin nopeasti saavuttamaan. Toivon, että säästöihin ylipäänsä suhtaudutaan paljon vakavammin kuin joissakin puheenvuoroissa on suhtauduttu.

Ed. Kalliomäen puheenvuoro, SDP:n ryhmäpuheenvuoro, osoitti syvää asioiden tuntemusta ja mielestäni kiitettävää maltillisuutta. Ilolla panin merkille sen, että siellä viestitettiin myös yhteistyöhalua. (Ed. Jaakonsaari: Viinanen aikoo suudella kuoliaaksi opposition!) — Ei tule varmastikaan, ed. Jaakonsaari, näin olemaan. — On meillä myös taustakeskusteluja käyty, joissa olen ymmärtänyt, että vankka tahto omiin säästökohteisiin, vaihtoehtoihin malleihin ja rakenteellisiin muutoksiin on sosialidemokraattisella

puolueella. Pääasia on, että yhteistyöhalua ja keskusteluyhteys on olemassa.

Sitä kuitenkin hämmästelin, kun ed. Kalliomäki puheenvuorossaan kaipasi rakenteellisia uudistuksia. Niitä olen esitellyt tässä salissa viime perjantaina puheenvuorossani, mm. viestin siitä, että kilpailulainsäädäntö tuodaan eduskuntaan ihan lähiviikkoina EY:n linjan mukaisena. Se on varsin merkittävä lainsäädäntö, ehkä vähän liiankin kova lainsäädäntö suojatussa asemassa elämään oppineille suomalaisille yrityksille.

Mitä tulee maatalouslain uudistamiseen, joka mielestäni aloittaa myös rakenteellisen uudistuksen, on syytä todeta, että sitä ollaan jatkamassa ja tekemässä hyvässä yhteisymmärryksessä maa- ja metsätalousministeriön ja VM:n kanssa. Väitän, että tässä budjetissa, joka avaa pään ensimmäisen vuoden osalta, maataloutta saneerataan varmasti enemmän kuin yksikään sosialidemokraattinen valtiovarainministeri on aikaisemmin pystynyt.

Voi sanoa myös sen, että rajansa on kaikella, myös maatalouden saneerauksella yhdellä kertaa. Siellä jokaisella tilalla on kuitenkin perhe ja ihmiset takana. Kyllä heille on annettava sopeutumismahdollisuus muuttuvissa olosuhteissa. Siitä laista, joka ensi vuonna siirtää vientivastuuta maataloudelle ensimmäisen kerran siinä mitakaavassa kuin kirjasta on luettavissa, voin vakuuttaa, että se on melkoisen kova laki. Ei ainakaan minun luontoni anna periksi rajumpaa lakia yrittää tuoda eduskunnalle. Annetaan sillekin elinkeinolle ja niille ihmisille sopeutumisen mahdollisuus niihin olosuhteisiin, jotka vääjäämättä ovat myös Suomen kohtaamassa. Sitä lakia ollaan uudistamassa pidemmälläkin tähtäyksellä, kuitenkin siten, että ei kohtuuttomia vaurioita myöskään niille ihmisille, jotka, niin kuin sanoin, niiden tilojen takana ovat, ei aiheuteta.

Siinä tullaan puuttumaan vientitukiosuuden 13 prosentin kattosääntöön. Siellä tullaan siirtämään, niin kuin sanoin, vientiosuutta oleellisesti enemmän viljelijöiden omille harteille, mikä kiistatta merkitsee tulotason pienenemistä. Siellä tullaan suuntaamaan tukea entistä enemmän päätoimisille viljelijöille. Erikoiskasvien tuessa siirrytään kiinteään määrärahaan, joka mahdollistaa tuotannon sisäisen muutoksen sillä tavalla, että valtion määrärahat saavuttavat korkeintaan tietyn katon ja kaikki ero, mikä maailmanmarkkinahintojen suhteista syntyy, koituu valtion hyväksi.

Maa- ja metsätalousministeri esittelee aikanaan enemmänkin maatalouden pääluokan asioita.

Edelleen rakenteellinen uudistus on valtionosuusuudistus, josta hallitus on iltakoulussaan vastikään tehnyt päätöksen. Se olisi pitänyt tuoda edelliselle eduskunnalle. Siitä olen täsmälleen samaa mieltä, mutta olin ainoa ryhmän puheenjohtaja edellisellä hallituskaudella, joka oli valmis ottamaan sen ryöpytyksen niskaan, joka vaalien alle varmasti siitä lainsäädännöstä olisi tullut. Rehellisuuden nimessä kai on todettava sekin, että silloiset ministerit puoluekantaaan katsomatta olivat silloin sitä mieltä, että sitä lakia ei, niin kuin on vaadittu, ole käytännössä mahdollista saattaa voimaan ennen vuotta 1993.

Rakenteellisia uudistuksia on myös eläkekiin puuttuminen. Se on pakko tehdä, niin ikävä ratkaisu kuin sekin on niin kuin monet muutkin rakenteellisiin menoautomaatteihin puuttumiset. Niitä katkotaan valtiontalouden tervehdyttämisen nimissä. En pidä kovin vähäisenä myöskään sitä, että valtionyhtiöiden yksityistämisestä on ohjelma tekeillä. Toki sitäkin aloitettiin jo edellisellä hallituskaudella. Nyt se tulee saamaan konkreettisia toimia seurakseen.

Ed. Kalliomäen vaihtoehtoiset säästötoimet tässä vaiheessa eivät olleet yleensä säästöjä, vaan ne olivat verojen korotuksia tai lisäyksiä. Verot ja säästöt ovat kaksi täysin eri asiaa. Veroja on suhteellisen helppo keksiä lisää, suhteellisen helppo lisätä, mutta säästäminen näyttää olevan erittäin vaikeata.

Ei ylisuurten ennakonpidätysten siirtäminen ole säästö, se on laina siinä, missä muukin. On muistettava, että jos kokonaan palautuksista luovuttaisiin — en nyt ole aivan varma, mitä ed. Kalliomäki tarkoitti — siellä on joukossa myös virheellisiä ennakonpidätyksiä eikä olisi oikeudenmukaista tällaisia virheitä jättää oikaisematta aikanaan. Siinä tapahtuisi melkoinen vääryys kyseisille ihmisille.

Mitä tulee tulospuun, johon ed. Kalliomäki viittasi, olen moneen kertaan sanonut ja neuvotteluosapuolten kanssa on yhteisymmärryksessä todettu, että hallitus menee siinä vaiheessa neuvottelupöytään, kun on olemassa sellainen tulo ratkaisu, sellainen sopu syntynyt, jolla palkkakustannuksia voidaan riittävästi alentaa. Olen ilmaissut myös tahtoni ja haluni siitä, että silloin on mahdollista keskustella budjetin sisällöstä, löytää vaihtoehtoisia kohteita taikka myös muuttaa säästöjen sisältöä. Kuitenkaan budjetin loppusummaa ei ole mahdollisuutta

näissä oloissa ainakaan suurempaan suuntaan muuttaa.

Kovasti hämmästelін, kun arvosteltiin sitä määrärahaa eli päänavausta, joka on tilausvaltuuksien muodossa torjuntahävittäjien hankintaan. Mielestäni viimeaikaisetkin tapahtumat antavat viitteitä siitä, että vuoden 2000 jälkeenkin meidän on huolehdittava siitä, että ilmatilamme on turvallinen. Tästä asiasta lieene turha pidentää keskustelua.

Olisin toivonut, että ns. vaihtoehtoisia säästö-malleja, esityksiä, olisi rohkeasti tuotu esiin kansalaisten riepoteltavaksi ja keskusteltavaksi samalla tavalla kuin hallitus toi jo keväällä esiin lähes kaikki ne esitykset, jotka hallitusohjelman laadinnan yhteydessä sovittiin. Ne ovat nyt tässä kirjassa, voin sanoa lähes kaikki. Niitä sopii tuoda keskusteltavaksi. Olen altis niitä lisäämään budjettiin, esittämään vaihtoehtoisia säästökohteita, jos niitä vain tuodaan.

Ed. Seppäsen puheenvuoro oli varsin populistinen. Se olisi jopa kansantaloudelle vaarallinen, mutta onneksi vain silloin, jos joku rahamarkkinoilla ottaisi vasemmistoliiton puheet tosissaan. Kaikkien onneksi näin ei käy.

Totean yhteisesti ed. Seppäselle ja ed. Aittoniemelle, vaikka ed. Aittoniemen puhe näistä kahdesta olikin huomattavasti analyttisempi, että devalvaatiopuheilla nykyisessä tilanteessa nostatetaan pelkästään korkoja, vaikka ed. Seppäsen puhe nyt niihin ei kovin paljon vaikutusta saa — yleisesti ottaen, tarkoitan — ja ajetaan valuuttaa maasta ja hyödyn korjaavat näistä ainoastaan ulkomaiset sijoittajat, joita vasemmistoliitto ja SMP tällä tavoin puheillaan käsi kädessä näyttävät haluavan hyödyttää.

Mitä tulee kysymykseen liikevaihtoveron kehittamisestä, on syytä todeta, niin kuin jo paljon aikaisemminkin on todettu, että arvonlisäjärjestelmää kohti mennään. Mennään jo edellisen hallituksen päätöksellä, joka astuu voimaan 1.10. tänä vuonna, ja lisää on tarkoitus saattaa voimaan vuoden päästä taikka sitten, jos ei onnistuta kaikkia muutoksia tekemään, viimeistään vuonna 1994. Mutta se tulee merkitsemään — siihen on syytä varautua — veropohjan laajentamista, lisää palveluiden pistämisestä liikevaihtoverotuksen tai arvonlisäverotuksen piiriin. Se merkitsee joidenkin palveluiden ja hyödykkeidenkin hinnan korottumista. Toisaalta se merkinnee myös joidenkin palveluiden tai toimintojen verotuksen keventämistä.

Mitä tulee ed. Seppäsen aika hämmästyttävästi henkilöni kohdistamiin väitteisiin sivu-

bisneksistä tai joistakin, niin vaikka tämä ei ole oikea foorumi, on syytä todeta se, että allekirjoittaneella ei ole ainoatakaan sivubisnestä. (Ed. Seppänen: Myyntivoitoista minä puhuin!) — Palaan myyntivoittoihiinkin. — Mitä tulee Iroldt-nimiseen yhtiöön, minulla ei vuoden 1989 jälkeen sen paperiyhtiön kanssa ole ollut mitään tekemistä sen runsaan vuoden omistettuani, ja siitä yhtiöstä en ole markkaakaan myyntivoittoa saanut, koska sillä juurikaan ei toimintaa ole ollut. (Ed. Seppänen: Entäs Konekromista?) — Palaan Konekromiinkin. Voin vakuuttaa, että siitä yrityksestä, josta pääosan omistin, maksettiin silloin jo enemmän veroa kaupan yhteydessä kuin nykyiset myyntivoittoverosäännökset edellyttävät, nykyiset myyntivoittosäännökset, niin tyhmää kuin se varmasti on ollutkin. Jääköön se keskustelu nyt siltä osalta kuitenkin tähän. (Ed. Seppänen: Paljonko siitä jäi veron jälkeen kätteenne, herra ministeri?)

Ed. Aittoniemi kantoi huolta erityisesti pelkän kansaneläkkeen varassa elävien tilanteesta, mikä on varmasti ihan oikeaa sosiaalisuutta, mutta hallitus ei juuri heille ainakaan ole lisärasituksia laittamassa, sillä ei kansaneläkemaksu heitä edes koske. He ovat eläkevähennyksen piirissä ja välttyvät noin 38 000 markan vuosittaisiin eläketuloihin asti — sitä suuruusluokkaa määrä on — tuolta maksulta. Eikä myöskään sairauskuluvähennyksestä ole varmasti-kaan pienituloisimmille ollut hyötyä. Se on varmasti-kin suurituloisia hyödyttänyt selvästi enemmän, niin kuin ed. Aittoniemi varmasti hyvin itsekin tietää.

Opintotukiudistusta on useassa puheenvuorossa sanottu liian vaatimattomaksi. Sitä se varmasti on. Se on pakko myöntää, mutta sekin miljoonamäärä, joka nyt on ollut käsittelyssä, on niin suuri, että alkuun ei suurempaa rahaa ole mahdollisuutta ollut osoittaa.

Ehkä lopuksi — palaan muihin ryhmäpuheenvuoroihin myöhemmin — pakkoloma on tarkoitettu korvattavaksi lomatapaluuurahalla. On muistettava, että budjettikirjaan en voi kirjoittaa lomatapaluuurahan poistamista, koska se on työmarkkinajärjestöjen välinen asia, mutta korostan, että siksi pakkoloma onkin ainoastaan kahden viikon mittainen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Alkaa todella vähitellen selvitä, mitä ministeri Viinanen tarkoittaa rakenteellisella muutoksella. Lyhyesti sanoen, kiteyttäen, hän tarkoittaa sitä, että leikataan palkkoja, eläkkeitä, sosiaaliturvaa, työttömyysturvaa, laaditaan säästöjä tältä pohjalta. Se on todella rakenteellinen muutos, joka kuitenkin toimii täysin päinvastaiseen suuntaan kuin yhteiskunnan hyvä kehitys edellyttäisi.

Meidän mielestämme pitää puhua talouden perusrakenteiden muutoksesta, niiden uudistamisesta. Se on todellista rakenteellista muuttamista. Siltä osin ministeri mainitsi kilpailulainsäädännön tuomisen eduskuntaan. Se on vain yksi osa pieni osa, mutta tärkeä. Kuitenkin olen samaa mieltä ministeri Salolaisen kanssa, joka on todennut, että kilpailulainsäädännöllä ei merkittäviä muutoksia lyhyellä tai keskipitkälläkään aikavälillä saada. Niitä ei saada sillä sen tähden, että kilpailua on tuotava myös Suomen rajojen ulkopuolelta Suomeen, purettava rajasuojaa, säätelverkkoa, joka estää kilpailun tulemisen Suomeen.

Ministeri kantoi huolta myös maatalouden ja maatalousväestön sopeutumisesta välttämättömään tulevaisuuden muutokseen. Minustakin siitä on syytä kantaa huolta mutta ei niin, että meillä ei tähän sopeutumiseen lähdetä siinä aikataulussa kuin pitäisi. Kun toimitaan hallituksen mallin mukaan, on edessä nopeasti aika, jolloin kansainvälinen paine tulee säätelemään integraatioon pakko-sopeuttamisen muodossa Suomen maatalouden ratkaisuja. Ne eivät ole varmastikaan hauskoja ratkaisuja silloin. Ne ovat likimain mahdottomia itse maatalousväestön osalta.

Mitä tulee veropolitiikkaan säästöjen vaihtoehtona, hallitushan on itse pääministerin ja valtiovarainministerin suulla kertonut, että ellei säästöbudjetti mene lävitse, jossa on 10 miljoo-
nan säästöosuus, vaihtoehto on veropolitiikka. Seuraavassa vaiheessa mennään budjettiriiheen pohtimaan veroja, niiden kokonaisuutta ja ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä ymmärsin ministerin viime puheenvuoron sillä tavalla, että todellakin on avoimesti ministeri myöntämässä, että pakkoloma on tarkoitettu korvattavaksi lomatapaluu-
rarojen pakko-otolla valtiolle. Siinä mielessä mi-

nisterin aikomukset on eduskunnassa nyt paljastettu samalla tavalla kuin tuli paljastetuksi viit-
taus liikevaihtoveron kehittämiseen. Siinäkin on kysymyksessä vain palvelujen liikevaihtoverolle pano.

Samalla tavalla olisin toivonut vielä ministe-
rin myöntävän samaan sarjaan, että kiinteistöve-
rokin on tulossa, koska se ilmeisesti on tulossa,
mutta kun oikein rehellisiksi on alettu, eiköhän
vielä oteta kiinteistöverokin samaan nippuun,
että me voisimme keskustella kansalaisten kans-
sa siitä, mikä heitä odottaa?

Mitä tulee ryhmäpuheenvuoroomme, olisin
toivonut ministerin myönteisesti liputtavan sii-
hen suuntaan, että ministereille tulisi liiketoi-
mintakielto heidän toimiessaan hallituksen mi-
nistereinä eli sama sivistysvaltioissa käytössä
oleva periaate, jonka mukaan ministerit ker-
toisivat esimerkiksi osakenomistuksensa virkaan
tullessaan ja osakekauppoja ei saisi sitten
tehdä.

Toinen kysymys on se, mikä olisi ollut minis-
terin hyvin helppo myöntää, eli asuntotoiminnan
elvyttämisessä otettaisiin pois ongelmallinen
budjetoitiperiaate, jonka mukaan siirto asun-
to-
rahastoon pitää sisällään paljon suuremman
menoeran kuin on tosiasiallinen siirto, eli siirto
on toisin kuin mikään muu budjettiperiaate
ylimitoitettu budjetissa mutta ei käytännössä.
Toinen on sitten raja, joka tänä päivänä on
asuntojen rakentamiselle, joka estää 3 000:ta
suunniteltua asuntoa rakentamasta sen takia,
että meillä on budjettirajoite asuntojen rakenta-
miselle.

Mitä tulee uusiin veroihin, minusta aika hyvin
on keksitty eläkevero ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jälkiviisaus on parasta viisaut-
ta, mutta siitä huolimatta uskallan väittää, että
jos hallitus olisi pystynyt ennakoimaan taloudel-
lisen kehityksen, joka on tällä hetkellä, niin viime
keväänä se olisi turvautunut ecuratkaisun yhtey-
dessä maltilliseen devalvaatioon. Mutta kun se ei
sitä tiennyt, niin ei sitä voi tietysti sillä tavalla
syyttääkään.

Mitä tulee tämänhetkiseen tilanteeseen, niin
markkinakorot eivät liiku siitä syystä, että Sep-
pänen ja Aittoniemi puhuvat devalvaatiosta,
vaan nousevat siitä syystä, että yhä selvemmin
näkyi, että maan taloudelliseen tilaan ei niillä

keinoilla, jotka hallituksella on käytössä, tulla todennäköisesti saamaan nopeata ratkaisua. Tästä syystä devalvaatiopelko on koko ajan markkinoilla mukana niin kauan, kunnes tilanne paranee jostakin toista kautta, ja siihen eivät Seppäsen ja Aittoniemen puheet vaikuta yhtään mitään. Kysymys on siitä, että tilanne on huono ja devalvaatiopelko tulee säilymään ja markkinakorot korkealla, mikä muodostaa tietynlaisen pattitilanteen.

Mitä tulee kansaneläkeläisten elintasaan, on otettava huomioon, että indeksi poistuu. Muihin, että korotus edellisellä kertaa oli 7,1 prosenttia; saattaa olla, että tämä on virheellinen tieto. Mutta kun tähän lisätään sairastamiskulut, jotka koskevat myös kansaneläkeläisiä, ja monet muut pienemmät vaikutukset budjetin yhteydessä, joita en ryhdy sieltä poimimaan, väitän, että elintason lasku on 10—15 prosenttia, mikä hallituksen budjetin ansiosta kansaneläkeläisille tulee.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta valtiovarainministerin itse on aika vaikea käydä kiinni sellaiseen henkilökohtaiseen hyökkäykseen, mitä ed. Seppänen teki.

Totean vain lyhyesti tässä yhteydessä, että on tavattoman hyvä ja arvokas asia, että meillä sentään yhteiskunnasta vielä löytyy yksilöitä, joilla on rohkeutta ja aloitekykyä perustaa Suomeen yrityksiä, jopa kannattavia yrityksiä. Sanoisin, että tänä päivänä tämän asian arvo todetaan ehkä enemmän kuin ennen. Sanonpa vielä senkin, että takavuosina, jos olisi meillä ollut yrittäjätaustan omaavia valtiovarainministereitä useampiakin, ehkä emme tällaisessa tilanteessa olisikaan kuin ed. Seppänen tänä päivänä todistaa.

Ed. Vähänäkkä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiovarainministeri Viinanen puhui erittäin sydämeenkäyvästi ja yhteiskuntasopimuksen hengessä ja talkoohengessä siitä, miten maatalouden tukivarustuksen liian äkkinäminen purkaminen voisi aiheuttaa sopeutumishäiriöitä. Näin varmasti on, ja yhdyn joka sanoon. Vaikea kuvitella, kun on tottunut tukeen, minkä on vuosikymmeniä saanut, että siinä ihan muutamassa vuodessa tottuisi olemaan ilman.

Olisin kuitenkin toivonut, että valtiovarainministeri Viinanen edes puolella sanalla tai lauseella olisi kiinnittänyt huomiota niihin sopeutumisvaikeuksiin, mitä kohdistuu 243 000 ihm-

seen; tämä oli työttömien määrä elokuussa. He ovat joutuneet irtisanotuksi, lomautetuksi, asuntolainat ovat jääneet maksamatta. Budjetti lupaa samalle ryhmittymälle sosiaalisten etuuksien vähentämistä. Ministeri Viinanen ei sanonut tästä yhtään sanaa. Hän oli lyömässä lyötyä.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra ministeri, otitte kantaa myönteisesti torjuntahävittäjien tilaukseen. Ilmeisesti teiltä on jäänyt havainnoimatta se, että Euroopassa on aseriisunta meneillään. (Ed. Zyskowitz: Jugoslavia?)

Totesitte, että teillä ei ole sydäntä tuottaa enemmän vaikeuksia maatalouden harjoittajille. Onhan heillä perhe takana. Se oli hyvin ystävällisesti sanottu ja ajateltu heitä kohtaan, mutta yli 250 000 työttömälle te olette tekemässä todella paljon vaikeuksia. Työministeri Ilkka Kanerva on todennut viimeksi eilen, että kevääseen mennessä meille tulee 300 000 työtöntä. Viimeksi tänään on pääministeri Aho vastannut, että mikäli saatte mieleisenne työehtosopimuksen, mikäli saatte mieleisenne budjetin, työttömyys vähenee vain 1—2 prosentilla. Teillä on siis kyllä väärät lamalääkkeet käytössä, tai sitten hyväksytte tällaisen suurtyöttömyyden.

Suurituloisille henkilöille tässä maassa teidän mielenne on kuitenkin kaikkein herkimmillään, sillä mistään hinnasta ja millään ehdoilla ette ole sallimassa sitä, että kaikkein suurituloisimpien veroalennukset peruutettaisiin. Se on myös käynyt selvästi ilmi. Jokaisen sosiaalisen omantunnon omaava ihminen ihmettelee tällaista käytäytymismallia eikä voi sitä ymmärtää.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Viinanen totesi nimenomaan kansaneläkeläisten kohdalta, että sairauskuluvähennys ei tietysti heitä kaikkia koske, koska on määrättyjä vähennyssysteemejä, jotka sen estävät. Mutta miten on lapsiperheiden laita? Jos on useampia lapsia, nämä rupeavat jo puremaan, nimenomaan terveyskeskuksmaksut ja vastaavat, jotka tulevat. Kuten ed. Aittoniemi totesi, kyllä kokonaisuutena, kun otetaan huomioon kustannustason nousu ja muu vastaava, tuntuu vähän ihmeelliseltä, miten pienituloiset eläkeläiset pärjäävät tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen puuttui maatalouteen mielestäni ihan asiallisesti. Kyllä meidän pitää kantaa huolta myös heistä. Mutta ministeri Viinanen ei maininnut, että tässäkin salissa on monta sellaista maanviljelijää, jotka

tuottavat tälläkin hetkellä, ja tässä maassa on hyvin paljon suurituloisia viljelijöitä, joiden elanto ei ole kiinni maataloudesta, niin kuin se on monen pien- ja perheviljelijän kohdalla. Miksei tällaisiin asioihin puututa?

Täällä on puhuttu hyvin paljon työttömistä: mikä on heidän tilanteensa ja entä jos lukumäärä nousee. Kun keväällä hallitus pudotti ns. suhdannelainaa 500 miljoonasta 300 miljoonaan, tälläkin toimenpiteellä nykyinen hallitus on saatanut tähän maahan tuhansia uusia työttömiä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä myös osaltani olen pahoillani, ettei kokoomuksella ole kanttia puuttua maatalouspolitiikan vienti- ja hintatakuujärjestelmään. Tasapainottamisrahat nousevat 1 500 miljoonaan markkaan budjetissa, missä valitettavasti vielä viedään maaseutupolitiikan kannalta tärkeitä rakennerahoja 200 miljoonaa markkaa siihen pottiin. Edelleen vientituki tulee nousemaan, varmasti 4 miljardiin markkaan. Tässä tullaan maatalouden omaa tilakehittämistä ja tilojen taloudellista tilannetta vaikeuttamaan plus verorahoja käyttämään tänä kireänä aikana älyttömään pilkkahintaiseen ylituotannon vientiin. Jos maaseutu jonkin iskulauseen tarvitsee herätäkseen, niin: maaseutua viedään ulos. Se tuhotaan tällä ylituotannolla.

Ainoita lääkkeitä, mitä hallitus tuntuu nyt löytävän, ovat nämä näennäiset paperilla tapahtuvat säästöt sekä mm. valtion maiden anastus palkinnoksi ylituotannosta luopuville tuottajille. Ne ovat aika erikoisia keinoja.

Edelleen olen hyvin huolissani ministerin asennoitumisesta työeläkejärjestelmiin ja työeläkeläisten asemaan. Nimittäin eläkerahastojen laiminlyönti tulee ilman muuta johtamaan eläkekertymien heikennyksiin ja eläkeikärajojen muutoksiin, niin kuin yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan osalta hallitus nyt jo esittää.

Toisaalta tässä yksityistämisen vimmassa hallitus on iskemässä myös maaseutuun ja työllisyyteen vakavasti, kun se ilmeisesti tulee antamaan yksityisille toimilupalaitoksille edulliset kaukoliikenteen hoitomahdollisuudet Telen kustannuksella. Telelle jää maaseutu, ja ilmeisesti 5 000 työtöntä tulee työttömyyskortistoihin lisää. Nämä ovat aika vakavia asioita, ja tällaisena aikana kannattaisi hyvin paljon miettiä niitä.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri vetosi täällä kauniisti, että ihmisille on annettava sopeutumisai-
kaa

maalouden osalta. Mutta tätä sopeutumisai-
kaa hän ei ole kyllä antamassa muille.

Täällä puhuttiin kansaneläkeläisistä. Itseäni on murehdittanut, kun ajattelen sitä ihmistä, joka saa pelkän kansaneläkkeen, vaikka ministeri ei puuttunutkaan siihen, paljonko hänen ansionsa laskee. Esimerkiksi laboratoriomaksut nousevat 25 markkaan, röntgenmaksut 40 markkaan, sairaalamaksu nousee 87 markasta 115 markkaan. Miettikääpä, herra ministeri, millä tämä eläkeläinen tulee toimeen, jos joutuu esimerkiksi 10 päivää kuukaudessa olemaan sairaalassa. Se on 1 150 markkaa siitä 2 200 eläkkeestä pois. Sen vuoksi tämä indeksitarkistus olisi aivan välttämätön pelkän kansaneläkkeen ja pienen työeläkkeen varassa eläville.

Toinen, jota ministeri ja tämä budjetti kurittavat aivan kohtuuttomasti, on sellainen yli 55-vuotias henkilö, joka joutuu työttömäksi. Te tiedätte aivan hyvin tänä päivänä, että jos yli 55-vuotias joutuu työttömäksi, niin hän ei saa työtä ainakaan kehitysalueelta. Tänä päivänä on systeemi sellainen, että jos yli 55-vuotias jää työttömäksi, hän saa ansioon suhteutettua päivärahaa niin kauan, kunnes pääsee kuusikymppisenä työttömyyseläkkeelle. Nyt tämä katkaistaan. Ansioon suhteutettua päivärahaa saa vain 500 päivää. Mistä 58-vuotias vanha ihminen saa työtä ja miten hän tulee toimeen 115 markan peruspäivärahan varassa ja kuinka se vaikuttaa eläkkeisiin? Näitä kyllä kannattaisi pohtia pikkuisen syvemmin.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! Ensinnäkin kilpailulaista: Kuten ed. Kalliomäki totesi, eihän se heti vaikuta mihinkään. Toki sen olisi saanut tänne jo 4 vuotta sitten tuoda, ihan vapaasti. Totean vain ed. Rajamäen puheenvuorosta, että hän jyrkästi vastusti telealan kilpailua ymmärtääkseni äsken. En tiedä, mikä olisi oikea tapa hoitaa kilpailua. Kilpailu tekee aina sen, niin kuin äsken totesin, että se tulee vaikeuttamaan monen yrityksen elämää, kun me olemme suljetussa yhteiskunnassa eläneet, niin myöskin televiestinnän suhteen. Se on raakaa peliä tämän jälkeen, kuluttajien edun nimissä sikäli, että hinnat tulevat varmasti-
kin laskemaan.

Ei tuo pakkoloma vastaan lomatapaluuraha mikään paljastus ollut. Olen sen sanonut koko ajan kesän aikana. Ehkä sitä viestiä ei ole haluttu kuunnella. Olikin nimenomaan tarkoitus ennakoida ja toivoa sillä tavalla ainakin, että työmarkkinoilta löytyisi kustannussopeutus, hel-

poin tapa: jäädyttää palkat pariksi vuodeksi ja lomapaluurahasta luopua. Se on ehkä realistisin vaihtoehto, jos totta puhutaan ja rehellisesti, jos ylipäänsä halutaan löytää sellainen ratkaisu, jolla kilpailukykyä pystytään kohentamaan. Sen takia tuo muutos budjettikirjaan on markkamääräisesti riittävällä tarkkuudella saman suuntainen. On myös todettava, ettei sinne kirjaan ole myöskään palkankorotuksia huomioitu.

Kiinteistöverossa ei ole salattu yhtään mitään, ed. Seppänen. Se on hallitusohjelmassa kirjattuna, ja sitä asiaa tullaan kehittämään, panemaan liikkeelle sen valmistelu. Ehkä nopeamminkin olisi laitettu liikkeelle, koska edellinen hallitus-han sitä hanketta jo pitkälle eteenpäin vei. Kuitenkin käytännössä on huomattu, ettei sellaista kiinteistörekisteriä ollut olemassa eikä sellaista atk-ohjelmaa, joilla verotusta olisi pystytty toteuttamaan. (Ed. Seppänen: 1993?) — Se on tavoitteena vuoden 1993 alusta, mikäli tekniset ym. valmiudet saadaan kuntoon.

Hävittäjähankinnoista olisin todennut, että en pitkään aikaan ole niin paljon Euroopassa kahnoina nähnyt kuin viimeisen vuoden kuluessa. (Ed. Astala: Kyllä, mutta aseriisunta on menossa!) — Tällä hetkelläkin aseita riisuvat ne, jotka uskaltavat. Ovat kuvitelleet monet sellaisetkin riisuvansa, jotka kuvittelevat vielä tällä hetkellä, että rauha säilyy Euroopassa. Ei siitä mitään takeita ole. Toivon, että Suomi ei ainakaan ole ensimmäisten joukossa. Kyllä meidän on saatava varmempi vakuus siitä, että kehitys on pysyvä. — Kyllä yhteiskunnalla oman turvallisuutensa nimissä täytyy olla resursseja sen verran, vaikka velkaa ottamalla, että meidän sotilaallinen turvallisuutemme on riittävällä tasolla hoidettu.

Säästöistä todettiin, että hallitus on sanonut, että vaihtoehtona on verot tai velka. Mikäs se muu sitten voi olla? Ei taivaasta valitettavasti rahaa tipu eikä missään salaisissa kätköissä ole. Jos eivät sitten rahat riitä budjetin katteeksi, niin on otettava velkaa. Mutta se velka on valitettavasti vain silmänlumetta sikäli, että se tullaan tavalla taikka toisella tämän maan kansalaisilta keräämään pois ennemmin tai myöhemmin ja korkojen kera. Pelkäämään nykyisen velkaantumisen lisääntyminen tulee aiheuttamaan ihan varmasti sellaisia supistustarpeita tulevienkin vuosien budjetteihin, että tämä säästöohjelma on mittakaavaltaan ja ikävyydeltään lastenleikkiä. Näkymä on todella murheellinen. Emme me sellaista vientienemmyttä kauppataseeseen tule saamaan lyhyellä

emmekä kovin useammankaan vuoden tähtämällä, että tästä taloudellista ahdingosta, aina-kaan valtiontalouden ahdingosta, eroon päästään. Meidän velkaantumisivauhimme on sellainen, että vuoden 1993 lopussa kaikkien arvioiden mukaan me olemme kyllä kaikkea muuta kuin hyvinvointivaltio.

Jos joku kuvittelee, että minun mieleni ei ole herkkä katsoessani työttömien lukuja ja vaikeuksia, niin hän erehtyy. En minä tahallani näitä supistuksia tee. Väitän, että ne supistukset ovat sinänsä maltillisia ja tähtäävät siihen, että näilläkin säästöillä ja monilla muilla säästöillä me ylipäänsä pystyisimme jonkinnäköisen perusturvan niin työttömille, sairaille kuin muille ihmisille tässä yhteiskunnassa säilyttämään. Valtiontalouden vaje on kerta kaikkiaan suurta mittaluokkaa. Se on tietysti kasvoton, kun puhutaan 30 tai 50 taikka 150 miljardista. Mutta jokaiselle se avautuu sitä kautta, kun katsotaan, minkä näköinen verojen korotus esimerkiksi pitäisi sisällyttää budjettiin, jotta olisi tervettä taloudenpitoa ja olisi suunnilleen tasapaino valtion budjetissa. Se merkitsisi hyvinkin kaksinkertaista valtionverotuksen määrää taikka 50 prosenttia liikevaihtoveroon lisää. Silloin ehkä kansalaisille paljastuisi, millainen tämän yhteiskunnan taloudellinen tilanne on. Mutta kun se kätkeytyy miljardien taakse, joista moni ei valitettavasti tiedä, kuinka monta nollaakaan siinä luvussa on, niin se luku on kasvoton.

Jos lähettäisimme joka vuosi yhteisesti pitämästämme taloudesta vekselin jokaiselle kotiin, se vekseli ensi vuodelta olisi 7 000 markkaa Suomen kansalaista kohti. Kun nelihenkinen perhe alkaisi lähes 30 000 markan lisälaskua lyhentää korkojen kera, silloin suhtautuminen, hyvät ystävät, tämän eduskunnan päättäjiin olisi toisenlainen. Me saisimme kansalaisilta todella kovat sapiskat siitä, että emme pysty asioita hoitamaan.

Tottahan se on, että se lasku maksetaan, ei nyt konkreettisen vekselin muodossa, mutta ehkä hyvinvoinnin supistamisena ja myös siinä muodossa, että emme pysty etuuksia lisäämään, emme tällaista palvelutasoa pitämään yllä emmekä monia muitakaan toimintoja. Sen takia on syytä aloittaa edes jonkin tasoisen säästöohjelman aikaansaaminen. Mutta kuten sanoin, kun tulevien vuosien ohjelmia joudumme tarkastelemaan lokakuun lopulla, viimeisiltäkin epäiljöiltä ja useimmilta ministereiltä karisee toiveet siitä, että uusia etuuksia ja uusia uudistuksia voitaisiin tulevinakaan vuosina tehdä.

Aloitetaan nyt hyvässä yhteisymmärryksessä neuvottelut, että saataisiin tämä budjetti hoide- tuksi tyylikkäästi näittenkin säästöjen osalta, ehkä jonkin verran muutettuna. Ainakin minulla on alttius ja valmius neuvotella, ja minä väitän, että se koituu koko kansakunnan parhaaksi.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sanottakoon nyt vielä kerran, että perusasia on se, että Suomen poikkeukselli- sen korkea hinta- ja kustannuskehitys voidaan kääntää nykyistä terveemmälle uralle, sellaiselle uralle, jolla voimme kilpailla kansainvälisillä markkinoilla. Siihen eivät riitä hallituksen sääs- töhankkeet, säästöpaketti, (Ed. Kemppainen: Tuporatkaisu tarvitaan!) vaan neuvotteluissa on oltava mukana budjetin kokonaisuus, koko ta- louspolitiikan linja. Silloin puhutaan talouden perusrakenteesta. Budjetti ja siihen liittyvä lain- säädäntö ei anna riittävää pohjaa sillä tavalla, että voisimme uskoa hintakehityksen kääntyvän laskuun. Näin ei tapahdu hallituksen lääkkeitten perusteella.

Kun lähdetään katsomaan tulevaisuuteen, joudumme sen asian eteen, että myös verotus on mahdollinen osatekijä neuvottelujen kokonai- suudessa. Se on osatekijä terveen taloudentilan kokonaisuudessa. Hallitus joutuu tämän tosiasi- an eteen ja hallituksessa kokoomus ennen kaik- kea. Pyydän, että valtiovarainministeri tätä asiaa todella harkitsee tarkoin.

Ed. A n d e r s s o n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Viinanen sanoi ym- märtävänsä työttömyyden vakavuuden yhteis- kunnassa, mutta kuitenkin hän ei ole antanut vastausta kysymykseen, mitä hallitus tälle työt- tömyydelle aikoo tehdä. Onko sille mitään tehtä- vissä? Vasemmistoliitto on viime keväästä saak- ka toistuvasti vaatinut, että työllisyyttä pitää edistää rakentamalla valtiolainoitteisia arava- vuokra- ja asumisoikeusasuntoja. Mutta kuiten- kin tässä budjetissa aravavuokra-asuntojen määrä pienenee tästä vuodesta. Olisi hyvin kiin- toisaa kuulla, aikooko hallitus tosiaan aivan passiivisesti katsoa pahenevaa työttömyyttä. Jos otetaan mukaan työttömyyseläkkeellä olevat ja lomautetut, jo nyt on 400 000 työttöntä ihmistä tässä maassa. Tähän ei ole tullut vastausta. Ara- vavuokra-asuntojen rakentaminen ei sitä paitsi tulisi valtiolle kalliiksi, vaan päinvastoin se olisi hyvin edullista rakentamista.

Toinen asia, jota en oikein pysty ymmärtä- mään, on vähättely, kun terveyskeskumaksu

tulee, laboratoriot tulevat maksullisiksi, rönt- gentutkimukset jne. Onko ajateltu, mitä tapah- tuu kaikille niille ihmisille, jotka ovat pitkäai- kaissairaita, esimerkiksi diabeetikot, verenpaine- potilaat, reumaatikot, jotka joutuvat vuosikau- sia säännöllisesti käymään terveyskeskuksissa? Haluaisin vastauksen siihen, onko myös nämä ihmiset otettu huomioon, kun näitä maksuja on säädetty.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Ar- voisa puhemies! Näyttää olevan kiinnostavalla tavalla arvostuskysymys, mihin asioihin on val- mis ottamaan vaikka valtion lainaa. Ministeri Viinanen mainitsi, että hävittäjähankinnat nyt on tehtävä vaikka valtion lainalla. Minä taas ajattelen esimerkiksi, että työttömät on hoidetta- va vaikka valtion lainalla, jos muu ei auta laman olosuhteissa, koska mitään muuta organisaatio- ta kuin valtio ei näiden kysymysten hoitamiseen huonossa taloudellisessa tilanteessa ole.

Mutta hävittäjäasioista sen verran, että esi- merkiksi kristillisten ryhmäpuheenvuorossa ed. Kallis sanoi, että määrästä kannattaisi vielä kes- kustella. Ymmärtääkseni on tuotu muitakin vaihtoehtoja esille. On puhuttu siitä, että tällaisia vehkeitä voisi olla myynnissä käytettyinäkin tässä tilanteessa. Heitän tähän keskusteluun vie- lä ajatuksen siitä, että hankkisimme puolustusta ostopalveluina esimerkiksi Ruotsista käsin tai tekisimme Ruotsin ilmapuolustuksen kanssa yhteistyötä. En pidä tätä ajatusta mahdottomaa- na.

Tiedän, että 30-luvulla Pohjolan puolustusliit- to kariutui ulkopoliittisiin tekijöihin. (Ed. Saari: Neuvostoliitto vastusti!) Mielestäni sitä kannat- taisi tällä hetkellä selvittää nimenomaan tällais- ten kuten hävittäjäkysymysten kohdalla, (Ed. Kemppainen: Ostetaan Jugoslaviasta!) jossa ilmapuolustuksen hoitamiselle yhdessä voisi olla ihan mielekkäitä perusteita.

Tiedän, että ed. Helle aikanaan teki ehdotuk- sen valtioliitosta. Niin pitkälle en ole valmis menemään, mutta joitakin esimerkiksi puolus- tukseen liittyviä yhteistoimintoja voitaisiin hyvin Ruotsin kanssa yhdessä harkita.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Her- ra puhemies! Ministeri Viinanen puhui äsken niin kauniisti ja hellyttävästi, että melkein tuli tippa silmään kuunnellessa, kun hän puhui siitä, että hän ei halua, että työttömät olisivat hanka- lassa asemassa jne. On vain jokin paha voima, joka näin määrää. Mutta jos kerran ministeri on

näin samarialaismielinen, täytyy kyllä kysyä: Eikö esimerkiksi kansaneläkeläisten indeksitarkistuksen toteuttamiseen näin samarialaismielisellä ajattelutavalla voitaisi käyttää rahoitusvaihtoehtona sitä, että esimerkiksi 15 000 markkaa kuukaudessa tai enemmän ansaitsevien ihmisten verotusta hiukan korotettaisiin?

Aivan samalla tavalla kuin ed. Haavisto ihmetteli sitä, että ministerin laupeus kyllä sallii sen, että lainaa voidaan ottaa siihen, että pidetään yllä ns. verouudistuksen hyväntulolisille antamat verohelpotukset taikka hankitaan hävittäjiä, mutta ei voida turvata esimerkiksi kansaneläkeläisille edes siedettävän elintason säilymistä.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myönnän, arvoisa ministeri Viinanen, että Euroopassa kuohuu eräillä alueilla, mutta olisin toivonut, että tekin olisitte voinut myöntää sen tosiasian, että Euroopassa on myös aseriisunta meneillään.

Tällainen torjuntahävittäjien tilausvaltuus tällaisena lama-aikana on sekä ajallisesti, määrällisesti että sisällöllisesti epäviisasta. Ihmisten perusturvallisuutta pitäisi kyllä toisilla keinoilla parantaa. Olin todella hämmästynyt, kun totesitte, että täytyy olla resursseja vaikka ottaa velkaa torjuntahävittäjien oston, kun muistelen niitä monia kertoja, joina olette todennut, että Suomella tulee olemaan aivan hirvittävä velka- taakka ja minkäänlaista lisälainaa ei voi mihinkään tarkoitukseen enää ottaa, sehän teidän puheenne sisältö on ollut viime päivinä. Nyt teidän mielestänne voi ottaa velkaa torjuntahävittäjiin ja ilmeisesti suurituloisten verohelpotusten ylläpitämiseen. On kansantaloudellisesti erittäin epäviisasta ottaa velkaa tällaisiin tarkoituksiin. Ihmettelen, kuinka voitte tämän sisältöisesti yleensä puhua.

Vasemmistoliitto on velanotosta tässä mielessä aivan eri mieltä. (Ed. Kemppainen: SMP ei ole!) Kun totesitte, että ette halua tehdä pahaa työttömille, niin kyllä minun on yhdyttävä ed. Anderssonin kysymykseen siitä, mitä oikein aiotte tehdä suurtyöttömyydelle, kun se ei tule teidän lamalääkkeittenne perusteella merkittävästi alenemaan. Oletteko hyväksymässä suurtyöttömyyden, siis eurotyöttömyyden?

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta valtiovarainministeri Viinasen, tämän uuden Viinasen, kesyn Viinasen, puheenvuoro paljasti, että hallituksen ta-

louspoliittinen linja on umpikujalinja sen takia, että siinä on vain kaksi optiota. Yksi on se, että joko hyväksytään hallituksen esittämät säästöt, ja toinen, että kiristetään veroja, mikä lisää työttömyyttä ja syventää lamaa.

Me olemme toistuvasti väittäneet, että me olemme mukana säästötalkoissa, mutta nämä säästöt lepäävät väärillä harteilla. Me emme tule hyväksymään sitä, että eläkeläiset tehdään lamasyyllisiksi ja että sosiaalietuuksia leikataan. Me emme tule hyväksymään niitä. En usko myöskään, että ammattiyhdistysliike menee rähmälleen esimerkiksi lomatalupaluurahan poistamisessa. Paljon järkevämpää olisi rahastoida lomatalupaluurahat yrityskohtaisesti vaikka koulutukseen ja käyttää ne todella siihen, että tulevaisuudessa kilpailukyky paranee.

Kun budjetissa on näin paljon epäoikeudenmukaisia elementtejä, niin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei suostu olemaan mikään hovimestari, joka yrittää tarjoilla eläkeläisille ja ammattiyhdistysliikkeelle tällaisen yhteiskuntapolitiittisen linjamuutoksen, mikä nyt on näkyvisä budjetissa. Siitä on kysymys, ja sen takia se on umpikuja. Tämä on tässä pelottavinta.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! Ed. Kalliomäelle toteaisin verotuksesta vielä sen, että kun näyttää sormet syhyvän veroasteikkoja kiristää ja marginaaliveroasteita nostaa, niin on muistettava myös se tosiasia, että yhdessä niitä oltiin edellisessä hallituksessa pudottamassa. (Ed. Kalliomäki: Miten varallisuusverotus?) — Varallisuusverotuksen puolella ne luvut ovat, niin kuin ed. Kalliomäki näkee kirjasta, varsin vaatimattomat. Siellä ei merkittäviä rahälähteitä kuitenkaan ole.

Toivon kuitenkin, että ymmärrettäisiin se tosiasia, että meidän on pakko niin henkilö- kuin yhtiöverotuksessa siirtyä kohti eurooppalaisempaa tasoa, jotta siinäkin suhteessa verotus ei olisi kimmoke suomalaisille taikka yhtiöille lähteä maasta pois työn hakuun tai pysyvästi muuttaa maan rajojen ulkopuolelle alhaisempien verojen toivossa. Väitän kuitenkin, että yhtiöverokanta meillä on tällä hetkellä sen verran alhainen, että se ei ainakaan tule yrityksiä tästä maasta hävittämään.

Mitä tulee tilausvaltuuksiin ja hävittäjähankintoihin, niin kyse on noin kymmenen vuoden projektista, joka pitää sisällään myös sen, että muita armeijan tilausvaltuuksia ja muita hankintoja tullaan supistamaan ja yleensäkin armeijan määrärahoja muiltakin momenteilta karsimaan.

Tuo sijoitus hävittäjiin ei siis olisi todellinen taloudellinen rasite, ei ainakaan niin suuri kuin arvio kokonaishinnasta antaisi olettaa. On myös muistettava, että hävittäjäkaupoista on jo tähän mennessä tehty vastaostoja useiden satojen miljoonien edestä. Nimenomaan työllisyysyistä tällä on varsin keskeinen merkitys. Kun kaikkiin hävittäjäkauppoihin, olkoonpa ne mistä maasta tahansa tehty, sisältyy 100 prosentin kompensatiomahdollisuus, ts. vastaostomahdollisuus ja työntekomahdollisuus suomalaisille, kuva ei nyt kovinkaan synkkä iinä suhteessa ole. Kaiken kaikkiaan on syytä arvostaa, niin kuin aikaisemmin sanoin, sitä että meidän ilmatilamme säilyy loukkaamattomana. Eiköhän se ole meidän suomalaisten elämän eräs perusedellytys?

Mitä tulee työttömyyteen, pelkäänpä pahoin, että joka tapauksessa työttömyys tulee säilymään selvästi korkeammalla tasolla kuin se, mihin me edellisinä vuosina olemme totuneet. Onko se 8 tai 10 prosenttia, jää nähtäväksi. Joka tapauksessa toisenlaisessa työttömyystilanteessa tullaan elämään useita vuosia eteenpäin. Tuskinpa ihmettä on odotettavissa.

Meitä ei missään nimessä pelasta muu kuin teollisuutemme ja vientiteollisuutemme kilpailukyky ja sen palauttaminen. Silloin jo aikaisemmin käsitelty tulopoliittinen ratkaisu on eräs keskeinen elementti, jolla sitä voidaan palauttaa.

Myös asuntotuotantoon on merkitty rahoja, joihin ministeri Rusanen tulee myöhemmin illan kuluessa palaamaan. Hän esittelee sitä. On todettava myös, että budjettiin on pyritty löytämään lähes kaikki sellaiset rakennuskohteet, valtion investointikohteet, sijoituskohteet tai valtion- osuuden varassa liikkeelle lähtevät kohteet, jotka ovat lähtövalmiita. Niin paljon kuin suunnitelmia on ollut, niin lähes kaikki pystytään nyt käynnistämään. Eli siinä suhteessa kyllä elvytys rakennuspuolelle on merkittävä, ainakin niin suuri kuin on mahdollista.

Terveyskeskusmaksuihin tulee varmasti selvitys myöhemmin, minkä näköinen kaavailu — viittaan nimenomaan ed. Anderssonin puheenvuoroon — toistuvaiskäyntien suhteen on. Se ongelma on kyllä huomioitu ja keskustelu tästä asiasta käyty. En tiedä, kuinka pitkällä sen järjestelmä ja ratkaisut ovat.

Mitä lainanottoon tulee, niin on syytä todeta, että meidän tälläkin hetkellä suunnilleen puolet valtion palkoista, lisäksi kaikki työttömyysmenot ja lisäksi kaikki valtion eläkkeet rahoitamme lainarahoituksella. Kyllä sinne sopii sekaan 150

miljoonaa hävittäjien tilausvaltuutta. Se on rikka rokassa.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa herra puheemies! Aivan aluksi haluaisin antaa kiitokset paikalla oleville hallituksen ministereille ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että ministerien mukanaolo tässä keskustelussa antaa oikean kuvan siitä arvostuksesta, joka nykyisellä hallituksella on eduskuntaa kohtaan. Todella toivon, että ministerit jaksavat jatkossakin olla paikalla, koska silloin syntyy aito vuorovaikutus. Äskän kuulemamme valtiovarainministerin puheenvuoro minusta oli ihan täyttä asiaa, selvitti taustoja ja syitä siihen, missä ollaan.

Esko Ahon hallitus joutuikin konkurssipesän selvitysmieheksi. Sinipunahallitus epäonnistui taloudenhoidossa täydellisesti, ja jäljet näkyvät nyt. Sosialidemokraattien tulee ehdottomasti tuntea vastuunsa. Te olette olleet niiden talouspoliittisten päätösten ja virheiden arkkitehtejä, yksi niistä; niitä virheitä me nyt joudumme talouden hevoskuurilla korjaamaan.

Nimittäin vuonna 1988 valtiovarainministeriössä virkamiehet olivat laatineet katsauksia ja raportteja, jotka kyllä kertoivat selkeästi siitä, missä mennään. Silloin olisi pitänyt kurssia tarkistaa julkisen sektorin menokehityksen osalta, mutta niin ei tehty ja talouden kasvu karkasi käsistä.

Valtionvelan äkkijyrkkä kasvu kertoo ongelmiamme todellisesta syvyydestä. Vielä kerran haluan muistuttaa siitä, että sosialidemokraatit ovat täydellisesti vastuussa harjoitetun politiikan hedelmistä, ja tämä vastuu velvoittaa heitä olemaan mukana niiden korjaamisessa aiheuttamisperiaatteenkin mukaisesti.

Maatalous on ollut julkisessa keskustelussa koko kansantalouden syntipukki. On vaadittu maatalouden saneeraamista ikään kuin se ratkaisisi kansantalouden koko kriisin. Maatalous ei ole Suomessa taloudellinen vaan poliittinen ongelma. Maataloudesta ovat pitäneet eniten ääntä ne, jotka siitä vähiten ymmärtävät. Tässä mielessä annan äskän valtiovarainministeri Viinosen käyttämälle puheenvuorolle erityisen suuren arvon. Se kuvastaa sitä oikeaa asennetta, että maataloutta ei voida kertaheitolla ajaa alas.

Keskustan eduskuntaryhmän maatalousvaliokuntaryhmä on käynyt keskuudessaan hallituksen maatalousbudjetin läpi ja pitää sitä viljelijöiden tulokehityksen kannalta erittäin kovana. Syksyn maataloustuloratkaisun mukaiset viljan markkinointimaksujen ja lannoiteverojen koro-

tukset vievät viljelijän palkasta viljanviljelytiloilla 50—75 prosenttia ja karjantuotantotiloilla 29—30 prosenttia. Valitettavasti tämä ratkaisu vielä toteutuessaan nostaa elintarvikkeiden tuotantokustannuksia, siis kuljemme täysin päinvastaiseen suuntaan, kuin oli ollut alun perin tarkoitus.

Keskustan maatalousvaliokuntaryhmä tuleekin tarkkaan seuraamaan, miten muut yhteiskunnan ryhmät osallistuvat näihin kansantalouden talkoisiin. Hallituksen toinen budjettiriihi lämpää, jos tietoni ovat oikeat, 20.10. Silloin jo tiedämme yhteiskuntasopimuksen kohtalon ja sisällön. Jos muut ammattiryhmät eivät tingi samassa suhteessa, mihin maatalous on nyt hallituksen toimesta puristettu, vaadimme maatalouden osuutta vientituesta alennettavaksi. Jo kansalaisten yhdenvertaisuuskin edellyttää tätä. Samalla vaadimme hallitukselta kiireellisesti valtion vakauttamislainajärjestelmän käyttöönottamista niin maatalouden kuin pienyritystoiminnan pelastamiseksi. Nuoret, hiljattain tilansa lunastaneet viljelijät ovat todellisessa ahdinkotilassa.

Valtion ensi vuoden budjettiesitys leikkaa maatalouden vientitukea 925 miljoonaa markkaa, missä on 42 prosenttia vähennystä valtion maksamaan vientitukiosuuteen. Siis 42 prosenttia! Holkerin hallitus teki aikanaan Gatt-neuvottelijoille tarjouksen, muistaakseni tasan vuosi sitten. Edellisen hallituksen Gatt-tarjous sitoo nykyistäkin hallitusta. Tässä Gatt-tarjouksessa luvattiin alentaa maatalouden vientitukea vuoteen 1996 mennessä 60 prosenttia, alentaa rajasuojaa 5—10 prosenttia ja vähentää muuta maatalouden tukea 20 prosenttia. Keskusta kritisoi Holkerin hallituksen Gatt-tarjouksen kovaa aikataulua vuosi sitten hyvinkin voimakkaasti. Kuinkas nyt kävikään? Budjettiriihessä ja kesällä käydyissä valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön neuvotteluissa lienevät nämä puheet kokonaan unohtuneet, kun hallituksen vientituen leikkaus ensi vuoden budjetissa on noin 400 miljoonaa markkaa suurempi kuin hallituksen Gatt-tarjouksen mukainen vientituen vähennys olisi ollut vuonna 1992, eli kaikki nämä luvut kertovat todella siitä radikaalista supistuksesta, mitä maatalouden vientituen osalta ollaan tekemässä.

Hallitus on aivan oikein perustellut tiukkaa linjaansa valtiontaloudellisilla syillä. Nyt on säästettävä, sanotaan. Samalla kuitenkin pelkään, että on unohtunut maatalouden merkitys lähes 600 000 ihmisen työllistäjänä, ja kysyn,

tuleeko tätä kautta todellista valtiontalouden säästöä. Nimittäin vientitukimomentilla kun säästetään, niin helposti se sama, jopa enemmänkin, menetetään työttömyysturvamomentilla työttömyyden lisääntyessä tätäkin kautta.

Herra puhemies! Suomen maatalouden suurin ongelma viimeiset kuusi vuotta on ollut ylituotanto ja erityisesti kotieläintuotteissa. Vuoden 1985 alusta tätä ylituotantoa on yritetty hillitä erilaisilla tuotannon tasapainottamis- ja kiintiöjärjestelmillä. Nyt tiedämme, että ylituotannon ongelmia ei ole kyetty kestävästi ratkaisemaan, vaan ne ovat siirtyneet sektorilta toiselle. Vilja on nyt viimeinen tuote, jossa ei ole tilakohtaista kiintiötä, ja tuotantopaineet ovat purkautuneet kahtena viimeisenä vuotena juuri viljaan. Maatalouspolitiikkamme on ollut liian lyhytjänteistä, poukkoilevaa ja pääosin yksivuotiseen lainsäädäntöön perustuvaa. Ei minkään elinkeinon kestävä suunnittelu ja toiminta voi perustua yksivuotiseen lainsäädäntöön. Tarvitaan ehdottomasti 5—10 vuoden mittaista lainsäädäntöä.

Siksi Suomen maatalous tarvitseekin kestävään kehitykseen perustuvan henkiinjäämisohjelman, jolla maataloutemme saneerataan ja saatetaan eurokuntoon. Suomen jäsenyys Euroopan yhteisössä on mahdollinen vain, jos meillä on Euroopan yhteisön jäsenenäkin mahdollisuus omavaraisuuden turvaavaan elintarviketuotantoon, jonka perustana on kotoinen maatalous. Suomi sijaitsee samalla leveysasteella maapallon kartalla kuin ikuisen lumen ja jään maa Alaskakin! Tämä sijainti on meille pysyvä haitta. Se vain liian usein unohtetaan. Kasvuolosuhteissamme olevasta erosta johtuen me emme kykene koskaan tuottamaan eurosatoja. Tämä tosiasia tulee myöskin Eta- ja Gatt-neuvottelijoiden aina muistaa. Suomen EY-jäsenyyden vaikutukset mm. maataloudelle tulee kiireisesti selvittää, jotta todella tiedämme, mitä mahdollinen Euroopan yhteisön jäsenyys meille merkitsisi.

Tähän mennessä tehtyjen tutkimustulosten valossa Suomen maatalouden kilpailukyky Euroopan yhteisön sisällä olisi erittäin huono johtuen juuri edellä luettelemistani ilmasto-olosuhte-eroista, tilakoko- ja tuotantorakenne-eroistamme sekä korkeasta yleisestä kustannustasostamme.

Euroopan yhteisön jäsenyyden on laskettu merkitsevän Suomelle 5—6 miljardin markan jäsenmaksua vuodessa. Jäsenmaksuhan määräytyy bruttokansantuotteen, tuontimaksujen ym. perusteella. Vastaavasti voisimme saada omalle

maataloudellemme alue- ym. tukea enintään 1,2 miljardia markkaa vuodessa. Suomesta siis on tulossa suurehko Euroopan yhteisön talouden ja erityisesti maatalouden nettoraahoittaja jopa 3,5—4,5 miljardin markan vuotuisella jäsenmaksullaan. Kysynkin: Ovatko suomalaiset veronmaksajat valmiimpia uhraamaan tämän 3,5—4,5 miljardia markkaa vuodessa Euroopan yhteisön maatalouden tukeen kuin oman maataloutemme tukemiseen? Tämä keskustelu meillä Suomessa on vielä kokonaan käymättä.

Euroopan yhteisössä arvostetaan maataloutta erittäin korkealle, siis aivan toisella tavalla kuin koto-Suomessamme mm. sosialidemokraatit tekevät. Sosialidemokraatit ovat ottaneet nyt hyvin nopean luotijunakurssin Eurooppaan. Tämä SDP:n nopea takinkäännös tekee Suomen EY-jäsenyydestä poliittisen kilpajuoksun, mitä pidän erittäin valitettavana. Yksi asia on kuitenkin varma: Suomen sosialidemokraatitkin oppivat aikanaan Euroopan yhteisön mahdollisena jäsenenä ollessamme rakastamaan ja puolustamaan maatalouttamme! Se päivä tulee vielä. Mikä on sitten SDP:n uusi kritiikin kohde?

Herra puhemies! Lopuksi muutama sana budjetista alueellisesti ja paikallisesti. Maakuntamme sai tyydyttävästi valtion kohdennettuja määrärahoja tässä budjettiesityksessä. Lounais-Hämeen osalta budjetin anti on niukin sisältäen vain 5,3 miljoonaa markkaa kohdennettuja määrärahoja. Tämän lisäksi tulee toki se, jatketaan työn alla olevia kahta tiehanketta. Edelleen jatkossa on toivoa saada mm. Forssan uuteen uimahalliin valtionosuus ensi vuonna. Sen sijaan pettymys oli se, että Jokioinen—Forssa-maantien rahoitus ei tähän budjettiin mahtunut. Ymmärrän hyvin nykyisen taloudellisen tilanteen. Pidän kuitenkin tärkeänä, että tämä yli 40 miljoonaa markkaa maksava hanke saataisiin viimeistään vuoden 1993 budjettiin. Edelleen toteaisin, että tiemäärärahat maakunnassamme painottuvat liiaksi päättieverkostolle alemman asteisen tieverkon tästä kärsiessä.

Maatalouden tutkimuskeskukselle budjetti on tyydyttävä, parempi kuin edellisvuosina.

Erittäin pettynyt olen hallituksen erikoiskasvien lainsäädäntöön, jota jatketaan vain vuodela. Tämä vuosi nimittäin ei mahdollista esimerkiksi Turengin sokeritehtaan kehittämiseksi tarvittavien investointien toteuttamista. Me tarvitsemme pitkäjänteisen, pysyvän erikoiskasvilainsäädännön sokerilaki mukaanluettuna. Lieneekö valtiovarainministeriön virkamiehiltä laskelmia tehdessä unohtuneet kokonaan kotimaisen

sokerintuotannon vaikutukset valtiontalouteen? Nimittäin kotimaisen sokerintuotannon tase valtiontalouden kannalta on 173—186 miljoonaa markkaa valtiolle tuloa tuottava, kun otetaan mukaan sokerivero, liikevaihtovero, juurikkaan tuotantopanosten liikevaihtovero, lannoite- ja fosforivero sekä muut verotulot ja markkinointimaksutulo. Valtion menona on ainoastaan sokerin hinnanerokorvaus. Minusta asioita pitäisi tarkastella kokonaisvaltaisesti. Tätä taustaa vasten vetoan siihen, että hallitus nopeasti valmistelee erikoiskasvilain pysyväksi. Se antaa pohjaa ponnistaa ja investoida eteenpäin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila totesi, että maataloutta on rangaistu. Se pitää kyllä paikkansa. Vuoden 1992 budjetissa on tietyllä tavalla enemmän kuin aikaisempina yltäkylläisyyden vuosina nimenomaan vientikustannusten muodossa maatalouden tuloihin puututtu. Oikeastaan aikaisempiin asiasta esittämiini näkemyksiin viitaten kysyn: Kuinka paljon maanviljelijää, joka saa ammatista leipänsä, täytyy rangaista, ennen kuin hän kääntyy omien etujärjestöjensä puoleen vaatien, että loiseläjät maataloudesta saadaan pois, nimenomaan sellaiset, joille maatalous on harrastus eikä ammatti?

Maatalouden ylituotanto-ongelmia ei vielä ratkaise se, että harrastusviljelijät saadaan pois kuvasta, mutta se kuitenkin tietyllä tavalla selkeytyisi maanviljelysammattia eli saadaan alalle jäämään ne maanviljelijät, jotka saavat siitä jokapäiväisen leipänsä. Tältä pohjalta vasta pitäisi katsoa, miten paljon maataloutta pitää tukea, jotta siitä saisi kohtuullisen elintason.

Tällä hetkellä maanviljelijät vetävät loisten joukkoa perässään, harrastusviljelijöitä, joiden harrastuksesta suomalainen yhteiskunta maksaa yli 2 markkaa tuotetulta viljakilolta. Minä ihmettelen, koska maanviljelijät heräävät vaatimaan oikeuksiaan MTK:lta ja ministeriössä olevilta herroilta, joilla ilmeisesti itsellään on jokaisella 100 hehtaaria harrastusviljelystä hallussaan.

Ed. Heile (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan oikaista ed. S-L. Anttilan puheenvuorosta yhden lauseen. Puheenvuorossa ilmeisesti olisi muitakin lauseita, joita voisi oikaista, mutta kun asiantuntemukseni ei riitä. Ed. S-L. Anttila nimittäin totesi, että maataloudesta puhuvat eniten ne, jotka siitä vähiten ymmärtävät. Minulla on monen vuoden kokemus tässä

salissa ja olen todennut, että ed. S-L. Anttila on aktiivisin maataloudesta puhuja. Enkä suinkaan epäile hänen asiantuntemustaan. Sen sijaan kyllä epäilen, että liiallinen sitoutuminen maatalousnäkökulmaan aika usein sumentaa ed. S-L. Anttilan näkemykset muusta yhteiskunnasta.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Täytyy ensinnäkin siteerata hallitusohjelmaa ja sen maatalouskohtaa, kun täällä on puututtu Gatt-tarjoukseen. Ohjelmassa todetaan: "Elintarvikkeiden tuontisuojaossa otetaan huomioon Eta- ja Gatt-ratkaisujen asettamat vaatimukset." Edelleen todetaan, että "ylituo- tanto ja vientituki poistetaan asteittain". Se sisältyy nelivuotiseen hallitusohjelmaan, eli tällä ei kyllä Gatt-tarjouksen kanssa ole sinänsä mitään tekemistä. Halusin nyt kuitenkin todeta, mitä painatussa sanassa lukee. Kun olen itse joutunut asiaa käsittelemään, olen todennut, niin kuin jo aikaisemmin sanoin, että maatalouden ylituotantoa ei ilman syvälleikäviä yhteiskunnallisia vaurioita pystytä purkamaan tämän hallituskau- den aikana.

Kun täällä arvosteltiin tasapainottamisraho- ja, niin on pyritty laatimaan sellainen ohjelma, jota paraikaa jatkotyöstetään, jossa ensi vuonna annetaan poikkeuksellisen suuret, korostan: poikkeuksellisen suuret, tasapainottamisrahat ja painetaan vientitukea alas enemmän kuin ehkä Urosen toimikunta konsanaan olisi kaavaillut, ei merkittävästi sen alle, mutta kuitenkin. Totta kai se on paljon rahaa, mutta paljon rahaa annetaan tasapainottamiseenkin, sillä ilman tasapainotta- misrahoja ei ole mahdollisuutta tuotannon las- kevalle uralle riittävän nopeasti päästä tulevana vuosina. Sen takia olen katsonut myönteisenä sitä, että rahamäärä on ohjelmaan pystytty si- joittamaan. Pitää olla työkalut, joilla tuotanto painetaan harkitusti ja hallitusti alas, mutta vuosi 1995 tavoitteena on epärealistinen. Toivon kuitenkin, että neuvottelut tulevista vuosista tulevat jatkumaan yhtä myönteisessä hengessä kuin tähän asti ja ohjelma saadaan aikanaan eduskuntaan.

Ed. S-L. Anttilan puheenvuoron sokerista voisi sanoa myös toisin: Jos me sokeriraaka- aineen toisimme maailmanmarkkinahinnoilla ulkoa ilman tukea, eipä tarvitsisi sokeriveroa kansalaisiltakaan kantaa, eli perustelu on kyllä mielestäni kestävä. On tietysti kiusallinen asia niille paikkakunnille, joita minuakin lähellä on, se että sokeritehdas uhataan lopettaa, mutta tosiasiat on pakko tunnustaa. Tässäkin suhteis-

sa ylituotannossa ja yhteiskunnan tuessa on päästävä pienempiin numeroihin. Mielestäni ratkaisu, joka tulevalle vuodelle tehtiin eli annet- tiin maatalouden itsensä sopeuttaa kaikki eri- koiskasvit niihin raameihin, joihin se itse katsoo järkeväksi, oli oikean suuntainen varsinkin, kun jo se pienentää myös valtionosuutta muistaakse- ni noin 33 miljoonalla, ellen aivan väärin lukua muista. Se on viitisen prosenttia tuesta. Toivot- tavasti sama linja jatkuu ja elintarvikeala ja -tuotantolaitokset pystyvät sopeuttamaan tuo- tantonsa toisenlaisiin olosuhteisiin.

Edelleen on puhuttu sivutoimiviljelijöiden kurittamisesta, jos tuollaista sanaa voisi käyttää. Kyllä heitä koskee ensi vuonna selvä ohjelma, jolla heille säilytetään normaalia suuremmat kesannointivelvoitteet tulotason mukaan. Tämä on se kaavailu, joka tulee karsimaan sivutoimisia viljelijöitä pois.

On kuitenkin muistettava, että kun me maata- loutta ajamme alaspäin, niin toisaalta on myös kannustettava viljelijöitä hankkimaan itselleen sivutoimia ja sivutuloja. Näin ollen järjestelmä ei saa olla sellainen, että se lyö tällaista tervettä kehitystä päähän. Jos me toisaalta otamme pel- topinta-alaa pois käytöstä ja estämme myös sitten joillakin tiukilla rajoituksilla sivutulojen hankkimisen, ei maaseudun rakennemuutos kyl- lä kovin suurta arvosanaa ansaitse. Tässäkin suhteessa täytyy pitää kyllä pää kylmänä. Olen täsmälleen samaa mieltä siitä, että sellaisia har- rastelijaviljelijöitä, jotka eivät tilallaan asu tai saavat muutaman päivän työskentelyllä hyödyk- seen valtion tukiaiset, voidaan käsitellä erittäin kovin kourin.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan pari pientä oikaisua.

Puheenvuorossani tarkoitin Holkerin halli- tuksen jättämää Gatt-tarjousta ja vertasin siihen nyt tehtyjä maatalouden vientituen supistuksia, ja siinä haarukka on todella 400 miljoonaa markkaa eli mentiin sen alle tuolla markkamää- rällä.

Toinen asia. Sokerista voidaan ministeri Vii- nasen kanssa keskustella kahden kesken jatkos- sa, mutta sen verran toteaisin, että Euroopan yhteisössä tuetaan myös sokerijuurikkaan vilje- lyä ja sokerituotantoa. Minusta meidän pitää maatalouspolitiikassa ottaa aika pitkälti jatkos- sa huomioon se, mitä EY:ssä tehdään. Ei EY tule sallimaan sitä, että kehitysmaista tuodaan soke- ria. Siitä voidaan olla aivan varmoja. Miksi me Suomessa niin tekisimme? Jos verrataan verotus-

ta, niin meillä ovat bensiini ja polttoaineet paljon, paljon enemmän verotettuja. Miksei kysymystä aseteta siellä ihan samalla tavalla? Ne ovat todellinen rahasampo budjetissa. Ei sokerivero ole sitä alkuunkaan.

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Sosialidemokraattinen oppositio on arvioinut talousarvioehdotusta ei vain erillisenä hallituksen esityksenä vaan osana hallituksen laajempaa talouspolitiikkaa. Juuri tässä laajemmassa tarkastelussa esitys näyttää pahimmin ontuvan. Hallitus mielellään puhuu säästöbudjetista, ja sitä se kaikella tapaa onkin. Ei aivan oikealla tapaa, mutta säästöbudjetista on kysymys. Budjetilta yleisemmässä tarkastelussa puuttuu eräällä tavalla realistinen talouspoliittinen kehys. Se on sen pahin vika.

Eri yhteyksissä jo keväällä talouslaman kierteen ollessa tosiasia minäkin painotin ns. kotirintaman rahoittamisen tärkeyttä ja kiireellisyyttä. Tarkoitin sillä tulopoliittikan rauhoittamista riittävän pitkäaikaisella nollalinjaisella sopimuksella. Sen takeeksi olisi tarvittu hallituksen ripeitä toimia hintojen alentamiseksi ja kilpailun edistämiseksi.

Tuposopimuksia ei meillä tehdä hallitusvetoisesti. Se on selvä asia. Mutta sopimuksia ei myöskään synny hallituksen katsellessa passiivisesti vierestä tai uhkailuja ladellen.

Kotirintaman rauhoittamiseen olisi kuulunut myös aktiivinen toiminta korkokehityksen hillitsemiseksi. Sopimuksen suoman tasapainon ja hintojen alentamisponnistusten ohessa korkotasomme olisikin alentunut tai ainakaan se ei olisi noussut kesällä nähtyä tasoa korkeammalle. Näillä asioilla on talouspolitiikan ja budjetin perusteiden kannalta erittäin keskeinen merkitys.

Kuvatun yksinkertaisen ja usein toistetun raamin turvin olisi budjettiesitys siis mielestäni voitu laatia nykyistä paljon uskottavammalle pohjalle.

Ministeri Viinanen totesi äskeisessä puheenvuorossaan vastatessaan ed. Seppäselle, että ed. Seppäsen ja ehkä meidän muidenkaan puheita ei noteerata vakavasti niissä piireissä, jotka määrittävät korkotason. Saattaa olla. Mutta hallituksen toimettomuus tulopoliittisen sovun aikaansaamiseksi ja hintarintamalla noteerataan. Se luo sitä epävarmuutta, joka tällä hetkellä pitää korkoja ylhäällä.

Jos me ajattelempa sellaista kotitaloutta, joka on hyvin tavallinen Suomessa, jolla on asuntolai-

naa esimerkiksi 300 000 markkaa, niin 1 prosentin markkinakorkojen nousu merkitsee sellaiselle kotitaloudelle 250 markan palkan alennusta kuukaudessa. (Ed. Kemppainen: Paljonko korot nousivat ed. Louekosken ollessa valtiovarainministerinä?) — Minun aikani korot olivat ihan toisella tasolla, mutta ne eivät ehkä johtuneet toimettomuudesta tuporintamalla. Me voimme ed. Kemppaisen kanssa puhua siitä sitten vaikka enemmän.

Kun puhutaan palkkojen alentamisesta, niin palkat ovat alentuneet siitä syystä, että on luotu epävarma tilanne ja tämän epävarman tilanteen ensimmäinen ja selvin heijastuminen on korkojen nousu. Mitä mahtakaan tänä päivänä olla kolmen kuukauden heliborkoron taso, 13,5 prosentin tietämillä. Sen pitäisi oli 10 prosentissa, että me voisimme olla jotenkin tyytyväisiä talouspoliittiseen vakauteen.

Työttömyyden kannalta sama asia on erittäin ratkaiseva. Nimittäin sillä hinnalla, jolla pankit nykyisin myöntävät yritykselle sen tarvitsemaa riskiluotosta, toimintaluottoja, eivät monetkaan terveet yritykset, kun markkinat muutenkin ovat epävarmat, voi ottaa sitä rahaa vastaan. Pankit eivät voi alemmalla hinnalla antaa oman kehnon kannattavuustasonsa ja yleensä tämän epävarman tilanteen takia.

Se epävarmuus, mikä talouspolitiikassa nyt on ja josta hallitus kantaa päävastuun, on eräs työttömyyskierteen ja talouskierteen pahimpia ja selvimpiä syitä.

Itse budjettiesityksen sisällöstä löytyy niin kuin aina sekä hyvää että huonoa. Yritystoiminnan lievää elvytystä, esitystä yleisestä ja ehkä pakonkin sanelemasta nolla-linjasta, vahvan markan puolustamista ja eräitä täällä laveasti jo esiteltäviä maatalouspolitiikan asioita ylituotannon rajoittamisen suuntaan, eräitä muitakin yksittäisiä kohtia pidän varsin onnistuneina.

Sen sijaan säästötoimien yksipuolisuus, sikäli kuin on kysymys paljon puhutuista säästölaeista, ei saa kiitosta. Päinvastoin tältä osin budjetissa on paha vinoutuma. Tätä vinoutumaa korjattaessa näyttää käyvän sitä paitsi niin, että suurelta osalta säästöjä putoaa pohja pois. Se on käynyt esille jo tähän saakka ryhmäpuheenvuoroissa.

Tämänkään takia en ole oikein voinut ymmärtää hallituksen passiivisuutta neuvotteluyhteyksien hakemisessa sekä opposition että ammattiyhdistysliikkeen suuntaan. Neuvotteluhaltomuus saattaa kyllä johtua siitä menettelytavasta, jonka olen kuullut hallituksen omaksu-

neen, ettei oikein tiedetä, kuka kulloinkin neuvottelee. Mutta tällaisissa asioissa rivit pitäisi saada järjestykseen. Jollakulla pitäisi olla vastuu neuvottelujen vetämisestä ammattiyhdistys- ja muitten työmarkkinajärjestöjen kanssa, ilmeisestikin valtiovarainministerillä ja eduskunnan suuntaan pääministerillä. Mutta minä en ole se henkilö, joka ryhtyisin neuvomaan. Tuntuisi vain luontevalta, että näin asioita hoidettaisiin. Hyvin pian meillä on edessä tilanne, jossa neuvottelupöytään on pakko hakeutua. Ei ole mitään vaihtoehtoja koska tämä kierre näyttää jatkuvan. Siinä neuvottelussa edellä sanomiani tavoitteita talouspolitiikan tervehdyttämiseksi ei voida mitenkään väistää.

Neuvotteluasetelmia haettaessa on sekä pääministerille että valtiovarainministerille todettava, ettei SDP:n eduskuntaryhmä tule tyytymään esityksen hienosäätöön ja sitä kautta ikään kuin hallituksen apulaiseksi esityksen läpi viemiseksi. Perusvinoutumien korjaaminen on neuvottelutuloksen edellytys. Nyt säästöt lepäävät aivan liiaksi eläkeläisten etuuksien leikkaamisessa ja palkansaajien olojen kurjistamisessa. Nämä operaatiot eivät tule onnistumaan.

Äsken käydyssä keskustelussa puhuttiin maataloudesta aika paljon. Minäkin olen todennut, että maataloutta kohdellaan, ehkä juuri äsken mainittua ylituotannon sinänsä tervetullutta leikkausta lukuun ottamatta, varsin hellävaraisesti. Vaikka en ole aivan tarkoin budjettiin vielä ehtinyt jokaiseen kohtaan tutustua, voin poimintoina esittää muutamia esimerkkejä siitä, mitä maatalouden osalta vaikkapa sosiaalipääluokka merkitsee.

Summana siinä pääluokassa suurin on valtionosuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuviin menoihin. Tämä määräraha on kaikkiaan 1 850 miljoonaa markkaa, ja sillä katetaan 77 prosenttia etuusmenoista. (Ed. Kemppainen: Kuinka monen eläkeläiset eläkkeet sillä maksetaan?) — Maatalousyrittäjien eläkelaki on myös ainoa eläkelaki, jossa etuuksia vuoden 1992 budjetissa parannetaan, ed. Kemppainen. — Lähinnä jatketaan työtulotempuilua siten, että eräissä tapauksissa valitaan eläkkeenhakijan kannalta edullisin laskutapa eläkkeen pohjaksi, annetaan sellaisia keinottelumahdollisuuksia, joista muiden kohdalla ei ole kysymystäkään. Muutoksia on tulossa myös maatalousyrittäjien pienyrittäjäalennusten kehittämisessä.

Poikkeuksena varhaiseläkejärjestelmien yleisestä ikärajojen nostamisesta ei myöskään puututa sukupolvenvaihdos- ja luopumiseläkkeiden

ikärajaan. Luopumiseläkkeiden ikärajan pitäminen alhaalla voisikin olla perusteltua, jotta maataloustuotantoa saataisiin vähennetyksi, mutta sukupolvenvaihdon eläkeikärajan muuttamatta jättäminen samalla, kun kaikki muut eläkeikärajat muuttuvat, tuntuu perusteetomalta.

Toinen suuri summa on valtionosuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksiin, kaikkiaan 83,8 miljoonaa. Valtio maksaa tapaturmavakuutuksen kustannuksista 29,1 prosenttia. Sairausvakuutuslain mukainen omavastuu aika korvataan maatalousyrittäjille kokonaisuudessaan valtion varoista, muille tätä ei tapahdu.

Kolmannen suuren ryhmän muodostaa maatalousyrittäjien lomituspalvelujärjestelmä. Valtio maksaa siitä 1 114 miljoonaa markkaa. Etuuksista aiheutuva kustannusten lisäys luetaan maatalouden saamaksi tuloksi asianmukaisen lainkohdan mukaan. Kysymys on tältä osin ainutlaatuisesta yrittäjien työehtosopimusjärjestelmästä. Maatalousyrittäjien lomituspalveluja parannetaan aikuiskoulutukseen osallistumisen vuoksi. Tätä voidaan kyllä perustella, mutta enintään siinä tapauksessa, että maatalousyrittäjät sankoin joukoin lähtevät aikuiskoulutukseen siirtyäkseen pois maataloustuotannon piiristä. Sekin on erityisjärjestely muihin ryhmiin verrattuna jnp.

Esimerkit ovat satunnaisia, myönnän, ja taloudellisilta vaikutuksiltaan budjettikokonaisuuteen nähden pieniä. Linjanvetona ne kuitenkin osoittavat yksiselitteisesti aikana, jolloin hallituksen toimista merkittävä osa suuntautuu palkansaajaväen etujen ja oikeuksien huononnuksiin samoissa asioissa. Listallahan ovat olleet lakko-oikeuden rajoittaminen, palkanalennukset, työajan pidentäminen, eläkeiän nostaminen, työttömyysturvan heikentäminen jnp.

Lainaan lyhyesti keskustan ryhmäpuheenvuorosta erään kohdan: ”Hallituksen budjettiesitys toteuttaa yhteiskuntasopimusta niiden osalta, joiden toimeentulo ratkaisevasti riippuu valtionvallan päätöksistä ja valtion budjetista. Budjettiesitys pitää sisällään yhteiskuntasopimuksen toteuttamisen perusturvan varassa elävien eläkeläisten, maatalouden ja valtion palveluksessa olevien osalta.” Jos tämä on totta, siinä tapauksessa voimme unohtaa sellaisen asian kuin yhteiskuntasopimus. Tälle pohjalle se ei voi rakentua.

Täällä on perätty edellisen hallituksen vastuuta nykyisestä talouspolitiikasta. Olen hyvin val-

mis myöntämään, että edellinen hallitus teki talouspolitiikassa melkoisia virheitä ennen muuta siinä, että se ei säästänyt tarpeeksi silloin, kun maassa meni hyvin. Ed. Ukkola kyseli, mihin ne miljardit katosivat. Ed. Ukkola, ne on pantu jakoon.

Ed. S-L. Anttila puhui maataloudesta ja sanoi, että maataloudessa vielä tulee aika, jolloin sosialidemokraatit oppivat rakastamaan maatalouspolitiikkaa. Voi olla, aikaa kuluu kyllä kovin nopeasti ja paljon. Minun on kyllä tunnustettava, että minä varmasti opin rakastamaan ed. S-L. Anttilaa henkilökohtaisesti enemmän kuin hänen maatalouspolitiikkaansa. Sitä aikaa ei ole näköpiirissäkään, että sellainen maatalouspolitiikka, jota harjoitetaan, ja sellainen muu talouspolitiikka, jota edellinen oppositio harjoitti, saisi yhtään lämmintä ajatusta puoleensa.

Minä täällä joulukuussa pitämässäni puheenvuorossa, niin kuin ed. Kääriäinen kertoi, sain, että valtiontalous on sittenkin kohtuullisessa kunnossa. Se oli silloin, mutta ei ole enää. Tilanne on muuttunut aika tavalla, ja täällä on aika moni sellainen edustaja paikalla, jotka olivat silloinkin kuuntelemassa. Muistatte, kun sanoin, mihin suuntaan ollaan menossa. Mutta erityisesti keskustan eduskuntaryhmän kohdalla tämä kaikui kuuroille korville. Nimittäin joulun alla budjettiäänestyksissä teidän eduskuntaryhmänne halusi lisätä valtion menoja 1 200 miljoonaa markkaa sen päälle, mitä sitä oli jo muuten täällä vähän vaalikuumeessa lisätty vastoin tahtoani, vastoin nimenomaista tahtoani. Sitten kun päästiin tammikuun puolelle, ed. Tenhiälä eräässä puheenvuorossaan sanoi, että kun valtiontalous niin ilmiselvästi on reilusti ylijäämäinen, se ylijäämä pitää heti panna jakoon perusturvauudistukseen, viipymättä. Ei pidä unohtaa näitä asioita. (Ed. Kemppainen: Oppositiossa saa sanoa virheellisyyksiä!) — Oppositiossa pitää pyrkiä rehellisyyteen, ed. Kemppainen. Sosialidemokraattinen ryhmä ainakin pyrkii siihen.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Ehkä on syytä muutama sana todeta ed. Louekosken puheenvuoroon.

Mitä tulee työmarkkinaneuvotteluihin, ei kyllä pidä paikkaansa, että siinä asiassa toimetomina olisi oltu, sillä ecupäätöksen tekemisen aikoihin oltiin hyvinkin aktiivisesti yhteydessä nimenomaan ns. neljän koplaan, joka istui minunkin huoneessani useampaan kertaan ja minä mitä ihmeellisimmissä paikoissa heidän luonaan

yksin, kaksin tai nelisin, jolloin täysin selkeästi viestitettiin ennen kesälomakautta, että minkäänlaisesta tuloratkaisusta on turha edes keskustella: Kallion sopimus on voimassa, ja keskusteluajankohta on aikaisintaan marraskuussa mutta todennäköisesti ensi vuoden puolella, turha keskustella mistään nollaratkaisuista vaan he keskustelevat reaali-palkkojen nostamisesta. (Ed. Aittoniemi: Kielsivätkö ne devalvaation?) — He ovat olleet tietoisia ennen ecupäätöstä, tapahtuuko devalvaatiota, tai ovat ainakin ilmaisseet oman kantansa.

Tässä vaiheessa on neuvotteluissa tässä hengessä edetty, voi sanoa viikoittain, ei missään parrasvaloissa kuitenkaan, mutta täysin koko ajan yhteyksiä pitäen, erittäin tahmeasti edeten. Minkäänlaista lähestymistä ei ole saavutettu milloinkin minkäkin osapuolen asenteista johtuen, kunnes tämä liikahdus viime aikoina on tapahtunut. Jos sitten sisällöllisesti on tapahtunut, se on toinen asia. Toivottavasti on tapahtunut.

Mikä tässä on syytä todeta, vielä viime viikolla viimeksi on täysin selkeästi ilmoitettu, että alkää tulko neuvottelemaan meidän kanssamme, keskustelemaan meidän kanssamme, alkää tulko siihen tupopöytäan. He kyllä ilmoittavat silloin, kun se päivä ja aika koittaa. On ilmoitettu heille myös alttius keskustella yksityiskohdista, mutta he ovat varoittaneet henkilökohtaisesti itse usamalla taholta, että pöytäan ei ole syytä tulla. Molemmat osapuolet ovat olleet tässä asiassa todistajina toisilleen ainakin, että näin on tapahtunut, koska he ovat nähneet, että neuvottelut vaikeutuvat ja meitä ei tarvita, tietoisina siitä, että tällä kertaa ei ole sosiaalipoliittista pakettia eikä veroratkaisua mukana. Sinä päivänä, kun kutsu siihen pöytäan tulee, kun ovat saaneet työvoimakustannuksista sopimuksen aikaan, tietysti valtion edustajat tai allekirjoittanut jouvat menemään siihen pöytäan.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louekoski oli löytänyt isoja lukuja maatalouden sosiaalibudjetista. Tietääkö ed. Louekoski, entinen ministeri, mitä niiden lukujen takana on? (Ed. Louekoski: Kyllä!) Siellä voi olla isoja lukuja, mutta siellä takana on eläkkeensaajia, joiden eläketaso on selvästi pienempi kuin muilla eläkkeensaajilla. MYEL-eläkkeen keskitaso lienee 60 prosenttia TEL-eläkkeistä ja on alhaisin eläkkeen taso. Niiltäkö haluaisitte leikata? (Ed. Kalliomäki: Entä yrittäjäeläkkeet?) — Yrittäjäeläkkeisiin

nähdessä myös pienempi keskimäärin, jos tilastoja katsotaan tarkemmin.

Ed. Törnqvist käytti liikuttavan puheenvuoron eläkeläisten puolesta. Minä odottaisin selaista rohkeutta, että ed. Louekoski menisi kertomaan niille maatalousyrittäjille, jotka tätä eläkettä nostavat ja jotka ovat tehneet erittäin raskaan päivätyön. He saavat sellaisen eläketurvan, joka on muihin nähden selvästi alimitoitettu.

Mitä tulee toiseen momenttiin lomitusjärjestelyistä, tähän on samassa linjassa kuin tupopöydässä olevat lomapäiväsopimukset. Ei niitä ole vaadittu alennettavaksi. Se on täysin samassa linjassa kuin muutkin. Jos te haluatte yhdeltä väestöryhmältä leikata enemmän, niin teidän pitäisi se yksilöidä eikä etsiä sieltä isoa miljoonamäärää ja sitä kasvottomana käsitellä ja jatkaa aikaisempaa maatalousvastaista linjaa. Ei tämä linja, mitä budjetti edustaa, puutu tällä tasolla näihin, mihin ed. Louekoski olisi halunnut puuttua.

Ed. Kauppinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli erittäin mielenkiintoista kuunnella ed. Louekosken puheenvuoroa. Ed. Louekosken analyysi siitä, että meille on luotu epävarma tilanne budjetin käsittelyn ja työmarkkinaratkaisun osalta, pitää paikkansa ja myös se seuraamus, että korot ovat korkeammalla tasolla kuin niiden pitäisi olla, mikä merkitsee käteen jäävän ansion alenemista. Myös se, että se heikentää työllisyyttä, koska yritysten korkokustannukset ovat suuremmat eivätkä yritykset investoi, pitää paikkansa.

Ed. Louekoski kuitenkin puheenvuorossaan totesi, että sosialidemokraatit eivät halua ryhtyä hallituksen apulaisiksi budjetin läpiviemisessä. Tämä lausunto nimenomaan lisää sitä epävarmuutta, joka markkinoilla vallitsee. Ed. Louekosken lausunto merkitsee korkeampia korkoja ja korkeampaa työttömyyttä. Toivonkin, että ed. Louekoski tässä keskustelussa lausuisi, että sosialidemokraatit ovat hallituksen budjettilinjauksen takana ja edellyttävät vähintään yhtä tiukkaa budjettilinjaa. Tämä olisi omiaan lisäämään markkinoiden luottamusta ja parantaisi työllisyyttä ja alentaisi korkoja. On selvää, että ed. Louekoski mielestäni voi todeta, että sosialidemokraatit haluavat keskustella ja ovat valmiita

ta vaihtamaan säästöjä toisiin. Mutta niin kauan kuin sosialidemokraateilta ei saada selvää lupaa pidättäytyä nykyisessä tiukassa budjettilinjassa, markkinoilla epävarmuus vallitsee. Se on haitallista kaikkien puolueiden kannattajille ja kaikille Suomen kansalaisille.

Lopuksi haluan todeta, kun ed. Louekoski totesi, että budjetti kohtelee kaltoin eläkeläisiä ja työntekijöitä, että jos me katsomme Suomen kansaa lukumääräisesti sekä myös tulojen rakennetta, tässä ovat kaksi pääryhmää suomalaisessa yhteiskunnassa, jolloin voidaan sanoa, että budjetti tässä suhteessa on suhteellisen tasapainoinen. Voidaan toki keskustella maatalousyrittäjien ja lapsien osuudesta ja siitä, pitäisikö joitakin tarkistuksia tältä osin tehdä. Mutta pääryhmät ovat eläkeläiset ja työntekijät. Tältä osin voidaan sanoa, että budjetissa on pyritty tasapuolisuuteen kaikkien kansalaisryhmien suhteen.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnitän huomiota samaan asiaan kuin ed. Sasi edellä. Todella voimme kysyä, mikä on sen epävarmuuden takana, joka aiheuttaa korkojen nousua. Varmasti tällä kertaa todella kaikkein tärkein syy on säästölakien säätämiseen liittyvä epävarmuus ja siitä syntyvä tekijä, joka vaikuttaa korkomarkkinoilla. Toinen aivan selvä tekijä on se, että meillä tulopoliitiikan rintamalla on erinäisiä tekijöitä, mm. tämänaamuinen lakko ja muutenkin tilanne, jossa neuvottelut eivät ole edenneet osapuolten kesken sillä tavalla kuin olisi odotettu. Se heijastuu korkomarkkinoille ja myös devalvaatiospekulaatio. Näissä kaikissa kolmessa tekijässä on sosialidemokraattisiksi tunnustautuvia henkilöitä tekijöinä mukana.

Haluan vielä todeta, että ne muutokset, joita maatalouseläkkeiden perusteisiin tehtiin ja näkyvät budjetissa, ovat peräisin viime talvena tehdystä maataloustuloratkaisusta. Se tehtiin aikana, jolloin ed. Louekoski oli ministeri Louekoski. Onko niin, että siitä sopimuksesta, jonka hallitus teki, ministeri Louekoski teki, ei ed. Louekoski halua pitää kiinni?

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekosken lievästi kriittiseen puheenvuoroon, joka koski maataloustuottajien sosiaaliturvaa, tekee mieli hieman muistuttaa, että jo aikaisemmin kuin edellisen budjetin aikana saatiin parannuksia maataloustuottajien sosiaaliturvaan, jo Liikasen aikana.

Niin kuin kaikki hyvin tietävät, nämä perustuvat viisivuotiseen maataloustulolakiin ja maatalous-sopimukseen, jossa saatiin vuosi vuodelta parannuksia. Saatiin jopa maataloustuottajien sairausloman omavastuu aika pois, jos loma jatkuu pidempään, saatiin lomituspalvelut ja myös opintovapaan ajalle sijaisapu.

Ennen kaikkea suuret eläkemenot, tuli esiin 77 prosenttia, perustuvat paljolti siihen, että jo silloin aloitettiin maatalouden ylituotannon karsiminen ja tarjottiin maataloustuottajille erilaisia eläke- ja luopumisbonusmahdollisuuksia. Niistä tuli eläkemenoja. Valtio kustantaa lain mukaan niistä oman osansa. Siellä on paljon ikääntyvää porukkaa, joka on nyt eläkkeellä. Tämä on tosiasia, että eläkemenot ovat suuret.

Mutta minusta on ihan oikein, että tämäkin ihmisryhmä on tullut oikeudenmukaisesti vähän niin kuin samaan asemaan kuin muutkin. Myös synnyttäjä-äidit ovat saaneet yhtä pitkän äitiysloman ja siihen sijaisapukorvauksen, joten tarvitaan lämpimiä ajatuksia yhteisiin talkoisiin ja todella perusturvan turvaamiseen kaikille Suomen kansalaisille, myös maataloustuottajille.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo edellä ed. Sasi ja ed. Korkea-aho totesivat epävarmuuden syyt tällä hetkellä eli opposition asenteen välttämättömiä säästöesityksiä kohtaan. Myös työmarkkinajärjestöiltä odotetaan nopeasti myönteisiä tuloksia.

Toisen asian haluan ed. Louekoskelle todeta. Hän viittasi maatalouteen, minkä hän teki myös televisiossa taannoin todeten, että maatalous ei osallistu säästötalkoisiin. Minäkin sain 5—10 puhelua, joissa todettiin, että on Louekoski hävytön mies, kun ei tunne tosiasiallista tilannetta.

Nythän todellakin ylituotantoratkaisut, lan-
noitevero, vehnän tavoitehinnan alennus ja vientikustannusmaksut ja sitä ennen tehdyt ratkaisut, vievät viljelijän palkasta eli katteesta tuotantomuodosta riippuen 25—70 prosenttia, viljanviljelytiloilla tietyissä olosuhteissa jopa koko katteen. Tämähän saattaa velkaiset nuoret viljelijät hyvin epävarmaan tilanteeseen. Siinä mielessä toivoisin, että ed. Louekoski tutustuisi näihin numeroihin, koska ne ovat kuitenkin kaikille meille samoja ja osoittavat todellisen tilanteen.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sasi, minä olen sitä mieltä, että tällä hallituksella ei ole mitään muuta mah-

dollisuutta kuin tehdä, niin kuin se on tehnytkin, tiukka säästöbudjetti, ei mitään muuta mahdollisuutta. Taloudellinen tilanne on sellainen. Minä henkilökohtaisesti en tule allekirjoittamaan yhtään raha-asia-aloitetta. (Eduskunnasta: Enkä minä!) Tämä on selvä asia.

Budjetissa on se vika, että se on vino. Sen maksumiehet löytyvät vain yhdeltä suunnalta. Ed. Ala-Harja kertoi niitä tunteja, joita minullakin on erilaisissa sosiaalietuuksissa. Kun nämä etuudet on turvattu sopimuksin ja lain säännöksin, miksi näissä suhteissa ei ole noudatettu samaa tasapuolisuutta palkansaajien ja muiden eläkeläisten kohdalla? Sen kysymyksen tein ja teen sen tästä eteenkinpäin, ja olen yhtenä sosialidemokraattisena kansanedustajana vaatimassa hallitusta neuvottelupöytään, että katsotaan, miten se tasapuolisuus on saavutettavissa. Mutta se ei tapahdu niin kuin hallitusryhmien edustajat nyt näyttävät luulevan, että demarit vain taipuvat ja sillä hyvä. Näin se ei tapahdu.

Ei ole mitään epäilystä siitä, etten minä esimerkiksi säästölakien tarpeellisuudesta olisi kansanedustajana samaa mieltä kuin olin niitä esityksiä läpi ajaneena ministerinä. Niille asetettiin silloin tietyt raamit, mutta nykyinen hallitus ei välitä niistä reunaehdoista mitään. Siitä on vain kysymys.

Sisäasiainministeri Pekkari: Herra puhemies! Muutama kommentti edellisen valtiovarainministerin, nykyisen kansanedustajan Matti Louekosken puheenvuoron johdosta, joka puheenvuoro oli kiihkon ja asiallinen. Varsinkin viime vastauspuheenvuoro osoitti, että valmiutta asialliseen keskusteluun sellaisesta, käytettäköön nyt nimekettä säästöbudjetti, joka on realistinen vallitsevaan taloudelliseen tilanteeseen, ainakin osassa sosialidemokraattista puoluetta tällä hetkellä on.

Varsinainen sanoisinko puheenvuoroni ydin lähti kuitenkin liikkeelle siitä, kun ed. Louekoski toteaa, että budjetista puuttuu realistinen talouspoliittinen kehys. Minä uskon, ed. Louekoski, että sen kehyksen hahmottaminen saattaa olla vaikeata tällä hetkellä, vaikka sen jälkeen kun te, ed. Louekoski, olette tarkkaan budjetin läpikäynyt, uskon, että se sieltä aika kirkkaasti on havaittavissa.

Sen, että se saattaa olla vaikeaa, ymmärrän johtuvan siitä, että se muutos, joka vuoden aikana on tapahtunut Suomen talouspoliittisessa kehityksessä, on ollut todella radikaali. Se on ollut

todella radikaali. Sen muutoksen tunnustaminen on niiden uusien lääkkeiden, joita vallitsevaan tilanteeseen tarvitaan, oikean löytymisen alku. Näin uskon minä.

Arvoisa puhemies! En käy luettelemaan pitkään sen muutoksen tunnusmerkkejä, mutta muutamasta muutoksen ydintunnusmerkistä on ehkä paikallaan muistuttaa, nimenomaan niistä muutoksista, jotka tapahtuivat edellisen vuoden aikana, ennen kuin tämä hallitus lähti liikkeelle toukokuun alusta.

Ensinnäkin mitä tapahtui bruttokansantuotteelle toukokuusta 1990 toukokuuhun 1991? Hallitus oli budjeteissaan ennustanut tuolle ajalle plusmerkkistä kasvua. Miten kävi edellisen hallituksen viimeisen vuoden aikana? Bruttokansantuote supistui tänä päivänä saamani viimeisen tarkan tiedon mukaan noin 6 prosenttiyksiköllä. Se käytännössä merkitsee sitä, että kansantulon pussi supistui reilusti yli 30 miljardilla markalla edellisen hallituksen viimeisen vuoden aikana.

Toinen esimerkki: Vienti, joka kaiken taloudellisen toimeliaisuuden perustana on a ja o, supistui mainittuna aikana noin 10 prosenttiyksikön verran. Myös se on erittäin raju lukema. Teollisuusinvestointien kohdalla toukokuusta 1990 toukokuuhun 1991 supistuminen oli 9 prosenttiyksikköä.

Luetteloa voi jatkaa vielä muutaman lisää. Työttömien lukemat ovat tällä hetkellä jo suuremmat. Mutta työttömyyslukemat toukokuusta 1990 toukokuuhun 1991 kasvoivat 84 000:sta 196 000:een, lisäys 132,6 prosenttia.

Kansantalouden velan kävi sillä tavalla — nyt en tarkastele vain viimeistä vuotta vaan koko sitä jaksoa, jonka edellinen hallitus jätti jälkeensä — että kun Holkerin hallitus lähti liikkeelle, sen takana oli velka 58,7 miljardia markkaa. Nyt budjetti, joka ennakoi vuotta 1992 hyvin tiukkana ollen, johtaa näillä näkymillä siihen, vielä niiden leikkausten jälkeen, joita budjettiin sisältyy, että koko kansantalouden velka nousisi 150 miljardiin markkaan. Edelleen valtionvelka myös selvästi entisestään kasvaa sekä vuoden 1986 että myös vuoden 1991 tilanteeseen verrattuna. Vielä kertaalleen: Koko kansantalouden velka nousi vuoden 1986 58,7 miljardin markan lukemista, ennakoiden ensi vuotta, 150 miljardiin markkaan, 100 miljardilla markalla.

Investointien osalta on mielenkiintoista tarkastella, miten meille ulkomailta tapahtuneet investoinnit ja meiltä ulos tapahtuvat investoin-

nit kehittyivät viime vuosien aikana. Hallituksen viimeisen vuoden aikana tuo kehitys oli sitä, että meiltä ulos investoitiin 13,55 miljardilla markalla ja meille ulkoa investoitiin 3,6 miljardilla markalla. (Ed. Laine: Tämä kehityssuunta on ollut kauan!) — Kehitys tämän suuntaisena on ollut kauan, mutta näin radikaali heilahtaminen nimenomaan meiltä ulosliputtamisen puoleen tapahtui juuri tuossa vaiheessa vuonna 1990. Jo aikaisemmin oli lähtenyt trendi kehittymään.

Mitä Suomen kustannus- ja hintatasoon tulee, joista ed. Louekoski myös puhui, ehkä sopii muistuttaa, mihin jäätiiin tässä asiassa edellisen hallituksen jäljiltä. Ei lukuja ehkä tarpeettomasti kovin paljon tarvitsisi luetella, mutta pari asiaa vielä: Oecd:n tilaston mukaan huhtikuussa 1991, jos Suomen hintatasoa merkitään 100:lla, Ruotsin vastaava oli 94, Sveitsin 93, Tanskan 89 ja Saksan 73. Tämä osoittaa, että Suomi oli menneiden muutaman vuoden aikana noussut selvästi maailman kalleimmaksi maaksi. Tässä on kaikki nimenomaan kuluttajahinnoin mitattuna, mikä on ainoa realistinen tapa mitata hintatasoa eri maiden välillä. (Eduskunnasta: Oikein mitattu!) — Oikein.

Mitä nimenomaan vuoden 1991 valtion budjetin yli- tai alijäämäisyyteen tulee, ehkä on tarpeeton enää siitä muistuttaa, minkä ed. Louekoski tarkkaan tietääkin, että kun syyskuussa viime vuonna saimme budjettiesityksen käsiimme, siinä ennusteltiin budjetin olevan usean miljardin markan verran ylijäämäinen. Tällä hetkellä tiedetään, että tänä vuonna päädytään reilusti yli 20 miljardia markkaa alijäämaiseen.

Kaiken kaikkienensa ollaan tällä hetkellä seläisessä tilanteessa, jossa taakse jää vuosi, jolloin kansantulon kakku supistuu yli 30 miljardilla markalla mutta julkiset menot, valtion menot nimenomaan, kasvavat samana aikana reaalisesti noin 12 prosenttiyksiköllä. Jokainen tajuaa, että näin tietystikään ei voi asianlaita tästä edespäin olla.

Näiden tosiasioiden valossa ja näiden tunnustamisen pohjalta on hallitus on oman talouspoliittisen kehityksensä rakentanut. Näiden tunnustaminen on tietysti ikävää, karua asiaa, ja vuoden 1992 budjetin rakentaminen niiden varaan kerta kaikkiaan merkitsee sitä, että joudutaan leikkauksiin. Mutta leikkausten kohdistuminen — ja siinä olen samaa mieltä ed. Louekosken kanssa — on suunnattava yhteiskuntapoliittisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Se malli, mitä budjetti pitää näiltä osin sisälleen, lähtee siitä, että heikoimmassa asemassa olevien osalta vuoden 1992 tulot jäädytetään, tarkoitan erityisesti pienituloisimpia eläkeläisiä, näiden eläkeindeksit jäädytetään, ei leikata, mutta jäädytetään. (Ed. Laine: Käytännössä leikkaamista!)

Viiljelijöiden osallistuminen tapahtuu, toisin kuin täällä ed. Louekoski luetteli, erittäin rajulla tavalla. Siellä ei ole kysymys vain jäädyttämisestä, vaan selvästä leikkauksesta vuoden 1992 budjetin myötä. Vaikka millä matematiikalla laskee, näin käytännössä käy.

Samoin virkamiesten osallistuminen taloustalkoisiin tapahtuu budjetin kautta, tuona 4—5 prosentin tunnettuna säästönä, josta pakkoloma-nimikettä käytetään, joka ei sitä ole, tämän säästön kautta. Muiden väestöryhmien osallistuminen on tietysti työmarkkinakentän harteilla tällä hetkellä. Se kehys, mihin äsken kurkistin, edellyttäisi tietysti tällä hetkellä sitä, että siellä oltaisiin vastuuntuntoisia ja pantaisiin oma ropo siihen kasaan, jolla vähitellen käynnistetään — eikä vähitellen vaan nopeasti käynnistetään — tämän kansantalouden tervehdyttäminen. Se edellyttää sitä, että niiden, joilla paremmin on asiat, osallistumisvastuu näihin talkoisiin on selvästi suurin.

Haluun alleviivata tässä sitä, että keskusta ja koko hallitus on tiukasti lähtenyt siitä, että esimerkiksi eläkeindeksien jäädyttäminen tulee kysymykseen vain sillä edellytyksellä, että muiden tulonsaajaryhmien, joilla paremmin menee, ansioita voidaan laskea, ei vain jäädyttää vaan laskea, vuonna 1992. Korostan: ei vain jäädyttää vaan laskea vuonna 1992. Näin laskelman siitä, mihin päädyttäisiin, jos tulojen faktinen lasku olisi ensi vuonna esimerkiksi 5—6 prosentin luokkaa. Se johtaisi siihen, että ensi vuoden loppupuolella päästäisiin suurin piirtein indeksissä nollaan tai miinus puolen prosentin tasolle, mikä käytännössä merkitsisi eläkeläisten seuraavan indeksitarkistuksen osalta sitä, että mitään leikkauksia ei tulisi eikä liioin huonontamista. Silloin kun on miinusmerkkinen indeksi, sehän johtaisi huonontamiseen, ainakin laskennallisesti. Käytännössä siihen kukaan ei tietysti tulisi menemään.

Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski aloitti puhumalla siitä, että hallituksen olisi tullut nopeasti käydä käsiksi myös kilpailun edistämiseen ja hintojen hallintaan ja hillintään saamiseen. Aivan oikein! Näitä toimia hallitus — täällä jo ainakin kahteen kertaan esiteltyjä — on

käynnistänytkin jo. En sano, että ollenkaan mitään vielä riittävää tulosta on aikaansaatu. Sopii kuitenkin muistaa, että inflaation tilanne viime kuukausina on saatu kuitenkin jo hillintään. Muutaman viimeisen kuukauden aikana sattuneesta tunnetusta syystä on päästy siihen, että inflaatio tällä hetkellä kulkee noin nollaprocentin vauhtia muutamien viime kuukausien ajoilta.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä minä ilmaisin itseni huonosti ja toistan vielä ministeri Pekkariselle ja muillekin salissa oleville, että kun puhuin hallituksen talouspolitiikan kehyksistä, tarkoitin selaista rakennelmaa, jossa budjetti on yksi osa, tulopolitiikka toinen. Se, että budjetti rakentuu opposition tuen varaan melkein 10 miljardin markan osalta, (Ed. Kemppainen: Se on yhteistyötajous!) on kolmas sellainen tekijä, joka vaikuttaa nyt. Näistä kaksi luo epävarmuutta: Tulopolitiikka on levällään, ja opposition kanssa ei ole neuvoteltu. Tämä luo sitä epävarmuutta. Minä uskon, että ministeri Pekkarinen sen kyllä ymmärsikin, muista en ole ihan varma.

Ministeri Pekkarinen toi lukuja esille, jotka kuvaavat talouspoliittista tilannetta. Minä en niitä lainkaan epäile. Voin kertoa, että kun kesäkuun alussa runsas vuosi sitten budjettirameja tarkistettiin, kasvuksi kuluvalle vuodelle ennakoitiin puolentoista prosentin suuruutta. Elokuussa budjettiriihessä oltiin enää puolessa prosentissa, ja kun budjetin lähetekeskustelua täällä käytiin, oltiin puolen prosentin ja nollan välillä, tosin plussan puolella, mutta hyvin epävarmassa tilanteessa. Senjälkeinen kehitys on noudattanut samaa linjaa. Ei siinä mitään yllätystä pitäisi olla kenellekään kansanedustajalle, ei varsinkaan sellaisille, jotka osallistuivat edellisen eduskunnan työhön.

Vielä toistan, ed. Kemppainen, että ei oppositiossa minun mielestäni mitä tahansa sovi tehdä, ei esimerkiksi sellaista, mitä eduskunnassa keskustan eduskuntaryhmä viime jouluna budjettikäsittelyssä teki: lisää menoja 1 200 miljoonaa ja kuutisentuhatta miljoonaa lisää verohelpotuksia elikkä vähemmän tuloja tilanteessa, jossa maa oli kaatumassa lamaan. Mutta se oli senaikaista oppositiopolitiikkaa se.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarisen puhe ei kuulosta kovin uskottavalta niin kauan, kun hän sotkee prosentit ja prosenttiyksiköt keskenään.

Toivoisin, että tällaisista vellin ja puuron sekoitusta ei enää jatkossa kuultaisi.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen esitteli tunnuslukuja, joitten mukaisesti realistinen talouspolitiikan kehys pitäisi rakentaa. Hallitus ei sitä kuitenkaan ole tehnyt. Tämä menee hiukan jankuttamiseksi, mutta totean nyt vielä, että hallituksen budjetti ei puutu talouden perusrakenteisiin sillä tavalla, että hintakehitys ja kustannuskehitys kääntyisivät terveelle uralle. (Ed. Kemppainen: Kustannustaso!) Suomalainen hintataso on täysin epärealistinen hallituksen tämän budjetin kehukseen.

Otetaan yksi sektori esimerkiksi: asuntopoliitikka. Koko budjetin asuntopoliittinen linjaus toimii vastoin hintojen kääntämistä laskuun. Vuokrasääntelyn purku nostaa vuokria. Maapoliittista lainsäädäntöä ei viedä eteenpäin, lunastuksia ei tulla ilmeisesti hyväksymään, maan hinta ei lähde kääntymään laskuun suurissa asutuskeskuksissa, joissa se pitäisi saada tälläkin tavalla vähän parempaan suuntaan. Asumisen tukijärjestelmää kehitetään verovähennysten suuntaan painotetusti ja suora asumistuki jätetään lapsipuolen asemaan aikana, jolloin siihen pitäisi nimenomaan panostaa. Työttömyys lisääntyy, asumistuen tarve kasvaa hyvin merkittävästi. Asuntopoliitikka toimii juuri päinvastaiseen suuntaan kuin ministeri Pekkarinen väitti budjetin toimivan.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viimevuotinen oppositio on osittain myös vastuussa siitä politiikasta, mitä ennen vaaleja tehtiin nimellä "vaalilupaukset". Jos tilanne oli taloudellisessa merkityksessä tämä, mitä ministeri Pekkarinen edellä kuvaili, niin kyllä minusta keskusta on tehnyt hyvin vastuutonta vaalinaluspolitiikkaa. Tähän kuului lukuisia sellaisia lupauksia, joita nyt ei pidetä, vaikka tilanne oli keskustan silloin maalaillemassa merkityksessä heille muka täysin selvä. Kiinnitin huomiota pariin asiaan.

Se, että eläkeläisten eläkkeitä ei koroteta lakisääteisten indeksikorotusten verran, on eläkeläisille elintason leikkaamista, koska indeksikorotukset ovat menneen kehityksen korvauksia heille eikä niin kuin esimerkiksi palkansaajille palkankorotukset ovat reaaliajassa tapahtuvia palkankorotuksia. Kyllä te leikkaatte silloin, kun te ette anna eläkeläisille jälkikäteen indeksikorotuksia.

Toinen asia, josta edellisen eduskunnan aikana meillä oli hyvin paljon keskustelua täällä, oli postien lakkauttaminen. Mielestäni keskustaa hyvin viimeisen päälle vastusti postien lakkauttamista, joka tehtiin mm. SMP:n entisen puheenjohtajan toimeksiannosta. Nyt keskustalla olisi ollut tilaisuus korjata tämä tilanne ja pitää maaseudulla elinvoimaisina kylät, joissa on ollut posti. Kyllä minä ihmettelen, että ei sellaista vaalilupausta lunasteta, mikä ikään kuin sivumennen sanottuna tuli annetuksi, että ei lakkauteta posteja. Tässä mielessä keskusta on syyllistynyt väärin vaalilupauksen antamiseen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yhdyn minäkin siihen arviointiin, jonka ed. Seppänen jo ehti osoittaa keskustapuolueen ministerien suuntaan vaalilupauksista. En niitä toista.

Sen sijaan, arvoisa puhemies, olisin kiinnittänyt "sisävarainministerin" äskeisessä talouspoliittisessa esitelmässä huomiota erääseen merkittävään puutteeseen. Nimittäin hän jätti kokonaan, ehkä epähuomiossa, kertomatta, että vuodesta 1986 viime vuoden elokuuhun saakka oli meillä jatkuva korkeasuhdanne, joka loppuvaiheessaan selvästi ylikuumeni, tuotti erittäin merkittävän bruttokansantuotetuloksen. Kun sitä huipputilannetta käytetään kantalukuna ja siitä otetaan pois se ylikuumentunut osa, siitä helposti tulee isoja prosenttilukuja. Mutta kun katsotaan, mihin se johtaa bkt-tasona, niin se on vain sen viimeisen ylikuumentuneen vuoden tulos pois. Sitä edellinen tilannehan on vain se, että se on sen ylikuumentuneen korkeasuhdanteen toiseksi viimeisen vuoden tulos. Näin tämä suhdannepoliitikka pelaa. Jos "sisävarainministeri" olisi tämän asian tuonut esille, niin olisi tullut uskottavuutta huomattavasti lisää.

Toinen asia, jota olen mielenkiinnolla tässä kuunnellut sekä äskeisessä "sisävarainministerin" että varsinaisen valtiovarainministerin puheenvuorossa, on se, että ei kiinnitetä lainkaan huomiota opposition apua pyydetessä siihen, että meidän olemme kiinnostuneita siitä, mihin te olette niitä rahoja käyttämässä. Sehän on ratkaisevaa, ja apu tulee, kun me pääsemme siitä yksimielisyyteen, mihin varat käytetään.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Pekkarinen iloitsi inflaatiovahdin hillinnästä ja siitä että se on

nolla, saattaa kääntyä sinne toiselle puolelle rajan. Hän ei varmaan huomannut, että kun korkotasolle ei voida tehdä mitään, vaan korot pyörivät tällä hetkellä 15 prosentissa, niin mitä alemmas inflaatio laskee, sitä suurempi on reaalikorko. Se merkitsee sitä, että yksityisetkään kansalaiset eivät investoi mihinkään. Henkilö, jolla on varaa ehkä ostaa kakkosasunto ja antaa se vuokralle, ei missään tapauksessa tule tekemään niin, koska inflaatio on nolla ja korot ovat 15 prosenttia. Turha tällä inflaation laskulla on ilakoida, jos siihen ei liitetä muita terveitä seikoja.

Mitä tulee tarkoitushakuisiin prosenttilaskuihin, en puutu niihin. Mutta totuushan on se, että edellinen hallitus tiesi tämän vuoden alkukeväästä, mihin ollaan menossa, mutta salaili sen takia, että halusi päästä vaaleista voittajana, ja se on politiikassa tietysti aivan normaalia. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, ja tuli vaalitappio.

Mutta yksi asia minua ihmetyttää. Nykyinen hallitus, Ahon hallitus, tiesi, missä ollaan, missä mennään. Mikä oli se instanssi, ne neljä henkilöä, jotka keskustelivat Viinasen kanssa, kielsivät silloin maltillisen devalvaation ecuratkaisun yhteydessä? Sitä ei ole koskaan keskusta suostunut sanomaan eivätkä nykyiset ministerit, kuka ja mikä oli se taho, joka pakotti nykyisen hallituksen luopumaan devalvaatiosta, joka olisi ollut silloin ehdottomasti tärkeä ja jonka ratkaisun yhteydessä sitten hallitus pisti päänsä sosialidemokraattien ja ammattiyhdistysliikkeen hirttosilmukkaan.

Sisäasiainministeri **Pekkarinen**: Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, ed. Luukkainen, jos tulee jossakin yhteydessä käytettyä väärää ilmausta. Minun taloustieteelliset opintoni eivät ilmeisesti eivätkä varmaankaan yllä ihan niin pitkälle kuin ed. Luukkaisen, ja siitä syystä kävi näin. Olen pahoillani virheestä. Tiedot olen kyllä saanut kahden tutkimuslaitoksen tekemistä tutkimuksista. Oma laskentavirheittäni niissä ei ole mukana.

Mitä tulee lähinnä edustajien Seppäsen, Pulliaisen ja Aittoniemen puheenvuoroihin, niistä ihan muutama kommentti.

Ensinnäkin ed. Seppänen sanoo, että keskusta ei pidä kiinni niistä lupauksista, mitä vaalien alla annettiin. Haluan eläkeläisten osalta muistuttaa siitä, että hallitusohjelmaan on kirjattu maininta siitä, että kansaneläkeuudistuksen seuraava vaihe käynnistyy vuonna 1993, ja keskusta aikoo pitää tästä hallitusohjelman kirjauksesta myös

tarkkaan kiinni. Myönnän, että indeksitarkistusten jäädyttäminen tässä vaiheessa on asia, joka oli ja on vaikea ja varmasti asia, josta tässä eduskunnassa vielä keskustellaan ja on myös syytä keskustella varsinkin, jos tuloratkaisu alkaa löytyä järjestelmällisesti pohjalta.

Mutta vielä alleviivaan indeksien jäädyttämisen osalta, että se voi tulla kysymykseen vain siinä tapauksessa, että muiden tulonsaajien tulot laskevat, ei missään muussa tapauksessa, ei millään muulla edellytyksellä. Uskon, että eläkeläisillä siinä tapauksessa, että he näkevät ympärillään muiden kansalaisten tulojen laskevan vallitsevan kansantalouden tilan johdosta, ymmärtämys siinä tilanteessa on parempi kuin muissa olosuhteissa indeksin jäädyttämisen suhteen.

Mitä tulee ed. Pulliaisen näkemykseen siitä, että opposition apua tarvitaan oikeaoppisten ratkaisujen, niin kuin ymmärsin hänen sitä sanomaa viestittäneen, oikeaoppisten ratkaisujen ja korjausten tekemiseksi budjettiin, minulla on se käsitys, että hallituksella on valmius keskustella todella opposition kanssa yksityiskohdista, kunhan ne talouden kehykset, joista aiemmin täällä keskusteltiin, täyttävät myös silloin, kun budjettia lopullisesti lyödään kiinni, ne realiteetit, joitten tunnustamisen kansantalouden tilanne edellyttää täyttyvän. Näissä puitteissa uskon, että hallituksella on valmius keskustella, mukaan lukien eläkeasiat, joista aiemmin oli puhe.

Ed. Aittoniemen analyysi siitä, mitä markkinakorkojen edelleen korkeina pysyminen merkitsee, pitää varmasti paikkansa. Juuri näin on asianlaita tällä hetkellä. Se vaikeuttaa sekä yksityisten kansalaisten että varsinkin pienempien yritysten elämäntilannetta, pienempien yritysten, suuret eivät käytä tätä rahaa, ne käyttävät jotain muuta rahaa tunnetusti. Mutta juuri korkotason alaspäin saamisen kannalta sen pallon, mikä tällä hetkellä on työmarkkinajärjestöjen käsissä, siellä oikeaan, realistiseen suuntaan vierittäminen on ratkaisu, joka tuo varmasti korkoja alas. Toivotaan, että siellä ymmärtämystä löytyy. Pidän välttämättömänä ja tärkeänä sitä ja uskon, että hallitus on siihen valmis, että se omasta puolestaan edesauttaa tämän työmarkkinapallon vierittämistä oikeaan suuntaan. Mutta kyllä ensisijaisvastuu tällä hetkellä, kun budjetti on kasassa, tässä asiassa on sittenkin työmarkkinajärjestöillä. Korostan "ensisijaisvastuu", mutta seuraava vastuu, totta kai, on hallituksen käsissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Pekkarisen edelliseen puheenvuoroon vain sanoakseni, että hänen puheenvuoronsa oli sen kaltainen, joita keskustapuolue käytti ennen vaaleja, joilla se hankki vaalivoiton ja joilla se on nyt päässyt valtaan ja hallitukseen ja toivottavasti käyttää tätä valtaansa viisaasti.

Olisin ollut paljon kiinnostuneempi kuulemaan ministeri Pekkariselta esimerkiksi hänen oman hallinnonalansa säästösuunnitelmista vielä tarkemmin. Ryhmäpuheenvuoroissa kiinnitettiin huomiota eri mahdollisuuksiin, mm. vihreiden ryhmäpuheenvuorossa ajateltiin ääneen, olisiko kuntien määrää mahdollista Suomessa supistaa ja sitä kautta hallintoa keventää.

Toinen ajatus, joka on ollut joskus mielessäni, on ollut se, että lääninportaan tasolla, vaikka väliportaanhallinto keskustapuolueelle onkin niin rakas, tapahtuu paljon sellaista turhaa hallinnointia, joka jo hoidetaan jollakin muulla tasolla, joko kunnissa tai valtion tasolla.

Toivoisin, että ministeri Pekkarinen nyt käyttäisi tilaisuutta hyväkseen ja puhuisi juuri näistä kysymyksistä, jotka nyt eduskuntaa kiinnostavat.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarisen edelliseen puheenvuoroon liittyen kahteen kysymykseen haluaisin puuttua.

Hyvin paljon hallituksen ministerit ovat kentällä puhuneet, että pienituloisten ihmisten asemaa ei tulla heikentämään. Jos ajatellaan, että jäädytetään tämä tilanne ja indeksitarkistuksia ei suoriteta, mutta lisätään kustannuksia näille ihmisille, kuten eläkeläisille, työttömille, opiskelijoille, invalideille ja pientä tuloa saaville perheille, niin totta kai se on silloin leikkaus. Ei voi puhua siitä, että heidän ostovoimansa jäädytetään, vaan heidän elintasoaan leikataan. Budjettikirja pitää sen sisällään, se ei miksiään muuksi muutu, jos eduskunta sen jostain syystä vielä sattuisi hyväksymään, mikä olisi erittäin ikävä asia.

Mielestäni tässä keskustelussa pitäisi löytää nyt hallitusryhmien ja opposition välillä oikea tie, koska kai me olemme yhtä mieltä siitä, että pitää löytää säästökohteita, mutta säästöt pitää ohjata oikeisiin kohteisiin. Ei ole oikein juusto-

höylämalli, josta keväällä puhuttiin. Minäkin varoitin useampaan kertaan, että sitä ei voi hyväksyä.

Toinen asia ministeri Pekkarisen edellisessä puheenvuorossa oli virkamiesten kahden viikon pakkoloma. Minulle on tullut se kuva, että hallitus ei ole sisällään kerinnyt keskustelemaan, saati laskettamaan sitä, kuinka paljon kalliimmaksi tämä vaihtoehto yhteiskunnalle tulee, kun julkishallinnon henkilöt pistetään kahdeksi viikoksi pakkolomalle. Syntyy veromenetyksiä. Toinen viikko menee työttömyysturvan piiriin, minkä maksaa osin yhteiskunta. Osin tehtäisiin ne työt ylitöinä, ehkä myös matkatöinä, jolloin tulee päiväraha kuvaan mukaan. Väittäisin tällä hetkellä, että tulee kalliimmaksi pistää ne ihmiset vasten tahtoaan pakkolomalle, kuin jos yksityinen lomauttaa, jolloin ei ole työtä. Nyt ei ole kysymys siitä, onko työtä vai ei, vaan tämä on pakkotoimi.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En voinut olla hämmästelemättä ed. Haaviston tavoin, että ministeri Pekkarinen sivuutti tyystin koko julkisen talouden saneeraukset, siis ne vaikutukset, mitä valtiontalouden menojen muutoksilla on esimerkiksi kuntatalouteen. Tämä kokonaisuus on eri eduskuntaryhmien budjettipohdintoissa takuulla erittäin keskeinen.

Yhtä lailla kuntasektoriin liittyy myös valtionosuuksien uudistus, jota ministeri Viinanen sivusi puheenvuorossaan ja jonka vaikutuksia olisi hyvä pystyä ennakoimaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kaiken kaikkiaan kun hallintoa uudelleen arvioidaan, niin olisi todella tarpeen, että ministeriillä olisi toiminnallinen näkemys siitä, miten kevennetään nimenomaan hallinnointia ja papearityötä eikä ns. tuottavaa työtä julkisen sektorin alalla.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt täytyy kiittää ministeri Pekkarista äsken minulle osoitetusta vastauspuheenvuorosta. Nimittäin hän tulevia neuvotteluja varten asetti vain yhden ehdon, raajan ehdon, eli että pysytään näissä hallituksen nyt kaavailemissa raameissa eikä niitä ylitetä. Tämä on vihreiden kannalta varmasti erinomaisen hyvä lähtökohta sen takia, että sehän merkitsee esimerkiksi sitä, että me voimme sopia siitä, että hävittäjähankinnoista luovutaan, me voimme sopia siitä, että moottoriliikenneteiden

rakentamisista luovutaan jne. Sillä tavalla päästään neuvottelutulokseen ja säästetään merkittävästi rahaa. Ongelma on vain siinä, että raamit kutistuvat eli säästetään lisää rahaa, mutta se taisi olla hallituksellakin eräs tarkoitus. Siinä ei olla vain oikein onnistumassa.

Sisäasiainministeri **Pekkarinen**: Arvoisa puhemies! Hallituksen ministereiden kesken on sellainen ajattelu, että pitkin tätä keskustelua aika ajoin ministerit käyttäisivät puheenvuoroja oman hallinnon alansa asioista. Minulla oli tarkoitus oman hallinnon alani asioista käyttää puheenvuoro myöhemmässä vaiheessa ja ehkä voin tällä tavalla menetelläkin. Aion todella pureutua juuri näihin asioihin, mihin täällä äsken puututtiin, mm. hallinnon keventämiseen ja kuntatalouteen, valtionosuusudistuksiin, siihen muutokseen, mitä uusi malli merkitsee verrattuna aikaisempiin malleihin, ja eräisiin muihin vastaaviin asioihin. Nimenomaan valtionosuusjärjestelmällä siinä muodossa, mikä siitä nyt on muodostumassa, tulee olemaan todella melkoinen merkitys julkisen hallinnon keventämisen ja tuloksekkisuuden kannalta.

Voin tässä kuitenkin ed. P. Leppäsen puheenvuoron johdosta todeta, kun hän puhuu pakkolomasta ja siitä, mitä se käytännössä merkitsee, että ajatushan tässä taustalla on sellainen, että se avoimen sektorin osallistumisvastuu, jolla se tällä hetkellä osallistuu lähes 300 000 työttömän voimin vallitsevaan ongelmalliseen tilanteeseen, on asia, joka kohtuuttoman kovasti painottuu nimenomaan avoimelle sektorille. Jos, ja niin kuin me arvioimme, kun julkiselta ja suljetulta sektorilta olisi saatavissa sellaisia säästöjä, joilla voitaisiin oikeudenmukaisemmin tätä talouden taakkaa jakaa eri väestöpiireille, tällaisella idealta saattaisi olla merkitystä. Tälle ajattelurungolle perustuu ajatus siitä, että hallitus tavoittelee kahden viikon palkkauskustannuksia vastaavia säästöjä sekä valtion, kuntien että valtionapupalkkaisten yhteisöjen henkilöstömenoihin.

Siinä millä tavalla tämä kahden viikon palkkauskustannuksia vastaava säästö toteutetaan, yhdyn siihen, mitä edellä ministeri Viinanen sanoi, toivon mukaan juuri sillä tavalla, että esimerkiksi lomaraha voitaisiin poistaa. Mutta se on pelkkä toive, joka tietyksi näiltä osin on työmarkkinajärjestöjen käsissä. Mitään sellaista lakia, esimerkiksi kuntakenttää koskevaa, jolla pakotettaisiin kaikki kuntien työntekijät kahdeksi viikoksi pakkolomalle, ei hallituksen aikeissa sen sijaan ole antaa.

Ed. **Tiuri**: Herra puhemies! Olemme joutuneet Suomessa ja koko Euroopassa aikamoiseen uuteen aikaan, Suomessa nimenomaan eduskunnassa ainakin siinä suhteessa, että kun minäkin olen täällä kahdeksan vuotta ollut, niin tähän asti on aina jaettu kasvavaa kakkua. Vielä viime kerralla, kun kakku ei enää oikeastaan kasvanut, sen vielä uskottiin kasvavan. Tässä nyt tarvitaan kokonaan uusia ajatuksia, mutta valtavan paljon näyttää vanhoja ajatuksia vielä kiertävän. Niillä ei pärjätä.

Suomen talouspolitiikkahan on ollut jatkuvasti sen tyyppistä, että on ollut jatkuva inflaatiokierre. Se on johtunut siitä, että työmarkkinasopimuksissa ammattiyhdistysliikkeet ovat aina vaatineet ja onnistuneet saamaan palkkojen korotuksia, jotka ovat suurempia kuin tuottavuus on ollut. Kun markkinataloudessa on esimerkiksi pula työvoimasta, se vaikuttaa siihen, että tulee liukumia, jotka vielä nostavat eroa todelliseen tuottavuuteen nähden.

Tämä on merkinnyt sitä, että Suomessa inflaatio on lähes säännöllisesti ollut suurempi kuin kilpailijamaissamme. Se on sitten korjattu aina suurin piirtein kymmenen vuoden välein devalvaatiolla ja on aloitettu taas alusta. Kun devalvaatio on tehty, tietenkin hyvin monet hinnat nousevat ja inflaatio laukkaa. Silloin ammattiyhdistysliikkeet tietenkin vaativat tavalista suurempia nimellispalkkojen korotuksia. Parissa vuodessa on taas oltu entisessä menossa.

Tämä kierre on todella ollut jatkuvaa koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan. Ilmeisesti jotkut halusivat sitä jatkaa, koska ammattiyhdistysliikkeessäkin on johtohenkilöitä, jotka puhuvat siitä että devalvaatio on tehtävä. Se on aika omalaatuista, kun devalvaatio nimenomaan merkitsee reaali-palkkojen reipasta alentumista ja tulonsiirtoa muille kuin palkansaajille. Eläkkeidenkin reaalitaso putoaa käytännössä reippaasti, jos devalvoidaan. Mielestäni ne, jotka devalvaatiosta vielä puhuvat, eivät kerta kaikkiaan ajattele normaalien suomalaisten etuja lainkaan.

Devalvaatiokierre on nimittäin aiheuttanut monenlaista haittaa. Yleensä käy niin, että kun tulee huono suhdanne, niin meillä on liian korkea kustannustaso kierteen johdosta. Silloin suhdannekuoppa on vielä pahempi kuin se muuten olisi. Kaiken lisäksi jossakin devalvaatiovaiheessa aina jotkut erilaiset tilaisuuden hyväksikäyttäjät hyötyvät siitä, ja sellaiset ihmiset, jotka eivät osaa kaikkia temppuja, kärsivät kohtuuttomasti. Se ei ole millään tavalla järkevää talouspolitiikkaa.

Se on mm. pitänyt jatkuvasti Suomessa korkotasoa ylhäällä, ainakin nimenomaan nyt, kun on päästy siihen järjestelmään, että korkosentään on positiivinen. Joskus monta kymmentä vuotta sitten, kun korko oli negatiivinen, se ei tietenkään haitannut niin paljon velallisia. Korko ei laske missään tapauksessa devalvaation yhteydessä, vaan tietenkin nousee, koska inflaatio laukkaa, sehän on päivänselvä. Tämä on mm. aiheuttanut senkin, että meillä asuntojen hinnat ovat kohtuuttoman suuria verrattuna muihin maihin, koska pitkäaikaisia asuntolainojakaan ei ole voinut saada, kun rahan arvoa on romahdutettu suurin piirtein kymmenen vuoden välein.

Valtiovalta on parhaansa mukaan myös autanut asiaa lisäämällä lainamenoja enemmän kuin siihen on ollut varaa, niin että sillä tavalla tämä kierre on myös eduskunnan ansiota.

Nyt me olemme kuitenkin uudessa ajassa Länsi-Euroopan alueella. Kun valuuttakurssit on sidottu toisiinsa, niin devalvaatiot eivät tule enää kysymykseen. Sen tyyppinen talouspolitiikka on kerta kaikkiaan poissa laskuista. Suomen täytyy mukautua tähän järjestelmään, jos me haluamme Euroopassa mukana pysyä. Jos me emme siinä mukana ole, meidän käy todella huonosti. Devalvaation sijasta teollisuuden kustannuksia on alennettava, jotta kilpailukykyä saadaan. Kun pääosa kustannuksista on palkkakustannuksia, niin siitä on suhteellisen helppo tehdä johtopäätös, että palkkoja täytyy alentaa.

Mielestäni ammattiyhdistysliikkeet ovat joutuneet kokonaan uuden tilanteen eteen, kun ovat tottuneet siihen, että aina voi vaatia lisää nimellispalkkaa. Se on ollut helppoa elämää ja devalvaatioiden jälkeen vielä suurempia nimelliskorotuksia. Ei mitään muuta ole tarvinnut keksiä. Nyt ollaankin siinä tilanteessa, että pitää keksiä kokonaan uusia ajatuksia. Kohta nähdään, onko ammattiyhdistysjohtajista vastuunkantajiksi vai yrittävätkö he jatkuvasti antaa vaikeat asiat muiden tehtäväksi pyrkimällä jatkamaan vanhaa suomalaista inflaatiokierrepolitiikkaa. Tässä on minusta hyvin vaarallisia merkkejä näkyvissä, kun laman jo hyvin selvästi ollessa näkyvissä meillä on vielä ammattiyhdistysjohtajia, jotka kiristävät lakoilla omalle ryhmälleen normaaliakin suurempia nimelliskorotuksia.

Esimerkkitapaus on tämänpäiväinen lakko Suomessa. Siinä ei ole kerta kaikkiaan mitään järkeä, jos ajatellaan, että esimerkiksi ne yritykset, joita lakkolaiset halusivat tukea, pärjäisivät.

Nehän vain menettävät siinä. Tällaisissa kohdissa minusta merkit ovat kyllä aika huonoja. Tuntuu siltä, että kohta tarvittaisiin lakeja, joissa lakko tehdään mahdolltomaksi kansakuntaa kiristävissä kohdissa.

Ei puunmyyntilakkokaan ole millään lailla puolusteltavissa. Minusta siinäkin on vähän järki jäänyt käyttämättä, kun kuitenkin tiedetään, että Suomessa paperiteollisuuden pitäisi pyöriä, ja nähdään selvästi, että kustannukset ovat liian suuria. Siinä kohdassa kuitenkin tänään on näkynyt jotakin positiivista merkkiä, kun MTK tai kuka siellä edustaa puun myyjä, on ilmoittanut, että he ovat valmiita ainakin 10 prosentin laskuun.

Jos ammattiyhdistysliikkeistä saataisiin samanlainen merkki, niin eiköhän Suomi pääsisi paljon nopeammin eroon epävarmasta ajasta. Täytyy vain toivoa, että järki viimeinkin voittaa. Jos palkkoja ei alenneta sopimalla, niin käytännössähän ne alenevat sitten niin, että työttömyyttä tulee lisää. Ja kun täällä murehditaan työttömiä, niin kyllä minusta juuri työttömien lisääntymisestä ammattiyhdistysliike on selvästi osavastuussa, siitä ei pääse mihinkään. On ulkoilmaista kuvata, kuinka kurjaa työttömillä on, eikä ottaa itse vastuuta siitä.

Jos me tätä menoa pitkään jatkamme, niin kaatuu sellaisiakin yrityksiä, joilla on ihan hyvät edellytykset, kunhan vain selviävät erilaisista maksukriiseistä, joita tulee. Helposti menee nuriin sellaisiakin yrityksiä, jotka tulevaisuudessa olisivat ihan hyviä ja kilpailukykyisiä. Nyt se tietotaito uhkaa hävitä ja varallisuuskin. Silloin joudutaan aloittamaan kovin alhaalta alusta ja kestää kauan ennen kuin lamasta selvittään.

Sen sijaan palkkojen ja kustannusten alentaminen, kuten puun hinnan alentaminen, parantaa nopeasti vientiteollisuuden kilpailukykyä ja sillä tavalla myös hintoja kotimaassa. Kaikki tilastot osoittavat menneiltä vuosilta, että kun jonakin vuonna on tyydytty pieneen nimelliskorotukseen, niin seuraavana vuonna on saatu vastaavasti suurempi reaali-palkkojen nousu. Siis hinnat selvästi seuraavat palkkoja eikä päinvastoin, niin kuin täällä jotkut yrittävät väittää.

Tässä minusta on kysymys siitäkin, mikä on eläkeläisten tilanne. Jos nyt indeksiä ei oteta huomioon ja eläkkeet jäädytetään ensi vuonna samalle tasolle kuin tänä vuonna, niin eläkeläisethän loppujen lopuksi voivat ensi vuonna hankkia enemmän sillä rahalla, jos päästään siihen, että meillä palkat hieman putoavat ja

hintataso putoaa. Silloin inflaatio on negatiivinen ja rahalla saadaan enemmän. (Ed. Sepänen: Mikä on eläkeveron ja terveyskeskumaksun merkitys eläkeläisten ostovoimaan?) — Ainakaan vähiten ansaitsevat eläkkeensaajat eivät missään tapauksessa tässä joudu minkään ylimääräisen maksun kohteeksi, vaan se koskee parempituloisia eläkeläisiä. Sitähän vasemmostopuolella ainakin on esitetty, että pitäisi hyvätuloisten veroprosenttiakin nostaa. Tämän kansaneläkemaksun tulo eläkeläisille yläpäässä ehkä on jonkinlainen veronkorotus käytännössä.

Nyt meillä on siis mahdollista, että eläkkeiden nostamatta jättäminen todella, jos palkkoja vastaavasti sen sijaan pudotetaan, aiheuttaa, että eläkeläiset eivät suinkaan ensi vuonna ole huonommassa asemassa. Jos palkat alkavat joskus taas nousta, voidaan sopia, että eläkeläisten indeksikorotusta ei odoteta vuodella, vaan se tehdään saman tien, jolloin jälkeenjääneisyys korjaantuu. Tosin ne, jotka eivät enää ole eläköitä nauttimassa, jäävät ilman sitä, mutta maailma ei ole niin kauhean tasapuolinen koskaan.

Parasta minusta kuitenkin on, että jos me onnistumme saamaan valtion budjetin ja talouselämän kuntoon, niin eläkkeitäkin pystytään tulevaisuudessa maksamaan. Mehän olemme nyt jo sitoutuneet sellaisiin eläkkeisiin, että tarvittaisiin lähes 2 prosentin bruttokansantulon kasvu joka vuosi, että pystyttäisiin edes uudet eläkkeet maksamaan puhumattakaan siitä, että vanhoja pitäisi nostaa. Tämä tilanne ei missään suhteessa näytä hyvältä, jos valtion systeemiä ei saada kuntoon.

Kaiken kaikkiaan tässä on kuitenkin ajateltava myös pitkällä tähtäyksellä asioita. Silloin meillä on eräitä kohtia, joissa valtiovallan ja yritysten tulee sijoittaa lisää varoja. Tätä edellyttää se, että me tulevaisuudessa pystymme tekemään laadullisesti ja teknillisesti parempia tuotteita, jolloin niitten tekemisestä voidaan myös maksaa parempaa palkkaa. Teollisuuden kilpailukykyä on nostettava niin, että sijoitetaan tietäiden parantamiseen, ja teollisuuden täytyy myös itse sijoittaa entistä enemmän tuotekehitystoimintaan.

Tässä budjetissa, vaikka siellä monia rahoja on karsittu, on kuitenkin juuri valtionkin panosta tuotekehitykseen lisätty. Jonkun verran on jäänyt kyllä arvostelun varaa siinä, että korkeakoulujen tutkimusvaroja ei ole vastaavasti nostettu, ja kuitenkin esimerkiksi teknilliset korkeakoulut ovat avainasemassa teollisuutem-

me tuotekehityspoolenkin kehittämisessä. Siellä tarvitaan lisää tutkimusta.

Tämä tuotekehitystuki on melkein ainoita teollisuuden tukia, mitä esimerkiksi Euroopan yhteisö hyväksyy. Siinä suhteessa me olemme huonosti käyttäneet leiviskämme. Meillä Suomessa valtionosuus teollisuuden tuotekehitysmenoista on vain viitisen prosenttia, kun se Oecd-maissa esimerkiksi keskimäärin on 10 prosenttia.

Joka tapauksessa meillä on nyt esitetty erilaisia keinoja siitä, miten lamasta selvitään. Nyt tarvitaan vain rohkeita päätöksiä sekä eduskunnassa kansanedustajilta että työmarkkinajärjestöiltä ja muilta asianosaisilta niin, että tämä tilanne saadaan selvitettyksi. Kyllä Suomi vielä tulevaisuudessa pärjää, kun kaikki yhdessä siitä huolehtivat.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiuri pohdiskeli lainsäädäntöä, jolla lakko tehtäisiin mahdottomaksi. Se on hyvin erikoista puhetta tähän maailman aikaan. Todella kiinnostaisi tietää, onko tämä pelkästään ed. Tiurin yksityisajattelua vai onko se laveamminkin hänen edustamansa puolueen kanta puhumattakaan, että se olisi hallituksen kanta. Lakko-oikeuteen puuttuminen juuri nyt olisi kyllä jotain käsittämätöntä. Se olisi ainutlaatuinen signaali maasta, joka pitää itseään demokraattisena.

Kuitenkin ed. Tiurin puheenvuoro tihkui sen kaltaista ammattiyhdistysvastaisuutta, että selasta harvemmin tässä salissa kuulee, kun hän peräsi ay-johtajien vastuuta. He eivät toki minun puolustamistani tarvitse, mutta ay-johtajan vastuu, ed. Tiuri, on tietysti ennen kaikkea hänen omilleen, hänen omille joukoilleen. Mutta me olemme lukemattomissa tilanteissa nähneet sen, että ay-johtajien vastuu on verrattomasti suurempi. Hän näkevät vastuunsa verrattomasti suurempana kuin vain omille joukoilleen. He näkevät sen myös osana kansantaloudellista päätöksentekoprosessia. Esimerkkinä voisin mainita ne lukemattomat tulopoliittiset kokonaisratkaisut, joita on tehty 60-luvulta lähtien. Kyllä ne osoittavat nimenomaan suurta vastuuntuntoa myöskin koko suomalaiselle yhteiskunnalle.

Mutta ainoa asia, ed. Tiuri, mistä olin kansanne samaa mieltä, oli kysymys puun hinnasta, ja sitten toinen asia tietysti se, että kyllä tuotekehitys todella Suomessa tarvitsee rahaa enemmän kuin se nyt saa.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samoin jaan minäkin vastauspuheenvuoroni ed. Tiurille kuin ed. Kekkonen edellä: jotain hyvää ja paljon huonoa. Nimenomaan yli puoli vuotta kestänyt puunmyyntilakko on osoitus siitä, millä puolella hallitus on ollut eri järjestöjä kohdellessaan. Puunmyyntilakolla jos millä on vaikutettu kaikkein keskeimpään eli puunjalostusteollisuuden kilpailukykyyn. Siellä eivät palkat näyttele lainkaan samanlaista osaa kuin raaka-aine. On todella hyvä, kun tässä tilanteessa on suostuttu jonkinlaisiin myönnytyksiin, koska puunjalostusteollisuudessa jos missä on tapahtunut niin, että muuten terveet yritykset joutuvat lomautamaan ja irtisanomaan tai konkurssiin sen vuoksi, että tilapäiset rahavaikkeudet heikentävät toimintaa.

Palkkojen alentamisen vaikutuksesta hintojen laskuun on kielletty puhumasta, koska se on niin kuin joulupukin lupaukset. Mutta kuka voi esittää yhtälön, jonka perusteella näin todella tulee tapahtumaan? Kokonaan toinen asia on sen lisäksi se, mitä kansantaloudellisia vaikutuksia on sillä, jos kautta linjan esimerkiksi 10 prosenttia suomalaisten ostovoimasta viedään.

Ed. Rimi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiuri muistutti ammattiyhdistysjohtajia siitä, että maassa on tehty suurempia nimellispalkkaratkaisuja, kuin on ollut tuottavuuden kasvu. Haluaisin muistuttaa, että tässä maassa on tehty useiden vuosien aikana tulopoliittisia kokonaisratkaisuja, joissa on ollut myöskin valtiovalta mukana. Näissä ratkaisuissa viime vuosina on annettu työnantajapuolelle varsin huomattavia helpotuksia mm. eläkemaksuissa ja sairausvakuutusmaksuissa.

Haluaisin muistuttaa myöskin siitä, että ammattiyhdistysliike ei suinkaan yksin ole tehnyt ratkaisuja, vaan neuvotteluosapuolena on ollut Suomen Työntajain Keskusliitto. Halusiko ed. Tiuri kenties osoittaa syyttävällä sormellaan myöskin Työntajain Keskusliittoon päin, koska se on tietyllä tavalla teollisuuden ammattijärjestö.

Mitä tulee siihen, että syytetään ammattiyhdistysliikettä työttömyyden kasvusta, niin ammattiyhdistysliikkeellä ei ole hallussaan työpaikkoja eikä ammattiyhdistysliike ole vastuussa työttömyyden kasvusta. Ammattiyhdistysjohtajat ovat vastuussa jäsenistölleen. He ovat heidän edusmiehiään. Jäsenistö on heidän työnantajansa.

Olisin vielä puuttunut siihen, kun ed. Tiuri näki tarpeelliseksi, kuten monet muutkin tänään täällä, että eläkkeiden indeksikorotuksia ei suoriteta. Näen kyllä äärettömän välttämättömänä sen, että ainakin pienempiin eläkkeisiin indeksikorotukset suoritetaan. Kysyn vain, miten ed. Tiuri esimerkiksi kuvittelee pelkän kansaneläkkeen varassa elävien ihmisten tulevan yksinkertaisesti toimeen, kun jo tänä vuonna hinnankorotukset ovat olleet melkoisen korkeita.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eläkeindeksiin jätetään ottamatta huomioon vain, jos palkkoja alennetaan, niin että siinä tapauksessa kustannukset ensi vuonna voivat olla pienemmät kuin tänä vuonna ja eläkkeellä saadaan saman verran kuin ennenkin.

Kyllä minä ihmettelen ammattiyhdistysjohtajien vastuuta. Heillä on vastuu vain omille joukoilleen niin kuin AKT-johtajilla on vastuu vain siitä, että oma joukko saa mahdollisimman paljon, vaikka muut joutuisivat työttömiksi. Ei siinä minusta osoiteta mitään vastuuta. Kyllä vastuu ulottuu laajemmalle kuin omaan porukkaan tai ainakin pitäisi ulottua. Mutta sitä minä juuri epäilen, että se ei ulotu. Jos Suomessa olisi ammattiyhdistysliike ollut vastuullinen, meillä ei olisi inflaatio ollut jatkuvasti suurempi kuin kilpailijamaissa eikä meillä olisi tarvinnut joka kymmenes vuosi tehdä devalvaatiota, joka on pudottanut taas palkansaajien reaalisioita reippaasti. Ei tämä ole ollut minusta vastuullista politiikkaa. Se ei ole varmaan ollut pelkästään ammattiyhdistysliikkeen, vaan myöskin työnantajapuolen vika, että on liian helposti suostuttu nimellispalkkoihin, jotka ovat olleet epärealistisia. Minähän totesin, että liukumia on ehkä liikaakin hyväksytty. Kyllä kaikki ovat jollakin lailla osallistuneet, mutta minä nyt halusin selvittää ammattiyhdistysliikkeen vastuuta, kun tänään meillä on ollut juuri hyvä esimerkki siitä, minkälaista vastuuta se on.

Kyllä on aika vaikeaa ajatella, että mikä hyvänsä ryhmä voi yhtäkkiä pysäyttää Suomen ulkomaanliikenteen vain vastustaakseen jotain hallituksen esitystä. Ei siinä minusta ole enää mitään tolkkua ja sellainen lakko-oikeus täytyy jo asettaa kyseenalaiseksi. Ei varsinaista lakko-oikeutta ole tarkoitus poistaa vaan erikoistapaukset. En minä usko, että muissakaan maissa sellaisia hyväksytään.

Ed. R. Aho: Herra puhemies! Ed. Seppänen muistutti puheenvuorossaan hallitusta ja

hallituspuolueita, ennen kaikkea keskustaa, siitä, mitä vielä ennen vaaleja sanottiin ja luvattiin. Yhtä hyvin voisi kaivaa esille keskustan kansanedustajien budjettialoitteita ja puheita kansalaisten sosiaaliturvan kehittämisestä tai vaikkapa verotuksen sairauskuluvähennyksen korottamisesta. Onkin todettava, että puheet eilen ja teot tänään ovat harvoin olleet näin suuressa ristiriidassa.

Tässä suhdannetilanteessa ei ole järkevää vähentää valtion menoja hampaat irvessä. Hallitus sitoutui ecuun muuttamatta vääristynyttä valuuttakurssia ja jatkaa nyt samalla linjalla, jonka sisältönä on ensinnäkin palkkojen alentaminen, toiseksi hallitus heikentää eläkeläisten toimeentuloa, kolmanneksi hallitus vaikeuttaa lapsiperheiden ja opiskelijoiden asemaa. Kaikki tämä vahingonteko on turhaa, sillä työttömyys pysyy korkeana, 10 prosentin tuntumassa. Laihaksi lohduksi tarjotaan sitä, että suhdanteet kenties vuoden päästä kääntyisivät paremmiksi, mutta silloinkin suurtyöttömyys olisi ongelmana.

Eläkeläisiltä hallitus tahtoo riistää indeksitarkistuksen, joka hyvittäisi jo tapahtuneen inflaation, ja säättää lisäksi kansaneläkemaksun. Kun myös muita maksuja korotetaan ja kokeilun nimissä ajetaan sisään terveyskeskusmaksuja, on kyse eläkeläisten toimeentulon alentamisesta eikä vain, niin kuin täällä on yritetty todistella, nykytilanteen jäädyttämisestä.

Miten tämä sopii yhteen sen kanssa, että tämän vuoden budjettia koskevassa vastalauseessa keskustan edustajat, näiden joukossa muun muassa ed. Kääriäinen ja nykyiset ministerit Isohookana-Asunmaa ja Pekkarinen, valittelivat eläkeläisten heikkoa toimeentuloa ja vaativat kansaneläkkeeseen tasokorotusta ja kansaneläkkeen sitomista TEL-indeksiin?

Tästä kansaneläkkeen sitomisesta muutama sana: Kun budjettivastalause ilmestyi painettuna valiokunnan mietinnössä, tuskin kukaan muu täällä olijoista paitsi keskustan vastalauseen allekirjoittajat ymmärsi sitomisen tarkoittavan sitä, että ensin poistetaan työeläkkeiden indeksitarkistus ja sitten kansaneläkkeiden indeksitarkistus. Onpas totisesti kiero tapa sitoa kansaneläkkeet TEL-indeksiin! Ei tämä kyllä eläkeläisten asemaa paranna, vaan huonontaa.

Yhtä lailla voisi kaivaa keskustan puheita opiskelijoiden toimeentuloturvan parantamisesta ja monesta muustakin asiasta. Takinkääntäjät ovat muotia, mutta keskustan käännöstä tavallisten ihmisten vahingoksi on vaikea pitää muodikkaana.

Herra puhemies! Kun käy läpi hallituksen säästölistaa esimerkiksi budjettikirjan yleisperusteluista, joissa säästöjen yhteismääräksi tulee runsaat 8 miljardia, niin totean, että siinä on vähän sellaista, jonka voisi hyväksyä. Mutta säästäminen sopii vain hallituksen logiikkaan, joka lupaa useamman vuoden hankaluuden jälkeen valoisampaa tulevaisuutta. Vaihtoehto, joka poikkeaa ed. Tiurin esityksestä, on, että olisi devalvoitu hallitusti ennen ecukytkentää. Se olisi merkinnyt talouden nopeampaa elpymistä, eikä säästöihin tällä tavalla hätiköiden olisi tarvinnut ryhtyä. (Ed. Tiuri: Reaalipalkkojen pudotusta!) Tietenkin devalvaatioon olisi tullut kykeä riittävä paketti, jossa työmarkkinajärjestöt olisivat sopineet osuutensa: hintasulun ja kilpailulain muutoksen. Samalla olisi jäänyt aikaa kuitenkin julkistalouden sellaiseen uudistamiseen, että palveluja ja toimeentulon turvaa heikentämättä syntyisi säästöjä toiminnan kehittämiseen.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kyllä keskustan vaalilinjan kestää kritiikin, mitä se on luvannut perusturvasta, jos verrataan esimerkiksi edellisen hallituksen tekemisiin siinä suhteessa. Edellinen hallitus lisäsi valtion reaalimenoja 10 prosenttia, ja siihen ei sisältynyt ainuttakaan perusturvauudistusta sillä tavalla kuin me ymmärrämme perusturvan eli kansaneläkkeen vähimmäistasolla.

Tämä hallitus joutuu tekemään budjetin näissä olosuhteissa ja 30 miljardin markan aukolla verrattuna edellisen hallituksen lähtökohtaan, sillä tämän verranhan kuoppa on syventynyt siitä, kun edellinen hallitus oli tekemässä. Siitä huolimatta hallitus tekee 200 miljoonalla markalla opintotuki uudistuksen. Toki se ei ole hyvä, mutta se osoittaa kuitenkin tahtoa. Jos hallituksen linja toteutuu, mikä riippuu työmarkkinajärjestöistä, niin kyllä myös eläkeläisten tulotaso turvataan. Jos palkkakustannukset ja meidän ansiotasomme laskee, eläkeläisten pysyy ennallaan. Se on ehkä oppositiossa vaikea ymmärtää, ja myönnämme, että tämä on ongelmallinen kysymys poliittisesti ja vaikea kertoa äänestäjille, mutta tämä on tosiasia.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puutun ed. Kemppaisen puheenvuoroon eläkeläisten toimeentulosta. En ymmärrä, miten samalla markkamäärällä voi tulla toimeen, kun indeksikorotus kattaisi korkeintaan nyt jo vuoden aikana tapahtuneen leivän hinnan korotuksen. Missään kohdin hallituksen esityk-

sestä ei selkeästi näy, mistä seuraa elinkustannusten tai elintarvikkeitten hintojen alennusta. Ihmettelyn suuresti, millä logiikalla voidaan sanoa, että samalla markkamäärällä nousevien elinkustannusten maassa voi tulla hyvin toimeen.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin kiinnittänyt samaan ristiriitaan huomiota kuin edellinen puhuja ed. Kemppaisen esiintymisessä. Eläkkeiden indeksikorotukset ovat hyvitystä jo tapahtuneesta hintojen noususta. Kun ed. Kemppainen väittää, että eläkkeisiin ei tule korotusta mutta eläkeläisiltä ei myöskään viedä mitään, niin hän puhuu vastoin totuutta. Inflaatio vie eläkeläisiltä, ja indeksitarkistuksilla eläkkeiden reaalin alenema hyvitetään aina vuosittain eläkeläisille. Nyt hallitus esittää, että tällaista vuosittaista hyvitystä ei lainkaan ensi vuonna tapahdu.

On valitettavaa, että keskusta, joka perinteisesti on puolustanut eläkeläisten etuja ja ollut parantamassa myös eläkeläisten perusturva, on kääntämässä täydellisesti kelkkansa ja hylkäämässä kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat, mm. ne, jotka joutuvat tulemaan toimeen pelkällä kansaneläkkeellä, joita heitäkin on yli 250 000 tässä maassa.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Det är intressant att åhöra den diskussion som har förts här i dag om budgetförslaget och liksom så många gånger tidigare kan man konstatera att det söks syndabockar också om man är medveten om att det finns ett verkligt bekymmer då det gäller 1992 års statsbudget.

Regeringen Aho har inte varit i någon avundsvärd situation då det gällt att göra upp budgetförslaget för 1992. Lågkonjunktur, stor arbetslöshet och minskade intäkter till staten har gjort att regeringens första budgetförslag måste göras upp utan tillväxt. I ett samhälle där man hela tiden varit van vid att fördela tillväxten är det hart när omöjligt att förklara nedskärningar och stillastående. Möjligheterna att få alla med på förslagen till åtgärder finns inte. Det är många som vill dra sig från sitt ansvar trots att läpparnas beklännelse är att åtgärder måste vidtas. Det är beklämmande att se hur dålig solidariteten med de svagare i samhället sist och slutligen är. Omtanken om de arbetslösa är inte speciellt stor om man själv har ett säkert arbete. Svängremmen dras åt för dem som är beroende av statsbudgeten. Det

gäller pensionärerna, det gäller barnfamiljerna, det gäller bönderna. Däremot syns det vara synnerligen svårt i dag att få aktiva grupper i samhället med på nedskärningar och sparåtgärder.

Trots svårigheterna har regeringen lyckats bemästra budgetens omfång rätt bra enligt mitt sätt att se. Utgående från redan kända fakta är det dock uppenbart att slutsumman ytterligare borde krympa. Det är också klart att riksdagen inom de ramar som finns måste granska de åtstramningar som regeringen föreslår. Det finns orsak att se över åtgärderna utgående från olika människors och befolkningsgruppers möjligheter.

Ahon hallitus ei ole ollut kadehdittavassa asemassa laatiessaan vuoden 1992 budjettiehdotusta. Taantuma, suuri työttömyys ja valtion tulojen vähentyminen ovat johtaneet siihen, että hallituksen ensimmäinen budjettiehdotus joudutaan tekemään vailla kasvua. Yhteiskunnassa, jossa on jatkuvasti totuttu jakamaan kasvua, on lähes mahdotonta selittää leikkauksia ja taloudellisen kehityksen pysähtymistä. Mahdollisuuksia saada kaikki mukaan ehdotettuihin toimenpiteisiin ei ole. Monet haluavat vetäytyä vastuusta, vaikka tunnustavatkin, että toimenpiteitä tarvitaan. On tukalaa havaita, miten yhteiskunnan heikompiosaisiaan kohtaan tunteman solidaarisuuden laita loppujen lopuksi onkaan. Huoli työttömistä ei ole kovin suuri, jos vain itsellä on varma työpaikka.

Valtion budjetista riippuvien ryhmien vyötiä kiristetään. Tämä koskee eläkeläisiä, lapsiperheitä ja viljelijöitä. Sen sijaan näyttää olevan erittäin vaikea tänään saada yhteiskunnan aktiiviset ryhmät osallistumaan leikkauksiin ja säästötoimiin.

Vaikeuksista huolimatta hallitus on onnistunut, minun mielestäni ainakin, hallitsemaan budjetin mittakaavan oikein hyvin. Jo tunnetuista tosiasioista lähtien on kuitenkin ilmeistä, että loppusumman tulisi vieläkin pienentyä. On myös selvää, että eduskunnan tulee olemassa olevissa kehyksissä tarkastella hallituksen ehdottamia leikkauksia. On syytä tarkastella toimenpiteitä eri ihmisten ja väestöryhmien mahdollisuuksista käsin.

Under dagens diskussioner har än en gång lantbruket förts fram som ett stort problem i den finländska ekonomin. Det har gjorts gällande att åtgärder som skulle beskära stöden till lantbru-

ket avsevärt skulle påverka budgeten i positiv riktning.

Utgående från att vi under sommarens lopp från många håll har hört tvivel på huruvida den nuvarande regeringen vågar eller vill spara på utgifterna för lantbruket vill jag gärna ta fram konkreta exempel som bevisar problemen för den enskilda jordbrukaren, men som också visar på problem för hela regionen.

När vi känner till regeringens budgetförslag kan vi säga att regeringen både vill och vågar då det gäller att skära i lantbruket. Visserligen kunde regeringen inte i samband med budgettrian komma överens om någon tidtabell för hur statens export skall avvecklas, men redan för 1992 är minskningen ungefär 30 procent. För att travestera nationalskalden Runeberg kunde man säga att: ... dess allra första salva ren blev många bönders fall! Det är dock ett felaktigt påstående, eftersom flera salvor redan tidigare har avlossats såväl av nuvarande regering som av den föregående.

Det är länge sedan Finlands lantbrukare fullständigt kunde utnyttja den produktionskapacitet de har. Under de senaste åren har produktionsutrymmet dock krympt i allt snabbare takt. Lantbrukets totala produktionsutrymme har krympt genom sjunkande produktions- och exporttak i lantbruksinkomstlagen och genom minskat statligt exportstöd. Den enskilda bonden har fått känna av krympningen via tvångsträdan och genom förhöjda marknadsföringsavgifter och acciser.

Finansminister Viinanen konstaterade med rätta här att aldrig tidigare har det under en regerings tid vidtagits så hårda åtgärder mot lantbruket som den här regeringen redan har hunnit med. Om vi tar en lista på det som har skett under 1991 så kan vi konstatera att trädan har blivit tvång till 15 procent, äggproducenterna får göra ett uppehåll på 10 veckor i produktionen, räntan på statslånen har höjts, specialskatter har satts på sockerbetor, på stärkelse, potatis och oljeväxter, marknadsföringsavgifterna på vete och råg har höjts, likaså på foderspannmål. Vi har sänkt riktpriiser på råg och vete och handelsgödselaccisen har höjts rätt radikalt. Alla de här åtgärderna minskar bondens inkomster och höjer hans produktionskostnader samtidigt som de ökar statens inkomster eller minskar statens utgifter. Jag vill ta några konkreta exempel.

Vi har en ung bonde Stefan Nordman på 27 år i Tjock i Sydösterbotten. Han har sockerbetor,

han har matpotatis och han trädar i enlighet med lagen. Han betalar marknadsföringsavgifter på sockerbetor och handelsgödselacciser, han har ränteförhöjningar på statslån som han som ungdom har och han har en kostnad för trädan. Han kommer att 1992 betala 25 700 mark mera än vad han betalar det här året, ett direkt inkomstbortfall.

Per Ole Mård 35 år i Esse, mjölkproducent, har vallodling, han har fodersäd och han har träda. Han betalar i samma avgifter 19 300 mark.

Jan Erik Hagman 43 år i Sundom odlar spannmål och har sockerbetor. Han betalar i samma avgifter nästa år förhöjt i jämförelse med det här året 35 300 mark.

Den här listan kunde göras hur lång som helst. Nästan varenda jordbrukare i Svenskösterbotten skulle få plats på listan. Exempeljordbrukarna är knappast de värst drabbade och exemplen inte räknade i överkant. Att göra ett sammandrag för hela Svenskösterbotten är inte speciellt lätt, men det kunde i grova drag se ut på det här sättet. Tvångsträdan kostar bönderna i Svenskösterbotten 35 miljoner mark, produktionsuppehållet för äggproducenterna 13 miljoner, sockerbetsskatten 0,6 miljoner, oljeväxtskatten 0,7, marknadsföringsavgiftsstegringen på råg 4 miljoner mark, marknadsföringsavgiften på korn och havre, alltså foderspannmål, 18 miljoner mark, på råg och vete 2 miljoner mark och handelsgödselaccisens förhöjning 15 miljoner mark. Vad ränteförhöjningarna på stats- och räntestödslånen innebär för Svenskösterbotten är svårt att uppskatta, men det är ingen överdrift att påstå att statliga åtgärder för ett år minskar de svenskösterbottensiska jordbrukarnas inkomster med långt över 100 miljoner mark. Utgår man ifrån att bruttoomsättningen i Svenskösterbotten är 1,2—1,3 miljarder mark per år, att bönderna som lön av det här får cirka 400 miljoner mark per år, så börjar de här avgiftstegringarna uppgå till mellan 20 och 25 procent av den verkliga arbetsinkomsten. Kom då och säg att staten inte vågat gå åt lantbruket, kom då och säg att lantbrukarna inte betalar sin andel då det gäller utvecklingen i samhället i dag. Det här kan man alltid diskutera. Jag vill inte påstå att det är fel och att det inte borde ha vidtagits åtgärder, jag vill referera till dessa fakta utgående från att man i den här salen under dagens diskussioner har gjort gällande att lantbruket skonats då det gäller de ekonomiska problemen i vårt land.

De diskussioner som en längre tid har förts om möjligheten att skära ned på anslagen till lantbruket håller på att få ett löjets skimmer över sig så som jag ser det. Jag beklagar att förra finansministern Louekoski, nuvarande riksdagsmannen, går över till den socialpolitiska sidan då man ser och inser att det skärs ganska hårt i produktionsstöden. Man överflyttar kritiken till andra områden. Det ovensagda bekräftar att nedskärningar redan gjorts i större utsträckning än från någon annan yrkesgrupp i samhället, möjligen de arbetslösa undantagna. Den som bemödar sig om att systematiskt granska lantbruksbudgeten måste också konstatera att anslagen till lantbruket varken hjälper eller stjälper statsfinanserna så som situationen är i dag. Jag finner personligen diskussionen mera som ett sätt att avleda uppmärksamheten från de verkligt stora problemen än som ett försök att lösa dem. Det påminner också mig personligen om 1960-talet, då man försökte mobilisera bönder och arbetare mot varandra i stället för att vi skulle försöka samarbete kring problemen. I dag finns det ingen orsak att genom statliga åtgärder driva folk från arbetsplatserna i lantbruket. Vi har redan tidigare alltför långa arbetslöshetsköer. Det är inte enbart bönderna som drabbas, det gäller regionerna, det gäller landsbygden och hela den infrastruktur som byggts upp kring näringen.

Talman! Ett komplement till lantbruket är helt naturligt skogen, som vi idag har problem med och närmast då det gäller avsättningen. Samtidigt kan vi konstatera att vi har en produktion i skogen som långt överskrider det behov som vi normalt har för vår industri. Det oaktat importeras det en hel del virke. Jag är medveten om att man inte kan gå åt den privata företagsamheten och rätten att importera från utlandet. Däremot tycker jag att det skulle finnas skäl för landets regering att se över det som det statliga träförädlingsbolaget sysslar med då man som den ivrigaste försöker ta in virke från utlandet i en situation där vi har en egen naturtillgång, en förnyelsebar tillgång, som borde utnyttjas effektivt i det här landet. Här skulle finnas skäl att granska och se över och också ta ställning till hur statliga företag skall agera i olika situationer. Då det gäller skogen och den utveckling vi har där skulle det finnas skäl att satsa på forskning om energi och användningen av virke som energi. Vi har tyvärr redan som jag konstaterat en produktion som överstiger trä-

förädlingsindustrins behov och då borde vi kunna utnyttja den produktionen för att producera energi.

Företagsverksamheten i det här landet är stommen i vår ekonomi och kommer att så förbli. Småföretagsamheten i regionerna är oerhört viktig, eftersom vi vet att stora företag, basindustrier knappast kommer ut till exempel till landsbygden. Småindustrin brottas i dag med olika problem. Personligen tror jag att möjligheterna till kapital är det största problemet som småindustrin i dag brottas med. De största problem har de inom den sektorn. Regeringen har tagit ett gott steg framåt då det gäller riskkapitalet. Nu gäller det för regeringen att ge u-områdesfonden direktiv som gör det möjligt för den att satsa riskkapital i småföretags verksamhet om de är lönsamma och har framtiden framför sig, men som i dagens kärva läge då det gäller ekonomin har svårt att få det kapital som de behöver.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Maamme taloudellinen tilanne on kuluva vuonna ollut poliittisen keskustelun keskipisteenä tiiviimmin kuin pitkään aikaan. Konsensus-Suomesta on bruttokansantuotteen kasvun taittumisen ja porvarillisen hallituksen myötä siirretty ainakin tilapäisesti konflikti-Suomeen, jossa käydään — toistaiseksi verbaalisesti, myöhemmin nähdään kuinka tiukkaa — kädenvääntöä työntekijöiden ja työnantajien oikeuksista ja eduista.

Hallitus on julkisesti peräänkuuluttanut yhteiskuntasopimusta. Kuitenkin sen neuvottelukyky, jolle ei voi antaa ainakaan toistaiseksi korkeaa arvosanaa, ja halukkuus kuunnella opposition mielipiteitä lopulta ratkaisevat, synnykö todellinen yhteiskuntasopimus vai ei. Tänäkin päivänä hallitus on vakuutellut neuvotteluhaluukkuuttaan oppositiorühmien kanssa, ja jäämme odottamaan, onko tätä halua todella olemassa.

Vihreät ovat kritisoineet lyhytnäköistä määrittäen taloudellisen kasvun ihannointia, jota suomalainen talouspolitiikka on noudatellut ja jonka hinta maksetaan luonnon saastumisena ja luonnonvarojen hupenemisena. Nykyisen laman lääkkeinä ei tulisi toteuttaa toimia, joiden seurauksena Suomi kohotetaan uuteen nousuun hakaten metsät kiihtyvällä vauhdilla. Maamme talouden nojautuminen yksipuolisesti puunjalostusteollisuuteen ei voi olla pitemmän päälle järkevää.

Sekä maamme talouden kehityksen että luonnonvarojen järkevän käytön perusedellytyksiä nykymaailmassa on monipuolinen koulutus- ja tutkimustoiminta. On lyhytnäköistä kuvitella, että suomalainen tuotantoelämä pärjäisi ilman laaja-alaista tutkimusta ja tuotekehittelyä sekä idearikasta koulutusta.

Yliopistojen opetus- ja tutkimushenkilöstön niukentaminen tässä tilanteessa on osoitus siitä, että hallitus ei ole syvällisesti ymmärtänyt tiedeyhteisön ja sivistyksen merkitystä maamme talouden kohentamisessa. Lisää rahoitusta saavan soveltavan tutkimuksen ja kehittäytyksen ohella tarvitaan myös perustutkimusta. Paitsi perustutkimuksen tekemisessä korkeakoulujen tärkeä asema korostuu myös teoreettisen ongelmaratkaisun välittämässä opiskelijoille, tulevalle akateemiselle työvoimalle.

Nyt jos koskaan olisi syytä sijoittaa nuorison kouluttamiseen. Hallituksen tulisi nykyisessä tilanteessa mahdollistaa esimerkiksi ammatillisten lisäkoulutuspaikkojen tarjoaminen. Sekä ammatillisessa koulutuksessa että työllisyyskoulutuksessa olisi haisteltava uusia tuulia eikä pitäydyttävä tutuissa kuvioissa. Oppisopimuskoulutuksenkin asemaa olisi vahvistettava. Siten nuoret välttyisivät työttömyyden aiheuttamalta syrjäytymiseltä ja koulutuksen avulla kehittyisivät ideoiviksi ammattinsa taitajiksi.

Opintotukiudistuksen toteuttaminen vain korkeakouluopiskelijoiden osalta on esimerkki budjettiesityksen torsoista kohdista. Opintorahan korottaminen on ollut opiskelijajärjestöjen tavoitteena jo pitkään, ja tämä tavoite on kirjattu budjettiin koskien valtaosaa korkeakouluopiskelijoista. Mutta ehdotuksen kokonaishyöty jää melko pieneksi ainakin niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka joutuvat ottamaan täyden opintolainan markkinakorolla varustettuna. Uudistuksen epäkohtana voidaan pitää myös sitä, että merkittävä osa opiskelijoista jää sen ulkopuolelle ja eri asteiden opiskelijoita kohdellaan siten epätasa-arvoisesti.

Laman lääkkeiden ei tulisi myöskään koostua keinovalikoimasta, jonka seurauksena on sosiaalisen ja taloudellisen eriarvoisuuden lisääntyminen.

Sosiaali- ja terveystalouden osalta budjetti saa mielestäni arvosanan, joka on välttävä mutta ei ala-arvoinen. Jos on kerran karsittava, sairauskuluvähennyksen poistaminen verotuksesta ei ole mikään huono uudistus. Merkitseehän se verotuksen yksinkertaistumista ja erityisesti suurituloisiin kohdistuneen edun poistumista.

Toisaalta sekä mainitun vähennyksen poistuminen että terveyskeskusmaksun kokeileminen joillakin paikkakunnilla saattavat merkitä menoaerää monille pienituloisille ja erityisesti pienituloisille eläkeläisille. Siksi pienten eläkkeiden indeksikorotukseen on tarvetta jo budjettikirjan perusteella. Mikäli hallituksen suunnittelema inflaatioleikkuri ei toimi, pienituloisten kansalaisten asema heikkenee entisestään.

Talouden lama asettaa hyvinvointipolitiikalle uusia haasteita. On esitettävä kysymys, onko kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen vain rahasta kiinni. Oman vastaukseni tuohon kysymykseen on "ei". Toisaalta on selvää, että ihmisten hyvinvointi ei toteudu ilman materiaalisia minimiresursseja. Laadullisilla tavoitteilla ei tietenkään voida korvata perustoimeentulon tarpeita.

Keskustelu sosiaaliturvan laadullisesta kehittämisestä on ollut esillä esimerkiksi kuluvana vuonna pidetyillä sosiaaliturvan päivillä. Jo aiemmin keskustelua on herätetty ja pohdittu hyvinvoinnin edellytyksiä ja mahdollisuuksia organisoida hyvinvointipalveluita uudelleen. Kritiikkiä on esitetty perustellusti myös sosiaali-byrokratioiden mutkikkuutta ja sitä kohtaan, että sosiaaliturvamme kehittyminen on sidottu aineelliseen kasvuun. Sosiaalipolitiikan kaikki ongelmat eivät siis ratkea vain rahalla. Toin esille joitakin esimerkkejä. Paine laadullisiin uudistuksiin on mitä suurin.

Käytännössä budjettia, saati sen sosiaali- ja terveystalouden käsittelevää lukua ei tulkita pelkästään sen sisällön kautta. Valitettavasti hallitus ei ole ollut uskottava vakuutelllessaan takaa-vansa kaikkien kansanosten hyvinvoinnin perusedellytykset. Tällä perusteella pelko suomalaisen hyvinvointivaltion murenemisestä on heijastunut siihen, miten käsittelyssä olevaa budjettiesitystä kaiken kaikkiaan tulkitaan. Hallituksen olisi osoitettava todellinen linjansa. Mikäli se ei todellakaan pyri sosiaaliturvamme ratkaisevaan heikentämiseen, on sen toimittava tahtonsa mukaisesti myös käytännössä. Kattavan perusoikeusuudistuksen toteuttaminen loisi uskoa, että nykyisen hallituksen tavoitteena ei ole sosiaalisen eriarvoisuuden lisääminen. Perusoikeusuudistuksen vitkuttaminen valitettavasti enteilee päinvastaista.

Sekä sosiaaliturvamme että muukin julkinen sektori kaipaa tehostamista. Palvelujen tehostaminen onnistuu tietenkin helpoimmin siellä, missä ns. tyhjäkäyntiä ilmenee. Korostankin, että hallinnon tehostamisessa olisi edettävä ta-

voitteita ja niiden kannalta välttämättömiä toimintoja analysoiden. Olisi karsittava toimintojen toteuttamisen kannalta tarpeetonta paperin pyöritystä. Niinpä paljon puhuttu valtionosuusjärjestelmän uudistus, jolla vähennettäisiin kuntien ja valtionhallinnon välillä risteilevien selvitysten määrää, olisi askel tähän suuntaan. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on tietenkin tehtävä taiten, jotta kunnat pitäisivät muutoksia oikeudenmukaisina eivätkä joutuisi kärsimään kohtuuttomista lisätaakoista.

On mielestäni populismia syyttää koko julkista sektoria tehottomuudesta. Byrokratia on alkanut kukkia lainsäädännön monimutkaistuksessa, eikä lainsäädäntö ole mutkistunut silkkaa ilkeyttään. Tarkoituksena on ollut saada aikaan kulloistenkin poliittisten tuulien mukaisesti järkeviä päätöksiä. Päätösten järkevyyden arviointi taas on silkkaa politiikkaa.

Monimutkaistunut maailma edellyttää jonkinlaisen määrän byrokraatia. Vastaisuudessa lainsäätäjien olisi kuitenkin otettava huomioon kulloistenkin uudistusten byrokratiapisteytyksen eli hallinnolliset vaikutukset ja mietittävä keinot toteuttaa asetettavat tavoitteet mahdollisimman kevyellä hallinnolla. Kansalaisten oikeusturvasta ei silti saisi tinkiä. Julkisen sektorin tulisi pystyä toteuttamaan säästöjä toimintojen tosiasiallisen tehostamisen kautta esimerkiksi automaattista tietojenkäsittelyä hyödyntäen.

Hallinnoinnin kannalta budjetti herättää kuitenkin vakavan kysymyksen. Juustohöyläily on helpompaa kuin toimintojen analysoiminen. Siksi on pakko pohtia, onko maamme hallituksella lopulta kykyä ja poliittista tahtoa muuttaa hallinnon rakenteita siten, että palvelut eivät kärsi vaan julkisen sektorin toiminta todella tehostuu.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Herra puhemies! Ed. U. Anttila otti esille tärkeitä asioita, joita haluan opetusministeriön puolesta suorastaan alleviivata, nimenomaan toimintojen analysointia byrokratiasta ja sen vähentämisestä lähtien. Nimittäin nyt on huomattava, että sillä alalla on ajettu alas, jos käytetään tällaista yriystermiä, kaksi keskusvirastoa ja perustettu tilalle uusi, joka on tuntuvasti pienempi ja aivan toisiin tarkoituksiin. Minä toisesta toivon, että se toimii niin, kuten ed. U. Anttila mainitsi äsken, että se on kehittämisskeskus, kehittämissyksikkö, ja sen laatuinen, että sen toimiin ei liity byrokratian ylläpitäminen, ei sen tyyppinen toiminta laisinkaan.

Myös sen voin kertoa, että olemme perustaneet työryhmän, joka mm. karsii opetusministeriön ja opetushallituksen mahdolliset vielä olevat päällekkäisyydet. Aivan varmaa on, että byrokratian vähentäminen on ihan olennainen osa, että oikeisiin asioihin päästään keskittymään. Sitä työtä seuraavat toimet, jotka kohdistuvat lääninhallituksiin ja siellä oleviin kouluosastoihin samoin kuin myös kuntien viranomaispuoleen.

Kaikki mahdollinen toimivalta delegoidaan suoraan oppilaitoksiin, olipa oppilaitos mikä tahansa. Korkeakoulupuolella tämä erityisesti mielestäni korostuu. Se, että vielä nytkin on ollut virkavähennyksiä, ei ole toden totta ollut kovinkaan suotuisaa. Tässä kohdassa meillä ovat olleet yhteiset määräykset kaikilla sektoreilla. Kuitenkin nyt entistä enemmän ja vuodesta 1993 lähtien korosteellisesti korkeakoulut nimenomaan itse päättävät, mitä ne tekevät ja millä tavalla ne haluavat kohdentaa omat varansa ja mihin pannaan pääpaino. Näihin talkoisiin on kerta kaikkiaan saatu korkeakoulut mukaan.

Budjetin yhteydessä ei miltään kohdalta mitään suuria iloja voi kertoa, mutta mielestäni jonkinlainen positiivinen asia on se sana, jonka voin sanoa, ettei tässä kohdassa hallitus ryhtynyt rikkomaan korkeakoulujen kehittämislakia, joka takaa korkeakouluille kuitenkin suotuisan kehityksen. Muun muassa viime vaiheessa kaikkiin muihin käyttömenoihin kohdistunut 2,5 prosentin nipistys ei koskenut korkeakouluja, jolloin saatoimme tällaiset haitat välttää. Se oli mielestäni hyvä asia.

Jos vielä tiedepuolen asioista mainitsisi, on varmasti noussut esillekin teknologiapainotteinen tutkimus. Totta kai sekin on hyvä ja tarpeellinen. Mutta yhtä tärkeää on se, että saimme myös Suomen Akatemialle vielä riihivaiheessa lisää rahaa ja samaan aikaan myös ulkomaiden erilaisten tieteellisten ja muiden järjestöjen jäsenmaksut sekä erilaisista ohjelmista koituvat kustannukset erilliselle momentille, niin etteivät ne ole veikkausvoittovarojen puolella ikään kuin käenpoikasina syömässä varoja, sillä ne kulut toden totta kansainvälistymisen myötä kasvavat. Samaa aikaan, kun me ajatteleme tekemiämme sopimuksia eri ohjelmiin, meidän täytyy kotimaassa voida sijoittaa yhtä lailla varoja tutkimukseen, muuten ovat hukkaan heitettyjä nekin rahat. Tämä kehitys on käsitykseni mukaan aika hyvässä mallissa.

Korkeakoulut ovat hyvin innokkaasti lähteneet yhteistyöhön. Tässä suhteessa täytyy vas-

tustaa nimenomaan juustohöyläkuviota jatkossa, koska ilman muuta korkeakoulujen puolelta on tullut se kanta yksimielisesti, että he itse haluavat katsoa, mikä mahdollisesti on sellaista, mitä ei enää tarvitse olla. Yksinkertaisesti siis arvioidaan uudelleen, mitä on tehty kenties turhaan. Sitten entistä enemmän tehdään yhteistyötä korkeakoulujen välillä. Käytetään myös resursseja niin, että opiskelija on lähtökohta ja opiskelija saa mennä esimerkiksi mahdollisimman lähelle suorittamaan tutkintonsa osia. Tämän tyyppiset periaatteet itävät jo nyt esitetyssä budjetissa ja jatkossa varmasti vielä enemmän.

Ed. U. Anttila, aivan varmaa on, että opintotuki uudistus on torso. Torsohan se on; loppuun saakka ajoimme täydellä voimalla sitä, että koko uudistus toteutuisi, ja sitten loppuvaiheessa me lähdimme porrastamaan sitä niin, että ainoastaan korkeakoulut tulivat mukaan. Siinäkin sitten on kohtia, joihin ei tyytyväisiä voi olla. Niistä nyt päällimmäiseksi on noussut ateriakorvausta koskeva asia. Sinä yönä kerta kaikkiaan selväksi kävi, että kaiken muun karsinnan yhteydessä, joka kohdistui sosiaalipuoleen, ei kerta kaikkisesti enempää lohjennut kuin nuo muuttamat sata miljoonaa. Mutta koska nekin olivat lisää opiskelijoille, ei niistä ollut luontoa kieltäyttyä.

Tässä vaiheessa, kun lakia uudelleen valmistellaan ja koko ehdotus on eduskunnassa, nyt se on myös eduskunnan käsissä. Asiantuntijat, jotka tänne tulevat, varmasti voivat miettiä, mikä on näissä oppilaitoksissa opiskelevien kannalta paras ratkaisu. Tilanne budjetin raharaameissa takuulla voi elää. Uskon, että siitä tulee vielä sellainen ratkaisu, joka tyydyttää heitä. Mutta vanhaan malliinkin on toki mahdollista palata, jos niikseen on. Arvelen, että valtiovarainministeriö on pelkästään iloinen, jos vapautuu jotta. Mutta tämä asia elää edelleen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. U. Anttila puheenvuorosaan epäili, että suomalainen metsäteollisuus kuluttaa liikaa tärkeitä luonnonvarojamme eli metsiä. Tämä näkemys on kokonaan virheellinen. Nimenomaan lisääntyvä metsäteollisuuden kapasiteetti on tervetullutta, koska meillä metsien kasvu tällä hetkellä selvästi ylittää metsäteollisuuden puuntarpeen. Jos oikein muistan, on laskettu jopa niin, että jos nykyinen tehometsänhoito lopetetaan, metsien hoito sillä tavalla toteutettuna kuin se on tapahtunut viime vuosien aikana, meillä nykyisellä käytöllä metsien tuotto

riittää 30 vuotta eteenpäin, minkä jälkeen taas palataan nollatasoon. Näin ollen on välttämättöntä, että metsäteollisuutta, mikäli vientiä on, meillä lisätään.

On eri asia, en halua olla ilkeä, ed. U. Anttila, jos vihreät kaipaavat lisää niitä pökölömetsiä eli kelometsiä, että niitä pitäisi varata vielä moninkertaisesti enemmän kuin nykyisin. Sitä pohjaa vasten minä kyllä ymmärrän, että metsien pitäisi saada olla rauhassa. Mutta jos katsotaan asiaa kansantalouden kannalta, niin meidän on aivan turha pelätä, että metsät, luonnonvaramme, tulevat liikaa käytetyksi. Sellaista ei ole näköpiirissäkään.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kommenttina ministeri Uosukaiselle: Olen toki erittäin ilahtunut siitä, että ministeri Uosukainen pitää perustutkimuksen asemaa tärkeänä suhteessa soveltavaan tutkimukseen ja kehittelytyöhön ja toivottavasti valtioneuvostossa jatkaa perustutkimuksen puolestamista.

Ed. Aittoniemi, olen toki hyvin selvillä siitä, mikä on Suomen metsien kasvu. Puheenvuorosi puutu nimenomaan siihen, että yksipuolinen tuotantorakenne on pitemmän päälle Suomelle haitaksi. Nimenomaan kaivattaisiin sitä, että tuotantorakenne tässä maassa monipuolisuiksi kaiken kaikkiaan. Juuri siksi, että tuotantorakenne Suomessa on hyvin yksipuolinen, kaivattaisiin tutkimus- ja kehittelytyötä, kaivattaisiin sellaista perustavan laatuista työtä, jolla suomalainen elinkeinoelämä saisi tietotaitoneksia ja monipuolisuiksi sen myötä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Uosukainen myönsi, että opintotuki uudistus on torso. Näinhän asia on. Erityisesti kannattaa kiinnittää huomiota siihen, mitä opintotuki uudistus merkitsee lapsiperheille.

Kansan Uutiset kirjoittaa tänään otsikolla "Opintotuki uudistus vihaa lapsia". Valitettavasti tämä pitää paikkansa. Tässä on esimerkiksi tapaus opiskelijaperheestä, jossa pian syntyy kolmas lapsi. Opintotuki uudistus hallituksen esittämällä tavalla merkitsee tälle perheelle 10 000—20 000 markan menetystä vuositasolla. Tätäkö hallitus todella haluaa?

Olisi mielenkiintoista kuulla, onko hallitus todella valmis loppuun asti viemään tämän uudistuksen tällä tavalla vai tuleeko tähän korjausta? Oireellista on, että ministeri Viinanen

poistui salista, kun tästä asiasta alettiin keskustella. Toivottavasti hän tulee tänne paikalle ja selvittää, koska ministeri Uosukainen ilmeisesti ei ole pystynyt asiaan vaikuttamaan.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nyt on jo kolmas kerta tänään, kun kuulen asianomaisen ministerin tavallaan ottavan etäisyyttä oman ministeriönsä esityksiin toteamalla, että ne ovat joko puutteellisia tai vaillinaisia. Kyllä kai tässä tilanne on se, että hallituksessa on hosuttu monien uudistusten kanssa ja nimenomaan säästön varjolla tehtyjen uudistusten nimissä siten, että esitykset eivät ole valmiita. Ne eivät kestä. Kun yritetään yhdestä kohdasta paikasta, niin toisesta kohdasta takki repeää.

Täällä on käynyt ilmi opintotuki uudistuksen lisäksi myös se, että matkustusveroasiasta hallituksessa on tällä hetkellä suuri erimielisyys. Myös on käynyt selvästi ilmi se, että julkisen sektorin henkilöstön lomautukset ovat asia, jota itse asiassa ei ole tarkoitettukaan tuotavaksi tänne. Kuitenkin kaikilla näillä hallituksen esityksillä kansalaiset on saatettu erittäin epävarmaan tilanteeseen. Monia heikennyksiä on tuotu julkisuudessa esille hallituksen esityksinä, ja nyt ykskaks ilmeisesti ei olekaan niin, että ne ovat hallituksen esityksiä, tai jos ne ovat, hallitus mielellään toivoisi, että oppositio keksisi niille paremman vaihtoehdon.

Eihän tällaisesta budjetin teosta tule yhtään mitään. Eikö olisi ollut loogisempaa, että hallitus olisi vaikka antanut ensi vuoden budjetin mennä hyvin pitkälle vanhan mallin mukaan ja sitten rauhassa harkiten miettinyt, mitä uudistuksia on varaa toteuttaa, sellaisia uudistuksia, jotka voisivat mennä myös lävitse?

Opetusministeri Uosukainen: Herra puhemies! Äskeisille kummallekin puhujalle oikeastaan haluan todeta, niin kuin kenties tiedossa onkin, että tämä opintotuki uudistus erityisesti yksityiskohdissaan on ministeri Isohookana-Asunmaan hallussa. Mutta olemme todella monelle yksimielisesti pyrkineet saamaan lopputuloksen niin hyväksi kuin mahdollista. Mutta ed. Stenius-Kaukosen esille ottama lapsiperheitä koskeva kohta esimerkiksi takuulla on aihe, joka nousee esille valiokuntakäsittelyssä ja eduskunnan käsittelyssä yleensäkin, kun sitä lakia tehdään.

Ed. O. Ojala, minä kyllä pyytäisin sanoa, että tämä maailma muuttuu koko aika niin nopeasti,

myös asiat muuttuvat, niin että meillä ei ole varaa ajatella ja odotella, vaan nyt on sellainen hetki, että meidän täytyy tehdä koko aika parhaamme ja yrittää saada lopputulos niin hyväksi kuin mahdollista myös niiltä osin, jotka nyt näyttävät vähän huokoisilta, mutta kumminkin ovat selkeästi parempaan suuntaan menoa.

Nimittäin kyllä esimerkiksi esillä olevassa opintotukiasiassa on selkeää edistystä. Se vain on liian kapealle alalle nyt suuntautuvaa, mutta se on askel eteenpäin. Tältä pohjalta lähdetään parantamaan tätä asiaa. Kyllä asiaa pitää korjata koko aika ja näin se käy.

Ed. Hiltunen: Arvoisa puhemies! Meillä on käsissämme työväline: budjetti, joka suuntaa ja luo tulevana aikoina ihmisten elämänhallintaa. Uskon, että tämä budjetti on nykyisessä kriisi- ja murrosvaiheessa säästöjenkin kautta suuntaamassa uusiin toimintatapoihin, asenteisiin ja arvoihin, näkemään päämääränä kovien markkojen rinnalla ihmisten elämän tarkoituksen.

Kansantalouden ja valtiontalouden hirvittävä kehityssuunta ja -vauhti sekä siitä seurauksena tulevat suurtyöttömyys ja konkurssiaalloit edellyttävät tiukkaa budjettilinjaa ja valtion, kuntien, kaikkien eri osapuolten päättäväistä yhteistoimintaa. Vain julkisten menojen leikkaaminen ja vientiteollisuuden kilpailukyvyyn palauttaminen pelastaa maamme pitkältä ahdingolta. Jos tässä ei onnistuta, joudutaan lähivuosina pakko-tilanteessa rikkomaan välttämättömiä hyvinvointiyhteiskuntamme peruspilareita. Tämän ehkäisemiseksi on hallituksen budjettiesitys perustaltaan oikea, vaikkakaan kaikilta osin ei vastaa niitä tavoitteita, jotka kristillinen liitto on asettanut.

Verouudistus ei ole ollut oikeudenmukainen ainakaan eri tuloluokkien osalta. Olisimme toivoneet, että hallitus olisi liikkunut jo tässä vaiheessa ja tässä budjetissa enemmän suurituloisten verotuksen lisäämisen suuntaan. Näin suurituloiset olisivat ottaneet esitettyä suuremman vastuun laman hoidossa. Lisäksi lapsiperheiden suuremman tukemisen olisimme kokeneet tarpeellisenä. Samoin olisimme sotien veteraaneille ja sotainvalideille myös tässä budjetissa halunneet osoittaa enemmän määrärahoja.

Mutta kaiken masennuksen keskellä on toivoa luovaa, että istuva hallitus on toisin kuin ennen vaaleja suorastaan vastuuttomasti vaalibudjettiaan paisutellut sinipuna osoittanut suoraselkäisyyttä tunnustamalla realiteetit ja lähtenyt vastustuksesta huolimatta säästöihin budje-

tin loppusumman kuriinsaattamiseksi. Se osoittaa, että hallitus on ajatellut kansan todellista parasta niin lyhyellä kuin ennen kaikkea pitkällä tähtäimellä. Se on meidän päättäjien tärkein ja ainut tehtävä, ei pedata omaa kannatustamme ja tulevia vaaleja vaan tehdä työtä kaukonäköisesti maamme ja maailmamme parhaaksi.

Budjettiesitystä on kritisoitu paljon, ja on vastuutonta, etteivät nämä kritisoijat ole kritiikissään kuitenkaan esittäneet vaihtoehtoisia ratkaisumalleja, jotka kokonaisuuden kannalta olisivat toimivia ja monimuotoisia. Yksipuolisesti maataloustukia rokottamalla ei tätä kriisiä pystytä ratkaisemaan.

Tässä budjettikeskustelussa tulee testatuksi, kuka tekojen tasolla pitkällä tähtäimellä ajattelee nuoren sukupolven ja heikommassa asemassa olevien elämänmahdollisuuksia. Maamme talouden pohja on korjattava sellaiseksi, että se mahdollistaa tulevaisuuden sosiaaliturvan. Pelottavaa on, että valtion velkaantuminen tulee iskemään pahiten juuri nuoriin ja lapsiperheisiin syöden pohjaa pois heidän tulevaisuudeltaan sekä myös suuren tulevan eläkeläispolven toimeentulolta ja elämän hallinnalta.

Sukupolvet ylittävä solidaarisuus on koetuksella jo nyt, kun liian moni nuori joutuu nykyisessä taloudellisessa tilanteessa kokemaan itsensä tarpeettomaksi yhteiskunnassa, kun mielekästä ja tuottavaa työtä ei ole ja opiskelupaikat ovat erityisen vähässä laman ajettua monet opiskelemaan. Tänä syksynä on nähtävissä, että monet juuri haluamalleen alalle valmistuneet ovat työn puutteesta lähteneet heti opiskelemaan toista ammattia vieden opiskelupaikan pois muilta hakijoilta. Samalla on kysymys myös taloudellisten resurssien hukkaamisesta ja epätarkoituksenmukaisesta käytännöstä. Realistisesti ajateltuna nämä yhteiskunnan hylkäämiksi tulevat nuoret ovat aikapommi, joka laukeaa nyt vallassa olevien sukupolvien silmille viimeistään siinä vaiheessa, kun nuorten on aika huolehtia edeltävien polvien vanhuuden turvasta.

Jokainen uusi työtön on osoitus kansamme yhteisvastuuttomuudesta, joka nyt on vaikeut- tamassa yhteiskuntasopimuksen syntymistä. Suomella ei ole varaa niihin tarpeettomuuden ja hyödyttömyyden tunteisiin, joita työttömyys aktiivi-ikäiselle väestölle aiheuttaa. Erityisen vakava kokemus työttömyys on nuoren persoon- nan kehittymiselle ja työkasityksen syntymiselle.

Tänä päivänä on etuoikeus tehdä työtä. Jos työmarkkinoilla ei synny vastuullisuutta osoitta-

vaa tulosopimusta, jolla aktiiviväestö ottaa kes- keisen vastuun kansantalouden syöksykierteen korjaamisesta, ei budjettiesityksen kaikkia rat- kaisuja voida hyväksyä. Tarkoiton ennen kaik- kea vähimmäiseläkettä saavien indeksitarkistuk- sen jäädyttämistä.

Sairauskulujen verovähennysoikeuden pois- ton on arvioitu vähentävän valtion menoja 1,3 miljardia markkaa ja budjettiin nyt otetun hammashuollon sairausvakuutuskorvauksen li- säävän menoja 500 miljoonaa markkaa. Tämä arvio merkitsee verotuksen lievää kiristymistä tällä alucella. Sairausvakuutuskorvaus on sel- västi oikeudenmukaisempi tukijärjestelmä kuin verotuksellinen vähennysoikeus, joka on suosi- nut eniten hyvätulaisia, mistä syystä tämä uudis- tus on oikean suuntainen. Toivoisinkin, että myöhemmin voitaisiin saada vastaavia muita ryhmiä kuten silmälasit tämän tuen piiriin.

Hammashuollon sairauskorvausjärjestelmä on askel eteenpäin. Huomauttaisin kuitenkin tässä yhteydessä, että suunnittelematon ja oh- jaukseton toteutus tulee kalliiksi ja tuottaa pit- källä aikavälillä suuria ongelmia suun terveyden- huollon tasapuolisessa ja oikeudenmukaisessa tuottamisessa. Sen vuoksi olisi heti uudistuksen tullessa voimaan rakennettava riittävä ohjaus- ja seurantajärjestelmä.

Budjetilla pitäisi ohjata ihmisten elämäntapo- ja terveeseen suuntaan, mikä on koko yhteiskun- nan etu. Eräs yhteiskuntamme hyvinvointia nakertavista ongelmista on päihteiden käyttö, joka tällä hetkellä lisääntyy vakavin seurauksin nuorten keskuudessa. Toivoisi, että tässä talou- den tilanteessa ymmärrettäisiin ja suostuttaisiin myös tunnustamaan viinapullojen todellinen hinta, ne taloudelliset mutta ennen kaikkea henkiset ja sosiaaliset kustannukset, jotka ker- rannaisvaikutuksina koskettavat suurta osaa meistä suomalaisista.

Nyt pitäisi hallitusohjelman mukaisesti roh- keammin säästää yhteiskunnan ja yksityisten voimavaroja pyrkimällä alkoholin käytön vä- hentämiseen. Tämä tapahtuisi mm. anniskelu- oikeuksia rajoittamalla, alkoholitarjoilun pois- tamisena yritysten verotuksessa vähennettävistä edustuskuluista ja hintoja korottamalla.

Nykyisessä taloustilanteessa on luonnollista, ettei budjetti ole tuomassa juurikaan lisäresurs- seja sosiaali- ja terveydenhuollon alalle, mikä onkin tämän budjetin kautta ikään kuin heitetty haaste julkiselle hallinnolle. Hyvinvoinnin kas- vun vuosina rakennettua byrokraattista, holho- avaa, passivoivaa julkista hallintoa on uskallet-

tava rohkeasti muuttaa, mihin hallitus on jo suunnitelmissaan ryhtynytkin.

Keskushallinnon tasolla tehtävät muutokset heijastuvat aina myös käytännön tasolle. Uskon, että mm. sosiaali- ja terveydenhuollon alalta löytyy osaamista, jolla palvelutaso voidaan säilyttää ja sitä jopa parantaa kohdentamalla jo voimassa olevia voimavaroja uudelleen. Päällekkäistoimintoja ja byrokratiaa on voitava rohkeasti vähentää. Sosiaali- ja terveyspalveluja yhteensovittamalla voidaan myös saavuttaa merkittäviä tuloksia.

Tämän taloudellisen tilanteen aiheuttamat rationalisointipaineet edellyttävät sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavien yksiköiden hallinnon tehostamista ja johtamismenetelmien kehittämisestä. Toivon ja uskon, että tämä kriisi on todella eteenpäin vievä voima, jonka aikana aktiivisuus säilyy eikä suinkaan pysähdytä kehitystä. En voi olla siteeraamatta Heikki von Hertzeniä, joka on sanonut: ”Takkiin on varmaan tarttunut nykyisellään epäkuranttia tavaraa, joka ei ole joutanut pois, kun on ollut millä mällätä.”

Talouden kireä tilanne ja kaikkia aloja koskettava varojen niukkuus toivottavasti suuntaa toimintaa myös sisällön uudelleenarvointiin, luovaan toimintaan, priorisointeihin, pakottaa näkemään ensisijaisen avuntarpeen ja suuntaamaan resursseja oikein. Hallinnolle aivan samoin kuin kaikille muillekin aloille tämä on haaste ikään kuin sisäiseen devalvaatioon, jossa varmasti on löydettävissä uudenlaisia työtapoja ja menetelmiä, joiden avulla voidaan tuottavuutta ja tulokellisuutta lisätä.

Herra puhemies! Voimakkaan kasvun aikana on ihmisten oma tekeminen ja aktiivisuus vähentynyt. Hyvinvoinnin negatiivisena seurauksena passiivisuus ja itsekkyyks on lisääntynyt. Syntyneessä holhousjärjestelmässä on opittu hakemaan julkisen hallinnon alueelta valmiina ratkaisuihin apua. Toivon, että taloudellisesti vaikea nykytilanne tuottaisi positiivisia tuloksia uudenlaisina asenteina, ihmisten aktiivisena selviytymisen tahtona ja suurempana lähimmäisistä välittämisenä. Nyt jos koskaan tarvitaan keskustelua yhteiskunnan tehtävistä. On keskusteltava arvoista, jotka ohjaavat päätöksentekoa ja lainsäädäntötyötä yhteiskunnassamme. Henkiselle ja hengelliselle kasvulle tulee antaa tilaa, mikä parantaa elämänlaatua paljon nopeammin kuin mitkään lisämarkat.

Julkisen hallinnon, yksityisen sektorin ja vapaachtoistoiminnan yhteistyömahdollisuudet olisi osattava nähdä uudenlaisena hyvinvointi-

yhteiskunnan perustavana voimavarana. Eri kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset on säilytettävä ja niitä on edelleen kehitettävä. Valtion ja kuntien tulee osoittaa näille järjestöille tarvittavat tukivarat toimintojen jatkuvuuden turvaamiseksi.

Paras lamalääke on vastuuntunto ja tinkimättömän lähimmäisenrakkaus. Ilman niitä kariutuvat parhaimmatkin talouden hoitotoimenpiteet.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella ed. Hiltusen puheenvuoroa. Nimittäin hallituspuolueen edustajalta olisi odottanut, että sieltä olisi tullut jotakin sellaista sanomaa, joka olisi puolustellut, mutta kuitenkin sieltä vastuuntuntoa haettiin. Puhuttiin mm. alkoholin hinnankorotuksista jne. Nyt kun te olette ensi kertaa olleet hallituksessa, niin jopa ihmisten perustoimeentuloon ei tule parannuksia. Tämä on kaikkea muuta kuin sitä sanomaa, mitä ainakin minä edellisten neljän vuoden aikana opin kuuntelemaan tässä salissa.

Nyt meillä on käytössä Ahon vaihtoehtohallituksen ensimmäinen budjettiesitys, jota ainakin heikommassa asemassa oleva kansanosaa on odottanut kuin kuuta nousevaa. Eihän siitä nyt ole kuin puolisen vuotta, kun saimme kuulla esimerkiksi keskustapuolueen kansanedustajaehtokkaiden lupaavan kaiken sen hyvän, mitä ihminen yleensä voi toivoa. Suuri osa kansalaisista uskoikin lupauksiin ja äänesti sen mukaisesti. Heillä on ollut myös oikeus odottaa parempaa tulevaisuutta luvatus vaihtoehdon muodossa.

Nyt se on toteutumassa, mutta aivan toisenlaisena kuin he uskoivat. Luvatus parannukset on unohdettu täysin, ainakin Vaasan läänissä niissä paneeleissa annetus, joissa olin keskustapuolueen kansanedustajaehtokkaiden kanssa. Nyt lähdetäänkin heikentämään jo muutoinkin heikoimmassa asemassa olevien ihmisten tilannetta. No, tottahan on, että vaihtoehtohan tämäkin on, mutta ehkä hieman toisenlainen kuin kuvittelivat ne hyväuskoiset, jotka luulivat todella siihen tulevan jotakin parannusta. Budjettiesitys vuodelle 1992 ainakin näin oppositiosta katsoen on todella surullista luettavaa. Nyt todella lyödään jo lyötyä. Budjettiesityksestä pitää todella etsimällä etsiä sellaisia asioita, joista voisi jotain kiitosta antaa, sillä niin vähän niitä on.

Yleisesti voi todeta sen, että budjettiesitys lähtee mielenkiintoisesta pohja-ajatuksesta. Kun ns. lama iskee, pitää myös julkisen puolen investointirahoja leikata ja aiheuttaa siten yhä enemmän työttömiä. Tuntuu siltä, että nimenomaan

suhdannesyistä juuri laman aikana pitäisi suorittaa julkisella rahoituksella rakennusinvestointeja. Tällaisena aikana investoinnit, ainakin näin on kerrottu, ovat halpoja ja niillä pystyttäisiin työllistämään enemmän kuin kalliina korkeasuhdanteen aikana.

Voi todeta myös sen, että monet investoinnit eivät tulisi maksamaan valtiolle juurikaan enempää kuin työttömyyden maksaminen. Viimeaikaiset urakkakilpailut niin tien- kuin talonrakentamisessa ovat osoittaneet, kuten aikaisemmin jo totesin, että hintataso on laskenut useita kymmeniä prosentteja muutaman vuoden takaisesta ylikuumentumisen ajasta. Toisin sanoen nyt olisi mielestäni erittäin otollinen aika suorittaa mm. asunto-, liikenne- ja monia muitakin investointeja. Hallitus on tosin toista mieltä: nyt pitää säästää myös edellä mainituissa kohteissa. Minun mielestäni kyllä hallituksen tämän suuntaisilla toimenpiteillä saadaan tähän maahan lisää työttömiä, ikään kuin niitä ei hallituksen mielestä jo olisi tälläkin hetkellä riittävästi.

Liikenneministeriön pääluokassa huomio erityisesti kiinnittyi siihen, että perusteiden määrärahoja on jopa pienennetty, näin erityisesti ainakin Vaasan ja Keski-Pohjanmaan tiepiirien osalta. Näiden tiepiirien perustienpidon määrärahat vähenevät tuntuvasti. (Ed. Tiuri: Tiet on rakennettu valmiiksi) — Ed. Tiuri, te kävitte Soinessa. Sinne oli sattumoisin yksi hyvä tie viime kesänä, kun kävitte siellä. Mutta olisitte mennyt hieman pohjoiseen sitä läänin reuna-alueita, niin olisitte todennut varmasti, kuinka kurjien tieolosuhteiden takana ihmiset joutuvat siellä olemaan ja jopa vielä yrittämään.

Esimerkiksi Vaasan tiepiirissä vähennys on noin 15 miljoonaa ja Keski-Pohjanmaan tiepiirissä, joka on todella pieni piiri, vähennys on 11 miljoonaa markkaa tämän vuoden tasosta. Voi vain arvailla, mitä se käytännössä tulee merkitsemään näiden alueiden tiestön kunnossapitoon. Teiden kunto heikkenee entisestään ja liikenneturvallisuus sen myötä.

Toisaalta rahojen vähennyksellä aiheutetaan vaikeuksia niillekin maarakennusurakoitsijoille ja muille työntekijöille, joilla tähän saakka on ollut työtä. Toisaalta tiestön heikkeneminen vaikeuttaa entisestään varsinkin läänin reuna-alueilla olevien kuntien mahdollisuutta saada alueelle uusia yrittäjiä, kun entistenkin pitämisessä on jo riittävästi vaikeuksia. Hyvät liikenneyhteydet ovat välttämättömiä nykyään niin yrityksille kuin alueella asuvalle väestöllekin. Tunnuksin siltä, että tässäkin asiassa Ahon vaihtoeh-

tohallitus kurittaa niitä alueita, joilla jo muutenkin on ollut vaikeuksia.

Radanpidossa ensi vuoden budjetti näyttää suurin piirtein samaa tasoa kuin tänäkin vuonna. Erityisesti itse kiinnitin huomiota siihen, että Vaasan läänissä ns. Suupohjan radan peruskorjaamiseen rataosuudella Koskenkorva—Kaskinen ei ole vielä kukaan esitetty määrärahaa. Kyseinen rata on erittäin merkityksellinen erityisesti raskaalle tavaraliikenteelle. Radanvarsialueella sijaitsee noin 20 valtakunnallisestikin tärkeää yritystä, joista huomattavin ja merkittävin radan käyttäjä on Oy Metsä-Botnia Ab Kaskisissa.

Radan nykyinen heikko kunto tullee johtamaan siihen, että liikenne kyseisellä rataosuudella joudutaan lopettamaan kokonaan. Radan kunto on niin heikko, että vuosittain tapahtuvat lukuisat kiskojen katkeamiset aiheuttavat jatkuvia vaaratilanteita niin kalustolle kuin ympäristöllekin, kuljetetaanhan rataosuudella päivittäin mm. myrkyllisiä kemikaaleja.

Olisi luullut, että tällaisena lama-aikana ja varsinkin, kun myös liikenneministeri on Vaasan läänistä, olisi voitu turvata kyseisen rataosuuden varrella olevien yritysten hyvät kuljetusmahdollisuudet, kun kerran liikuteltavaa tavaraa riittää siinä määrin, että hanke kokonaisuudessaan olisi ollut rautateille kannattava, ja koska parantamiseen ei niin suuria summia olisi mennyt. Onhan luonnollista, että silloin, kun erilaiset rajoitukset ja mahdolliset onnettomuudet ovat esteenä junien kululle, ei tavarakaan juuri saada liikkeelle rautateitse.

Arvoisa puhemies! Perusturva on puhuttanut täällä jo tänä päivänä hyvinkin paljon, mutta vielä voimakkaammin minun mielestäni se oli esillä viime eduskuntavaalien alla. Onhan se tietenkin nytkin, niin kuin täällä tänään on kuultu hyvinkin useaan eri otteeseen ja hyvin monessa puheenvuorossa.

Kun vertaa ennen vaaleja olleisiin esityksiin perusturvauudistuksesta, niin kuin alussa totesin, nimenomaan keskustapuolueen kansanedustajaehdokkaiden esittämiin, tuntuu oudolta, että keskustavetoinen hallitus lähtee jopa heikentämään heikossa asemassa olevien kansalaisten perusturvaa. Suunnitelmissa on jäädyttää kaikki tärkeimmät sosiaaliturvan etuudet. Ilman indeksitarkistuksia tai muita korotuksia jäävät ansiotulot, elänytuet, toimeentulotuki, työttömyysturva, sotilasvamma- ja tapaturmavakuutuksen korvaukset, sairausvakuutuksen etuudet, rintamaveteraaniläkkeet, lasten kodinhoidon tuki, lapsilisät ja kansaneläke-etuudet. Siinähan

sitä listaa on kerrakseen, jolla säästetään pari miljardia. Kun lisäksi otetaan huomioon kaa-vaillut korotukset sosiaali- ja terveyssektorin palvelujen käyttömaksuihin sekä sairauskulujen verovähennysoikeuden poistaminen, niin laman maksumieheksi saadaan aivan yllättäen suurelta osin juuri heikoimmin toimeentuleva väestön-osa. En tiedä, tätäkö keskustapuolueen vaihto-eto tarkoitti vaalien alla. Siltä ilmeisesti ainakin nyt näyttää.

Hallituksen budjettiesityksen mukaisesti lamakauden suurin häviö, voi ehkä näin sanoa, on pientä kansaneläkettä nauttiva henkilö, joka sairastaa paljon ja käyttää kotipalveluja jokapäiväisessä elämässään. Hänen tulonsa eivät nouse lainkaan, mutta menoihin on tulossa riippuen olosuhteista lähes 20 prosentin lisäys riippuen tietysti kyseisen henkilön terveydentilasta. Mielestäni ei ole oikein, että pakkosäästäminen kohdistetaan kaikkein raskaimpaa jo entuudestaan vaikeuksissa olevaan kansanosaan.

Kansaneläkkeiden indeksitarkistuksesta luopuminen on erittäin lyhytnäköistä ja minun mielestäni ainakin tuomittavaa. Eläkkeisiin on toki mahdollista puuttua, mutta se tulee tehdä korkeimpien eläkkeiden osalta. Pelkkää kansaneläkettä saavien toimeentulo on jo tänäkin päivänä varsin heikko eikä siinä ole varaa supistamiseen. Mikäli vielä lähdetään esitetyn kaltaisiin terveys- ja sosiaalisektorimaksujen korottamiin, tulisi esitettyjen korotuksista luopumisten sijaan esittää tuntuja korotuksia pienimpiin eläkkeisiin.

Mielestäni Suomen kaltaisella sivistysvaltiolla tulisi olla varaa huonoinakin aikoina parantaa vähätuloisimpien eläkeläisten asemaa ja aloittaa se paljon puhuttu kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe esitettyjen supistusten sijaan. Hallitusohjelmassahan kyllä luvataan tämä neljäs vaihe vuoden 1993 alusta. Mutta mikäli olen kuullut oikein, ainakin valtiovarainministerin varoittavat sanat ovat olleet sen suuntaisia, että taloudellinen tilanne tuskin mahdollistaa sen läpiviemistä ainakaan siinä muodossa, mitä yleisesti on esitetty, vaikkakin ministeri Pekkarinen tänään on todennut — ei nyt ihan suoraan sanonut — että tämä on hallituskysymys ja hallitus on täysin epäonnistunut, mikäli sitä ei viedä läpi. Eli indeksin tarkistamisesta luopuminen tuntuu todella käsittämättömältä juuri kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten kuin myös työttömyys- ja sairauspäivärahaa saavien kohdalla.

Entä miten vaihtoehtohallitus sitten kohtelee sairaita? Tietenkin poistamalla sairauskulujen

verovähennysoikeuden. Valtio säästää sillä noin 1,3 miljardia. Sairauskuluvähennyistä on yleisesti pidetty koko kansan vähennyksenä, jota jokainen on voinut käyttää hyväkseen sattuuksaan sairastamaan ja kulujen noustessa hetkellisesti huomattavasti normaalia suuremmiksi. Tietysti on todettava, että sairauskuluvähennyksessähän on määrätty alaraja nimenomaan tuloissa, joissa se puree. Mutta erityistä merkitystä mielestäni vähennyksellä on ollut lapsiperheille, joissa sairaus on lähes jokapäiväinen vieras. Yleisesti tiedetään, että lapsiperheet yleensäkin toimivat niukoin rahavaroin. Lisärasituksina on jo tapahtunut päivähoitomaksujen korotus ja lisäksi lapsilisien indeksitarkistuksesta luopuminen.

Kaiken surkeuden kukkuraksi hallitus esittää uutta kansaneläkemaksua, suuruudeltaan 1,3 penniä äyryltä, myös työttömyys- ja työkyvyttömyyseläkkeellä oleville sekä 63 vuotta täyttäneille. Käytännössä tämä merkitsee 1,3 prosentin suuruisia veronkorotusta suurelle joukolle eläkeläisiä. Jo aikaisemmin mainittujen eläkkeiden indeksitarkistusten poistamisen ja sosiaalisektorin maksujen korottamisen lisäksi tämä toimenpide alentaa käytännössä pienintä eläkettä saavien elintasoa kokonaisvaikutukseltaan eräissä tapauksissa jopa lähes 20 prosenttia, niin kuin aikaisemmin totesin.

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että Ahon vaihtoehtohallituksen tarkoituksena ei ole huolehtia heikoimmassa asemassa olevien ihmisten kohtalosta, vaan maksattaa lama suurelta osin terveydenhoidon ja sosiaalihuollon leikkauksilla. Maksumieheksi tuntuu haattavan eläkeläiset, veteraanit, työttömät, sairaat, lapsiperheet, osin opiskelijat ja yleensäkin pienituloiset. Ei todellakaan hyvältä näytä tältä osin.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjettiesitys ei siis paranna heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asemaa millään osa-alueella. Onkin mielenkiintoista nähdä, minkälaisia muutoksia hallitus joutuu vielä esitykseensä tekemään, ennen kuin eduskunta sen hyväksyy. Mikäli konkreettisia muutoksia ei tehdä, saa Ahon vaihtoehtohallitus meriittilistaansa sellaisia negatiivisia suomenennätyksiä, joita tulevien hallitusten lienee vaikea rikkoa.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! Siinä ne miljardit alkoivat sitten vilistää. Ei tainnut jäänyt koskemattomaksi ed. Vist-backalta kuin hukkakauran torjunnan korvaus, joka taisi olla muutaman miljoonan. (Eduskunnasta: Minkä?) — Hukkakauran torjunnan kor-

vaus oli kai 3 miljoonaa, joka pyrittiin karsimaan. En niistä muutamista miljoonista tässä surkeudessa enää paljon perustakaan.—Mutta mielestäni oli aika murheellista todeta se, että ed. Vistbackalle ei ole selvinnyt alkuunkaan tämä valtiontalouden tilanne hänen osoittaessaan maksumieheksi joutumisesta useita kansalaisryhmiä, mikä on varmasti siltä osin totta. Mutta väitän, että tämän laman maksumieheksi joutuu joka ikinen suomalainen.

On ihan selvää, että kaikki supistukset ovat kipeitä niille ryhmille, joita siinä lueteltiin, ja tämä budjetti jos mikä tarjoaa oppositiolle herkullisen tilaisuuden nyppiä poliittisia pisteitä, arvostella joka ikistä säästökohdetta. Ne ovat hallitukselle kiusallisia, mutta joka ikinen säästöhanke on tehty vain sen takia, että me pystyisimme sopeuttamaan julkishallinnon edes jollain tavoin tähän valtiontalouden tilanteeseen. Ne supistukset ovat vaatimattomia, mutta voin sanoa, että minun luontoni loppui siinä vaiheessa. Seuraava vaihe olisi ollut ei pelkästään rikkaiden lapsilisät — joissa olen joskus väläyttänyt tarveharkintaan siirtymistä vain pienenä esimerkkinä siitä, mikä meitä suomalaisia odottaa — vaan yleensä perusturvajärjestelmä, jonka romuttamisen reunoilla ollaan, mikäli tämä talouden tilanne painuu entistä syvemmälle.

Sellainen velanotto, jonka edessä me olemme ensi vuonna, 33 miljardia kirjassa, jonka valitettavasti epäilen muodostuvan noin 40 miljardin nettolainanotoksi, on sen kertaluokan velka, että me emme ilmeisesti hevin tule saamaan sellaista uutta nettovelkaa, koska me tarvitsemme bruttolainanottoa lähes 55—60 miljardia ensi vuonna. Sellaisen lainanottajan luottokelpoisuutta tullaan kansainvälisillä, ja myös kotimaisilla, mutta erityisesti kansainvälisillä rahamarkkinoilla katsomaan suurenuslasin avulla. Jo nykyinenkin lainanotto ilman säästölakien kaatamista merkitsee kiistatta sitä, että Suomen valtion luottokelpoisuus tulee ilmeisesti uusissa luokituksissa heikkenemään, jos se kalahtaa joka ikisen suomalaisen nilkkaan yhä kohoavana korkotasona, ja se merkitsee sitä, että tulevaisuudessa karsinnat ovat entistä suuremmat.

Toivon, että ymmärrettäisiin se tosiasia, että näitten säästöjen kaataminen merkitsee kiistatta, niin kuin jo kerran aikaisemmin olen sanonut, lisääntyvää velanottoa, jos sitä ylipäänsä saadaan, tai lisääntyviä veroja. Mistään muualtahan rahaa ei tule. Enkä voi ymmärtää sitä, että kansalaisille verorasituksen lisääminen olisi miellyttävämpi vaihtoehto kuin kohtuul-

listen säästöjen tekeminen ajoissa. Verorasituksen lisäämisessä ei riitä, että se pantaisiin yksistään suurituloisten maksettavaksi. Sieltä ei kovin paljon kartu. Se merkitsee kyllä keskituloisten ja kaikkienkin kansalaisten verorasituksen kiristymistä, ja se ei ole järkevää politiikkaa.

Olen sanonut, että jos parempia säästökohteita löytyy, mieluummin lisää säästökohteita ja sellaisia, jotka ovat nieltävissä, niin keskustellaan niistä avoimesti. Mutta koetetaan nyt yhdessä tervehdyttää tätä tilannetta, löytää sellainen ura, jolla kielteinen menokehitys voidaan pysäyttää, koska meidänhän se on hoidettava yhdessä. Eivät ongelmat siitä mihinkään katoa, jos meidän esityksemme kaadetaan ja lisää säästöesityksiä ei mistään löydetä yhteisymmärryksessä. Ne odottavat joka ikistä joukkoa, joka tämän maan asioista päättää. Ei meistä ketään ole tänne valittu sen takia, että me hankaloittaisimme kansalaisten asioiden hoitamista pitkälläkin tähtäyksellä, vaan periaatteessa ratkaisemaan ongelmat.

Mitä tulee tiemäärärahoihin, rautatiemäärärahoihin ja vastaaviin liikenteen määrärahoihin, kyllä sieltä supistuksia löytyy. Mutta niitä löytyy sen takia, että työt vähenevät, kilpailu kiristyy ja myös urakkahinnat laskevat. Esimerkiksi kolmostien lyhyehköllä pätkällä, joka ulottuu Klaukkalasta Hämeenlinnaan, on 100 miljoonaa tiemäärärahoja pystytty supistamaan sen takia, että urakkahinnat ovat pudonneet. Ne ovat pudonneet dramaattisesti. Nyt ne ovat terveellä hintatasolla, ja siitäkin on varaa vielä laskea. Ilmeisesti halutaankin laskea sen takia, että ylipäänsä töitä olisi. Ihan sama kehitys jatkuu kaikissa tiekohteissa ympäri Suomen. Hinta putoaa järkevämmälle tasolle, eli samalla rah summalla yksinkertaisesti sanottuna saadaan aikaan paljon enemmän kuin saatiin vuosi kaksi sitten. Se on käytännön tosiasia, ja sen takia siinäkin asiassa on löysät otettu pois. Ja oli korkea aika saada ne löysät lopulta pois.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Varmasti näin on, niin kuin ministeri Viinanen sanoi, että meillä ollaan palaamassa terveille pohjalle eli kupla on puhjennut ja ollaan palaamassa realistiselle tasolle myös kustannuskysymyksissä.

Mutta tulee mieleeni elokuva ”Vain muuttaman dollarin tähden”. Se ei kyllä liity mitenkään tähän. En muista edes, minkälainen juoni siinä on. Mutta ajatellaan tätä asiaa sillä tavalla, että

muutaman miljardin velanotolla päästään siihen, että kotimaista kulutusta ei tällaisen ahdinjon kautta kiristetä aivan äärimmilleen, koska kotimainen kulutuskin täytyy saada hiljaiseen ja hillittyyn nousuun. Muuten meillä ei ole mahdollisuutta päästä tästä tilanteesta.

Jos me nyt kiristämme säästötoimenpiteillä kotimaisen kulutuksen aivan nollaan vielä nykyisestään, eikö sittenkin olisi parempi, että otetaan, jos saadaan, muutama miljardi lisää lainaa nyt ja pyritään siihen, että kotimaan kulutus lähtee hiljaa liikkeelle ja investoidaan? Tässä on erilaisia tapauksia. Jos säästetään muutama miljardi, niin saattaa olla, että tarvitaan kaksinkertainen määrä, jos me emme saa pyöriä pyörimään. Ei auta yksinomaan se, että ulkomaan kulutus ja vienti lähtevät liikkeelle. Se on tietysti tärkeintä. Tärkeätä on myös, että kotimaan kulutus ja investoinnit saadaan hiljalleen liikkeeseen. Se voidaan tappaa sillä, että varotaan ottamasta lainaa ja otetaan se kansalaisilta ostovoimana. Se saattaa olla virheellinen tie.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Monesta asiasta voi olla samaa mieltä kuin valtiovarainministeri. Ihmettelen vain, millä runsaat 2 000 markkaa kuukaudessa ansaitseva ihminen pärjää, kun hintataso on noussut. En tahdo kerrata samoja asioita, joita jo monta kertaa tänä iltana on käyty läpi, mutta kun hinnat ovat jo nousseet, niin normaali systeemi on ollut se, että sen jälkeen on indeksitarkistukset suoritettu. Jos tarkistuksia nyt ei tule, niin näiden ihmisten olosuhteethan heikenevät huomattavasti.

Arvoisa ministeri totesi, että suurituloisten osalta ei ole suurta merkitystä, että sieltä otettaisiin. Uskallan olla hieman eri mieltä. Muistelen niitä aikoja, kun keskusteltiin suurituloisten asteikkoverojen pudottamisesta 4 prosenttiyksiköllä, myös siitä, että asteikkoja olisi laitettu hieman toisin ja vedetty sieltä 42 prosenttia. Mutta sehän on poliittinen kysymys, mihin raja vedetään. Se on nyt vedetty nimenomaan sillä tavoin, että suurituloisia suositaan.

Haluaisin todeta ministeri Viinaselle, että kyllä Suomessa hyvätuloiset ovat oman panoksensa aikoinaan antaneet, silloin kun vaikeuksia oli. Uskoisin, että tälläkin hetkellä heillä olisi varaa siihen.

Mitä ministeri totesi siitä, että kustannukset ovat alentuneet teiden ja varmasti myös radanpidon osalta, pitää paikkansa. Juuri sen takia

puheenvuorossani totesin, kun tiedän, että ne ovat laskeneet, eikö nyt olisi järkevää satsata sillä tavoin, että ihmisiä saadaan työllistettyä ja saadaan tällaisena aikana tehtyä tiet kuntoon.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinaselle budjetin epäoikeudenmukaisuudesta vastaisin lähinnä siltä osin, että tivasitte, mitkä ovat vaihtoehdot nyt esitetyille säästöläeille. Kyllä vaihtoehtona on suurituloisten verotus tai esimerkiksi marginaaliveroprosentin palauttaminen entiselleen. Ollaanhan muiltakin kansalaisilta peräämässä takaisin ns. saavutettuja etuja, jopa liukumia, yksipuolisesti.

Lisäksi koko budjetin kestävydestä totean, että esimerkiksi eläkkeiden indeksin leikkaus tuottaa noin 100 miljoonaa. Samanaikaisesti kuitenkin budjetti kestää miljardien hävittäjä-hankinnat. Tämä tekee sen epäuskottavaksi. Uskon, että säästölakien kaatamisen jälkeen varmasti hallituspuolueilta löytyy herkkyyttä, kuunteluhaltua ja todellista halua neuvotella oppositiopuolueiden kanssa.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan vastata ed. Vistbackan syytöksiin, joita hän kohdisti kristilliseen liittoon ed. Hiltusen puheenvuoron jälkeen.

Kristillinen liitto ei suinkaan ole luopunut terveiden ja raittiiden elämäntapojen arvostamisesta. Nämä arvot ovat todennäköisesti tulevaisuudessa yhä tärkeämpiä. Asetelmat saattavat vain muuttua. Ruotsissa on nimittäin käynyt niin, että kristillinen puolue KDS ei olekaan kaikkein aktiivisimmin ollut esittämässä viinakortin käyttöönottoa, vaan muut puolueet ovat siellä sitä esittäneet. Ehkä ed. Vistbacka on unohtanut, että alkoholin hintaan on kyllä tulos-sa korotus joulukuun alusta 4 prosentin suuruisena. (Ed. Vistbacka: Kerran lykätty ja viime budjetista!) — Tiedän, että se on lykätty, mutta korotus on tulossa ja ajoittuu aika lähelle ensi vuoden budjetin alkamista. — Tupakan hintajärjestelmään on tulossa muutos. Ei ole vielä tiedossa, minkälaiseksi tupakan hinta tulee muodostumaan, mutta todennäköisesti se ei kuitenkaan laske.

Sosiaalisista uudistuksista vielä: Me kyllä kannatamme aina sosiaalisia uudistuksia, mutta ymmärrettävästi tässä taloudellisessa tilanteessa ne eivät kerta kaikkiaan ole mahdollisia. Ihmetelen, jos ed. Vistbacka ei tajua, millaisessa taloudellisessa tilanteessa me elämme.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Täällä kysyttiin, eikö muutamalla miljardilla kannattaisi edelleen elvyttää. Ed. Aittoniemi suunnilleen tähän tapaan esityksensä kysyi. Me elvytämme noin 33 miljardilla ulkomaista ja kotimaista lainaa tämän yhteiskunnan toimintoja. Ei se enää muutamasta miljardista kiinni ole. Ei vauhti siitä parane, se menee alaspäin. Ylöspäin se ei mene millään muulla kuin kilpailukyky palauttamalla ja sitä kautta saamalla pyörät pyörimään. Eikä kaiken lisäksi kotimaista kulutustakaan ole kiristetty. Meidän ansiotasomme nousee tänä vuonnakin useilla prosenttiyksiköillä siitä huolimatta, että bruttokansantuote pienenee vähintään 5 prosenttia. Esimerkiksi kesäkuusta kesäkuuhun bruttokansantuottemme pieneni 8 prosenttia. Se merkitsee sitä, että tässä tilanteessa tällaiseen ansiokehitykseen ei olisi kerta kaikkiaan varaa.

Me olemme yrittäneet pyöriä pistää pyörimään noin 10 miljardin markan edestä. Osa on veronmaksajien, palkansaajien, veromarkkoja. Osaa vielä ei ole saatu edes käyttöön liikevaihtoverohelpotuksen eikä TELin kevennyksen myötä. Eivätkä nekään muutamat miljardit ole saaneet työllisyyttä kohenemaan. Voi vain kysyä, minkälainen työllisyys olisi ilman näitäkin markkoja ilmeisesti dramaattisesti vieläkin heikompi.

Tarkoitus on ollut pistää indeksitarkistukset ja palkkakustannukset nolville sekä sitä kautta ajaa inflaatio mahdollisimman lähelle nollaa. Tavoitteena on 2,5 prosentin ja ehkä alhaisempikin inflaatio ja sitä kautta kilpailuvyyn palauttaminen vähän lähemmäksi sellaista tasoa, että elinkeinoelämä ja vientiteollisuus jälleen pärjäisi. Näilläkin luvuilla kehitys tulee olemaan äärimmäisen hidasta.

Me emme tule verotuksella tasapainoa ikinä löytämään budjettiin, koska niin kuin olen aikaisemmin todennut ja joku muikin tuloverotuksen määrä markoissa vastaa suunnilleen tämänhetkistä arviota ensi vuoden nettolainanotosta. Jos liikevaihtoveroa korotettaisiin ehkä 50 prosenttia eli olisimme 35 prosentin liikevaihtoveron tasossa nykyisen 22:n sijasta, olisimme suunnilleen tasapainossa emmekä joutuisi velkaa ottamaan.

Emme me voi iän kaiken satsata tienrakentamiseen, talonrakentamiseen ja kulutuksen ylläpitämiseen velkaa ottamalla ulkomailta. Se velka on joka tapauksessa maksettava ja maksettava erittäin kalliiden korkojen myötä takaisin.

Edelleen on syytä todeta, että indeksitarkistus merkitsee säästönä noin 2 miljardia markkaa. Siinä suhteessa tuo hävittäjähankinnan ensimmäinen käsirahaa 150 miljoonaa markkaa on sittenkin pieni summa. Kysynpä vain, mitä meillä eläkkeelläkään tehdään pitkän päälle, jos meidän ilmapuolustuksemme ja maan puolustuskyky ei ole kunnossa. Ne ovat eri mittaluokan asioita ja vakavia asioita, eikä niitä keskenään voida edes vertailla.

Niin kuin jo aikaisemmin sanoin, hävittäjähankinnoilla tullaan myös hankkimaan vastaostoja tähän maahan 10 miljardin edestä, tekemään työllisyyttä tähän maahan, parantamaan työllisyyttä. Vastaostoja on tehty jo tähän mennessä useilla sadoilla miljoonilla, hankittu työtä suomalaisille. Täsmälleen samalla summalla tullaan hankkimaan vastaostoja, millä me ostamme ilmapuolustukseen liittyviä koneita ja maalaitteita, mitä järjestelmään kuuluu. Näitä asioita on tietysti hyvin herkullista vertailla toisiinsa ja saattaa ne kyseenalaiseksi, mutta kokonaan eri arvomaailmoista on kyse. Minä pidän omassa tärkeysluokassaan sitä, että meidän puolustuskykymme on kaikissa olosuhteissa myös 2000-luvulla kunnossa.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri perusteli puolustusnäkökohdilla hävittäjähankintoja. Minusta juuri sotilaalliset seikat tekevät niiden hankkimisen tässä tilanteessa erittäin kyseenalaiseksi. Me tiedämme, että hankintaa on valmisteltu usean vuoden ajan sellaisesta sotilasteknologiasta ajattelusta lähtien, joka romuttui täysin Persianlahden sodan aikana. Täsmäaseet ammutaan nykyään tykinputkesta sisään.

Juuri sen takia minusta vastuullinen puolustusajattelu lähtee siitä, että mietitään pari vuotta perusteellisesti, minkälaista aseistusta Suomen kokoisella kansantaloudella on mahdollisuutta hankkia ja mitä muita turvallisuusjärjestelyjä tarvitaan. Myös tästä syystä hävittäjähankinnat ovat vihreiden mielestä perusteettomia. Muitakin syistä löytyy.

Se, että hankintaan liittyy vastaostot, on aivan oikein, mutta minusta tässä on eräänlaista Raahan porvarien elämäntapaa, että pestään toistensa pyykkiä. Jos ostetaan hyödytöntä tar-

peetonta tavaraa ja siitä pyöritetään vastaostoja, niin minusta tämä resurssi on mahdollista käyttää paremmin.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen toi puheenvuorossaan esille, ettei yhteiskunnan pyöriä voi pyörittää ainoastaan velkaa ottamalla ja rakentamalla loputtomasti teitä ja asuntoja.

Nyt käsittelyssä olevassa budjetissa on hallitus vähentänyt kotimaista kysyntää sosiaaliturvaan kohdistuvilla toimenpiteillä. Kun hallituksen toimenpitein eläkeindeksin korotukset jäädytetään, sosiaaliturvaa leikataan ja toisaalta myös osa sosiaalipalveluluista tulee maksullisiksi, maamme vähäosaisten, pieni- ja keskituloisten kulutusmahdollisuudet supistuvat minimiin. Tämän seurauksena saattaa tuotteiden kysyntä hidastua, joidenkin kohdalta loppua lähes kokonaan. Kun kulutus ja kysyntä vähenee, niin tätä kautta vaikutetaan meidän yritystoimintaamme.

Tämän lisäksi ministeri toi esille viennin ja siihen vaikuttavat tekijät. Ministerihän on esittänyt palkkojen alennusta 5 prosentilla, koska palkkakustannukset ovat keskeinen tekijä meidän ulkomaanviennissämme. Tämä ei pidä paikkaansa. Puun hinta on meillä maailman korkein, ja meidän viennistämme noin 60—70 prosenttia perustuu puuhun tavalla tai toisella. Tältä osin minusta puun hinta on yksi olennainen tekijä viennissämme, joskin näiden lisäksi tulevat vielä energian hinta ja kuljetuskustannukset.

Ed. Laksio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Viinanen viittasi siihen, että tänäkin vuonna elvytetään noin 10 miljardilla markalla. Ministeri tarkoittanee yhtiöveron alentamista ja liikevaihtoveron helpotusta teollisuudelle sekä investointivarausten purkua. Mutta mihin nämä ns. elvytysrahat sitten on käytetty? Onko ne käytetty työllisyyttä edistäviin tarkoituksiin, vai ovatko yritykset laman olosuhteissa siirtäneet saamansa vastikkeettomat varat mm. ulkomaille?

Ennakkotiedot kertovat, että pääomien vienti jatkuu edelleenkin varsin voimakkaana Suomesta ulkomaille. Vuonna 1990 Suomesta vietiin 11 000 miljoonaa markkaa pääomia ulkomaille ja viime vuonna jo 13 000 miljoonaa markkaa. On korkea aika lopettaa vastikkeettoman rahan syyttäminen yrityksille, sillä nykyisen kaltaisessa laman tilanteessa tällä tavalla ei elvytetä.

Toinen asia, johon kiinnittäisin huomiota, ovat torjuntahävittäjähankinnat. On aika vas-

tuutonta se, että hallitus aikoo nyt laman olosuhteissa ilman minkäänlaista puolustuspoliittista ja turvallisuuspoliittista keskustelua ajaa lävitse tilausvaltuudet, jotka koskevat 9 500:aa miljoonaa markkaa, ensi vuoden valtion tulo- ja menoarviossa.

Ed. Nikula kiinnitti aivan oikein huomiota siihen, että ne perusteet, joilla torjuntahävittäjähankintaa on valmisteltu, ovat vanhentuneet. Muistuttaisin siitä, että silloin kun maailmanpoliittinen tilanne oli hyvin kireä ja suurvaltojen vastakkainasettelu oli voimakas, Suomi tuli toimeen 40 torjuntahävittäjällä. Nyt Suomeen on tarkoitus hankkia peräti 67 torjuntahävittäjää, joista yksi maksaa vähintäänkin 150, ehkä 200 miljoonaa markkaa. Tuntuu aika oudolta myös se, että samanaikaisesti myös perushankintamäärärahoihin aiotaan tehdä tasokorotus ensi vuonna.

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Tänään ei varmastikaan puolustuspoliittista eikä turvallisuuspoliittista keskustelua tulla käymään. Kyllä tämä sali ansaitsee vähän suuremman yleisön silloin. Hämmästyin, jos joku väittää tällaisia hankintoja hyödyttömiksi.

Kun meillä vuonna 1995 vanhoista koneista ensimmäiset alkavat poistua käytöstä, se merkitsee sitä, että jos me turvallisuudestamme haluamme huolehtia, niin kuin toivottavasti tämän maan eduskunta sentään vielä ymmärtää huolehtia, silloin on ryhdyttävä toimenpiteisiin tilausvaltuuksien muodossa, pienellä käsirahalla lähdettävä liikkeelle ja varmistettava, että poistuvat koneet pystytään korvaamaan uusilla siten, että vuosikymmenen puolivälin jälkeen meillä on toimintakykyinen ilma puolustus tässä maassa. Ymmärrän, että joidenkin aatemaailma sotii tällaista ajattelua vastaan, kun he haluavat ummistaa silmänsä käytännön ja elämän tosiasioilta.

Minä en ymmärrä, millä tavalla hallituksen toimet ovat vähentäneet kotimaista toimintaa ja kulutusmahdollisuuksia, ed. Hurskainen. Hallitus on käsittelemässä ensi vuoden budjettia. Yhtään ainoata päätöstä, jolla supistetaan tämän vuoden kulutusta ei valitettavasti — sanon valitettavasti — ole pystytty tekemään, koska säästölakeja ei saada voimaan tämän vuoden kuluessa missään nimessä, ei kannata yrittäkään, hyvä kun saadaan ensi vuotta koskevia lakeja. Eivät nämä hallituksen päätökset ole kotimaista toimintaa eikä kulutusta tippaakaan toistaiseksi vähentäneet.

Eikä kaiken lisäksi kotimaisella kulutuksella ole kovinkaan ratkaisevaa merkitystä siinä, millä tavalla meidän vientiteollisuutemme toimii, joka kuitenkin on hyvinvoinnin perusta. Nimenomaan näin on asia. Me olemme hämänneet hyvin pitkään, 80-luvun lopun, sillä, että meidän kotimainen kulutuksemme on ollut äärimmäisen korkealla tasolla ja siinä ohella meidän vientiteollisuutemme kilpailukyky on romahtanut. Se on käytännön tosiasia. (Ed. Aittoniemi: Kyllä rahan täytyisi liikkua kotimaassakin!) — Mutta se ei riitä. Jostain tuutista pitää tulla rahaa tähän maahankin. Se ei tule toinen toistamme palveluilla eikä kuluttamalla toinen toistemme palveluksia. Se ei tule pitkän päälle riittämään. Me tarvitsemme vientiteollisuutta. Se on kiistaton tosiasia. (Ed. Hurskainen: Minä esitinkin vaihtoehtoja, miten vientiä voitaisiin elvyttää!)

Ihan keskeinen asia on, niin kuin ed. Hurskainen totesi, saada puun hinta alas, ja siinä on tapahtunut edistystä. 80-luvun huumassa, silloin kun asiat ovat menneet hyvin, se on myös päässyt ryöstäytymään liian korkealle tasolle, kilpailukyvyttömälle tasolle. Siinä suhteessahan on edetty varsin hyvin ja reippain ottein, voi sanoa kovankin tuntuisin ottein, oikeaan suuntaan, ja se suunta tulee jatkumaan. Sen on pakko jatkua, jos me haluamme hyvinvointia vielä jatkossa lisätä, niin kuin kaikki näyttävät haluavan.

Minä en voi hyväksyä sitä, että me elvyttäsimmme edelleen lainarahalla, niin kuin yleensä useimmissa puheenvuoroissa täällä esitetään. Tässä näkyy ummistettavan tosiasioilta silmät, eli kaikki se lainaraha on korkojen kera maksettava.

Minä väitän, että kun me pääsemme muuttaman kuukauden eteenpäin ja talouden tilanne paljastuu ja ollaan tilanteessa, jossa on vaikeuksia saada lainaa ylipäänsä miltään markkinoilta — tai saadaanhan sitä tietysti jollain hinnalla, joka on paljon kovempi kuin nykyinen korkotas — niin me olemme alttiimpia uusille säästöille, löytämään säästökohteita sen sijaan, että oleellisesti korottaisimme verotusta, koska sekään ei tasapainoa, niin kuin jo aikaisemmin totesin, valtiontalouteen millään verotuksen tasolla tule tuomaan.

Ed. Mattila: Rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva tulo- ja menoarvioesitys kertoo vääjämättömästi kieltään olevista talousongelmista, niin kuin täällä on useaan otteeseen tuotu esille. Ongelmien päällekaatumisesta puhuu sekin, että

alaspäin tapahtuvaa kasvukehitystä ei ole kyetty ennakoimaan riittävän varhaisessa vaiheessa. Siksi keväälläkin tehtyjä ennusteita on jouduttu nyt alentamaan. Me olemme todellisessa syökykierteessä tavalla, missä Suomi asettuikin nyt Euroopan heikkojen maiden leiriin.

Ongelmia lisää käsitykseni mukaan vielä sekin, että tässä on eletty kohta vuosi ilman suurempia talouspoliittisia tekoja. Vaalien alla ei uskallettu tehdä mitään, viime keväänä annettiin pieniä piristysruiskeita, mutta nyt budjetin kautta täytyisi antaa todellinen sysäys talouspolitiikallamme.

Olen käynyt tämän kirjan läpi kutakuinkin tarkkaan ja uskaltaisin väittää, että budjettikirja lähtee siitä, että vedetään löysät pois ja on myös katkaisemassa syöskykierrettä ja mahdollistaa tuotannonkin jonkin asteisen kasvamisen kuitenkin edellytyksellä, että budjettikirjan linjaa ei vesitetä eikä romuteta. Tässä ollaan aika herkässä tilanteessa. Linja on hyvä, sitä vain täytyy käsitykseni mukaan eduskunnassa pyrkiä vahvistamaan.

Rouva puhemies! Varsinaisesti ajattelin puheenvuorossani puuttua eräisiin sellaisiin säästökohteisiin, joita täällä on jo esiin tullut, ja sellaisiin, joita ei ole vielä millään tavalla käsitelty.

Julkisen sektorin menot ovat kasvaneet niin, että ne edustavat kutakuinkin 50:tä prosenttia bruttokansantuotteesta. Meillä on lähes 700 000 ihmistä julkisen sektorin palveluksessa. Kyllä minusta nämä luvut ovat liian suuria. Selviytyminen uudelle kasvu-uralle kyllä edellyttää julkisella sektorilla menoista tinkimistä.

Säästämistä parhaimmillaan olisi ollut kuntien valtionosuusuudistuksen toteuttaminen. Henkilökohtaisesti olen elätellyt toivoa, että se olisi ollut mahdollista toteuttaa ensi vuoden alusta lukien, mutta se ei teknisistä syistä liene alkuunkaan mahdollista, mutta viimeistäänkin se on toteutettava vuoden 1993 alusta.

On huomattava, että kysessä on ensi vuoden osalta 42,5 miljardin markan suuruinen potti avustuksena kunnille ja kuntainliitoille. Potti on kasvanut vuosi vuodelta rajua vauhtia. Vuoden 1990 tilinpäätöksen mukaan kysymyksessä oli 38 miljardin summa ja nyt 4,5 miljardia markkaa suurempi menoerä. Tätä me emme saa muuten kuriin kuin siten, että automatiikka on purettava ja siihen on uskallettava käydä käsiksi. Minä toivon, että mahdollisimman pian tätä koskevat hallituksen esitykset tulevat eduskunnan käsitteilyyn, että ei enää tingitä vuodesta 1993.

Julkisten menojen säästäminen tapahtuu parhaiten siellä, missä ovat suurimmat rahavirratt. Budjettiesityksessä on tietysti pyrittykin henkilöstömenoihin puuttumaan, mutta ei vielä käsitykseni mukaan sellaisella otteella, joka olisi ollut vauhdittamassa hallinnon uudistusta. Ministeriöt ovat lisänneet viimeisten vuosien aikana henkilöstömääräänsä. Viime vuosikymmenen loppupuolella ministeriöihin tuli henkilöitä lisää 130:n tienoilla. Kyllä minusta pitää lähteä ministeriöitten itsensä näyttämään esimerkkiä, että henkilöstömäärä ei kasva.

Toinen asia on se, että meille varmasti on selvinnyt, kuinka moniportainen, kallis ja kankea hallintojärjestelmä meillä on. Kun hallintomenojen säästämiseen pyritään ja samalla palvelujen viemiseen mahdollisimman lähelle palveluja tarvitsevia kansalaisia, on aiheellista asettaa kyseenalaiseksi kaikkien hallinnollisten keskusvirastojemme asema. Meidän on selkeästi tunnistettava, että joko piiriportaatt tai lääninhallituksen jotkut osastot tai sitten hallinnolliset keskusvirastot ovat liikaa. Jommatkummat ovat tarpeettomia. Enää hyssyttely sillä, että molempia tarvitaan, ei ole mahdollista. Tässä suhteessa täytyisi eduskunnan nähdäkseni hallitusta tukea ja rohkaista sellaisiin tekoihin, että myös hallinnossa rupeaa tapahtumaan ratkaisuja.

Olen esimerkkinä kertonut useaan otteeseen erään kunnan lukiohakemuksen käsittelyn, jota käsiteltiin useita vuosia, ennen kuin se vihdoinkin viimein valtioneuvostossa sai siunauksensa. Ei voi olla tarkoituksenmukaista ja järkevää, että yhden pienen lukiohankkeen käsittely siitä, kun se lähtee kuntaportaassa menemään eteenpäin, tarvitsee 22 tai 23 eri käsittelyvaihetta. Ei tässä ole mitään mieltä. Jotain uudistusta tarvitaan.

Suuria rahasummia liikutellaan myös julkisen sektorin hankinnoissa. Suomen Kunnallislehti numerossaan 14/91 puuttui myös tähän kysymykseen pääkirjoituksessaan mm. seuraavalla tavalla: "Kuntakentän hankinnat noussevat jo 40 miljardiin markkaan, mutta päättäjiltä on puuttunut kokonaiskuva tilanteesta ja edellytykset hankintatoimen kehittämiseen."

Kun tähän lisään, että valtion hankintamenot vuositason edustavat 25:tä miljardia markkaa, näyttelevät koko julkisen sektorin vuosittaiset hankintamenot 65 miljardin markan osuutta. On selvää, että nykytilanteessa hinnat ovat laskeutuneet, mutta se ei poista erästä ongelmaa, joka hankintojen piirissä on. Minä väitän, että oikeilla ostomenetelmillä, varastokierron nopeuttamisella ja hävikin vähentämisellä päästään 4—5

prosentin säästöihin, eikä kenenkään tarvitse kärsiä.

Minä ihmettelen, että tähän asiaan ei ole jaksettu niin tomerasti paneutua, että käytäisiin nämä perusrakenteet läpi yhdessä kuntasektorin kanssa. Tiedän toki, että valtiolla on asiaan puututtu, Kaupunkiliitto on viime aikoina tähän asiaan puuttunut, mutta kuitenkin tässä on kokonaisvaltaisemmalla perkaamisella vielä tarvetta.

Sisäasiainministeriön pääluokan kohdalla korostetaan tietohallinnon toimivuuden parantamista niin valtionhallinnon sisällä kuin valtion ja kuntakentänkin välillä. Alleviivaan tätä asiaa nimenomaan säästöjen näkökulmasta. Julkisen hallinnon tietohuollon neuvottelukunnan pääsihteeri kerran eräessä haastattelussaan totesi, että kun atk-järjestelmät eivät pelaa, eivät ole yhteensopivia, konekielinen tieto ei kulje kentältä keskushallintoon päin, näin tuhlataan vuositason jopa 3 miljardia markkaa, siis vuositason jopa 3 miljardia markkaa. Kyllä nyt tähänkin täytyisi puhalttaa sellaista vauhtia, että ne uudistukset, joita on luvattu, koetettaisiin hoitaa kolmen vuoden sisällä järjestykseen. Siellä on mahdollista saada säästöä, niin kuin varmasti kaikki tiedämme.

Lisäksi näen tarkistamisen aihetta myös kiinteistöjen vuosittaisissa ylläpitokustannuksissa. Koko kansantaloudessa kiinteistöjen hoitomenot ovat 50 miljardin markan suuruusluokkaa vuodessa. Nyrkkisääntönä voidaan todeta kiinteistöjen vuosittaisiksi ylläpitokustannuksiksi kunnissa 1 000 markkaa per asukas. Tämä antaa suuntaa siihen, että valtiollakin nämä näyttelevät merkittävää osaa. Kajoamatta pitemmälle ja syvällisemmin tähän kysymyksenkään alleviivaan vain sitä, että päähuomio olisikin kohdenettava henkilöstömenojen ohella uuden automaation mahdollistamiin hankkeisiin. Tässä suhteessa on kyllä kosolti vielä tekemätöntä työtä. On myös mahdollisuus säästää.

Oman lukunsa näissä säästötalkoissa muodostaa budjettikirjan viimeisimpänä liitteenä oleva katsaus, ja se on verojärjestelmän kautta annettava tuki. Jos minä olen oikein tuon lukeman mieleen painanut, niin liitteen mukaan vuonna 1981 verojärjestelmän kautta annettiin tukea lähes 71 miljardia markkaa. Verouudistus on tosin vähentänyt henkilöverotuksen verotukia noin 3 miljardia äsken mainitsemastani vuodesta lähtien, ja myös yritysverotuksessa on verotukien määrä jonkin verran vähentynyt, mutta siitä huolimatta asia vaatii kokonaisval-

taisempaa tarkastelua. En näe, että kaikki verot, jotka siellä on luetteloitu, enää olisivat sopivia tähän aikaan.

Kun olen edellä tuonut esille säästökohteita, niin on kai silloin oikeutus myös esittää hyvin pieni menojen lisäys, hyvin pieni, arvoisat ministerit. Harvoin on niin paljon tullut kentältä yhteydenottoja kuin viime aikoina eläkkeiden indeksitarkistuksesta luopumisen osalta. Pienet eläkkeensaajat ovat olleet asialla, ja minä hyvin ymmärrän heitä. Olen katsomassa, että mikäli indeksitarkistusten jäädytystä ei voitaisi sillä tavalla justeerata uudelleen, että pienimmät eläkkeet siitä voitaisiin irrottaa, niin vähintäänkin kansaneläkkeen lisäosaa olisi kasvatettava esimerkiksi 100 markalla kuukaudessa. Lisäosahan kohdistuu nimenomaan pienimpiin eläkkeisiin. Minä toivon, että hallitusrintamasta löytyisi sellaista yksimielisyyttä, että tällainen tarkennus olisi mahdollista tehdä.

Rouva puhemies! Edellä toin eräitä säästökohteita esiin. Lopuksi haluan vain tiivistellä näkemykset tavoitteiksi asetettuina. Näen, että hallinnossamme meidän olisi syytä ajatella asioita niin, että eduskunta asettaa tietyt tavoitteet. Hankintamenoista me pystymme säästämään aivan varmasti sen prosenttimäärän, jonka toin esille. Miksi me emme voi eduskunnassa asettaa tavoitteita? Miksi ei hallitus voi asettaa tällaisia tavoitteita? Samoin kiinteistöhoitomien osalta jne. Siis asetetaan selvät säästötavoitteet, pyritään niihin, ja tämän jälkeen luulen, että hallinto pystyy hoitamaan asiat sillä tavalla, kuin hallinnon sisällä kuuluukin asiat hoitaa.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mattila hyvin ansiokkaasti tarkasteli puheenvuorossaan hallintoa ja yleensä byrokratian purkamista. Jäin itse kuitenkin kovasti kaipaamaan sitä, mihin unohtui kuntien yhdistämisasiä. Meillä on 194 alle 5 000 asukkaan kuntaa, joita olisi hyvin tarkoituksenmukaista yhdistää ja sitä kautta purkaa byrokratiaa hyvinkin monissa kohteissa, mutta hallituksen budjettiesityksessä on päinvastoin vähennetty niitä määrärahoja, joilla on pyritty edistämään vapaaehtoisia kuntaliitoksia. Hämmästyttää, miksi näitä ei ole tuotu esiin voimakkaasti ja myös käytetyssä ansiokkaassa purkupuheenvuorossa.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! En ole ihan varma, mitä ed. Kautto tarkoittaa, kun sanoo, että on vähennetty kun-

tien yhdistämistä edesauttavia määrärahoja. Ymmärtääkseni näin ei ole menetelty. Se, että yhdistymisavustuksia varten budjetissa on käytännössä vain nimellinen määräraha, johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että voimassa olevan lain mukaan sellaisia kuntayhdistymisiä, jotka tapahtuisivat tämän vuoden aikana ja joiden kohdalla valtion porkkanat realisoituisivat vuonna 1992, ei tapahtunut määräaikaan mennessä tänä vuonna. Siitä syystä ensi vuoden budjettiesityksessä ei ole tarvinnut eikä oikeastaan voitukaan varata määrärahoja näihin tarpeisiin.

Mutta voin hallituksen puolesta vakuuttaa, että jos seuraavaan määräaikaan mennessä, joka on huhtikuun loppuun mennessä, kunnat vapaaehtoisesti lähtevät yhdistymisen tielle, hallitus pitää kiinni porkkanalupauksistaan ja vuoden 1993 hallituksen budjettiesityksessä tarvittavat määrärahat osoitetaan porkkanalakien mukaisiin yhdistymistarpeisiin. Tästä on kysymys.

Ed. M a t t i l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Pekkarisen puheenvuorossa tuli esiin hallituksen näkökulma, ja se puhuu siihen suuntaan, että kunnille annetaan mahdollisuuksia miettiä yhdistymistä. Pidän sitä ihan oikean suuntaisena toimintana. Henkilökohtaisesti korostan sitä, että Suomi ei tarvitse lähes 500:aa kyläpääliikköä, Suomi ei tarvitse lähes 500:aa sihteeria eri sektoreille, vähemmälläkin pärjätään. Sanon tämän entisenä kyläpääliikkönä ja toivon, että jonkinlaista keskustelua ajan myötä tähänkin suuntaan tulee. Olen huomannut kuntakentässä liikkeessäni, että saman suuntaisia ajatuksia on yllättävän paljon viime aikoina tullut eteen.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen täydellinen välinpitämättömyys kuntaremonttia kohtaan on yksi budjetin hämmästyttävimpiä asioita. Ed. Mattilan syvää kokemusta arvostan suuresti. Olen hänen kanssaan samaa mieltä, että me tarvitsemme voimakasta toimintaa kunnallisen yhtenäistämisen ja kuntien yhdistymisen suuntaan. Kunnat ovat saaneet harkita näitä asioita vuosisadat, eikä mitään ole tapahtunut.

Ed. Mattila toi tänne tietoa, että kuntien hankinnat ovat lähes kolme kertaa niin suuret kuin valtion. Näitä hankintoja syntyy suurelta osalta sen takia, että meillä on ehkä parisataa kuntaa liikaa. Tässä suhteessa hallituksen olisi toivonut olevan vähintään yhtä aloitteellinen kuin erilaisten indeksikorotusten leikkaamisen

ja muiden säästökohteiden valinnassa. Siihen listaan 42. säästölaki vielä mahtuu, ministeri Pekkarinen.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Nikulan käsitys siitä, että hallitus on täydellisen välinpitämätön kuntaremontin suhteen, tuntuu lievästi sanottuna aika eriskummalliselta ajatukselta. Jo aikaisemmissa vaiheissa on kerrottu niistä uudistushankkeista, jotka ovat hyvää vauhtia valmistumassa, jotka vielä tämän syksyn aikana tulevat eduskunnan käsiteltäviksi, jotka tulevat olevat vuosikymmeeniin merkittävimpiä kunnallishallintoon kohdistuvia uudistuksia. Valtionosuusjärjestelmä erityisesti merkitsee juuri tätä. (Välihuuto) — Kerron ehkä siitä seuraavassa vaiheessa.

Edelleen hallituksen tarkoituksena on jatkaa vapaakuntalainsäädäntöä, ottaa siinä seuraavia edistysaskeleita, lisätä kuntien vapauksia itse päättää hallintonsa keskeisistä asioista, palvelutuotantonsa yksityiskohdista, toisin kuin on tällä hetkellä, jolloin näitä asioita säädellään ylhäältä tarpeettomalla norminannolla aivan liian paljon.

Edelleen hallituksen tarkoituksena on, kuten äsken sanoin, taata se, että niiden kuntien, jotka vapaaehtoisuuden tietä lähtevät yhdistymisen tielle, yhdistymishankkeille turvataan ne porkkanat, joita olemassa oleva lainsäädäntö niille lupaa. Edelleen hallitus tuo eduskuntaan saakka ensi vuoden aikana sellaisia uusia kuntien yhteistyömuotoja edesauttavia hankkeita kuin esimerkiksi kuntayhtymälakiajatus. Myös tästä on lupaus hallitusohjelmassa ja myös järjestelyasiakirjassa, jonka kuntien keskusjärjestöt ja valtio hyväksyivät. Tämä esitys on aiottu antaa eduskunnalle keväätistuntokaudella. Luetteloa voisi jonkin verran jatkaa, ja huomenna siitä vähän enemmän.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Poliittisen muistin sanotaan olevan kolme kuukautta. Siitä huolimatta on syytä muistella viime kaudella tässä salissa käytyjä keskusteluja ja käytettyjä puheenvuoroja, erityisesti vajaan puolen vuoden takaisia vaalipuheita. Silloin Suomen keskusta lupasi toteuttaa vaihtoehdon, jonka myötä tarjoutuisi työtä, perusturvaa, palveluja, korotettuja eläkkeitä ja yleisesti ottaen hyvinvointia kaikille kansalaisille. Kukapa tällaista hyvää voisi vastustaa, ja tämä näkyi eduskuntavaalien tuloksessa keskustapuolueen suurena, myöhemmin todella veret pysäyttäväksi osoittautuneena voittona.

Välittömästi vaalien jälkeen johtava hallituspuolue myönsi, ettei mannaa tule satamaan tällä vaalikaudella. Perusteluiksi on esitetty yli puoluerajojen jo ennen vaaleja tiedostettu valtiontalouden kriisi ja kilpailukykyimme tuntuva lasku. Nyt puhaltavat jo uudet, kylmät tuulet. Löysästä rahasta, yritysten virheistä, pörssipelin tappioista, ulos viedystä rahasta, maatalouden tuesta ja keinottelusta syntynyt lasku aiotaan maksattaa työttömillä, sairaila, eläkeläisillä, opiskelijoilla, pienipalkkaisilla. Tämän toiminnan nimi on yhteiskuntasopimus. Esko Ahon hallitus on antanut budjettiesityksensä, jonka osoittaa, että valtaa pitävä porvaristo on päättänyt määrätä uudelleen kaapinpaikan.

Ensimmäistä kertaa olemme tilanteessa, jossa näin raa'asti on ryhdytty hyvinvointivaltion purkamiseen. Taloudellisen taantuman jyrkkyys antaa sopivan tilaisuuden niille, jotka haluavat tehdä leikkauksia nopeassa vauhdissa. Ehkä takana on pelko siitä, että lama ei kestäkään riittävän pitkään. Työnantajillehan lama antaa keinon alentaa työvoimakustannuksia. Pyritään aikaansaamaan pysyviä rakenteellisia muutoksia tulopolitiikkaan ja murentamaan ay-liike. Tämä malli mahdollistaa nyt irtisanottujen ja lomautettujen työntekijöiden takaisin ottamisen alemmalla palkalla.

Suomalainen hyvinvointivaltio on rakennettu viime vuosikymmeninä toteuttamalla sosiaaliturva, terveydenhuolto ja peruskoulu. Eläkkeet, työttömyysturva, tulonsiirrot, lapsilisät, toimeentulotuki on aikoinaan luotu pahan päivän varaksi. Nyt, kun taloudellisesti pahat päivät ovat koittaneet, on mieletöntä leikata sitä turvaa, joka on tarkoitettu vaikeuksiin joutuneiden auttamiseksi juuri tämän päivän kaltaisessa tilanteessa.

Oikeistohallitus käyttää nyt suhdannetilannetta häikäilemättömästi hyväkseen tehdäkseen rakenteellisia ja pysyviä muutoksia yhteiskuntamme perusrakenteisiin. Hallituksen esittämällä toimenpiteillä tehdään loppu suomalaisesta hyvinvointipolitiikasta. Ne tekevät yhteiskuntamme kovan yhteiskunnan, jossa työttömyys on selvästi korkeammalla tasolla ja sosiaaliturva alhaisemmalla kuin aikaisemmin.

Hallituksen ns. säästölait kohdentuvat valtaosaltaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan ja sitä kautta vähävaraisimpiin ja suojattomimpiin kansalaisiin. Hallituksen mielestä on oikein, että he saavat kantaa työttömyyden kasvun kustannukset ja laman laskun. Hallitus on kehdannut esittää jopa eläkkeiden ja muiden

sosiaaliturvakorvausten indeksikorjausten leikkaamista tai jäädyttämistä. Sosiaalimenojen leikkauksia on perusteltu sillä, että ne olisivat maassamme kestävämmän korkeat kilpailumaihimme verrattuina. Väite on tuulesta temmattu eikä kestä tilastollista vertailua. Eläkkeisiin, perhepoliittisiin tukiin ja sosiaaliturvaetuihin ei saa tehdä tason alennuksia tai rakenteiden muutoksia laman varjolla. Indeksitarkistuksia ei saa jättää tekemättä ensi vuoden alussa, koska niistä luopuminen merkitsee elintason pysyvää alenemista ja ne ovat hyvitystä kuluvan vuoden aikana tapahtuneesta leivän hinnan noususta. Lapsiperheiden etujen kuten lapsilisien ostovoima tulee säilyttää. Toivon, että ministeri Aho muistेलisi viime kauden puheitaan ja vaihtoehtoaan ennen kurjistavaa yhteiskuntasopimusta.

Porvarillisen jyrän alle on jäämässä myös terveydenhuoltomme kivijalka: kansanterveyslaki, joka takaa maksuttoman terveydenhuollon kaikille kansalaisille. Hallitus esittää, että terveyskeskusten laboratoriokäynneiltä perittäisiin 25 markan ja röntgenkäynneiltä 40 markan maksu sekä lisäksi epämääräisenä kokeiluna lääkärin vastaanottokäynneiltä 50 markan perusmaksu. Nämä ovat lähtöhinnat, jos kansanterveyslain maksuttomuuspykälä puretaan. Samanaikaisesti esitetään hoitopäivä- ja poliklinikkamaksuihin 27 prosentin korotusta. Nämä lisälaskut kohdentuvat ensisijaisesti lapsiperheisiin, eläkeläisiin ja pitkäaikaissairaisiin. Väestövastuuseen siirtyminen on nostanut terveyskeskukset toiminnalliseen kukoistukseen. Omalääkärikokeilut koetaan yleensä mielekkäiksi, ja potilaat ovat tyytyväisiä päästessään ilman viivytystä lääkäriin ja jatkossakin vielä samalle lääkärille.

Ehdottomasti ei voi väittää, että terveyskeskusmaksun palauttaminen romuttaisi koko hyvän palvelujärjestelmän. Jotakin olennaista kansanterveyslain alkuperäisestä tarkoituksesta kuitenkin menetettäisiin. Kerättävä summa ei vastaa koituvaa vahinkoa. Terveyskeskusmaksulla kertyvä rahasumma vastaisi vain muutamaa prosenttia terveydenhuollon menoista. Rahan keräämiseen tarvittavaan lähenkilökuntaan kunnilla ei ole varaa. Terveyskeskusmaksu ei ole ongelma työssä käyville. Lapsiperheille ja pitkäaikaissairaille kertyy vuosittain kuitenkin useita lääkärissä käyntejä. Maksua kannattavat toteavat, että näille ryhmille voidaan säilyttää maksuttomuus. Mikäli nämä ryhmät joutuvat erilliseen asemaan muihin käyttäjiin nähden, olemme nöyryyttämässä vähäosaisten, köyhempien, ryhmää.

Olemme hyväksyneet yhteisten palvelujen periaatteen. Suomalainen palkansaaja ei verovarjensa vastineeksi saa kovin monia konkreettisia palveluja. Hyvät terveydenhuollon palvelut kaikille oikeudenmukaisesti varallisuuteen ja asuinpaikkakuntaan katsomatta ovat edelleen tärkeä ja oikea periaate. Lama-Suomessa ei ole varaa jättää kansalaisia hoitamatta.

Hallituksen ajatuksenjuoksu työllisyyden hoidossa on kylmän johdonmukainen. Kun työttömien lisääntymistä ei kyetä estämään, leikataan siis työttömyysturvaa ja työllisyysmäärärahoja. Hallituksen toimettomuus työllisyyden hoidossa on hämmentävää. Edes työllisyyskoulutuksen määrärahoja ei esitetä reaalisesti nostettaviksi. Juuri laman aikana tulisi varoja kohdentaa koulutukseen, tutkimukseen, tuotekehittelyyn ja markkinointiin. Tavoitteena on oltava uusien työpaikkojen luominen ja sen myötä nyt, kuten ennenkin, nostaa Suomi työllä uuteen nousuun. Suohon lomautuspuheet ja palkanlaskut, joiden todellinen kustannussäästö kuivuu verotulojen alentumiseksi, joka kohdentuu valtioon, kuntiin ja Kelaan.

Mielenkiintoista oli tänään kuulla ed. Kääriäisen puheenvuoron loppu, jossa hän faktana kertoi ministerien ja kansanedustajien palkanalennuksesta. En ainakaan itse ole tietoinen, että tässä eduskuntasalissa asiaa olisi vielä päätetty. Ennen kuin sen hyväksyn, haluan tietää, että palkanalennukseni ei kohdistu esimerkiksi hävittäjähankintojen katteeksi. Tämä on hyvin tyypillistä palkkapolitiikkaa hallitukselta. Samaa ministeri Viinanen on esittänyt työnantajille kentälläkin: yksipuolista palkanalennusta ilman neuvotteluja.

Surkuhupaista on seurata liikenneministeriön esitystä matkaverosta. Tänään tätä, huomenna tuota. Vetkuttelun kohteena on todella vakava asia. Laivaliikenteessä on arvioitu Turun, Helsingin ja Vaasan työttömien määräksi tulevan laivoilla työskenteleviä noin 2 000. Kerrannaisvaikutukset työttömyyteen moninkertaistuvat, kun huomioidaan satamassa, yhtiöiden toimitoissa, muonituksessa, kuljetuksissa jne. työskentelevät. Ministeri Viinanen vastasi laivayhtiöiden selvityksiin kuluneella viikolla televisio-ohjelmassa suurin piirtein niin, että kaikkien yhtiöiden edustajat esittävät numeroita ja pelaavat niillä.

Turun talousalucella matkaveron merkitys tuhoisaa iskuja Turun ja Naantalın satamatoiminnalle. Turussa on laskettu satamatulojen, verotulojen ja laivaliikenteeseen liittyvän muun

toiminnan tulojen, vähenemisen vaikuttavan 3—4 miljoonaan Turun kaupungin jo ennestään kriisissä olevaan budjettiin. Tämän lisäksi tulevat Turussa satojen uusien työttömien aiheuttamat toimeentulo- ja muut kulut. Olen iloinen, että Turun eteläisen vaalipiirin kaikki kansanedustajat ovat yhtyneet vastustamaan laivaliikenteeseen kohdistuvaa matkaveroa, josta asiasta tänä aamuna olemme jättäneet yhteisen lehdistötiedotteen.

Charterliikenteeseen kantani on myös kielteinen. Tänä päivänä, kun köyhälläkin on mahdollisuus säästään matkustaa ja eläkeläisemme voivat syödä edullisemmin etelässä pärjätäkseen nykyisillä eläkkeillään, on kohtuutonta kohdentaa matkaveroa charterlentoihin.

Arvoisa puhemies! Ymmärrän, että taloudellinen tilanne vaatii säästötoimia yhteiskunnan eri lohkoilla. Säästöt tulee tehdä siellä, missä ne aiheuttavat vähiten vaurioita. Valittavana on erilaisia tapoja säästää: leikata etuja, nostaa palvelujen hintaa tai käyttää vetotusta. Nyt hallituksella pitäisi olla rohkeutta nostaa suurituloisten veroja tai sosiaaliturvamaksuja tai palauttaa suurituloisten marginaaliveroprosentti entiselle tasolle. Tätä rohkeutta hallituksella ei näköjään ole. Se on käymässä suojattomassa asemassa olevien kansalaisten kimppuun. Kuitenkin rahaa löytyy, kuten tänään olemme keskusteluissa kuulleet, hallituksen tärkeänä pitämiin kohteisiin, kuten äkillisiin miljoonien asehankintoihin Saksasta tai ilmavoimien monen miljardin hävittäjähankintoihin, joita missään vaiheessa ei voi pitää perusteltuina tilanteessa, jossa maan taloudelliset ongelmat edellyttävät perusturvan purkamista.

Hallituksen budjettiesitys on erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta erittäin surullista luettavaa. Toivoni asetan opposition yhtenäiseen äänestyskäyttäytymiseen säästölakien kumoamiseksi.

Vuosikymmeniä rakennettu hyvinvointiajattelu ei voi joutaa romukoppaan ilman yhteiskunnallista arvokeskustelua. Lyhytnäköisten säästöjen sijaan tarvitaan tulevaisuudessakin kestävää sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, jolloin päätökset tehdään tietoisina niiden seurauksista. Tuhoisille esityksille sosialidemokraattien vastaus on jyrkkä ei.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei se kovin hyvä ollut tuo puheenvuoro.

Vastauspuheenvuorossa ei voi mennä kovin syvään debattiin terveyskeskusmaksusta, mutta ed. Puisto perusti puheenvuoronsa sille, että meillä olisi maksuton perusterveydenhuolto. Kysynpä, onko se, kelle se on maksuton ja kelle se maksaa, kuinka paljon tulee maksamaan sydänpotilaan hoito, kuinka paljon todella sairaan hoito, vaikuttaako terveyskeskusmaksu siihen. Se vaikuttaa siihen negatiivisesti sillä tavalla, että pienemmin syin käytetään terveysjärjestelmää niin, että todella sairaat eivät sitä voi tehokkaasti käyttää.

Minusta tällainen on kupla, jota pidetään yllä, että meillä olisi maksuton terveydenhuolto, kun koko ajan on lisätty sosialidemokraattien hallituksessa ollen kustannuksia niille, jotka ovat todella sairaita. Keskusta on ollut mukana. Linja on kuitenkin ollut se, että niille on tullut kustannuksia, jotka sairastavat ja ovat pitkäaikaissairaita ja samalla vähävaraisia. Sitten ylläpidetään tällaista kuplaa, kun yksi käynti ei maksa, ensimmäinen käynti. Siinä toki saisi pieni omavastuukynnys olla. Vastauspuheenvuorossa ei ole tosiaan mahdollisuus syvällisemmin keskustella, ehkä joskus myöhemmin. Mutta tämä on todella sellainen kupla, joka pitäisi puhkaista.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Kempaisen kanssa siitä, että illuusio maksuttomasta terveydenhuollosta pitäisi unohtaa. Olisin toivonut, että myös ministeri Kuuskoski olisi tämän kuplan jo puhkaissut.

Todellakin tässä budjettiesityksessä sairaiden kustannukset nousevat huomattavasti. Ne ovat nousseet kaikkina viime vuosina ja aina on tämä yksi ainoa asia eli terveyskeskusmaksu katsottu sellaiseksi, että sitä ei voida määrätä. Sen sijaan muuten niiltä, jotka todella sairastavat, voidaan periä ja on peritty huomattavia maksuja.

Samaten todellakin tapahtuu tässä budjettiesityksessä. Niin kuin ed. Puisto totesi, nousua on lähes 30 prosenttia esimerkiksi erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksuissa. Siitä syystä on vähän ristiriitaista puolustella nimenomaan terveyskeskuskäynnin maksuttomuutta, kun terveyskeskuksessa saattaa käydä ihmisiä, joilla on yksi käynti eikä mitään muuta. He saavat sen maksuttomana, mutta sairaat ihmiset joutuvat maksamaan. Niin on myös tässä ehdotuksessa. Röntgenmaksut tulevat ja näitä muita maksuja, jotka koskevat todella sairaita. En pidä sairaiden kannalta mitenkään tasa-arvoisena tätä nytkään tehtyä ehdotusta, joka budjettiin sisältyy.

Ed. Puisto puhui siitä, että pitää säästää keräämällä lisää veroja. Minun mielestäni ei ole mitään säästämistä, jos kaikkien niiden kustannusten kattamiseen, joita budjettiin sisältyy, kerätään vain lisää varoja. Se ei todellakaan ole säästämistä.

Ihmettelen myös, että sosialidemokraatit nyt vaativat säästölakien kumoamista, kun olivat viime kaudella niitä ehdottamassa. Samalla tavalla tietysti täytyy ihmetellä sitä, että keskusta on muuttanut kantaansa. Kyllä minun mielestäni politiikassa pitäisi olla johdonmukainen riippumatta siitä, onko oppositiossa vai hallituksessa.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On monta kysymystä, pyrin vastaamaan lyhyesti.

Olen hämmästynyt. Olen luullut, että ed. Kemppaisella on lääketieteellinen koulutus tai ainakin terveydenhuoltoon viittaava, mutta ei vaikuta siltä, kun hän ei tiedä sitä, mikä merkitys on perusterveydenhuollolla ja ennalta ehkäisevällä terveydenhuollolla ja mikä ero on erikoissairaanhoidolla ja perussairaanhoidolla.

En ole väittänyt olevan ilmaisia palveluja, vaan vetoan kansanterveyslakiin, joka on kaikilla keskustan alueilla, pohjoisessa, idässä jne., toteutettu, mutta valitettavasti koskaan sitä ei ole kunnolla edes saatu toteutettua etelässä. Tosin keskusta viime kaudella vaati, että Lapista tulleille pitäisi nopeasti järjestää kansanterveyslain mukaisia palveluja myös Helsingissä.

Suurituloisten verotuksesta: Oikeudenmukaisuuden nimissä olen todella sitä mieltä, että suurituloiset ovat kykenevämpiä maksamaan. Tällä perusteella kai hallitus on esittänyt kansanedustajienkin palkkojenlaskuja, vai mihinkä tämä perustuu, pelkkään populismiinko?

Säästölaeista ja valtiotäytäntöuudistuksesta: Ed. Taina on varmasti tietoinen siitä, että mikäli tähän olisi yhdistetty lepäämäänjättösäädöskysymys, jolloin samalla kokoonpanolla ja samalla määrällä kuin voidaan purkaa, voidaan rakentaa yhteisiä asioita, olisimme olleet sen takana. Mutta emme voi hyväksyä määräaikaaisesti nykyiselle porvarihallitukselle pelkkiä purkuaseita.

Ed. Kauppi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme kyllä hyvin tietoisia siitä, mitä kansanterveystyöjärjestelmä maksaa. Pidämme siitä huolimatta sitä ensiarvoisena tekijänä koko meidän terveyssektorimme järjestelyissä.

Jos jostain kuplasta puhutaan, niin minun mielestäni pitäisi puhua siitä kuplasta, kun väitetään, että meillä on todella toimiva yksityinen terveyssektori. Se jos mikä on yhteiskunnan tukema, ja siinä mielessä ei pitäisi tällaisia vertauksia tehdä.

Minua hämmästyttää myöskin se, kun tietää ed. Kemppaisen edellisen ammattikokemuksen, kuinka hän tässä yhteydessä tuo esille pitkäaikaissairaat erikoissairaanhoidon painopisteenä. Jo tällä hetkellä useimmilla sairaanhoitopiirialueilla nimenomaan sisäinen rakenne on vääristynyt. Se, mistä meidän pitäisi raskaimpia kustannuksia nimenomaan purkaa, on se, että erikoissairaanhoidon on erittäin kallista.

Ei terveyskeskuskasvu minun mielestäni ole tarkoitettu vain ensimmäistä käyntiä kohden, vaan kyllähän se koskee jokaista käyntiä. Täytyy muistaa myös se, että jos ed. Kemppainen olisi hieman analysoinut sitä, minkälainen käyttäjäkunta on terveyskeskuksissa, niin he ovat juuri vanhukset, pitkäaikaissairaat, lapsiperheet. Näiden osalta yksikin ylimääräinen maksu kiristävissä tilanteissa on erittäin vaikea ja hankala asia.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos on itselleen rehellinen, täytyy edustaa sellaista mielipidettä, mikä mielipide syntyy. Väitän, että minulla on useampi kokemus tästä tilanteesta kuin ilmeisesti teillä kaikilla yhteensä.

Mit tule yksityiseen sektoriin, on todettava, että sehän on vain pakollinen vaihtoehto, kun terveyskeskus ei pelaa, valitettavasti. (Ed. Puisto: Pitäisi kehittää!) Terveyskeskuksiin tulee niin monta potilasta niin pitkässä jonossa, että sieltä on pakko ihmisten mennä hakemaan apua muuta kautta. (Ed. Gustafsson: Mikä totuus tämä on?) — Se on se totuus, että ihmisillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin mennä yksityiselle, kun terveyskeskus ei pelaa. Tämä on yksinkertainen totuus, eikä siihen riitä selitykseksi se, mitä ed. Puisto täällä sanoi, että Lapissa ja maaseudulla olisi paremmat palvelut. Laskettuna asukasta kohti Helsingissä on maan keskiarvoa paremmat palvelut, mutta siitä huolimatta terveyskeskus ei vedä. (Ed. Puisto: Erikoissairaanhoidon palveluihin panostetaan liikaa Helsingissä!) — Kyllä voi olla niinkin, mutta se on huono selitys, jos ei ole pystytty kansanterveystyötä isommilla resursseilla kuin muualla sillä tavalla hoitamaan. — Minusta tämä on täysin keinotekoinen vas-

takkainasettelu eikä voi tosiaan muuhun johtopäätökseen tulla kuin että terveyskeskukseen tullaan keveimmin syin ja ne, joilla on isompi syy ja jotka enemmän sairastavat, joutuvat käyttämään muita palveluja, kun tämä palvelu ei pelaa.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama sana keskusteluun yksityinen sektori — julkinen sektori. Yksityistä sektoria tarvitaan ehdottomasti jo senkin takia, että julkinen sektori pysyisi notkeana ja vireänä, kehittyisi aina aikansa mukana. Puhun tämän asian puolesta julkisen sektorin edustajana.

Kun ed. Kautto sanoi, että yksityissektori jos mikä on yhteiskunnan tukemaa, niin eihän asia näin ole. Kaikki tiedämme, että yksityispalveluja tuetaan sairausvakuutuskorvausjärjestelmän kautta ja korvaukset ovat tällä hetkellä 30—40 prosentin luokkaa ja muun osan maksaa aina asiakas itse. Sen sijaan julkinen sektori on lähestulkoon kokonaan julkisin varoin järjestettyä.

Mitä tulee terveyskeskusmaksuun, on muistettava, että nythän tätä maksua testataan, sitä kokeillaan, katsotaan, mitkä sen vaikutukset ovat, ja tämä on pelkästään hyvä asia. Me emme tee samaa virhettä kuin teimme kansanterveyslain voimaan tullessa 1972, jolloin suin päin rynnättiin ns. hyvän suuntaiseen uudistukseen, mutta tehtiin samalla kertaa hyvin paljon virheitä.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Räiskyvää on ollut budjettikeskustelu jo ennen budjetin saapumista eduskuntaan. Värikkyttä ei ole puuttunut täällä salissakaan, kuten äsken huomasimme. Syksyn ruska on kirjoittanut ajatukset mitä moninaisimpiin vivahteisiin riippuen kunkin tahon taustayhteisöstä. Tämä kertoo elävää kieltä siitä, että budjettikirja ei jättänyt ketään kylmäksi, hieman ehkä vilustuneeksi.

Edellinen yhteistyökumppanimme SDP on nuhaisempi kuin monet muut, vaikka on ollut vahvasti vuosikausia petaamassa pohjaa tälle budjettikirjalle, joka lience ainutkertainen rohkeudessa puuttua todellisiin ongelmiin. Alku on ainakin hyvä, mikäli oppositio haluaa sen oikein ymmärtää ja kantaa omalta osaltaan vastuun omista tekemisistään tai tekemättä jättämisistään. Säästölakien läpivieminen opposition tuella antaa nyt hyvän näytön paikan opposition vastuullisesta politiikasta. Nyt ei tarvita populismia. Nyt tarvitaan tekoja koko yh-

teiskunnan puolesta, jotta Suomi pärjää myös kansainvälisesti.

Ruotsinkin vaalit osoittivat, että vanhat valtarakenteet eivät enää toimi. Tulee etsiä uusia muotoja niin valtionhallinnon kuin ammattiyhdistysliikkeen toiminnoille. Hallinnon ja toimintojen liiallinen keskittyminen vie pohjan luovalta toiminnalta ja demokraattiselta päätöksenteolta.

Positiivisena asiana voikin tervehtiä sitä, että on tehty selkeä päätös valtionosuusuudistuksen aloittamiseksi 1.1.1993, jolloin kunnat voivat huomattavasti itsenäisemmin päättää oman kuntansa kehittämisestä. Silloin vaaditaan kunnallisilta päättäjiltä todellista vastuuta, asioihin paneutumista entistä tehokkaammin, oikeudenmukaisuutta ja taloudellista ajattelutapaa. Vapaakuntakokeilu ja valtionosuusuudistus yhdessä antavat vasta kunnollisen pohjan uudistusten toteuttamiselle. Toimintojen joustavuus ja palvelujen tehokkuus ja saatavuus ovat taloudellisuuden lisäksi avainasemassa. Valtio ei tule lainsäädännöllä enää holhoamaan kuntia niin voimakkaasti kuin tähän asti. Itsenäiseen päätöksentekoon kuntatasolla halutaan luottaa. Tätä voi kutsua porvarilliseksi politiikaksi, ihmiseen itseensä luotetaan.

Vapaakunta-ajattelun jatkeena voitaisiin kokeilla myös vapaaläänikokeilua. Uudenmaan lääni olisi erinomainen kokeilulääni siinä mielessä, että Uudenmaan väestöpohja olisi sangen kattava, neljäsosa koko maasta. Lisäksi läänissä olisi monipuolinen elinkeinoelämä. Sen kansainväliset yhteydet antaisivat hyvän pohjan integroitumisen sisäistämiseksi. Läänin kaksikielisyys ja monipuoliset koulutusmahdollisuudet loisivat perustaa tulevaisuuden toimintaimpulle. Samalla voitaisiin saada kehittyneempiä toimintamalleja kaupunki- ja maaseutuväestön välillä. Uudenmaan läänissä on jo suunnitelmia idean toteuttamiseksi. Toivon, että hallitus ryhtyy jo ensi vuonna toimenpiteisiin, jotta kokeilu saataisiin aikaan. Ja tämä oikeastaan terveisinä ministeri Pekkariselle.

Arvoisa puhemies! Haluan jatkaa vielä uusmaalaisista hankkeista. Meitä uusmaalaisia kansanedustajia ihmetyttää se seikka, että edelleenkin pyritään siirtämään selkeästi tänne kuuluvia laitoksia pois. Eduskunta päätti vuonna 1988 valtion budjetin käsittelyn yhteydessä, että Espoossa sijaitseva Valtion palo-opisto siirretään Lohjalle Valtion väestönsuojelukoulun yhteyteen. Perusteena päätökselle oli se, että tällä tavoin palo- ja pelastustyön johtajiston koulutus keskitetään yhteen paikkaan: Lohjalle

perustettavaan Valtion pelastusopistoon. Palomiesten koulutus oli jo aikaisemmin päätetty siirtää Kuopioon perustettavaan Valtion pelastuskouluun.

Kuinka ollakaan, yks kaks Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta saa kuulla, että onkin mahdollista, että opisto siirrettäisiin Kuopioon. Epäilykset kohdistuivat heti tietenkin sisäasiainministeriöön ja sen aluepolitiiseen osastoon. Asian takana ei ollutkaan sisäasiainministeriö, vaan valtiovarainministeriö, joka oli saanut Kuopion kaupungilta edullisen tarjouksen. Tästä johtuen hallituksen vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksessä esitetään, että Pelastusopiston sijoituspaikkaa alettaisiin jälleen kerran selvittää. Asian jatkoselvittämiseen ei ole tarvetta. Niin toiminnalliset kuin suhdannepoliittiset syyt edellyttävät, että rakennustyöt käynnistetään ensi vuonna Lohjalla.

Yhdeksi suureksi ongelmaksi muodostuu myös se, että opiston koulutettu henkilökunta peheeneen ei ole halukas siirtymään Kuopioon, kun vaikeuksia tekee jo Lohjalle siirtyminenkin. (Ed. Laine: Siirretään Viinanen!) Ennen kuin opiston koulutus tältä osin saataisiin nykyiselle tasolle, kuluisi turhan paljon aikaa. Toivonkin, että valtiovarainvaliokunta poistaa budjetissa olevan maininnan Pelastusopiston sijoituspaikan eri vaihtoehtojen kiireellisestä selvittämisestä ja siirtää rahat Lohjalle suunnitellun Pelastusopiston rakentamisen aloittamiseen. Uudenmaan läänin kansanedustajien neuvottelukunta on tehnyt asiasta raha-asia-aloitteen.

Turvattomuus ja rikokset ovat lisääntyneet huolestuttavasti maassamme. Lisääntynyt kansainvälisyys on tuonut paljon hyvää, mutta sillä on myös varjopuolensa. Entistä kovempia huumeita on ohjautunut rajojemme sisäpuolelle. Valtionhallinnossa tapahtuvat sinänsä oikean suuntaiset henkilöstövähennykset ovat kuitenkin kohtuuttomasti kohdentuneet poliisin virkojen vähentämiseen. Monet uudet kasvukeskukset ovat joutuneet vaikeuksiin poliisin virkojen vähyyden vuoksi. Olisi toivonut, että poliisin virkojen uudelleenkohdentaminen olisi suoritettu. Esimerkiksi Espoon ja Vantaan sekä keskisen Uudenmaan kuntien poliisipalvelut ovat kärsineet virkamiesvajeesta.

Uudenmaan kansanedustajien neuvottelukunta on tehnyt asiasta raha-asia-aloitteen, johon toivomme valtiovarainvaliokunnan suhtautuvan myönteisesti. Toki kun asianomaisen alueen ministerikin on paikalla, toivoisin, että hän

omalta osaltaan työskentelisi asian oikeudenmukaiseen tilaan saattamiseksi.

Tiedekeskus Heureka tekee erittäin arvokasta työtä tieteen kansanomaistamiseksi. Sen yhtenä tärkeänä tehtävänä on koululaisten tiedon lisääminen tieteestä ja sen sovelluksista. Samalla sen tarkoituksena on opastaa koululaisia itseopiskelun kautta tutustumaan tieteen eri ilmiöihin. Se on saavuttanut koululaisten keskuudessa suuren suosion, sillä vuosittain eri näyttelyissä käy 80 000—100 000 koululaista. Se palvelee ainoana tämän tyyppisenä laitoksena koko maata, mutta ei saa tälle toiminnalle minkäänlaista valtion tukea. Toivon, että valtiovarainvaliokunta arvostaisikin tiedekeskus Heurekan työtä lastemme ja nuortemme eteen niin paljon, että se hyväksyisi asiasta tekemäni raha-asia-aloitteen tiedekeskuksen toiminnan tukemiseksi. (Ed. Aittoniemi: Joululahjarahoista!)—Näin, on pääasia, että vain saamme rahat.

Tiedekeskuksesta on helppo siirtyä yleensä koulutukseen. Olen iloinen siitä, että ammattikorkeakoulukokeilut pääsevät ensi vuonna alkamaan toden teolla. Kannan kuitenkin huolta kokeilujen tasosta. Toivon ja suorastaan edellytän, että opetusministeriö valvoo kokeilujen toteutumista suunnitelmien mukaisesti tasosta tinkimättä. Esitän toivomuksena, että tulevaisuutta varten luotaisiin malleja myös yksityisten ammattillisten korkeakoulujen kehittämiseksi. Suurin osa ammattikorkeakoulukokeiluissa mukana olevista oppilaitoksista on kauppaoppilaitoksia. Ammattikorkeakoulukokeilut vaativat oppilaitoksilta aikamoisia taloudellisia panostuksia toiminnan aloittamiseen ja ylläpitämiseen.

Monilta ammatillisilta oppilaitoksilta on valtionosuus- ja avustustilityksiä edelleen usealta vuodelta saamatta. Se ei suinkaan helpota tilannetta niissä oppilaitoksissa, joissa lähdetään ammattikorkeakoulua viemään eteenpäin. Maksattaminen on viivästynyt tarvittavien määrärahojen puutteessa. Lopullisten valtionavustuspäätösten puuttuminen vaikuttaa myös siten, että oppilaitosten ylläpitäjät eivät voi suorittaa lopullista kuntalaskutusta, mikä lisää entisestään vaikeuksia oppilaitosten rahoituksen kohdalla. Vuoden 1990 lopun tilanteen ajan tasalle saaminen vaatii noin 120—130 miljoonaa markkaa. Tilanne on siis syntynyt edellisten ministerien aikana, ei nykyisten. Toivon, että nykyiset ministerit hoitaisivat asian kuntoon mahdollisimman pikaisesti kaikkien oppilaitosten kohdalla. Painostusta asiaan tarvitaan myös valtiovarainvaliokunnalta asian kuntoon saattamiseksi.

Mikäli valtionavustusten ja ennakoiden maksattamisen kohdalla ei tapahdu parannusta, se pakottaa omistajayhteisön jatkuvan velkaantumisen pienentämiseksi luopumaan osasta koulutustestäväänsä. Tämä ei tietenkään ole suotavaa, kun työttömyys on lisääntymässä ja tulisi panostaa koulutukseen.

Lopuksi haluan vielä kiittää opetusministeri Uosukaista positiivisesta suhtautumisesta oppisopimuskoulutukseen. Onneksi sosialidemokraatit eivät päässeet romuttamaan toimivaa järjestelmää. Kehittämisen varaahan aina on. Huolestuttavaa kuitenkin on se, että kuntataholta ollaan vetämässä määrärahoja pois oppisopimuskoulutuksesta, joka juuri nyt on yksi varteenotettavista koulutusmuodoista työttömyyden vähentämiseksi. Toivottavasti ilmiö ei pääse kovin laajalle leviämään.

Arvoisa puhemies! Budjetti on tiukka ja niukka, niin kuin sen tulee ollakin. Toivottavasti vastuunkantajia löytyy tarpeeksi tästä eduskunnasta ja vielä enemmän eduskunnan ulkopuolelta, jotta maamme pääsee uudelle nousu-uralle.

Ed. Korhonen: Rouva puhemies! Oli erittäin mielenkiintoisia puheenvuoroja kuunnella. Etenkin ed. Mattilan puheenvuoro pisti korvaan hyvinkin monesta syystä, ehkä se oli niin poikkeuksellinen siinä, että se oli melkein ministeritason puheenvuoro, jos ei ihan ministeritason, niin melkein ainakin maaherratason. Siellä nimittäin haettiin uusia säästökohteita semmoisilta aloilta, mistä niitä reaalisesti on löydettävissä tänä päivänä, ja oli paneuduttu mielenkiintoisella tavalla mielenkiintoisiin osaluaisiin eikä kohdistettu säästöjä pelkästään yksioikoisesti ja tämän hallituksen valitseman linjan mukaisesti.

Kaikkein ehkä negatiivisin ja heikoin piirre koko tämän hallituksen linjana ja hyvin monessa puheenvuorossakin täällä esiin tulleena on ollut syyllistäminen, ja tämä kohdistuu ihan puhtaasti maan taloudellisesta tilanteesta tällä hetkellä etenkin ay-liikkeesen ja työntekijöihin, palkansaajiin. Totuus kumminkin on takavuosilta se, että jos Suomi seisoo puujalalla sekä metallijalalla, niin kyllä siellä perustana hyvin pitkälle on ollut nimenomaan tehdyt tulopoliittiset ratkaisut eli tupot, joita jo takavuosina on arvosteltu hyvinkin voimakkaasti.

Kokonaan nyt tämän arvostelun ulkopuolelle ovat jääneet pankit, vakuutuslaitokset, kasinopelurit, suurteollisuus, joka on vienyt pääomat maasta, harrasteviljelijät, monopolit, kartellit,

grynderit jne. Ei kai nyt aivan näinkään ole, että he ovat aivan syyttömiä talouden tämänhetkiseen tilanteeseen.

Taloudellinen tila ei ole kenellekään epäselvä. Tosiasioita ei kukaan kiellä. Arkkitehtinä tähän maan taloudelliseen tilanteeseen oli sinipunahallitus. Se aloitti linjan, jolla vähäosaisimpia kuritetaan. Nyt tämänhetkinen hallitus lisää rasitteita, jotka kohdistuvat työttömiin, eläkeläisiin, opiskelijoihin, lapsiperheisiin, palkansaajiin ja asuntovelkaiseihin.

Poliittisen ja kaiken muunkin vastuunkantajaksi hallitus nimeää opposition sekä ay-liikkeen. Eikä ole monta kuukautta aikaa, kun hallitukseen pyrkivät olivat valmiita ottamaan ja kantamaan myös vastuuta. Ei nyt riitä selvitykseksi pelkästään se, ettei silloin tiedetty, mihin ryhdyttiin talouden osalta. Eikä tiedonpuute riitä siihen, että tällä varjolla voidaan purkaa yhteiskunnallisia hyvinvointirakenteita ja saat-taa Suomi eurotyöttömyyteen.

Ei hyvinvointiyhteiskuntaa rakenneta ottamalla vähävaraiselta väestönosalta 10 miljardia ja siirtämällä ne esimerkiksi hävittäjähankintoihin. Kyllä asioilla on oltava jokin tärkeysjärjestys. Elämisen ja asumisen sekä perusturvallisuuden säilyttämisen tulee olla ensimmäisellä sijalla.

Melko tarkalleen 10 kuukautta sitten pääministeri eräässä haastattelussaan, joka oli tehty Suomen silloisen hätätilan johdosta, kun työttömiä oli 160 000, totesi seuraavaa: "Pitää motivoida ihmiset tekemään työtä, ponnistelemaan ja yrittämään ja rakentamaan tulevaisuutta." Tähän oli siinä vaiheessa aivan helppo yhtyä. Teot ovat vain olleet aivan päinvastaiset. Nyt on jo 250 000 työtöntä ja hallitus esittää, että tehtäisiin laki, jolla lomautettavien määrää kasvatettaisiin. Perusteluna on tasapuolisuus ja säästöt, jotka sinänsä ovat perusteltuja säästöjen osalta. Ainoa ongelma on vain se, ettei säästöjä suinkaan synny, vaan vaikutus voi olla jopa päinvastainen, viitataan esimerkiksi tullilaitokseen. Tasapuolisuuden nimissä lomauttaa esimerkiksi perheestä toinen puoli lisäksi on kohtuutonta. Tasapuolisuus on perusteluna vähintään ontuva, kuuluen luokkaan, että paloihan se sauna meiläkin, käsittämätöntä touhuilua, joka kyllä lähentelee hölmöläisten valonkantoa säkillä sisälle.

Työttömyysturvaan ja muuhun perusturvaan kohdistuvat leikkausesitykset ovat selvin osoitus hallituksen piittaamattomuudesta ja välinpitämättömyydestä nimenomaan perusturvaan nähden. Vuonna 1990 oli keskimääräinen miesten

päiväraha 210 markkaa ja naisilla 163 markkaa. Yli 300 markan päivärahoja oli 4 prosentilla päivärahan saajista. Kun päiväraha maksetaan 5 päivältä viikossa, on 2 viikon miesten tili 2 100 markkaa ja naisten 1 600 markkaa. Ei siitä pysty enää leikkaamaan mitään pois. Herrojen ja rouvien ministereiden pitäisi joskus käydä ruoka- ja muissakin kaupoissa, jotta selviäisi, mitä eläminen meillä lama-Suomessa maksaa.

Työllisyyslain muutoksilla toistuvaistyöttömien asemaa ei saa heikentää entisestään työllistämismisvelvoitteen poistamisella. Saatetaan vaikeuttaa erittäin vaikeilla työttömyysalueilla tällä hetkellä olevia työttömyysprosentteja jopa siten, että ne nousevat lähelle 30:tä. Tässä tilanteessa, kun työttömyys näillä hallituksen toimenpiteillä näyttää vain pahenevan, on käsittämätöntä esittää takaisin 500 päivän rajaa ansioturvaan oikeuttavien päivien lukumääräksi.

Positiivinen puoli, joka työllisyyslain esityksessä oli, eli omaehtoinen työllistäminen, on oikean suuntainen toimenpide. Huonona puoleena siinä on se, että kun ihminen on aktiivinen ja hakee mahdollisuutta ja tilaisuuden työllistää omilla toimenpiteillä itseään, hän saa 10 prosenttia vähemmän korvausta kuin siinä tapauksessa, että joku olisi tehnyt sen hänen puolestaan.

Kielellisesti tämä hallitus jatkaa aivan edeltäjänsä linjaa. ”Hallittu rakennemuutos” sai aivan uuden sisällön eli ”hillitön”, ”verotus kovenee” piti lukea ”verotus kovenee”. Tämä ”rakenteellisiin uudistuksiin pyrkivä hallitus” on antanut ymmärtää, että nyt puututaan todella kartellien ja monopolien purkamiseen, harrasteviljelijöiden tukemisen lopettamiseen. Todellisuus on vain karua. Rakenteelliset uudistukset kohdistuvat pääpainollaan hyvinvointivaltion purkamiseen keinona mm. yksilöllisen varhaiseläkkeen poistaminen, joka julkisella sektorilla tuli neuvottelujen tuloksena vuonna 1989, jolloin sieltä poistuivat poikkeuseläkeiät. Ei kai hallitus odota, että tällaista ihmisten harhauttamista ovat myös vastuunsa tuntevat ja kantavat puolueet kannattamassa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on jo tehnyt tänä vuonna 7 miljardin tulonsiirron veronmaksajilta teollisuudelle ilman mitään sanktioita työllistämistä tai hintojen laskusta. Ei tämän suuntaisen tukeminen voi jatkua varsinkaan kiristämällä vähäosaisempien asemaa, sillä se on jo niin kireällä kuin se voi olla.

Hallituksen esitykset, kuten vuokrasäännöstelyn purku, päivähoitomaksujen korotukset, terveyskeskusmaksut, sairauskuluvähennyksen

poisto, asuntolainojen verovähennyksen leikkaus, eläkkeitten indeksitarkistusten leikkaus, työttömyyskassalain muutokset ja muut epäsosiaaliset esitykset, eivät auta maata lamasta ulos eivätkä edistä yhteiskuntasopimuksen syntymistä. Kyllä nyt viimeistään on hallituksenkin luovuttava uhkailusta ja todella alettava hakea ratkaisua lamasta ulos työtä tekemällä. Neuvottelemisen ja sosiaalisen elvytyksen tie on sen ainoa keino tästä tilanteesta ulos. Mikäli hallituksella ei ole tätä kykyä, se ajaa maan vielä syvemmälle lamaan ja panee syyttömät kärsimään kasinotalouden krapulasta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jälleen kerran puhuttiin puolustusmäärärahoista ja hävittäjien hankinnasta. Sanon näin, että sota ei katso lamaa, maanpuolustusteho on pidettävä kohtuullisen korkeana, ja meillä eivät puolustusmäärärahat ole kansainvälisesti katsoen mitenkään kohtuuttomia, ne ovat varsin alhaisia. On otettava huomioon myös, että kun muistelee vanhoja Hawk-hävittäjähankintoja, jos oikein muistan, niissä vastaostot olivat 110—120 prosenttia. Tänä päivänä vielä viennissä ollaan niillä kanavilla, jotka auottiin siihen aikaan esimerkiksi Englantiin, kun Hawk-hävittäjät hankittiin ja saatiin vastaostoja runsaasti yli näiden hävittäjien hankintarvon ja sillä avattiin myös uusia kauppasuhteita.

Sitten lyhyesti tuotantokustannuksista. Kyllä hän totuus on se, että suomalaisessa yhteiskunnassa, kuten ryhmäpuheenvuorossa mainitsin, rakennusteollisuudessa ja metalliteollisuudessa silloin, kun oli kysymys korkeasuhteesta, ammattityövoimasta oli pula. Viikoittain härskit vaatimukset liukumien lisäämiseksi vaikuttivat rakennusteollisuudessa sen, että palkkoja oli pakko nostaa, kun ei työntekijöitä saatu mistään. Kustannukset kohosivat, hinnat kohosivat kuplaksi. Kyllä palkkapuolella täytyy myös katsoa hiukan itseänsä peiliin. Ei palkkojen kohoaminen niin vaatimatonta tietäillä alueilla ole ollut kuin täällä annetaan ymmärtää.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä ed. Aittoniemi joiltakin osin on oikeassa esimerkiksi palkkojen suhteen väittäessään, että liukumia on tapahtunut. Minä puhuinkin tuporatkaisuista. Tupojen taso on ollut 70—80-luvulta aivan kohtuullinen. Se on ollut pienempi kuin kohtuullinen. Mitä ehkä liukumia on tapahtunut, asuntojen hinnoissa-

kaan palkkojen osuus ei ole mitenkään määräävä. Toisaalta hävittäjähankinnoissa voidaan keskustella siitä, ovatko hävittäjät tärkeämpiä kuin tällä hetkellä perusturvallisuudesta huolehtiminen ja onko se määrää tällä hetkellä oikea, mitä niitä ollaan hankkimassa. Eli tässä asiat menevät vastakkain.

Ed. West erlund: Fru talman! Med tanke på det allmänna ekonomiska utgångsläge vi har så hade man trots allt väntat sig ett budgetförslag som hade balanserats vid ungefär samma slutsumma som i årets ordinarie statsbudget, alltså cirka 160 miljarder. Ökningen som uppgår till inte mindre än 7 procent i förhållande till innevarande års statsbudget är alltså ingen nollbudget.

En principfråga som även i det här sammanhanget bör uppmärksammas är själva budgetuppställningen. Att betydande belopp på miljoner och tiotals miljoner inte noterats under egen specificerad utgiftsrubrik är enligt min mening en betydlig budgetteknisk försämring. Att man tvingas, såsom enskilda riksdagsmän här, kontakta vederbörande ministerium för att utreda vad dispositions- eller fördelningsplanen inom ramen för vissa budgetanslag innebär syns som mindre meningsfullt. Kunde man emotse en förändring genom en återgång till det gamla systemet vore det bra och sparar en massa onödig byråkrati.

Det är förvisso ingen enkel eller tacksam uppgift för någon regering att under en tidsperiod som denna under en särskilt stark konjunktturnedgång bygga upp ett hållbart budgetförslag, detta i all synnerhet då det mesta står och faller med på vilket sätt en bestående arbetsmarknadsöverenskommelse kan fås till stånd. I detta skede krävs mer än någonsin ansvarskänsla för helheten så att bl.a. exporten återigen går uppåt, produktionen ökar och arbetslösheten sålunda kan nedbringas. Mycket beror på detta om budgeten kan följas och således hålla.

Det är dock viktigt att de svagaste i vårt samhälle inte drabbas oskäligt hårt. Man kan tyvärr påvisa enskilda förslag i budgeten som syns illa genomtänkta. Någon inskränkning av de pensionärers ställning som åtnjuter enbart folkpension eller sådan kombinerad med en obetydlig arbetspension borde icke komma i fråga.

Därtill kommer det oförståeliga förslaget om slopandet av läkar- och medicinkostnader i beskattningen som nu varit maximalt 1 600 mark

för en fullvuxen per år. Att sedan föreslå vissa lättnader för tandläkarkostnaderna i stället är av mindre betydelse och utgör ingen kompensation. Avdragskostnaderna för sjukvården i beskattningen borde alltså bibehållas vid dess nuvarande nivå. Hur orättvist kommer det inte i annat fall att vara då ingen kan programmera sina sjukvårdsutgifter. Att sedan i vissa fall sträva till något slags arrangemang inom ramen för vårt sjukförsäkringssystem skapar ytterligare en massa onödig och illa fungerande byråkrati och ingenting annat.

Vad sedan återigen rese- eller charterskatten beträffar kunde den beräknade inkomsten, det är visst fråga om 800 miljoner mark, inkasseras genom en förhöjning, till exempel en förhöjning av accisen på flytande bränsle. Alla inser statens behov av skatteinkomster, men man har rätt att förutsätta att detsamma prioriteras på ett möjligt rättvist och förnuftigt sätt.

En samförståndslösning mellan arbetsmarknadsorganisationerna, som man hoppas skall kunna uppnås efter någon dag, utgör en grundförutsättning för att vi överhuvudtaget skall kunna undvika en total ekonomisk krasch. Vårt lands konkurrensförutsättningar måste förbättras och kostnadstrycket nedbringas. I alla händelser krävs ett långvarigt totalt löne- och prisstopp, men av allt att döma räcker det inte till. Ett slopande av semesterersättningen och de s.k. pekkasdagarna kunde utnyttjas eller utgöra delelement av kostnadsänkande faktorer. Om en tryggad produktion och sysselsättning på sikt bäst kan garanteras genom enskilda smärre nedskärningar, så är ju det här i varje fall att betrakta som relativt lindriga eftergifter för arbetstagarparten.

Ett ofrånkomligt faktum är dock att tillsvidare är lantbruksbefolkningen den enda sektor som drabbats av en betydande inkomstminskning. Följderna av denna inkomstminskning kommer för mången enskild familj att innebära en betydande försämring av levnadsstandarden och i vissa fall är det fråga om direkt ekonomisk misär. Jag förutsätter att regeringen skyndsamt tillsätter ett organ för att utreda följderna av den genomförda inkomstsänkningen och vilka åtgärder som krävs. Detta gäller särskilt yngre jordbrukare som under de senaste åren i samband med generationsväxling övertagit hemgården och där skuldbördan nästan undantagslöst är betydande. Det är regeringens skyldighet att utreda särskilt de unga jordbrukarnas skuldbörda och framkomma med förslag till de

åtgärder som bör tillgripas. Det brådskar med dessa. Det är frågor som är väldigt viktiga. I många fall blir det annars fråga om direkt katastrof. Det bör även ses som ett samhällsintrösse av stor betydelse att vår livsmedelsproduktion och självförsörjning är tryggad. Det kan endast ske genom att också trygga tillvaron och verksamhetsbetingelserna för dagens unga jordbrukare.

Yleensä taloudelliset lähtökohdat huomioon ottaen olisi odottanut budjettiehdotusta, joka olisi päättynyt suurin piirtein samaan summaan kuin tämän vuoden varsinainen budjetti, siis noin 160 miljardiin markkaan. 7 prosentin korotus tämän vuoden budjettiin nähden ei siis ole mikään nollabudjetti. Tässä vaiheessa tarvitaan kokonaisuuteen kohdistuvaa vastuuntuntoa enemmän kuin koskaan. Se, saadaanko vienti jälleen nousuun, tuotanto lisääntymään ja työttömyys vähenemään, riippuu paljolti siitä, pitääkö budjetti. Tärkeää kuitenkin on, että yhteiskuntamme heikoimmassa asemassa olevat eivät joudu kärsimään kohtuuttomasti.

Esityksessä on valitettavasti yksittäisiä ehdotuksia, jotka ovat huonosti harkittuja ja joita ei tulekaan toteuttaa. Pelkästään kansaneläkettä tai kansaneläkettä ja pientä työeläkettä nauttivien eläkeläisten asemaan ei tule puuttua. Lisäksi on tehty käsittämätön ehdotus lääkäri- ja lääkekulujen vähennysoikeuden poistamisesta. Nykyisellään on aikuinen voinut vähentää sairauskuluina verotuksessa 1 600 markkaa vuodessa. Helpotuksen ehdottamista sen sijaan hammashoitokustannuksiin on pidettävä huonona vaihtoehtona. Verotuksen sairauskuluvähennys tulee säilyttää nykyisellä tasolla.

Mitä tulee matkustusveroon, voitaisiin siitä saatavaksi laskettu tulo kerätä ainakin suurelta osin. ehkä kokonaisuudessaan, korottamalla nestepolttoaineiden veroa. Tietysti on mahdollista koskea liikevaihtoveroon. Korotusta tarvittaisiin vain 1/3 prosenttia edellyttäen, että 800 miljoonaa on juuri se summa, mikä on laskettu tarvittavan.

Maamme kilpailuedellytyksiä tulee parantaa ja kustannuspaineita saada alemmaksi. Joka tapauksessa kaikesta päätellen tarvitaan täydellinen palkka- ja hintasulku, mutta se ei yksistään riitä. Lomatapaluurahan ja ns. pekkaspäivien poistaminen voisivat olla kustannuksia laskevin elementteinä. Jos tuotanto ja työllisyys pysytään turvaamaan pitkällä tähtäimellä yksittäisin pienehköin leikkauksin, näitä on pidettävä

suhteellisen lievinä myönnytyksinä työntekijäosapuolelta.

Tosiseikka on joka tapauksessa se, että maatalousväestö on toistaiseksi ainoa ryhmä, joka joutuu kärsimään merkittävästi tulojen vähenemisestä. Edellytän, että hallitus asettaa nopeasti elimen selvittämään maatalousväestön tulojen alenemisesta aiheutuvia seurauksia ja tarvittavia toimenpiteitä. Tämä koskee erityisesti nuoria viljelijöitä, jotka viime vuosien aikana sukupolvenvaihdon yhteydessä ovat ottaneet kotitalon haltuunsa. Tällaisissa tapauksissa velkataakka on lähes poikkeuksetta merkittävä. On pidettävä merkittävänä yhteiskunnan intressissä olevana asiana, että maamme elintarviketuotanto ja omavaraisuus tulevaisuudessakin on turvattu. Tämä voi tapahtua ainoastaan turvaamalla nuorten viljelijöiden asema ja toimintaedellytykset.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Suomen vuosikymmenen ensimmäinen porvarihallitus on avannut talouspoliittisen linjansa ja kylkensä kansalaisille. Tämä tapahtuu vuosikymmeneen pahimman laman vallitessa. Hallitus esittää tuotantokoneiston ja koko yksityisen sektorin virittämistä taloudelliseen nousuun ja kasvuun. Yritysten verotusta sekä työnantajamaksuja alennettaisiin, palkansaajien tuloja vähennettäisiin ja eläkeläisiltä leikattaisiin indeksikorotukset pois.

Minusta näyttää, että hallituksen askelmerkit on asetettu loikkaan thatcherismiin. On aihetta kysyä, eikö juuri tämä ole hyppy suureen tunteuttomuuteen. Thatcherismilla en tarkoita sitä, että tätä keskustelua on kuulemassa hallituksesta vain naisministeri. Suomella menee niin huonosti, että meillä thatcheritkin ovat miehiä.

Erityisesti vaikeina aikoina kukaan muu kuin yhteiskunta ei kykene pitämään ihmisen puolta. Tätä moraalista ja aineellista vastuuta valtio vihreiden mielestä ei voi eikä edes saa yrittää väistää.

Oikeudellisesti arvostellen esimerkiksi työttömyysturvan lakisääteisen tason alentaminen taikka luopuminen laissa vahvistetuista eläkkeiden indeksitarkistuksista merkinnee puuttumista perustuslaissa turvattuihin saavutettuihin oikeuksiin. On selvää, että myös tämä kysymys tulee säästölakien käsittelyn yhteydessä tarkoin eduskunnassa tutkituksi.

Asuntobudjetin vähäiä myönteisiä ja elvyttäviä puolia on hienoinen lisäys asuntotuotantoon. Painopistettä siirretään omistusasuntoihin, mitä

voitaneen pitää hyvänä edellyttäen, että vapaa-rahoitteiset vuokramarkkinat alkaisivat toimia kunnolla.

Budjetin perusteluissa ilmoitetaan, että vuokrasääntelystä luovutaan 1.1.1992 alkaen uusissa vuokrasuhteissa hallitusti koko maassa. Käytännössä, mikäli mihinkään muihin toimiin ei ryhdytä, tämä merkitsee, että houkutus pyrkiä irti vanhoista vuokralaisista lisääntyy, koska uusissa vuokrasuhteissa vuokraa saadaan enemmän. Yleinen vuokrataso nousee pimeiden vuokrien tasolle. Pimeät vuokrat laillistuvat.

Voimassa olevan huoneenvuokralain mukaisen sääntelyn taustalla on ajatus, että vuokrataso seuraa kiinteistönhoitokustannusten muutoksia sekä antaa vuokranantajille kohtuullisen tuoton. Käytännössä tähän ei ole päästy niin hyvin kuin laki olisi antanut mahdollisuuden, koska maan hallitus on kytenyt vuokrien tarkistukset neuvoteltavina olleisiin tulopoliittisiin sopimuksiin. Neuvotteluissa saavutettuihin ratkaisuihin päästäkseen hallitus möi vuokranantajat mm. vuonna 1989. Nyt on siis tarkoitus antaa koko sääntelyn mennä. Myyntivuorossa ovat vuokralaiset.

Sääntelyn purku on vihreiden mielestä ehdottomasti kytkettävä toimenpiteisiin, joilla vuokra-asuntojen tarjontaa voidaan merkittävästi lisätä. Budjetissa hallitus lupaa mm. toteuttaa Suomeen pitkäaikaiset joukkovelkakirjalainat, joilla voidaan epäilemättä saada uusien vuokra-asuntojen hankintaan tarvittavia pääomia. Ongelmana on, että hallitus ei sanallakaan kerro, miten tällaiset asuntopääomat saadaan liikkeelle.

Vihreiden esitys on, että vähitellen luovutaan työeläkerahastojen, tarkoitettujen eläkesäätiöiden ja työeläkevakuutuslaitoksia, takaisinlainauksesta, jolloin vapautuvat pääomat voivat ohjautua esimerkiksi asunto-obligaatioihin. Pitkäaikaisina joukkovelkakirjoina ne voidaan sitoa indeksiin.

Takaisinlainauksen piirissä on tällä hetkellä noin 80 miljardin markan pääomat. Ne on takaisinlainattu yrityksille korkeintaan 9,5 prosentin korolla. Käytännössä yritykset suorittavat merkittävän osan eläkemaksuistaan antamalla velkakirjoja säätiöille tai vakuutuslaitoksille. Vasta viime huhtikuusta alkaen on vaadittu edes vakuus takaisinlainauksesta, mutta ei vieläkään turvaavaa vakuutta. Takaisinlainaus on rahamarkkinoiden viimeinen säännelty alue ja, niin kuin edellä totesin, tosi iso alue: runsaat puolet budjetin loppusummasta.

Toinen vuokra-asuntomarkkinoita elvyttävä toimi, joka pitää ehdottomasti toteuttaa, on

lepäämässä olevan lunastuslainsäädännön hyväksyminen. Muuten ei saada riittävästi tontteja uusille vuokra-asunnoille, ja niitähän tarvitaan, jotta rakentaminen lähtee käyntiin.

Vuokrasääntelyn purkamista kannattaa siis mielestäni vakavasti harkita vasta, kun on luotu todelliset ja vaikuttavat edellytykset uusien vuokra-asuntojen saamiseen. On syytä myös todeta, että jo nykyisellään sääntelyvuokrat antavat vuokranantajille varsin hyvän reaalisen tuoton. Vuokrataso ei ole maassamme mitenkään alhainen. Sitä osoittaa sekin, että budjetin perusteluissa mainitaan, että asumistukimäärärahat ovat voimakkaasti nousseet. Ne nousevat budjetin mukaan 15 prosenttia. Kysymyksessä on merkittävä yhteiskunnallinen tulonsiirto, mutta ei vuokralaisille vaan vuokranantajille, joille useimmissa tapauksissa asumistuet suoraan maksetaan.

Arvoisa puhemies! Myös kehitysyhteistyömäärärahat saavat hallitukselta kyytiä. Budjetin yksityiskohtaisissa perusteluissa luetellaan Suomen kehitysavun perusteita ja periaatteita. Monien hyvien asioiden joukosta puuttuu silmiinpistävästi pieninkin viittaus ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Erityisesti niukkenevien resurssien jaossa laadulliset kriteerit korostuvat. Kohteiden valinnassa budjetin perusteluissa ilmoitetaan yhtenä asiana inhimillisten voimavarojen kehittäminen. Mielestämme määrittely tulee muotoilla siten, että inhimillisten voimavarojen kehittämisen ohella näitä voimavaroja on vapautettava.

Kehitysavun tavoitteena olevat köyhyyden poistaminen ja väestönkasvun hillitseminen eivät toteudu ilman, että naisten asemaa voimakkaasti korjataan parantamalla koulutusta, terveydenhuoltoa ja keventämällä kehitysmaiden naisten jokapäiväistä työtaakkaa. Tämä taas edellyttää naisten asemaa parantavien poliittisten edellytysten toteutumista. Tämä on ihmisoikeustyötä käytännössä ja ruohonjuuritasolla.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen katsoi ryhmäpuheenvuorossaan, että maan taloudellinen tilanne johtaa meidät perimmäisten kysymysten äärelle. Pidän tätä ajatusta merkittävänä ja tuon osuuteni tähän keskusteluun.

Kansainvälisesti arvostettu filosofi ja oikeustieteilijä, professori Aulis Aarnio sanoi viime viikolla, että Suomessa ei ole yhtään poliitikkoa, jolla olisi suuria visioita. (Ed. Gustafsson: Missä lehdessä hän sanoi?) — Aamulehdessä. — Aar-

nio on siinä mielessä väärässä, että olen eduskunnassa vain siksi, että olen omaksunut vision, joka koskettelee elämääkin suurempia kysymyksiä. Aarnion lausuma saattaisi olla oikeampi, jos hän toteaisi, että poliitikoista löytyy vain vähän niitä, jotka ovat halukkaita kuulemaan tällaisista visioista eduskunnan puhujakorokkeelta. Teen sen kuitenkin, koska se on velvollisuuteni.

Kun Suomella meni viime vuosina todella lujaa, oli raha lähes kaiken mitta. Rahalla onkin kiistaton etu mittavälineenä, koska se ja sen liikkuminen voidaan kartoittaa uskomattoman tarkasti. Viime vuosina köyhäkään ei ollut niin köyhä kuin aikaisemmin ja rikas oli vuorostaan niin rikas, että sivullisen oli sitä vaikea aavistaa.

Raha mittavälineenä aiheuttaa kuitenkin vakavan optisen harhan sen vuoksi, että raha ei ole itse asiassa mikään arvo vaan väline. Rahalla voi toki tehdä hyvää, mutta sillä saa yhtä hyvin palkattua vaikka salamurhaajan. Raha ilmaisee vain epäsuorasti yhteiskunnan todellisen tilan, jos ajatellaan yksilöitä, joista yhteiskunta muodostuu. Yksilötarkastelu olisi osoittanut, että parhainakin vuosina ihmisten henkinen ja hengellinen hyvinvointi oli varsin vaihtelevaa. Tarkastelu olisi myös osoittanut, että tällainen hyvinvointi ei korreloi omistamisen kanssa, vaikka tämä on monen harras usko.

Hyvinvoinnin aikana henkinen pahoinvointi oli huomattavan laajaa. Mainitsen tässä yhteydessä toivottavasti jo tutuksi tulleita lukuja. Suomessa on 300 000—400 000 alkoholista. Meillä kirjataan yli 800 000 rikosta vuosittain, ja sen lisäksi tulee suunnaton määrä piilorikollisuutta. Itsemurhatilastoissa Suomi on valitettavasti maailman johtavia maita. Perheiden pahoinvointi näkyy noin 15 000 avioerossa vuosittain. Ennenaikaisesti työkyvyttömiä on satojatuhsia, mikä osaltaan johtuu kovasta kilpailuyhteiskunnasta, jossa heikot jäävät jalkoihin. Nyt kun taloudellinen lama on syventynyt, ainoa ala, jolla menee todella hyvin, on psyykenlääkkeitä valmistavat lääketehaat, koska kysyntä on kohonnut huimasti.

Edellä hahmoteltu antaa kaksi eri aihetta pohtia ed. Kääriäisen mainitsemia elämän perimmäisiä kysymyksiä.

Toisaalta tällä hetkellä Suomessa on tuhansia epätoivoisia ihmisiä, joita ei lainkaan lohduta poliittiset liturgiat siitä, kuinka jonain päivänä lama on ohi. Tiedämme, että yksilötasolla lama on jo nyt johtanut epätoivoisiin tekoihin esimerkiksi takaajien kohdalla, jotka ovat hyvän tahonsa vuoksi ajautuneet taloudelliseen vararik-

koon. Meidän on uskallettava kysyä, mikä on elämän syvin sisältö ja perusta, jolle tämä maanpäällinen elämä tulisi rakentaa, jotta se kestäisi sinänsä väistämättömiä taloudellisia ja muitakin vaikeuksia.

Toisaalta kysymys on oikeutettu sen vuoksi, että jo nyt on kuljettu loppuun tie, jossa yhteiskunnan varoja käytetään miljardimäärin hyvinvoinnin seurauksena aiheutuneen krapulan jälkihoitoon. Ei kerta kaikkiaan ole varaa loputtomasti vastata kaikista kustannuksista, vaan on myös alettava todella vakavalla tavalla etsiä ratkaisua, joka loisi edellytykset syvällisille säästöille mm. sosiaalikustannusten osalta. Nämä säästöt ovat välttämättömiä ei ainoastaan oman maamme kannalta vaan myös globaalisen tilanteen vuoksi. Maailmassa kuolee tänäänkin 40 000 lasta nälkään. Meidän on eräänä maailman rikkaimmista maista todella vakavasti kannettava vastuuta tältäkin osin. Siihen emme sairaana pysty.

Arvoisa puhemies! Pohjustukseni on ollut varsin pitkä, mutta se on ollut välttämätöntä osoittaakseni, että puheeni ydin liittyy taloudellisiin kysymyksiin. Se, että puheen abstraktiotaso jäljempänä on korkea, ei muuta asiaa muuksi.

Tässä yhteydessä on aiheellista myös huomauttaa, että puheeni perustana on usko. Tiedän, että moni haluaisi kiistää puheet, joiden perustana on jokin käsittämätön usko. Sehän ei sovi tietoyhteiskunnalle. Totean kuitenkin, että yhteiskunnat muuttuvat, ja aavistan, että seuraava yhteiskunta on uskon ja arvojen yhteiskunta. On myös totta, että nekin, jotka eivät usko muuhun kuin tieteeseen, joutuvat tosiasiaa uskomaan aina johonkin: ihmiseen, puolisoon, liikekumppaniin tai tulevaisuuteen. Itse perustan puheeni uskooni Jumalaan.

Ajattelen näin: On olemassa kaksi maailmaa, ihmisten maailma ja Jumalan maailma. Ihmisten maailmassa ihmiset toimivat ja tekevät parhaan tietonsa ja ymmärryksensä mukaan, ainakin periaatteessa. Tilannetta vaikeuttaa se, että ihmisissä on tavattoman paljon niitä, jotka toimivat omien etujensa mukaan silloinkin, kun se tietää toisten etujen loukkauksia. Näin ollen ihmisen toiminta ilmenee vajavaisena jo luonnostaan ja kollektiivista toimintaa rasittavat yksittäisten yksilöiden moraalittomat toimet. Ihmisten maailma on elämistä reaali maailmassa, tässä ja nyt. Sen vuoksi ihmisten maailma ei selitä luotettavalla tavalla, mistä ihminen tulee, mikä on ihmiselämän tarkoitus ja mihin ihminen päätyy. Pikemminkin suositellaan individuaalis-

ta ajattelua, jonka mukaan jokainen on oman onnensa seppä. Tämä sopii tietysti varsin hyvin kuvaannollisesti sanoen niille ihmisille, jotka ovat kultaseppiä, mutta nämäkään sepät eivät ole keksineet mitään kattavaa selitystä elämääkin suuremmille kysymyksille, mikä näkyy kaikessa. Tämän päivän ihmiset pelkäävät sairautta, onnettomuuksia, sotaa, kuolemaa ja paljoa muuta. Ihminen katkeroituu eikä löydä elämälleen todellista tarkoitusta.

Jumalan maailmassa kaikki määräytyy Jumalan sääntöjen ja periaatteiden mukaan. Ihminen näkee itsensä Jumalan luomana. Ihmisen tiedon maailma laajenee uskon avulla seikkoihin, joita ei näe tai voi kosketella, jolloin erityisesti Raamattu Jumalan antamana käsikirjana saa erityisen merkityksen. Ihmisen luontainen elämänkulku ei ole elämää Jumalan yhteydessä, Jumalan maailmassa, vaan oman tien kulkemista. Ihminen voi tosin palata vapaaehtoisesti takaisin Jumalan yhteyteen. Tällöin ihminen voi rakentaa elämänsä kokonaisuudessaan Jumalan armon varaan. Ihminen saa tätä kautta myös voiman tehdä hyvää, joka on ihmisyyden keskeisin vaatimus, joka ilmenee hyvin ajatuksesta: Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.

Suomalaisessa yhteiskunnassa yhä useammat ihmiset elävät erossa Jumalan maailmasta. Tämä on yksilötasolla lisännyt ihmisten epätoivoa, joka on purkautunut aineellisen hyvinvoinnin keskellä edellä mainitsemillani tavoin ja monin muin kielteisin seurauksin.

Jotta Suomi voisi lähteä kestävään henkiseen ja hengelliseen nousuun, edellyttäisi se yksilötasolla nousua. Tämä taas ei ole mahdollista, ellei ihminen löydä elämälleen todellista tarkoitusta: Jumalan henkilökohtaista kohtaamista. Jumalan henkilökohtainen kohtaaminen antaa ratkaisevan edun jokaiselle ihmiselle verrattuna elämään ulkopuolella Jumalan maailman.

Ensinnäkin Jumalan maailmassa ihmisen arvo määräytyy pelkästään ihmisen olemassaolon perusteella. Ihminen on aina mittaamattoman arvokas. Tämä on väkevä sanoma niille, jotka työttömäksi joutuneena tai konkurssissa menettävät omissa silmissään ja valitettavasti myös monen muun silmissä arvonsa, puhumattakaan niistä, jotka muista syistä ovat menettäneet omanarvontuntonsa.

Toisekseen Jumalan maailmassa vallitsee inhimilliselle järjelle käsittämätön laki, jonka mukaan kaikki yhdessä vaikuttaa niiden parhaaksi, jotka Jumalaa rakastavat. Inhimillisesti on lähes mahdoton ymmärtää, että työttömyys,

konkurssi tai muut vastoinikäymiset voisivat muodostua kenellekään siunaukseksi, mutta näin on Jumalan maailmassa ja siitä on tuhansien ja tuhansien ihmisten todistus omalla kohdallaan. Tämä koskee kaiken lisäksi kaikkia elämän alueita, jopa sairastamista ja erilaisia kärsimyksiä.

Kolmanneksi Jumalan maailma antaa uuden perspektiivin tähän maalliseen elämään. Usein ihmiset pyrkivät saamaan kaiken mahdollisen täällä eläessään, vaikka ei olekaan niin kovin hienoa, jos jostakusta voidaan sanoa, että on hautumaan rikkain henkilö. Vastaavasti jonkin saamatta jääminen koetaan suurena menetyksenä ja epäonnistumisena. Kuitenkin, jos maanpäällinen elämä nähdään vain jonain häviävän lyhyenä, ohikiitävänä hetkenä verrattuna loppumattomaan iankaikkisuuteen, on selvää, ettei meillä ole niin suuri tarve olla kiinnostunut omasta asemastamme ja hyvinvoinnistamme täällä maan päällä.

Neljänneksi mainitsen vielä sen edun, mikä liittyy elämän kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen. Jumalan maailma avaa ovet Raamatun kautta käsittämään, miksi maapallolla menee niin huonosti kuin menee. Raamattu antaa myös kiistattomat ohjeet siitä, mitä meidän pitäisi tehdä. Raamatun yksinkertainen sanoma on se, että meidän tulee noudattaa Luojan antamia ikuisia lakeja ja tehdä hyvää. Tällä olisi suuri konkreettinen siunaus koko kansalle. Kun Suomi on nyt äärimmäisessä ahdingossa, niin meidän on ryhdyttävä yksilötasolla mahdollisuuksien mukaan tekemään hyvää. Siihen kykenemme itse kukin mahdollisuuksien mukaan. Juuri tämän vuoksi Jeesus mainitsi esimerkin köyhästä leskestä, joka uhrasi muutaman pennin. Jeesus piti lesken esimerkkiä erittäin tärkeänä, koska siihen sisältyi syvä sanoma: Olennaista ei ole se, kuinka paljon joku omistaa, vaan se, onko hänellä valmiutta antaa omastaan.

Herra puhemies! Suomen kansalaisilla on toivoa niin kauan kuin on elämääkin. Riittävän vaikeina aikoina Suomen kansalaiset ovat huu-taneet avukseen Jumalaa kuten sota-aikoina. Nyt on jälleen totuuden hetki monen ihmisen kohdalla, koska huolimatta hyvistä ponnisteluista valtakunnan tasolla on kuitenkin tuhansia yksilöitä, jotka eivät tule autetuiksi valtiovallan toimin ja jotka ovat elämänsä ehkä syvimmissä kriisissä kielteisten seurausten kasaantuessa. Valtiovallan tulisiikin entistä voimakkaammin edesauttaa kaikkia ihmisiä löytämään elämänsä toimille oikea tärkeysjärjestys, koska Raamattu,

jonka arvojen varaan suomalainen yhteiskunta on aikanaan rakennettu, toteaa, että ensiksi tulee etsiä taivasten valtakuntaa ja sen jälkeen kaikki muu annetaan. Vain tämä ratkaisu voi antaa kestävän pohjan elämälle kaikissa olosuhteissa. Niin vakava kuin Suomen taloudellinen tilanne onkin, tulevaisuuden kohtalon kysymys Suomen kansan hyvinvoinnin kannalta ei ole Euroopan yhteisö tai ulkomaanvelan määrä, vaan se, milloin ja kuinka laaja hengellinen herätys Suomeen tulee.

Toivon, että kaikki kansalaiset täällä salissa ja salin ulkopuolella, jotka ovat kanssani samaa mieltä, tekisivät parhaansa omalla kohdallaan herätyksen saamiseksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Mäkelä: Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että on huima pudotus ihmisten maailmaan äskeisen puheenvuoron jälkeen, mutta yritetään pysyä maan päällä.

Porvarihallituksen synnyttämä ensimmäinen budjetti on nyt nähnyt päivänvalon. Yleensä synnytyksen jälkeen voidaan kertoa iloisia uutisia, synnyttäjä sekä synnytetty voivat hyvin, mutta tämän budjettiesityksen jälkeen ei juurikaan mitään iloista kerrottavaa ole löytynyt.

Kepu-vetoisen porvarihallituksen ensimmäinen budjetti sisältää perusveronmaksajan, palkansaajan, kannalta monia ikäviä asioita, eivät-kä vyön kiristyksestä ole säästyneet jo ennestäänkin silakkaa ja kaurapuuroa syövät eläkeläiset ja opiskelijat. Valtion heikon taloustilanteen maksamiehiksi hallitus vetää koko kansan, myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevat kansalaisemme: työttömät, opiskelijat, eläkeläiset ja sairaat. Vastuunkannon pääpaino on nyt tavallista enemmän kansalaisten veroissa, maksuissa ja palveluissa.

Keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa ed. Kääriäinen mainosti, että sosiaalinen painotus on budjetissa. Mielestäni ei valtion suuri meno-reikä, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon-alan suuri loppusumma, tee budjettiin sosiaalista painotusta, jos sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menot paisuvat kasvavan työttömyyden aiheuttamista kasvavista sosiaalimenoista eikä sosiaalietuuksien kehittämisestä.

Budjettikirja kertoo kaunopuheista huolimatta karua totuutta lähes kaikkien sosiaalietu-

isuuksien korotuksista pidättäytymisestä koskien myös sairausajan peruspäivärahoja tai lapsilisää, joista nimenomaan keskusta vaalien alla piti niin paljon myönteisiä puheita. Puheet eivät kuitenkaan ole muuttuneet teoiksi, ja erityisesti keskustan vaalivalittit: perusturvauudistus, kansaneläkeläisten aseman parantaminen ja paljon puhuttu kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttaminen, ovat osoittautuneet nyt pelkiksi vaalikupliksi.

Moni narratuksi tullut eläkeläinen on nyt jo katkerasti katunut äänestämiskäyttäytymistään. Jopa keskustan oman eläkejärjestön jäsenet ovat julkisuudessa peräänkuuluttaneet edustajiensa rehellisyyttä sekä kauhistelleet Ahon hallituksen budjettiesitystä. Ahon hallituksen budjetin sosiaalisuutta kuvaa parhaiten keskustan eläkejärjestön Eläkeliiton jäsenistön Iisalmen Sanomissa ollut kirjoitus, jossa sanotaan, että olisi vaalilupausten lunastamisen aika. Luen tämän tekstin suoraan. Tämä kertoo, mitä ajattelee keskustan kannattajakunta tällä hetkellä.

”Keskustan kansanedustajat, missä ovat teidän lupauksenne, jotka lupasitte vaalien edellä? Perusturvasta ei kuulu mitään, kansaneläkkeen neljännessä vaiheesta ei mitään, indeksikorotukset jäädytetään, terveyskeskusmaksut tulevat voimaan. Millä luulette 2 000—2 500 markan kuukausituloilla eläkeläisten selviävän? Me jou-dumme käymään lääkärissä, ostamaan lääkkeitä. Ruokaakin tarvitsemme. Emme ihan silakoilla elä. Vuokrat on maksettava ajallaan, samoin puhelin- ja tv-luvat ym. Jättäkää somalien ja muiden ulkomaalaisten elättäminen vähemmälle, puoluetuet pois, niin kuin Esko Aho lupasi. Meillä ei ole työterveyslääkäreitä niin kuin teillä on. Teidän palkanne on kuukaudessa niin kuin meillä on nipin napin vuodessa. Teillä on monta virkaa, mistä vedätte täyttä palkkaa. Niiden jäädyttämisestä ette puhu mitään. Kokoomus on samanlainen pettäjä. On niitä vaaleja vieläkin. Esko Ahon hallitus lentää kuin leppäkeihäs Arkadianmäeltä. Uudet vaalit toimeksi. Katso-kaa, kuka voittaa. Meitä eläkeliittolaisia on paljon, jotka annoimme äänemme keskustalle. Ryhmä petettyjä eläkeliittolaisia Sonkajärveltä.”

Eläkeläisten kaltoin kohtelun lisäksi budjetti jäädyttää keskeiset sosiaalietuudet, leikkaa ansiosidonnaisia sairaus- ja työttömyyspäivärahoja, määrää kuntien työntekijöitä kahden viikon pakkolomille, mikä esitys täysin ylittääkin ymmärryskyvyn. Eikä tässä yhteydessä malta-kaan olla kysymättä, mitä hallitus on miettinyt pakkolomia esittäessään. Mitä hyötyä on työn-

tää virkamiehet pakkolomalle, ruuhkauttaa työt, teettää kalliita ylitöitä, kasvattaa jonoja, menettää työntekijöiden maksamat veromarkat ja mahdollisesti maksaa lomautusajalta toimeentulotukea virkamiehille, kun eivät virkamiehenkään lainat, vuokrat ja ruokamaksut odota parempia aikoja?

Verouudistuksesta muutama sana, sillä siitä niin paljon vaalien alla käytiin keskustelua ja erityisesti keskustapuolue moitti edellisen hallituksen aloittamaa verouudistusta. Nyt kuitenkin verouudistukselle ei luvata sellaista jatkoa kuin vaalien alla oli puhe. Keskustan suulla puhuttiin, että pieni- ja keskituloisten verotusta tulisi jatkossa keventää, ja he lupasivat tähän ryhtyä puuhamiehiksi. Ahon hallitus pysäyttää nyt edellisen hallituksen aloittaman verouudistuksen, ja kansalaiset tuntevat nahoissaan tuloveroasteen kiristymisen. Uusien verojen, vähennysoikeuksien karsimisen ja inflaatiotarkistuksista luopumisen seurauksena verotus kiristyy niin palkansaaajilla kuin eläkeläisillä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tähänastinen työvoimapolitiikka on täysin käsittämätöntä, tai käsittämätöntä on se, ettei hallituksella ole mitään työvoimapolitiikkaa, vaikka maassamme on noin 300 000 työtöntä eikä lomautettujen ja irtisanottujen ja työtä vailla olevien joukon kasvulle näytä tulevan loppua. Aikoinaan 70-luvulla presidentti Kekkonen runnoi hätätilahallituksen kokoon ja hallituksen ainoaksi ohjelmaksi työttömyyden poistamisen. Nyt hallituksella ei tunnu olevan mitään hätää, vaikka työttömillä on. Ainoa lääke, jonka hallitus on suurtyöttömyyteen esittänyt, on nykyisin vaivalla voimaan saatetun työllisyyslain romuttaminen ja kosmeettisena keinona kouluttaminen. Ikäihmiset koulutukseen, vaikka työhön sijoittumisesta ei ole tietoaakaan, puhumattakaan ikäihmisten koulutusmotivaatiosta.

Voi olla, että nykyisen työministerin kyvyt eläytyä työntekijän, lomautetun ja työttömän asemaan ovat riittämättömät, kun tietääkseni ministeri Kanerva ei koskaan politikoinnin lisäksi ole tehnyt ns. tavallista palkkatyötä päiväkään. Ehkä tämä kokemattomuus heijastuu välinpitämättömyytenä ja kyvyttömyytenä paneutua tositoimiin työttömyyden poistamiseksi. Tietääkseni hallituksessa on joukko ministereitä, jotka Kanervan tavoin ovat säästyneet tavalliselta työnteolta, ja kyvyt työvoimapolitiikan hoitoon näkyvät budjettikirjasta.

Opiskelijat Ahon hallitus on myös pettänyt katkerasti. Hallituksen mainostama opintotu-

kiuudistus on entisen opintotukijärjestelmän heikennys, eikä ihmetellä siis sovi, miksi kansanedustajien postilaatikat täyttyivät opiskelijoiden hätähuutokorteista. Opiskelijat aiotaan ajaa todelliseen köyhyysloukkuun sekä vielä opiskelijajoukoissa a- ja b-luokan opiskelijoihin. Ateriatukien poistaminen, opintolainan korkojen sitominen markkinakorkoon sekä opintorahan verollepano eivät ole uudistus, puhumattakaan alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden erityiskohtelusta opintotukiasiassa. Uudistuksen ulkopuolelle jätetään keskiasteen oppilaitoksissa opiskelevat. Sopia kysyy: miksi?

Opintotukiuudistuksen on kohdeltava kaikkia tasapuolisesti. Opiskelu ei voi olla vain varakkaiden perheiden lasten etuoikeus, eikä perustuslain hengen mukaista voi olla alle 20-vuotiaitten erityiskohtelu opintososiaalisia etuisuuksia jaettaessa.

Olin tosin maanantaina tilaisuudessa, jossa ministeri Pekkariin lupasi Jyväskylän yliopistolaskunnan edustajille, että mikäli SYLiä ei opintotukiuudistus tyydytä, tulee hallitus vetämään esityksen pois. Aika näyttää ministeri Pekkariin puheitten pitävyyden. SYLin edustajat ovat selkeästi mielipiteensä ilmaisseet.

Sairaat saavat oikein erityisen kovaa keppiä budjetin tekijöiltä. Terveyskeskus-, laboratorio- ja röntgenmaksut tuntuvat kipeimmiltä juuri kaikkein pienituloisimmilla ja romuttavat ajatusta jokaisen kansalaisen oikeuksista terveydenhuollon peruspalveluihin. Sairaalamaksujen nousua on vaikea hyväksyä. Samoin tuntuu kohtuuttomalta sairauskuluvähennyksen poistaminen verotuksesta, jos tilalle on tarjota vain Kelan korvaus hammaslääkäripalkkioista.

Arvoisa puhemies! Selvää on, että maamme talous on kriisissä ja tervehdyttämis- ja säästötoimenpiteitä tarvitaan. Säästötalkoissa ei pääpaino voi kuitenkaan olla köyhien ja kipeitten kurittamisessa, vaan maksumiehet taloutemme kunnostamiseen on saatava muualta. Puoluetuet, maataloustuet ja kehitysapumäärärahat sietävät saada vielä uuden tarkastelun. Hyväosaisten on omalta osaltaan osallistuttava kantokykynsä mukaisesti taloustalkoisiin leikkaamalla ylisuurista eläkkeistään ja palkoistaan osa valtion tyhjänä ammottavaan pussiin sekä luopumalla kaikkein suurituloisimpien verotaulukkojen kevennyksistä. Lamaa ei poisteta lamaannuttamisella vaan saamalla yhteiskunnan rattaat pyörimään.

Suomen keskusta lupasi eduskuntavaalipuheissaan vaihtoehtoa ja perusturvauudistuksen

toteuttamista. Vaihtoehtoa ei ole toimeentulovaikeuksissa elävien pienituloisten kansalaisten kurittaminen, vaan vaihtoehto on lupauksen rohkea lunastaminen ja täyttämisen. Jos vain palkkoja alennetaan, sosiaalietuuksia heikennetään, verotusta kiristetään, hintoja ja maksuja korotetaan sekä tuloeroja kasvatetaan, voi sanoa, että Ahon hallitus on työnsä tehnyt ja Ahon hallitus saa mennä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkelän puheenvuorossa oli tietysti montakin asiaa joita voisi kommentoida, mutta haluan yhteen asiaan puuttua, joka näyttää olevan keskustelussa monesti esillä, ja se on korkeampien palkkojen leikkaaminen.

Meillä on korkeasti koulutettuja ihmisiä, joilla on erittäin hyvä kielitaito, joilla on yleensä sellainen koulutus, joka myös sopii kansainvälisiin tehtäviin ja työskentelyyn ulkomailla. On erittäin vaarallinen suuntaus se, jos me lähдемme Suomessa pudottamaan korkeasti koulutettujen ihmisten ei nyt niin kovin suuria palkkoja tälläkään hetkellä vielä alemmaksi. Sen huonoimpana seurauksena on se, että meiltä korkeasti koulutettu väki muuttaa muualle kansainvälistyvässä maailmassa. Toivon, että tämä lamläke, jota niin helposti tarjotaan malliksi, unohdettaisiin tässä vaiheessa, sillä on meidän tulevaisuudestamme kysymys.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vastata ed. Tainalle, että mikäli suurituloisilta, jotka usein ovat myös koulutettuja valtion laitoksissa valtion opintotuelle, ei voida leikata, tarkoittaako ed. Taina todella sitä, että pienempituloisilta, vähemmän koulutetuilta voidaan leikata tuloja ja mahdollisesti ottaa jostakin muualta väkeä, joka suostuu tekemään ehkä vielä halvemmalla, tai todella pistää polvilleen suorittava portaamme ja pienituloiset? Edelleen toistan kysymyksen: Mihin perustuvat hallituksen puheet palkkojen alennuksista ministereillä, kansanedustajilla? Sen myötä on saatu herra presidentti mukaan tukemaan hallituksen oikeudenmukaista palkkojen laskua. Tosiasia siis oli, että ministereiden ja kansanedustajien palkkojen lasku on populistinen toimenpide ja todellisuudessa palkkojen lasku on kohdistettu vain köyhiin.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan puuttua ed. Mäkelän puheeseen siltä osin kuin se koskee vaalilu-

pauksia. Olen nimittäin ehdottomasti sitä mieltä, että riippumatta siitä, mitä toimenpiteitä on välttämätöntä tänään tehdä, toisaalta on oikeutettua palata vaaleja edeltäneeseen tilanteeseen ja niihin lupauksiin, joita silloin on tehty. Itse esitin ennen vaaleja, etten oikeastaan muuta lupaa mutta tulen esittämään eduskunnassa, että vaalilupauksen täyttämättä jättäminen säädetään rangaistavaksi teoksi. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että siinä olisi oma oikeutuksensa. Tosin täytyy tietenkin mainita ensimmäiseksi, että sillä ei olisi taannehtivaa vaikutusta mutta sillä voisi olla varsin tervehdyttävä vaikutus siinä suhteessa, että ei voi olla oikein, että ennen vaaleja todellakin luvataan vaikka mitä ja sitten myöhemmin sanotaan, että realiteetit estävät näiden lupauksen täyttämisen, koska toki nämä realiteetit tiedetään jo ennen vaaleja.

Ed. M ä k e l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tainalle sanon, että hyväosaisen edustajien puheenvuorot toistuvasti osoittavat, että hyväosaisilta ei saisi leikata penniäkään. He pitävät siitä tiukasti kiinni. Mutta silti olen useaan otteeseen kuullut esityksiä siitä, että tavalliselta palkansaajalta, pienituloiseltakin, ollaan valmiita leikkaamaan. Niinhän se on, että hyväosaiset osaavat aina pitää etuisuuksistaan kiinni, muilta ne otetaan pois.

Sitten ed. V. Laukkaselle sanon, että varmasti on ihan hyvä asia, jos tulisikin oikein laissa sanotuksi, että vaalilupauksista täytyy pitää kiinni, mutta olen ymmärtänyt, että tällä hetkellä meidän vankiloissamme on jo nyt pulaa tilasta, minne laitetaan rikoksia tehneitä. Jos on rikos, ettei pidä vaalilupauksista kiinni, ainakin keskustan kansanedustajat tulisivat täyttämään melko lailla nykyisiä rangaistuslaitoksia.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole suinkaan ehdottanut, että pienipalkkaisilta leikataan ja suurituloisilta ei. Esitän vain huoleni siitä mallista, joka niin monessa yhteydessä esitetään, että meillä olisi jotenkin erityisesti varaa nimenomaan suurempipalkkaisten palkkojen alentamiseen. (Ed. Puisto: Keneltä sitten?) Minä puhun nimenomaan niistä ihmisistä, joilla on korkea koulutus ja mahdollisuus valita maa, jossa työskentelevät. Meillä on naapurissa hyvä esimerkki maasta, jossa koulutukselle ei ole annettu mitään arvoa, siitä ei myöskään ole maksettu korkeampaa palkkaa. Näemme, mikä on sen maan kehityksen taso. Puhun siitä, että tilanne on vaarallinen, jos maa ei anna

mitään arvoa koulutukselle ja palkalle. Mutta en esitä vaihtoehtoksi suinkaan sitä, että tässä leikattaisiin pienempiä palkkoja. Siitä en ole puhunut mitään. (Ed. Astala: Keneltä leikataan?)

Mitä tulee ministereiden ja kansanedustajien palkkojen alentamiseen, ymmärtääkseni se on signaali siitä, että julkisessa hallinnossa on alennettava kustannuksia. Yksi malli on, että meidän palkkojamme alennetaan. Ja sen luulisi tyydyttävän ainakin kaikkia, koska ihmisten mielestä me emme ansaitse sitä palkkaa, jota me saamme.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen vähän huolissani siitä, mitä ed. Taina täällä nimenomaan hallituspuolueen kansanedustajana sanoo julki, koska ihmisille laman ja vaikean taloudellisen tilanteen yhteydessä tulee aika vahva oikeudentunto: mikä on oikein ja mikä on väärin. Nähdäkseni myös suurten palkkojen leikkaaminen ja hyvätuloisten ihmisten tulotason madaltaminen vastaa tässä tilanteessa ihmisten oikeudentuntoa, käsitystä oikeudenmukaisuudesta.

Mielestäni sellaisella asialla pelottelu, että ihmiset Suomesta lähtevät, jos heidän palkkojaan muutamilla palkkaluokilla pudotetaan yleisen oikeudenmukaisuuden nimissä, on kyllä turhaa. Ei täältä niin helppo ole lähteä eikä ulkomaille niin helppo ole päästä hyviin hommiin, jotka ovat parempia kuin Suomessa, että sitä kannattaisi käyttää pelotteluargumenttina. Tietysti pitkällä tähtäimellä, jos rakenteellinen ero muodostuu pysyväksi esimerkiksi verotasossa Suomen ja muiden maiden välillä, asia on vakava, mutta pidän sitä kohtuuttomana argumenttina tähän keskusteluun.

Ed. P u h a k k a : Herra puhemies! Tämä hallituksen budjettiesitys on jouduttu laatimaan sodanjälkeisen ajan kovimman laman rasittaessa koko kansantaloutta ja talouselämää. Työttömyysaste on, niin kuin tiedämme, huippulukemissa, valtionvelan kasvu on ylisuuri. Edellinen hallitus jätti Ahon hallitukselle ja nyt istuvalle eduskunnalle lähes kestämättömät talouden tervehdyttämistalkoot. Nyt tarvitaan todellista vastuuta, nyt ei ole politikoinnin, vaan yhteisvastuun aika. Me joudumme säästämään, karsimaan ja miettimään, mikä on todella tarpeellista.

Budjettiesityksen peruslinja on talouden tervehdyttäminen ja julkisten menojen leikkaukseen tähtäävien toimintojen aloittaminen. Linja on oikea. Täällä on tänään tuotu esille jo se, että

meidän julkisen hallintomme menot ovat 50 prosenttia bruttokansantuotteesta. Voi kysyä, kun meitä on 5 miljoonaa suomalaista, tarvitsemeko me todella pienenä maana näin valtavasti, määntymäisen julkisen hallinnon. Onko meillä siihen todella varaa? Mielestäni ei ole. (Ed. Suhonen: Eduskunta puoliksi!) Kysymyksiä tietenkin herättää se, että budjettiesitys joutuu nojaamaan yhteiskuntasopimuksen syntyyn ja työmarkkinajärjestöjen neuvottelutulokseen. Tällä taholla ei vielä kovin suurta vastuullisuutta ole osoitettu ainakaan tähän päivään mennessä. (Ed. Kautto: Maataloudessa?)

Budjetin kautta säästötoimiin osallistuvat vain maatalous, eläkeläiset ja työttömät, eli ryhmät, jotka eivät edellisen hallituksen aikaan kulutusjuhlaan edes ehtineet mukaan. Myös palkansaajapuolelta on löydyttävä yhteisvastuuta. Esitykset palkkojen jäädyttämiseksi ja jopa alentamiseksi ovat tämän lama-ajan taloudellista realismia, siitä me emme pääse mihinkään. Me emme todella selviydy, ellemmä saa teollisuutemme kilpailukykyä vastaamaan kilpailijamaiden tasoa.

Maataloudelle budjettiesitys on kovin tyly, koska säästötoimet koskettavat ankarina koko maaseutua ja maaseudun ihmisiä. Esityshän lisää maatalouden osuutta viennistä 700 miljoonalla markalla. Yhteensä maatalouden osuus nousee lähes 1,9 miljardiin markkaan. Se on enemmän kuin viidennes maataloustulosta. On myös muistettava viljan hinnan alennuspäätökset ja aikaisemmat lannoiteveron ja markkinointimaksujen korotukset. Maataloustulolain muutoksella alennetaan suoraan maatalouden tuloja. Maataloutta ei siis voida arvostella siitä, ettei se osallistu säästötalkoisiin. Kyllä maatalous osallistuu. Viljelijät eivät tietenkään voi suostua kovin rajuihin tulonalennuksiin, ellei myös palkkapuolella päästä supistuslinjalle, kun vielä tiedetään, että maataloustulo alenee jo tänä vuonna neljänneksen. On myös muistettava, että yleisen sosiaaliturvan alentaminen sekä maksujen ja verojen korotukset koskettavat viljelijöitä yhtä ankarasti kuin muitakin. Syyttä eivät siis viljelijät ole huolissaan ammattinsa tulevaisuudesta.

Haluaisin puuttua budjetin erääseen yksityiskohtaan: Kehittyvä alue budjetissa on mielestäni ympäristömäärärahat ja erityisesti lähialueilleme suunnattujen määrärahojen lisäys 88 miljoonaan markkaan. Tämä on todettava myönteisenä asiana. Kymenlaaksolaisena voin todeta, että lähialueyhteistyö ympäristökysymyksissä on kii-

reisimpiä asioita. Viimeisten tutkimusten mukaan Kymen lääni on saastuneimpia alueita Suomessa. On myös todettu, että Kymen läänin metsien tila on yhtä huolestuttava kuin esimerkiksi Lapissa.

Herra puhemies! Lopuksi toteaisin, että meillä Suomessa alkaa olla ylikuumentunut euroinnostus. Keskustelu EY:n jäsenyydestä on paikallaan ja asiallista. Meidän on toki tiedettävä, mihin me olemme pyrkimässä, mitä ovat EY-jäsenyyden edut ja haitat ja mitä kaikkea se tuo tullessaan. Yhden asian olen saanut tietooni, ja se on se, että että Euroopassa arvostetaan maaseutua. Siellä nähdään maaseutu voimavarana, ei rasitteena. Jospa meilläkin päästäisiin maaseutu — taajama-vastakkainasettelusta ja voitaisiin nähdä maamme kokonaisuutena ja käsitellä sivistyneesti myös maaseudun kysymyksiä sekä kehittää maaseutuamme tasapuolisesti muun yhteiskunnan rinnalla. Uskon, että tämä lisäisi osaltaan meidän eurokelpoisuuttamme.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelun eilen alkaessa en halunnut eilisen päivän aikana enkä illan ja yön tunteina käyttää vastauspuheenvuoroa. Mutta nyt kun vuorokausi on vaihtunut ja ed. Puhakka käytti puheenvuoron, jossa hän vaati voimakkaasti palkkojen alentamista, ja kun hän tuntui puheenvuorossaan puolustavan maatalousväestön etuja, mieleeni tulee kysymys: Millä maataloustuottajat myyvät tuotteensa tässä maassa, jos palkansaajien, eläkeläisten ja muiden ostovoima leikataan? Ettehän te kuitenkaan saa kaikkea myydyksi ulkomaille. Kun ed. Puhakka katsoo, että myös viennin ehtona on palkkojen alentaminen, niin onko ed. Puhakka ottanut huomioon, että suomalaisesta palkkatasosta riippumatta ei tästä maasta ulkomaille mene kuin korkeintaan 22—25 prosenttia bruttokansantuotteesta, vaikka kuinka paljon palkkaa alennettaisiin. Ei ulosvienti nouse ainakaan neljännestä suuremmaksi maan bruttokansantuotteesta.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Haluan vielä lisätä äskeiseen palkkakeskusteluun, kun en saanut enää vastauspuheenvuoroa, sen, että en suinkaan kannata palkkojen leikkaamista lainkaan. Varmasti löytyy muita keinoja kustannustason alentamiseen.

Sosiaaliturvaetuuksien jäädyttäminen tai alentaminen taloudellisen hätätilan nimissä ei saa kannatusta keneltäkään. Oppositio ei hyväksy mitään hallituksen esityksistä. Työmarkkinajär-

jestöt ovat heittäneet pöytään vaatimukset, joissa ainakin toisen osapuolen viesti on devalvaatio. Mielenkiintoisena piirteenä, ehkä vähän kärjistään, työmarkkinapöydässä on se, että ammattiyhdistysliike näyttää melkein pä tukevan enemmän porvarihallitusta kuin työnantajapuoli. MTK, jonka edustajilla on hallituksen johto käsissään, ei osoita mitään halua talkoisiin osallistumiseen. Kaikki näyttää kerta kaikkiaan olevan solmussa.

Kannattaako eduskunnan käyttää aikaa budjetin käsittelyyn, jos ei ole mitään takeita siitä, että talouspoliittinen kokonaisuus tukee inhorealista budjettia? Eikö olisi järkevää koota yhteen vakavaan neuvotteluun kaikki ne osapuolet, joiden käsissä kansantalous on, ja katsoa, päästäänkö yhteisiin ratkaisuihin vai ei ja löytyykö kriisin ratkaisemiseen vastuunkantajia. (Ed. Gustafsson: Eikä se ole Ahon hallituksen tehtävä!) — Tulen siihen kohta. — Pysähtyneen tilanteen yllä näyttää joka tapauksessa leijuvan ymmärrys siitä, että yksisilmäinen omien etujen tavoittelu ei ole mahdollista, vaan että yhteistyö on välttämätöntä. Tämä ymmärrys on luja perusta yhteisille ratkaisuille, jos vain siihen vaadittavan tahdon pystyy joku puristamaan esiin. Mielestäni se on hallituksen tehtävä. (Ed. Gustafsson: Puoli vuotta mennyt, eikä mitään ole tapahtunut!)

On poliittisen moraalin etsimisen aika. Vastuu yhteisten varojen oikeudenmukaisesta jaosta ja järkevästä käytöstä on todella suuri. Sekä kansalaisten että päättäjien pitäisi pysähtyä miettimään omaa vastuutaan. Vastuullisuutta olisi pitänyt löytyä myös viimeksi kuluneiden vuosien aikana kaikilla päätöstasoilla. Vastuun ottamisen sijaan innostuttiin hullvattomaan rahanjakoon ja kulutusjuhlaan, jonka lopettamispyyntöistä pääministeri Holkeria pilkattiin. Houkutus hankkia kannatusta hyvän jakamisella kaikille kaikkiin hyviin tarkoituksiin ja pelko oman aseman menettämisestä sumensivat päättäjien päät. Nyt joudumme kantamaan vastuun hullvattoman menon seurauksista. Meitä ei tänä päivänä kukaan kiitä eikä ole airettakaan.

Kun kaikkea hyvää on paljon jaettu ja samalla luotu käsite saavutettu etu, ollaan tilanteessa, jossa päätösten tekeminen on erittäin vaikeaa. Päätöksentekokulttuurin on pakko nyt muuttua. Koska julkinen talous on osa maan taloutta, on selvää, että siinäkin eletään hyviä ja huonoja aikoja. Välillä tuntuu, ettei tätä yksinkertaista tosiasiaa tunnusteta.

Kaikkia tehtyjä päätöksiä on voitava muuttuvissa tilanteissa harkita uudelleen. On myös pystyttävä tekemään säästöpäätöksiä silloin, kun pitkällä tähtäyksellä vain siten voidaan huolehtia yhteiskunnan toimivuudesta ja veromarkkojen riittävydestä. Vielä suurempien katastrofien välttämiseksi on pakko asennoitua myönteisesti siihen, että tilapäisesti on etuuksien korotuksista luovuttava tai etuuksia jopa leikattava.

Arvoisa puhemies! Budjetti on erittäin vaikeaselkoinen, ja on vaikea lyhyessä ajassa saada selvää siitä, miten säästöesitykset eri hallinnonaloille kohdistuvat. Sosiaali- ja terveydenhuollon säästöesitykset ovat rajuja. Toivon, että sama suuruusluokka johdonmukaisesti löytyy budjetista kautta linjan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon säästöehdotukset eivät välttämättä noudata kovin sosiaalista linjaa, vaikka sosiaali- ja terveysministeri ja -ministeriö puhuvat torjuntavoitosta. Budjettiesitys iskee liian kovaa sairaisiin. Sairauskuluvähennyksen poistaminen on järkevä toimenpide, mutta sen kompensoiminen vain hammashuoltoon on tässä tilanteessa epäoikeudenmukaista. Sairauspäivärahojen alentaminen, terveyskeskusten tutkimusta ja hoitoa koskevat maksut, sairausvakuutuksen korvausten omavastuuosuuksien nosto, ilmaisilääkkeiden prosenttikorvauksen laskeminen ja sairaaloiden maksujen korotukset heikentävät oleellisesti sairaiden ihmisten asemaa.

Olen kuullut huhuja siitä, että vielä hurjempia ehdotuksia on sosiaaliministerin toimesta esitetty, mutta valtiovarainministeri on ne hyväksymisenä miehenä torjunut. (Ed. Laine: Eiköhän ole päinvastoin!) Koska sairausvakuutuksen taso alenee, toivon, että eduskunnasta löytyy tahtoa muuttaa hallituksen sopima hammashuoltoa koskeva kompensatio oikeudenmukaisemmaksi siirtämällä osa kompensatiosta muuhun sairausvakuutukseen.

Sairausvakuutuksen taksoja on nostettava ja silmälasit on saatava sairausvakuutuksen piiriin. Sairausvakuutusta on myös pyrittävä laajentamaan mm. puheterapiaan. Psykoterapian lisäämistä on tällä hetkellä valtava, ja käsittääkseni senkin määrärahoja ollaan vähentämässä.

Toivon hartaasti, ettei nyt esitettävä hammashuoltoratkaisu merkitse sairausvakuutuksen kehittämisen pysäyttämistä useiksi vuosiksi tästä eteenpäin. Toivottavasti ministerin esitykset eivät tarkoita sitä, että keskusta toteuttaa sen taholta esitettyjä ehdotuksia koko sairausvakuutusjärjestelmän romuttamisesta.

Yksityisen sektorin terveydenhuolto täydentää julkista. Ei ole mitään syytä heikentää sairastavien ihmisten mahdollisuuksia käyttää niitä terveydenhuoltopalveluja, jotka heille ovat sairauden vuoksi välttämättömiä. Sairausvakuutus tukee sairastavia ihmisiä merkittäväällä tavalla. Lähes jokainen pitkäaikaissairas käyttää myös yksityisen sektorin palveluja ja joutuu niistä nyt maksamaan huomattavasti aikaisempaa enemmän.

Huomion kiinnittäminen budjettineuvotteiluissa terveyskeskusmaksuun, jonka osuus sairastavien ihmisten kustannuksista olisi olematon, ansaitsee tietysti politiikan tekijöiden arvostuksen. Peittäähän siitä synnytetty kohu sen ikävän tosiasian, että sairauskulut nousevat budjettiesityksen mukaan muutoin huomattavasti. Kustannusten jako ei ole oikeudenmukainen eikä noudata hallitusohjelmaa, jonka mukaan maksupolitiikan on oltava sosiaalisesti oikeudenmukaista.

Perusturvaan ei ole koskettu. Perusturvaa on se osa sosiaaliturvasta, jota ei ansaita työnteolla, vaan joka turvataan yhteiskunnan toimesta yhteisvastuullisesti kaikille kansalaisille. Koska Suomessa on järjestelmä, joka takaa ruoan, terveydenhuollon ja asumisen kaikille kansalaisille riippumatta heidän työpanoksestaan yhteiskunnan rakentamisessa, voidaan Suomea nimittää hyvinvointivaltioksi. Tätä ns. pohjoismaista hyvinvointimallia ei olla tässä budjetissa romuttamassa. Ansioista riippumattomasta perusturvasta ei yksinkertaisesti voidakaan supistaa vaarantamatta siitä riippuvaisten ihmisten toimeentuloa.

Budjetissa arvioidaan, että toimeentulotukimenot kasvavat 35 prosenttia ensi vuonna. Tämän luvun pitäisi herättää miettimään sosiaaliturvajärjestelmän rakenteen ongelmia. Perusturvajärjestelmässä on tehtävä nopeita ratkaisuja, joilla säästetään voimavaroja muuhun toimintaan. Hallitusohjelmassakin mainitaan ns. yhden luukun periaate. Se on toteutettava jo ensi vuonna. Yhdestä pisteestä eli Kansaneläkelaitokselta maksettava perusturva säästää aikaa, estää päällekkäisten etuuksien saamisen ja myös järjestelmän paljon arvostellun hyväksikäytön.

Perusturva tulisi siirtää Kansaneläkelaitoksen vastuulle, ja siitä tulisi myös huolehtia valtion varoilla. Taloudellisen perusturvan on oltava valtion vastuulla ja palvelujärjestelmien kuntien vastuulla. Jätettäköön kuntien vastuulle vain täydentävä sosiaaliturva, jonka tarve aiheutuu sosiaalisista vaikeuksista. Sen määrää kunta voi

myös itse ohjata vaikuttamalla palvelujen määrään, asuntotilanteeseen, terveydenhuollon saatavuuteen, psykiatrisen hoidon laatuun, alkoholistien sosiaalistamiseen jne. Kustannusvastuun jako olisi myös kansalaisten kannalta tärkeää. Vain kustannusvastuuta muuttamalla myös ne päättäjät, jotka eivät ole kiinnostuneita sosiaalipolitiikasta, saataisiin ymmärtämään, että yhteiskunnalle tulee taloudellisesti edullisemmaksi ehkäistä sosiaalisten ongelmien syntyä ja panostaa niiden korjaamiseen kuin elättää yhteiskunnasta pudonneita ilman muita auttavia toimenpiteitä.

Julkisen sektorin työvoiman määrä on mahtavat 700 000. Se on valtava ja nopeasti kasvanut resurssi. Sen avulla on pystyttävä palvelemaan ihmisiä ilman, että määrää tarvitsee oleellisesti lisätä. Määrän lisäämisen sijasta on vihdoinkin huomio kiinnitettävä siihen, minkälaiset työolosuhteet, työtavat, johtamismenetelmät ja minkälainen byrokratia julkisella sektorilla on. Tehostamisen ja järjeistämisen varaa on varmasti kaikkialla.

On kuitenkin todettava se, että sosiaali- ja terveydenhuollossa ei ole palveluja tällä hetkellä riittävästi. Suurissa kaupungeissa on pulaa mm. vanhushuollon palveluista ja lasten päivähoitosta. Kroonikkosairaaoloissa ihmisiä hoidetaan lähes epäinhimillisissä olosuhteissa. Ongelmia voisi luetella paljonkin. Tähän tilanteeseen ei sovi kahden viikon pakkoloma. Säästöjä on löydettävä muulla tavoin. Säästökohteita löytyy, kunhan löydetään oikeat asenteet ja luovuutta järkevien säästökohteiden etsimiseksi. Jos julkisessa hallinnossa joudutaan pakkolomien tielle, niin kuin yksityisellä sektorilla on tapahtunut ja tapahtuu päivittäin, onomat toteutettava hallinnossa lyhentämällä työviikkoa siten, että lomautus kestää esimerkiksi neljä viikkoa. Koko julkisen sektorin pakkoloma juustohöylämenetelmällä ei ole toteuttamiskelpoinen.

Julkinen sektori on tottunut ns. demokratiiaan, joka on merkinnyt vastuun pakkoilua. Nyt tarvitaan johtajuutta ja järkeviä päätöksiä. Asiat on asetettava tärkeysjärjestykseen. Pidän huolestuttavana esimerkiksi sitä, että kunnat ovat ensimmäisenä vähentämässä ostopalvelujaan mm. vaikeavammaisten kuntoutuksessa. Se merkitsee palvelun saajan kannalta yleensä heikennystä ja suoranaista hoidon vähentämistä. Hyvinvointivaltion ominaisuutena pidän huolehtimista niistä ihmisistä, joilla asiat ovat kaikkein huonoimmin. Valitettavasti vain se joukko näyttää ensimmäisenä joutuvan säästöjen kohteeksi.

Kun sosiaaliturvaa budjettiesityksessä heikennetään, jää sen ainoaksi valopilkkuksi opintotukiudistuksen aloittaminen. Siat ja sikakortit ovat omituinen kiitos opiskelijoilta siitä, että opiskelijat ovat tässä talousarviossa ainoa ryhmä, jonka sosiaaliturvaa parannetaan, vaikkakin pienin askelin. Olisin toivonut opiskelevan nuorison ymmärtävän, millaisessa taloudellisessa tilanteessa elämme ja miten merkittävästä poliittisesta päätöksestä opintotukijärjestelmän uudistamisen aloittamiseksi on kyse. Voin vaakuuttaa, että sen aloittamiseen on todella tehty työtä eduskuntaryhmissä.

Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski puuttui puheenvuorossaan maatalousyrittäjien sosiaaliturvan kustannuksiin. Hän on oikeassa siinä, että maatalousyrittäjien sosiaaliturva on huomattavasti parempi kuin muiden yrittäjien ja sen kustannuksista huolehtii suurelta osin valtio. Kiinnittäisin huomion vielä siihen, että koko maatalouspolitiikka on kallista sosiaalipolitiikkaa. Ylituotannon ylläpitämistä on perusteltu maanviljelijäväestön toimeentulon turvaamisella ja yrittäjät itse on höynäytetty tekemään kannattamattomia investointeja ja saatu heidät riippuvaisiksi erilaisista tukimuodoista. Onko meillä varaa pitää sosiaaliturvajärjestelmässämme tällaista kummajaista, jossa yhden väestöosan toimeentulon turvaamisesta huolehditaan vientiym. tuella normaalin sosiaaliturvan sijaan? Maatalouspolitiikkaa on katsottava sosiaalipolitiikan näkökulmasta ja verrattava sen hintaa muuhun sosiaalipolitiikkaan. Mielestäni se on liian kallista.

Haluan korostaa, etten pidä maatalousväestöä syyllisenä vinoutumiin. Syy on poliitikoissa ja valtaan kietoutuneissa etujärjestöissä. Ne ovat tulleet riippuvaisiksi vanhan järjestelmän ylläpitämisestä. Lähinnä maatalousyrittäjät ovat uhreja, vaikka turhaan ottavatkin itselleen marttyrin aseman.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Taina piti erinomaisen hyvän esityksen, tietynlaisen kapinapuheen, niin kuin hänellä joskus on tapana ja rohkeutta pitää. Mutta kun hän puhui perusturvasta ja siitä, että siihen ei ole puututtu, kansaneläke perusturvan eräänä osa-alueena tarkoittaa sitä, että se takaa tietyn ostovoiman tietyille kansalaisille.

Nyt jos luovutaan indeksiehdosta, indeksistä, joka tarkoittaa sitä, että tämä perusturvan ostovoima pysyy samanlaisena vuodesta toiseen, se merkitsee sitä, että perusturvaan on silloin puu-

tuttu. Se on aivan selvä asia. Siitä ei päästä mihinkään, esitetään se minkälaisen teoreetisoinnin kautta hyvänsä.

Mitä tulee opiskelijoiden saamaan lisätukeen, niin jos koko laskelma tehdään ottaen huomioon myös ne vaikutukset, mitä sakkokoron määrän nostaminen 14:sta 16 prosenttiin merkitsee niille opiskelijoille, jotka eivät saa työtä valmistuttuaan ja jotka joutuvat maksamaan tuota sakkokorkoa, ja muut menetykset, mm. markkinakorko lainoissa jne., opiskelevat eivät saaneet yhtään mitään. Ja sekin, mitä he eivät ole saaneet yhtään mitään, jakautuu epätasaisesti opiskelijoiden joukossa. Heitä on aivan turha pitää jonkinlaisina syöttinä. Tämä on aivan sama kuin hammashoito esimerkiksi kansaneläkeläisten osalta, joilla ei ole hampaita enää ollenkaan.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuultuani ed. Tainan puheenvuoron olen iloinen siitä, että inhimillisyyttä pitkälti ohi hallituksen esityksen löytyi sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtajalta. Jotkut kohdat kuitenkin huolestuttivat minua. Hän viittasi terveyskeskusmaksuun ja antoi ymmärtää, että tällä yritettäisiin hämärtää sairauskulujen muuta nousua. Kyllä sosialidemokraattien näkemys tässä on sekä hoito- ja poliklinikkamaksujen nousun että terveyskeskusmaksun kohdalta kielteinen. Emme voi pistää sairaita todellakaan maksumiehiksi tämänhetkisessä taloudellisessa tilanteessa.

Toinen kohta, johon ed. Taina viittasi, oli toimeentulotuen määrärahojen kasvu. Hän viittasi koko järjestelmän uudelleenarvointiin. Kyllä tähän löytyy selkeä syy: Työttömyyden nousu lisää toimeentulotuen tarvetta, minkä ed. Taina hyvin ammattitaidaltaan tietää samoin kuin sen, että vaikka meillä taataan jonkinasteinen asunto, ruoka ja perustoimeentulo kaikille kansalaisille, minimissään se ei yllä elämisen arvoiseen elämään.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli mukavaa, että ed. Taina yhtyi oppositioedustajien ankaraan kritiikkiin, kun ed. Taina totesi, että hallitus iskee liian kovaa sairaisiin. Samaten ed. Taina oli myös sitä mieltä, että kerta kaikkiaan tämä kahden viikon pakkoloma julkishallinnon työntekijöille ei sovi. Haluaisin uskoa, että nämä ed. Tainan ajatukset ovat vilpittömiä eivätkä ole tarkoitettut kosiskelamaan kokoomuksen hupenevaa palkansaajakannattajakuntaa.

Ed. Taina aloitti puheenvuoronsa palaamalla palkkakeskusteluun toteamalla, että hän ei kannata palkkojen leikkaamista. Minulle jäi epäselväksi liittyen aiempaan keskusteluun, kannattaako ed. Taina loppujen lopuksi hallituksen esitystä siitä, että kansanedustajien ja ministerien palkkaa alennetaan yhdellä palkkaluokalla, ja jos kannattaa, niin eikö saman logiikan mukaan pitäisi myös muiden julkishallinnon korkeiden virkamiesten palkkoja laskea samalla tavalla. Itse asiassa näin pitäisi toimia myös yritysmaailman ylisuurten palkkojen kohdalla, niiden kohdalla jos minkään. Mitä mieltä ed. Taina loppujen lopuksi näistä asioista on?

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministereiden ja kansanedustajien palkasta olen sitä mieltä, että niitä tulee alentaa signaalina siitä, että julkisen hallinnon kustannuksia on alennettava. Niiden alentamista kannatan. Mielestäni ne eivät ole verrattavissa tavallisiin palkkoihin, koska ne ovat palkkio luottamustehtävästä, joten se minun mielestäni ei tarkoita sitä, että linjan pitää olla sama muiden palkkojen alentamiseksi.

Mitä tulee ed. Puiston toteamiseen siitä, että työttömyysturva ei ole riittävä ja toimeentulotukimenot nousevat, juuri näin on. Siitä syystä mielestäni ei olekaan oikein, että toimeentuloturvan kustannus on kunnilla. Sen pitäisi olla Kansaneläkelaitoksen, siis valtion, kustannettavaa perustoimeentuloa eikä kunnille siirrettävää kustannusta, niin kuin se tänä päivänä on, kun muut sosiaaliturvaetuudet ovat liian pieniä.

Mitä taas tulee ed. Gustafssonin epäilyihin siitä, puhuinko vilpittömästi, tapanani ei ole kyllä olla politiikassa epärehellinen. Pyrin rehellisyyteen ja vilpittömyyteen. Jos en pysty näitä kaikkia asioita saamaan läpi, niin olen siitä pahoillani, mutta yritän, ja myös meidän eduskuntaryhmämme puheenvuorossa on näitä monia asioita ed. Sasi jo tuonut esiin.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Porvarihallitus paljastaa budjettiesityksessään ennenkokemattoman karulla tavalla moraalinsa ja eettisen arvomaailmansa: köyhät kyyryyn, ammattiyhdistysliikkeen selkäranka nurin, hyvinvointivaltion palveluvarustus samoin. Sivistysvaltion tavoitteena tulisi olla vaikeuksissa olevien ihmisten tukeminen ja huolenpito sekä ay-liikkeen arvostaminen hyvinvointiyhteiskunnan eräänä merkittävänä rakentajana. Jos Ahon — Viinan hallitus olisi avannut sydämensä ihmisen

hädälle, olisivat lamalääkkeet olleet toisen sisältöisiä. Maksajat olisivat määräytyneet maksukyvyn mukaan.

Viitaan vasemmistoliiton eduskuntaryhmän vaihtoehtoihin esityksiin ryhmäpuheenvuorossa enkä toistakaan niitä enää tässä yhteydessä.

Ennennäkemätön lama ja suurtyöttömyys ovat paljolti seurausta myös kotimaisista virheistä. Kokoomuksella ja RKP:llä on virheisiin jo kaksinkertainen kiinnitys. Niitähän tehtiin jo sinipunahallituksen aikaan. Nykyinen hallitus käyttää häikäilemättömästi lamaa myös omiin yhteiskunnallisiin tarkoituksiinsa. Ministeri Viinanen on todennut Tekniikka ja Talous -lehdessä: "Jos nousukausi olisi Suomessa vieläkin jatkunut, niin kyllä Eurooppaan olisi menty vielä paljon huonommassa kunnossa." Ei tätä asiaa tämän selvemmin oikeastaan sanoa voi. Viinanen siis tarkoittaa, että mikäli nousukausi olisi jatkunut, olisi Suomen saattaminen eurokuntoon paljon vaikeampaa.

Hallituksen tavoitteet ovat siis selkeät. 10 prosentin työttömyys sopii tälle hallitukselle. Onhan se EY:n keskimääräinen työttömyysaste. Samalla perusteella sopii tälle hallitukselle myös sosiaaliturvan laskeminen, peruspalvelujen alarajo, ay-liikkeen ahdistaminen sekä valtionyhtiöiden myyminen. Tämä kaikki on arkipäivää nimenomaan EY-maissa. Tosin porvarihallitus ei huomaa, että esimerkiksi thatcherilaisuus on jo Englannissakin siirtynyt historiaan.

Selkeimmin kiteytti porvarihallituksen yhteisen yhteiskunnallisen näkemyksen valtiovarainministeri Viinanen esittelypuheenvuorossaan perjantaina syyskuun 13 päivänä. Eriarvoisuutta lisätään ja tuloeroja kasvatetaan. Viinanen pahoitteli sitä, että suurituloisia suosivia marginaaliveroprosentteja ei nyt esitetä alennettaviksi. Sanoisin, että itsekkyyks on huipussaan, mutta ei vain itsekkyyks vaan kyseessä on myös suhteellisuustajun vakava häiriötila. Jokainen sosiaalisen omantunnon omaava ihminen on sitä mieltä, että talouden ollessa näin pahoin vauriointuneessa tilassa ja säästötoimia etsittäessä sinipunahallituksen antamat suurituloisten verohelpotukset pitäisi peruuttaa. Sehän on päivänselvä asia.

Ministeri Viinanen totesi 13.9.: "Pääomatulojen verotuksen uudistamisesta on käynnistetty erittäin mittava valmistelutyö." Kuinkahan paljon porvarihallitus tulee laskemaan pääomatulojen verotusta? Sinipunahallitus laski suurituloisimpien marginaaliveroprosenttia 51:stä 39 prosenttiin.

Keskustan oppositiokauden puheet osoittautuvat budjettiesityksen valossa täydeksi tuulen pieksännäksi. Lähes kaikki on tänään keskustan osalta toisin. Perusturvapuolue onkin muuttunut perusturvan vastaiseksi. Budjetti kohtelee ankarasti maamme heikompiosaisia. Jopa ministeri Kuuskoski on julkisuudessa myöntänyt ensi vuoden budjetin olevan hyvin ankara niille ihmisille, jotka elävät sosiaalietuuksien varassa, siis myöntänyt budjetin olevan hyvin ankara niille ihmisille, jotka elävät sosiaalietuuksien varassa. Hän on ministeri, joka vastaa tästä alueesta. Ilmeisesti hän myös tietää, mitä hänen alueensa sisällään pitää.

Sairaat, työttömät, eläkeläiset, opiskelijat ja koululaiset pannaan tämänkin laman maksajiksi. Jopa pieneläkeläisiä uhkaa indeksitarkistuksen leikkaus, kansaneläkevakuutusmaksun periminen, terveyskeskusmaksukokeilu ja maksut laboratorio- ja röntgenkäynneistä.

Sairaan hoitopäivämaksuja korotetaan 87 markasta 115 markkaan, poliklinikkamaksuja 67 markasta 90 markkaan. Mutta ministeri Viinasella on otsaa todeta esittelypuheenvuorossaan: "Valtion maksuja ja taksoja ei ensi vuonna juurikaan koroteta." Puhumattakaan kaikista niistä maksuista ja tariffeista, joita kuntatasolla näinä päivinä ollaan nostamassa, jotta kunnallistalouden konkurssit yleensä voitaisiin estää. Vantaan kaupunginjohtaja Pirjo Ala-Kapee on vastikään julkisuudessa todennut, että mikäli järjestelyasiakirjaa noudatetaan, maksuja ja tariffeja jouduttaisiin Vantaalla nostamaan 70 prosenttia.

Porvarihallitusta on nimitetty teollisuuden hallitukseksi. Todellakaan ei voi välttyä siltä havainnolta, että STK on saanut oman suosikkihallituksensa. Hallitus ei esitä mitään vaateita eikä pidikkeitä teollisuuteen päin. Ministerit eivät esitä julkisuuteen edes toiveita työelämän laadullisista uudistuksista, työtekijöiden vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä omaan työhönsä. Tämähän ei maksaisi työnantajalle mitään.

Ammattiyhdistysliikkeeltä porvarihallitus sen sijaan tahtoi viedä jopa mahdollisuuden yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Pysähtyneisyyden ajat eivät tässä suhteessa todellaan ole ohitse. Nykyisillä valtaapitävillä on vielä pitkä, pitkä matka kansalaisyhteiskuntaan ja kansalaisoikeuksien kunnioittamiseen.

Tekniikka ja talous, lehti elinkeinoelämän päättäjille, totesi syyskuun 11 päivänä tänä vuonna: "Suomessa on käynnissä ennennäkemätön purkuoperaatio. Laman varjolla yritykset ja

yhteisöt kohtelevat henkilöstöään lyhytnäköisesti ja epäoikeudenmukaisesti. Vuosikymmenien saavutukset tuhotaan hetkessä. Suomessa irtisanoitaan ihmisiä suruttomasti. Toimet osoittavat selkeästi sen, että hyvinä aikoina yritykset eivät säästäneet pahanpäivän varalle." Varsin painavaa sanottavaa tältä lehdeltä, joka on elinkeinoelämän päättäjille tarkoitettu.

Tämä porvarihallitus pitää mm. torjuntahävittäjiä opiskelijoita tärkeämpinä. Opiskelijat olisivat kuitenkin varmempia ja turvallisempia tulevaisuuden rakentajia ja Suomen turvaajia kuin kylmät ja hengettömät hävittäjät. Suomen itsenäisyyden syvimpänä lama-aikana ollaan myöntämässä tilausvaltuus peräti ehkä 67 torjuntahävittäjän hankintaan, alkuhintaan 9,5 miljardia markkaa. Huolto- ja tukeutumisjärjestelmien hankintavaltuus on tarkoitus ottaa vuoden 1993 menoarvioon ja aseistusta koskeva tilausvaltuutus viimeistään vuoden 1995 menoarvioon.

Ministeri Viinanen totesi tänään minulle täällä keskustelussa, että torjuntahävittäjähankinta tehdään 10 vuoden aikana. Budjetissa olleen tiedon mukaan tämä tapahtuu kyllä 5 vuodessa. Mitä mahtanee maksaa Suomen veronmaksajille koko tämä mieletön hävittäjäpaketti? Kerrasaan epäviisas päätösesitys sekä ajallisesti, määrällisesti että sisällöllisesti. Tällaisia asioita pitäisi harkita paljon suuremmalla tarkkuudella. Nyt olisi puolustettava koko Suomen kansakuntaa ja ympäristöä aivan toisin keinoin. Haluan edelleenkin muistuttaa mieliin, että Euroopassa eletään kuitenkin myös aseriisunnan aikaa.

Nyt olisi kaikesta lamasta huolimatta ollut syytä parantaa opiskelijoiden elämäntilannetta selkeästi paremmalla opintotukiesityksellä. Suomen ylioppilaskuntien liitto sekä lukuisat muut opiskelijajärjestöt ovat vakavasti sitä mieltä. Niiden mielestä nyt tehty ratkaisu ei vähennä velkaantumista tai paranna oleellisesti opiskelijoiden taloudellista asemaa. Tämä on siis näiden opiskelijajärjestöiden kanta, jotka opintotuen kohteena ovat. Niiden mielestä nyt tehty ratkaisu ei vähennä velkaantumista tai paranna oleellisesti opiskelijoiden taloudellista asemaa. Arvoakas ateriatuki poistetaan jopa kokonaan. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä ns. opintotukiuudistus onkin todella räätälöity melko mitättömäksi ja otettu lähes hengiltä.

On käynyt ilmi myöskin se, että eräiden opiskelijoiden kohdalla käy niin, että tämä opintotuki laskee. Sellaista toimenpidettä, jolla lasketaan nykyistä opintotukea, ei oikein uudistukseksi voi

nimittää. Mutta toivottavasti opiskelijoille löytyy riittävästi täältä ystäviä budjettikäsittelyn aikana.

Arvoisa puhemies! Samalla kun olemme torjumassa suomalaista lamaa, toivottavasti muistamme, että ihmiskunnan syvimmat avoimet haavat ovat kehitysmaissa. Mekin olemme omalta osaltamme vastuussa elämän mahdollisuuksien tuhoutumisesta monessa kehitysmaassa. Unhcr:n ja YK:n Unepin asiantuntijat varoittavat länsimaita kehitysmaiden kansalaisten massapaosta sotien ja ympäristötuhojen alta. Siitä, miten me parhaiten voimme osallistua kehitysmaiden auttamiseen, tulisi mielestäni myös pikaisesti keskustella.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Herra puhemies! Ensinnäkin haluaisin ed. Astalalle vielä kerran muistuttaa siitä, että opintotukiuudistus siinä muodossa kuin on kaavailtu, on nyt eduskunnan käsissä. On täysin mahdollista, ettei lakia anneta, jos havaitaan, ettei se ole opiskelijoiden mielen mukainen. Jos he haluavat pysyä entisessä järjestelmässä, se on täysin mahdollista. Tämän enempää ei tässä tilanteessa irti saatu, ja niin kuin olen sanonut täällä aikaisemmin, nekin sadat miljoonat opiskelijoille olivat tärkeät. Yksityiskohtien hiontaan on mahdollista käydä. Asia on mahdollista, toivon mukaan, pitää auki ja hioa niin hyvään muotoon kuin suinkin ja ottaa, mitä edessä on. (Ed. Laine: Eihän se ole eduskunnan käsissä, ellei sitä anneta.) — Siinä vaiheessa, kun lakiehdotus annetaan, totta kai se on.

Lakiehdotusta uusitaan, koska oli tekeillä toisenlainen, suurempi kokonaisuus. Nyt sitä joudutaan hiomaan uudelleen. Valitan, että minulla ei ole sen lakiehdotuksen valmistelu tehtävänäni, mutta tiedän, että sitä tehdään ja että se on jo pitkälle suunniteltu. Välitän tämän tiedon, koska minusta rehellisesti pitää tuoda esille, missä vaiheessa asia on. Ja kun näin on, siihen päästään puuttumaan. Suomen ylioppilaskuntien liitto on taatusti keskeinen asiantuntijataho, joka asiasta voi mielipiteensä lausua ja asiaan vaikuttaa. Minusta päätöksenteon kannalta näin kuuluukin olla. Tämä oli asia numero yksi.

Toiseksi, ed. Astala, esimerkiksi tässäkin budjetissa työelämän tutkimukseen ja sitä kautta työelämän laadun kehittämiseen mm. kiinnitetään huomiota. Minä vain ihmettelen, missä olivat työelämää kohdistuvat tutkimukset takavuosisikymmeninä, rakentavat, aivan asialliset

tutkimukset niinä aikoina — tällaisen tutkimusaiheen esittäminenkin olisi tulkittu kapitalistien kammottavaksi riistoksi. Niinä aikoina hyvin monenlaiseen nollatutkimukseen erilaisten materialististen mekanististen, historiallisten tulkintojen perusteella, mikä nyt romuttunut täysin, aika meni hukkaan ja rahat myös. Jälki pelottaa. Ei niinkään meillä, ed. Astala. Minä pyydän huomauttaa, että jos kansainvälinen katsaus, jonka te äsken loitte, olisi ulottunut myös muihin maihin kuin meistä länteen ja Keski-Eurooppaan päin, jos olisi meistä itäänkin päin otettu esimerkkejä, niin mielestäni katsaus olisi ollut monipuolisempi ja kenties olisi myös kertonut kauppapoliittisiakin realiteetteja, jotka ovat aiheuttaneet ongelmia myös meillä. Se olisi yksinkertaisesti ollut realistisempaa.

Ed. Astala, kun kansainvälisestä yhteistyöstä ja kehityspolitiikasta puhutaan, niin minä ainakin olisin tässä vaiheessa erinomaisen kiinnostunut ja haluaisin kannattaa sen tyypistä työtä jopa lisäbudjetein, joka kohdistuisi mm. Baltian maiden tilanteen korjaamiseen monella tavalla. Kaikkialla on tarpeita. On oikein myönteistä, että edes todetaan se, että muuallakin on ongelmia kuin meillä Suomessa. Niitä on muualla, niitä on meillä, ja meillä on tekemistä jokaisella.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tähän aikaan yöstä on kyllä hieman vaikea suhtautua asiallisesti ministeri Uosukaisen kommenttiin koskien opintotukea. Siksi käytänkin määritelmää: silkkaa hurskastelua. Sitä se oli.

Puhuitte työelämän tutkimuksista. Minä en puhunut tutkimuksista vaan yksinkertaisesta asiasta, siitä että työntekijät voisivat päästä vaikuttamaan myös omaan työhönsä, jotta kuuluisa työmotivaatiokin voisi lisääntyä. Työntekijöissähän on arvaamaton määrä luovuutta ja halua vaikuttaa omaan työhönsä. Minä puhuin siitä. Tämä hallitus olisi voinut esittää työnantajille toiveen siitä, että ottaisivat työntekijät mukaan yhteiseen työhön.

Ministeri Uosukainen puhui myös kauppapolitiikasta tässä yhteydessä. Jos hän odotti, että minä olisin sanonut, että Neuvostoliiton-kaupan romahdus on vaikuttanut meidän lamaamme, niin kyllä voin sanoa sen tässä ääneen uudestaan. Ajattelin, että se on niin kirkas ja selvä asia, että sitä ei tarvitse enää toistaa puheenvuorossa, mutta voin sen sanoa, jos se

jotenkin huojentaa opetusministerin sielunelämää.

Opetusministeri Uosukainen: Herra puhemies! Minä olen esittänyt kantani opintotuesta paljon varhaisemmassa vaiheessa ja kertonut sen prosessin täällä jo aikaisemmin. Ed. Astala ei silloin vastannut tähän, niin ettei tämä yön hetkistä ole kiinni. Ei tässä kyse ole mistään hurskastelusta vaan asioitten kertomisesta.

Ed. Astala syyllysty nyt kyllä sen tyyppiseen yksinkertaistamiseen, joka mielestäni ei ole teille tyypillistä. Kun puhuin työelämän tutkimuksesta, tarkoitan nimenomaan sitä, millä lailla näihin asioihin voidaan vaikuttaa pidemmälläkin aikavälillä. Vastasin nimenomaan siitä syystä ja arvelin, että ajatuskulku sentään voi olla vähän mutkikkaampikin, koska kyllähän tähän tilanteeseen voi vaikuttaa myös tutkimuksen kautta; se asia on budjetissa. Kun budjetista on kyse, niin halusin nimenomaan ottaa esille sen kohdan, joka vaikuttaa teidän toivomaanne suuntaan. Ei kaiken tarvitse aina suoraan sillä mallilla olla, että sanotaan, mennäänkö barrikadeille vai ei. Kyllä voidaan toimia muitakin keinoja käyttäen.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Myöhäinen ajankohta huomioon ottaen taidan liikkua korkeahkolla abstraktiotasolla, mutta en ihan niin korkealla kuin ed. V. Laukkanen aikaisemmin. (Ed. Laine: Tämähän on aikainen ajankohta!) — Anteeksi, aikainen!

Puutun puheenvuorossani valtion rooliin huonoina aikoina sekä kansainvälisten muutosten luomiin uusiin näkymiin. Ne ovat tekijöitä, joita ei ehkä suoralta kädeltä voi esittää miljoonina tai miljardeina, mutta jotka keskeisesti vaikuttavat lyhyemmällä tai pidemmällä aikavälillä Suomen valtion talouteen.

Ensi vuoden budjetin suuruusluokkaa voi pitää perusteltuna. Nyt esitettyä dramaattisemmat leikkaukset voisivat laman olosuhteissa vain johtaa suoraan menojen siirtymiseen momentilta toiselle. Se, mikä jossakin muualla säästetään, joudutaan esimerkiksi toimeentulotuessa maksamaan.

Leikkauskohteiden painotuksessa vihreät olisivat tehneet kuitenkin toisenlaisia valintoja. Olisimme leikanneet esitettyä enemmän mm. maataloussektorilta, moottori- ja päätiehankkeista, puolustusmäärärahoista sekä poliittisten järjestöjen tuesta. Keskeisempi asia kuin yksittäiset budjetin summat on mielestämme se

muutos valtionverotuksessa, jota useita vuosia olemme esittäneet, että työvoiman verotuksesta siirryttäisiin selkeästi raaka-aineiden ja ympäristöhaittojen verotukseen. Nyt talouslaman olosuhteissa tällä muutoksella olisi entistä suurempi merkitys myös työpaikkojen säilymisen ja turvaamisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Hallituksella on ollut budjettia valmistellessaan epäkiitollinen tehtävä karsia valtion menoja niin, että ne olisivat järkevässä suhteessa ennustettuun verotulojen kehitykseen. Hallituksen tehtävää ei voi opposition puolelta kadehtia. On ollut paljon helpompi tehdä budjettia aikoina, jolloin jaettava määrä on ollut selvästi nousussa. Sen sijaan hallitus voi syyttää vain itseään vaikeuksista, joita se on kasannut omalle tielleen. Näitä tien tukkeita ovat herkässä tilanteessa heitettyt letkautukset ay-liikkeestä tai vaikkapa lakko-oikeudesta, kuten tänään saimme ed. Tiurin suusta kuulla. Kokoomus ja keskusta näyttävät nyt pitävän huolta siitä, että jo heikkouden tilaan ajautunut ay-liike on saanut uutta vettä myllyynsä, minus-ta aivan tarpeettomasti.

33—40 miljardin markan lisäys valtion lainanotossa ensi vuonna on vakava paikka. On selvää, että sitä lainaa Suomi maksaa kauan. Silti kannattaa pitää kirkkaasti mielessä ne tehtävät, joita varten valtio on olemassa. Valtio voi vain rajallisesti olla vaikuttamassa yritystemme kannattavuuteen ja siihen suhteutettuun tulospopimukseen. Päätyö siinä tehdään yrityksissä itsessään ja työmarkkinakentällä. On kohtuullista luottaa siihen, että työmarkkinakentällä on käytössä riittävästi järkeä kaikkien kannalta kohtuulliseen sopimukseen pääsemiseen.

Mutta ay-kenttä ei tule huolehtimaan Suomen vähäosaisista. Valtio kantaa suuren vastuun siitä, että taloudellisesti vaikean tilanteen lävitse selviävät lapsiperheet, opiskelijat, työttömät ja pienillä eläkkeillä elävät. Syrjäytymiskehityksen estäminen ja jarruttaminen on valtion keskeisiä tehtäviä laman aikana. Jos 25 000 työtöntä maksaa valtiolle aina noin miljardin, kuten on arvioitu, niin vaihtoehtoja ei paljon ole. Kun tätä varten ei ole hyvinä aikoina säästetty, on ihmisistä laman aikana huolehdittava vaikka velaksi. Onneksi myös sosiaalisektorilla on paljon järkeistämistä, niin että silläkin sektorilla on saatavissa joitakin säästöjä.

Arvoisa puhemies! Laman lääkkeiksi eivät riitä pelkät säästöt ja leikkaukset, vaan on myös uskallettava innovoida ja investoida tulevaisuu-

teen. Sen vuoksi kaikkein kriittisimmin voi suhtautua erilaisiin leikkauksiin ja vähennyksiin koulutus- ja tutkimusmenoissa.

Suomella on hyvin pitkä kokemus toimivista Venäjän markkinoista. Autonomian aikana vientimme pääsuunta oli itä. Suuret markkinat siellä, erityisesti Pietarin alue, auttoivat alun perin koko suomalaisen teollisuuden syntymistä. Toisen kerran Venäjän markkinat merkitsivät suomalaisen teollisuuden monipuolistamista, kun sotakorvauksina käyntiin lähtenyt idänkauppa, mm. raskaan metalliteollisuuden tuotteet, löysi markkinansa idästä. Suomi osasi käyttää asemaansa idän ja lännen suhteiden mallimaana hyväksi myös taloudellisesti. Idänvienti oli auki myös kulutustavaroille, mm. vaateteollisuudelle. Mikään yllätys ei varmasti ollut kenellekään, etteivät idän markkinoille suunnitellut tuotteet kelvanneetkaan läntisille markkinoille. Hinta — laatu-suhde ei toiminut. Osa tämänhetkisestä lamastamme johtuu perinteisen idän kaupan romahtamista.

Nyt on käynnissä uusi etsikkoaika idänkaupassamme. Demokraattinen kehitys Neuvostoliitossa ja päätösvallan siirtyminen tasavaltujen, alueiden ja kaupunkien tasolle, luo kokonaan uudet mahdollisuudet taloudelliseen yhteistyöhön ja kaupankäyntiin. Pietarin vapaakauppa-alueen syntyä ja muotoutumista, siitä tietääkseni on Leningradin kaupunkineuvostossa jo lakiesitys, tulee Suomessa nyt tiiviisti seurata. Alueiden mahdollisuudet käydä kaupaa suoraan, myös raaka-aineillaan, voivat nopeasti merkitä Suomen ja Venäjän kaupan vilkastumista. Kun kriisissä sanotaan olevan aina uuden siemen, niin erityisesti se on nyt totta Suomen idänkaupassa. Kannattaa katsoa, etteivät saksalaiset, italialaiset, ranskalaiset ja amerikkalaiset, jotka siellä jo ovat liikkeellä, kiirehdi suomalaisten edelle.

Ulkoministeriön ja ympäristöministeriön sektoreilla Itä-Eurooppa-projektit eri muodoissaan ovat hyvin tärkeitä. On ilahduttava havaita, että mm. ympäristöyhteistyö Neuvostoliiton kanssa ei ole tämän budjettiesityksen leikkauslistalla, vaan siihen on varoja lisäty.

Puhemies! Suomen kansantalouden 90-luvun raamit muodostuvat pitkälle nyt neuvoteltavasta Eta-ratkaisusta ja Suomen mahdollisesta EY-jäsenyydestä. Viimeiset muutokset Euroopassa antavat myös aiheen uudelleenarvioida Suomen paikkaa eurooppalaisessa yhteistyössä. Itä—länsi-sillanrakentajan rooli on toistaiseksi mennyt.

Eurooppa tarvitsee nyt selkeän yhteistyön rakenteen. Jugoslavian kriisin kaltaiset ongelmat osoittavat, että sillä yhteistyörakenteella on oltava myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuus. Itselläni ei ole suuria intohimoja siihen, kehittykö Etyk tällaiseksi yleiseurooppalaiseksi rakenteeksi vai muuttuuko EY sellaiseksi. Paineita kumpaankin on olemassa.

Etykin hyvinä puolina on tietenkin sen jo nyt toteutunut yleiseurooppalaisuus — tervetuloa vain Albanialle mukaan Etykiin — sekä se, että USA ja Kanada ovat mukana Etyk-prosessissa. Niiden apua tullaan tarvitsemaan Itä-Euroopan talouden ja ympäristönsuojelun ongelmien ratkaisussa.

EY:llä puolestaan on jo olemassa mm. oma parlamentaarinen järjestys, parlamentaarinen elin. Sillä on sitovan lainsäädännön antamismahdollisuus. Sillä on oma tuomioistuin. Nämäkin ovat välttämättömiä yleiseurooppalaiselle organisaatiolle.

Kun pidän Eta-sopimusta mielekkäänä erityisesti Suomen talouden näkökulmasta, pidän tärkeänä, että samalla selvitetään EY:n laajenemiseen ja demokratisoitumiseen liittyvät kysymykset. EY:n omat ratkaisut joulukuussa antavat tähän hyvän pohjan. Etan ja EY:n jäsenyyden hyvät ja huonot puolet tulisi jo tänä syksynä punnita tarkasti myös eduskunnassa käytävällä keskustelulla.

Puhemies! Oikeana ei voi pitää hallituksen toimintaa, että laman olosuhteissa luovutaan kehitysyhteistyörahojen bruttokansantuoteosuutta koskevasta 0,7 prosentin tavoitteesta. On totta, että nopean talouskasvun aikana varoja tuli kerralla liikaa ja kriittinen suhtautuminen kahdenvälisiin projekteihimme lopahti. Kansainvälisillä järjestöillä on kuitenkin paljon sellaista humanitaarista toimintaa, johon varoja voidaan osoittaa, kun mielekkäitä kahdenvälisiä projekteja ei ole riittävästi.

Mikäli hallituksen esitys varojen vähentämisestä muodostuu myös eduskunnan päätökseksi, on Suomen kehitysyhteistyön kohteet käytävä läpi hyvin kriittisesti. Painopiste on silloin pantava selkeästi järjestöjen tekemiin projekteihin, joissa laatu—hinta-suhde usein on paras. Sellaisia teollisen kehitysyhteistyön projekteja, jotka ennen kaikkea koituvat kotimaisen teollisuuden hyväksi, tulee karsia. Kehitysyhteistyöllä on myös selkeämmin tuettava ihmisoikeuksien, demokratian sekä järkevän ympäristö- ja väestöpolitiikan toteutumista yhteistyömaissa.

Puhemies! Lamasta ei saa tulla tekosyytä siihen, että Suomi alkaa, edelleen yhtenä maailman hyvinvoivista maista, tuijottaa vain omaan napaansa ja surkutella omaa tilaansa. Itsesääli ja itseruoskinta ovat tietysti mahtavia tunteita, mutta suomalaisille ja suomalaiselle luonteelle ne ovat liiankin rakkaita. Pään pitäminen kylmänä heikon taloudellisen tilanteen olosuhteissa on edellytys sille, että pää osataan pitää kylmänä myös seuraavan taloudellisen korkeasuhdanteen aikana. Hyviä päiviä on suomalaisten ollut aina vaikea kestää.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Haavisto tietää varmasti eräästä ulkoasiainvaliokunnassa käydystä keskustelusta, että me todella tuijotamme tietyllä tavalla omaan napaamme. Kun eräät muut länsimaat soveltavat tänä päivänä kehitysyhteistyömäärärahojensa osalta sellaista ajatusta, että tietyt Itä-Euroopan maat, myös Neuvostoliitto, ja sinne osoitettavat avustukset ympäristöasioissa jne. katsotaan kehitysyhteistyöksi ja kehitysyhteistyöhön varattavia varoja käytetään laillisesti Neuvostoliiton tiettyjen ympäristöongelmien avustamiseen, miksi mekin emme voi tehdä näin? Sitä olen sanonut ja maininnut moneen kertaan. Jos kehitysyhteistyömäärärahoja kerän annetaan, miksi me emme anna niitä Itä-Euroopan maihin, nimenomaan Neuvostoliittoon ja näille lähialueille, ympäristöongelmien ratkaisuun, kun me tässä vaiheessa heitämme kaukaisiin Afrikan maihin, myös muille maitteille, tavalla, josta ei jää mitään pysyvää ja kestävä kehityksen hyötyä siellä? Mutta itänaapurissa on tarvetta ja siellä me konkreettisesti näemme, miten ne vaikuttavat. Miksi me emme voi tehdä niin kuin muutkin, vaan katselemme omaan napaamme emmekä seuraa kansainvälisiä kehitystä tässä tapauksessa?

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle: Kuten ed. Aittoniemi hyvin tietää, Oecd tekee maaluokitukset ja myös kehitysmaalistat. Tietysti voi antaa apua mille maalle tahansa, mutta se, mikä on kehitysmäisä, määritetty kansainvälisesti tämän listan perusteella.

Kotimaassa minä olen pitänyt aina vastenmielisenä sitä, kun pannaan kaksi köyhää toisiansa vastaan, jotka on hyvinkin erilaisissa tilanteissa, ja sanotaan, että autetaan nyt tätä köyhää ja otetaan tältä köyhältä pois. Kansainvälisessä avussa tilanne on aivan samanlainen. Eurooppa

voi tietysti keskittyä itseensä ja auttaa ennen kaikkea Euroopan maita, mutta se ei poista kolmannesta maailmasta tai muilta mantereilta niitä ongelmia, joiden ratkaisuun tarvitaan myös meidän apuamme erityisesti minusta tällä hetkellä ympäristö- ja väestöpolitiikassa, joka on kyllä maailman yhteinen huoli, (Ed. Aittoniemi: Hukkaan heitettyä rahaa!) siinä ei auta silmien sulkeminen. — Ed. Aittoniemi sanoo, että se on hukkaan heitettyä rahaa. Mutta esimerkiksi ensi kesänä on Brasiliassa YK:n ympäristökonferenssi, joka käsittelee ilmastomuutoksia. En usko, että on ollenkaan hukkaan heitettyä tukea sitä, että kehitysmaat myös vähentäisivät hiilidioksidipäästöjään ilmakehään ja näin hidastettaisiin kasvihuoneilmiön syntymistä. Minun mielestäni kannattaa tehdä kaikki voitava sen eteen.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa herra puhemies! Täällä on useammassa puheenvuorossa otettu kantaa polttoaineveroon ja kannatettu sen nostamista. Haluan ensiksi sanoa oman mielipiteeni asiasta.

Polttoaineveron nostamisesta on helppo puhua näillä leveysasteilla, missä on kulkuneuvoja valittavana autosta bussiin, junasta raitiovauvuun, metrostä taksiin jne. Kehitysalueiden syrjäseuduilla on monin paikoin ainut mahdollinen kulkuneuvo oma auto. Siksi polttoaineveron kohdentaminen samanlaisena koko maahan on kohtuutonta ja epäoikeudenmukaista. Asiaa ei voi puolustella pelkästään ympäristöpoliittisin perustein. Polttoainevero asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan.

Sitten haluaisin vastata ed. Aittoniemelle kehitysyhteistyövaroista. Hän kannatti näiden käyttämistä Neuvostoliittoon. Minä olen eri mieltä. Neuvostoliitto ei ole kehitysmaa, vaan luonnonvaroiltaan maailman rikkaimpia maita. Tilanne on siellä tällä hetkellä vaikea sen takia, että siellä on ollut kommunistinen järjestelmä ja siellä on tuhlatu valtavasti rahaa asevarusteluun. (Ed. Aittoniemi: Mutta eräät muut luokittelevat sen kehitysmaaksi!) — Mutta tämä ei ole oikea luokittelu.

Arvoisa puhemies! Hallituksen aloittaessa työnsä oli maamme ajautunut syvään taantumaan, joka on nyt muuttunut jo lamaksi. Jos tuotanto osoittaa nollakasvua lähivuosina, voidaan jo puhua pitkästä lamasta. Jos taloutta ei saada elpymään, vaan talouskasvu supistuu edelleen tulevina vuosina, on meillä jo talouden

romahdus. Talouden elpyessä on tärkeää, että myös rakenteelliset ongelmat taloudessamme ratkotaan. Muuten saattaa lyhyen kasvun jälkeen olla edessä uusi lama.

Pahimmat taloutemme ongelmat ovat julkisen sektorin paisuminen ja avoimen sektorin supistuminen. Näitä ongelmia hallitus pyrkii ratkomaan mm. keskushallintoa supistamalla ja väliportaanhallintoa keventämällä. Jos näihin tärkeisiin uudistuksiin olisi uskallettu mennä jo vuosia sitten, ei valtiontalouden tilanne olisi tämä kuin nyt. Ja jos näitä rakenteellisia ongelmia ei saada poistettua tai ainakaan tuntuvasti vähennettyä, on elpymisen jälkeenkin väistämättä edessä uusi ja entistä syvempi lama. Tähän meillä ei kerta kaikkiaan ole varaa, joten hallituksen suunnitelmat julkisen sektorin kaventamisesta ovat enemmän kuin toivottavia.

Taloudellisten uhkakuvien ollessa näin synkät ei ole varaa politikointiin eikä lyhytnäköiseen populismiin, josta laskut lankeavat myöhemmin. Jos me vedämme pahoin ränsistynyttä valtiolaivaamme jokainen eri suuntaan, se auttamattomasti hajoaa, ja sen romahdus on ennennäkemättömän vaikea koko kansalle. Yhteen hiileen puhaltamalla on kansamme hätätilat ennenkin ratkottu, ja nyt on taloudellinen hätätila.

Vanha sananlasku sanoo: Velka on veli otettaessa, veljenpoika maksettaessa. Ja se on tosi. Edelliseen budjettiin lisäsivät jopa hallituspuolueiden kansanedustajat menoja useiden satojen miljoonien markkojen edestä. Joidenkin laskelmien mukaan maksamme vuosittain jo 5 miljardia yksinomaan lainan korkoja. Uuden budjetin mukaan on lainantarve kaikista säästöistä huolimatta 32,6 miljardia markkaa. Jos eduskunta ei hyväksy suunniteltuja säästölakeja, joudumme ottamaan lisää velkaa noin 10 miljardia kaiken entisen velan lisäksi. Verojenkiristämisvaihtoehtoon ei ole kovin suosittu. Velan jatkuvalle lisäämiselle on tultava katto. Jos jatkamme hyvinvointimme pönkittämistä velkavaroin, osoittaa se meiltä täydellistä taloustajun puutetta.

Keskustelut tavallisten kansalaisten kanssa osoittavat, että sieltä vielä löytyy maalaisjärkeä. Ymmärretään, että suu on pidettävä säkkiä myöten. Tätä maalaisjärkeä tarvitsisimme myös me päättäjät. Osaammeko ajatella omaa nenävarrtamme pidemmälle? Se näkyy sitten, kun äänestämme säästölaeista, jotka ajan oloon varmasti koituvat kansamme parhaaksi.

Jos opintotukiuudistus olisi toteutunut ns. Kurrin mallin mukaisesti, olisi se ollut vuosisadan uudistus opiskelijoiden kannalta. Varmaan me kaikki kansanedustajat olisimme halunneet sen toteutuvan jo tässä budjetissa alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Taloudelliset realiteetit huomioon ottaen se ei kuitenkaan ollut kokonaisuudessaan mahdollista. Budjetin mukainen uudistus koskee vain yli 20-vuotiaita korkeakouluopiskelijoita ja, huom., suosii poikia. Valtaosa Suomen nuorukaisista käy armeijan alle kaksikymppisenä ja saa tältä ajalta ilmaisen ylöspidon. Tytöt taas opiskelevat ilman taukoa ja kärsivät taloudellisesti tästä rajoituksesta. Uudistuksen ikärajan pitäisikin olla 18 eikä 20 vuotta. Ärtymyksen huippu opiskelijoilla on 5 markan ateriaeidon poistaminen. Ehkä nuoret jaksavat paremmin odottaa uudistuksen jatkoa, jos markkamääräisesti pieni ateriatuki palautettaisiin vaikka sisäisin siirtojärjestelyin.

Maataloudesta on tehty syntipukki maan taloudellisiin ongelmiin. Paljon puhutusta 3,5 miljardin markan vientituesta maksoivat maataloustuottajat itse tänä vuonna 770 miljoonaa markkaa. Ensi vuonna sen on arvioitu nousevan jo 902 miljoonaan markkaan. Vaikka koko maatalouden pääluokka poistettaisiin, eivät maamme taloudelliset ongelmat poistuisi. Maatalouden menot ovat ensi vuodelle noin 12 miljardia markkaa ja esimerkiksi sosiaali- ja terveyspääluokan vastaavasti yli 53 miljardia markkaa. Itärajan takana, sosialismin raunioilla, on nälkä, ja siellä on ruoka arvossaan. Meillä maatalousyrittäjät on Suomen haukutuin kansalainen, vaikka jokainen meistä tarvitsee häntä.

Ylituotanto-ongelma meillä on, se on myönnettävä. Siksi on paikallaan ryhtyä toimenpiteisiin sen poistamiseksi. Maatalouden tukimuodot ovat liian monimutkaiset. Kristillisen liiton kanta on, että tukimuotoja on yksinkertaistettava. Tuelle on asetettava tilakohtaiset kattorajat, ja tuki on suunnattava etupäässä päätoimisille maataloustuottajille.

Maataloudessa on myös alueellisia ongelmia. Itä- ja Pohjois-Suomi ovat perinteisesti karjalousaluetta. On epäoikeudenmukaista, että lähinnä Etelä-Suomen suurille viljatiloilte tarkoitettu kesannointipakko koskee samanlaisena myös Itä- ja Pohjois-Suomea. Säädetty 15 prosentin pakkokesannointi aiheuttaa sen, että yrittäjä joutuu ostamaan rehua muualta ja hyödyn viedin sitten rehufirma. Toinen vaihtoehto on vähentää karjaa. Molemmissa tapauksissa jou-

tuvat maatalousyrittäjät luopumaan osasta ansiotulojaan. Vastaava näyttää olevan hyvin vaikeaa palkansaajajärjestöille.

Mahdollisista Eta- ja EY-ratkaisuista huolimatta ruokahuolto on pidettävä meidän omissa käsissämme ja maatalous säilytettävä perheviljelmäpohjaisena.

Mottoni politiikan teossa on ollut: "Ei yksistään järjellä, vaan myös sydämellä!" Meillä poliitikoilla on vaara, että me ajattelemme liian järkipäisesti ja unohtamme pehmeät arvot ja tunteet. Taloudellisten voimavarojen ollessa niukatkin voimme kohdentaa säästötoimet sosiaalisesti ja oikeudenmukaisesti. Pienellä eläkkeellä tai pienellä palkalla oleva joutuu jo nykyisellä kustannustasolla hyvin ahtaalle. Jos kuormaa aina vain lisätään, voivat myös henkiset voimavarat pettää.

Arvoisa puhemies! Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa hallitus on laatinut tiukan budjetin tasapainottaakseen valtiontaloutta ja elvyttääkseen elinkeinoelämää. Tähän asti olemme jakaneet hyvinvointia yrittäen kohdistaa sen sosiaalisesti oikein. Nyt, kun taloudellisia resursseja ei juuri ollenkaan ole, tulee myös niukkuus oppia jakamaan oikeudenmukaisesti.

Ed. V i h r i l ä : Herra puhemies! Maassa on nyt runsaan neljännesvuosisadan jälkeen porvarihallitus. Keskusta ja kokoomus ovat samassa hallituksessa. Useat, erityisesti me eteläpohjalaiset, kaipasimme tätä hallitusratkaisua vuosikausia. Nyt Esko Ahon johtama keskustaanemistöinen hallitus on antanut ensimmäisen keltaisen kirjansa tähän saliin. Viime vaalikaudella maassa syötiin enemmän kuin tienattiin ja elettiin kasinotalouden huumassa ja jopa humalassa. Tässä kirjassa nyt maksamme näitä kaikkia laskuja yhteisesti.

Hallituspuolueen edustajana on ns. poliittisena realiteettina seisottava budjetin takana, ellei siihen yhteisesti tehdä muutoksia, mutta vielä näin lähete keskustelussa keskeytyksen jälkeenkin on mielestäni oikeus ja velvollisuus tuoda esiin niitä epäkohtia, joita budjettiesitykseen mielestäni eräissä pääluokissa liittyy.

Arvoisa puhemies! Valtionvelka kasvaa päivä päivältä ja verotulot vähenevät. Tämän vuoksi oli virhe, että heinäkuun alussa tulivat voimaan veron alennukset. Nehän suosivat erityisesti hyvätuloisia. Tuloverotuksen kiristämiseen nykyisellä hallituskokoonpanolla valitettavasti ei ole mahdollisuuksia, koska kokoomus pitää tuloverotuksen nostamista hallituskysymyksenä,

ja siksi on jouduttu hakemaan muita keinoja, joilla valtion kassaa paikataan.

Yksi tällainen keino on tässäkin salissa tänä päivänä monta kertaa jo esille nostettu matkaveron säätäminen. Mielestäni matkaveron voidaan nykyisessä taloudellisessa tilanteessa säätää. Oli suuri virhe jo keväällä tai keskikesällä, että charterveroa ei saatu aikaan. Missään tapauksessa matkaveroa ei mielestäni voida korvata korottamalla tuntuvasti polttonesteiden hintoja, kuten julkisuudessa on esitetty. Polttonesteiden hinnat ovat jo kohtuuttoman korkeat, ja kuten useissa puheenvuoroissa on esille tuotu, tästä kärsisivät ennen kaikkea laaja maaseutu ja haja-asutusalueet.

Herra puhemies! Sisäasiainministeriön pääluokassa voi todeta myönteisenä sen, että hallitusohjelman mukaisesti valmistellaan lainsäädäntöä, jolla poistetaan esteitä kuntainliittojen kokoamiselta laaja-alaiseksi maakuntahallinnoksi, ja myös sen, että Helsingistä siirretään päätöksentekoa entistä enemmän maakuntiin ja kuntiin. Mielestäni tämä on aivan oikean suuntaista toimintaa. Myös ainakin tutkitaan keskusvirastojen lakkauttamista ja saneeraamista. Tämä on myös myönteinen piirre.

Mielestäni sellainen hallitus kuin vesi- ja ympäristöhallitus voitaisiin myös lakkauttaa ja tehtävät, jotka koskevat maataloudellista tuotantotoimintaa ja rakennustoimintaa, siirtää maa- ja metsätalousministeriöön ja ne, jotka koskevat ympäristönhoitoa ja ympäristönsuojelua, ympäristöministeriöön. On syytä muistaa, että vesi- ja ympäristöhallituksen budjetoiduista menoista 60 prosenttia menee maatalouspääluokasta. On syytä myös siirtää tehtäviä maakuntatasolla vesi- ja ympäristöpiireihin ja edelleen kuntiin maaseutulaentakuntien ja ympäristölaentakuntien hoidettaviksi. Mielestäni vesi- ja ympäristöhallituksella ei tulevaisuudessa voi olla sitä tehtävää, joka sillä tänä päivänä on, ja lakkauttamisella voitaisiin byrokratiaa tässä tasavallassa tältäkin osin vähentää.

Herra puhemies! Tämä hallitus on maatalousministeri Puran johdolla todennut monta kertaa, että keskeisenä maatalouspoliittisena tavoitteena on omavaraisuuden turvaaminen kaikissa tilanteissa, mutta toisaalta meidän tulee purkaa ylituotantoa ja päästä vientituesta eroon. Nyt keltaisessa kirjassa maatalousministeriön pääluokka kasvaa 3 prosenttia mutta yksinomaan viljelijöiden omalla kustannuksella.

Kun tutustuu nimenomaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan, voi todeta avoi-

mesti sen, että esityksen hyväksymisen jälkeen maatalous ja maaseutu tulevat elämään ensi vuonna yhtä historiansa vaikeimmista ajoista. Menehän nyt esittelyssä oleva budjettiesitys maatalouden osalta edellisen hallituksen esittämien supistamistavoitteiden edelle. Vientituen ja ylituotannon leikkaamista kiihdytetään 100 miljoonalla markalla, kun sitä verrataan ns. Gatttarjoukseen. Myös maataloustulolakitöimikunta ehdotti lievempää ylituotannon purkamista kuin esitys on nyt.

Valtiovarainministeri Iiro Viinanen totesikin jo illansuussa, että yksikään sosialidemokraattinen valtiovarainministeri ei olisi kyennyt ajamaan tällaista supistamislinjaa läpi. Ei olekaan ihme, että tänä päivänä viljelijäväestö, joka merkittävästi äänesti vaaleissa Suomen keskustaa ja myös kokoomusta, on nyt tietyllä tavalla ymmällä. Pitääkö porvarihallituksen saneerata maataloutta todella näin lujasti ja varsinkin, jos käy niin, että yhteiskuntasopimusta tähän maahan ei synny?

Maatalouspääluokan nettomenot ovat ensi vuonna enää 6 prosenttia kaikista budjettimeinoista. Vielä muutama vuosi sitten ne olivat jopa yli 10 prosenttia. Tämä osoittaa, että maatalouden valtiontaloudellinen rasitus vähenee kaiken aikaa, vaikka muuta on menneen päivän ja tämän yön aikana väitetty. Maatalouden osuus kansantulosta on todella vajaat 3 prosenttia, ja kun siihen lisätään nettokantorahatulot, nousee osuus 5—6 prosenttiin. Metsätuloista huomattava osa menee myös muille kuin viljelijöille, ja palkkatulot olivat viime vuonna sosiaalimaksuihin runsaat 67 prosenttia kansantulosta. Mielestäni nämä luvut osoittavat todella, mikä merkitys maataloudella on kokonaisuuden kannalta. Tämä tulisi myös selvästi ymmärtää, kun päätöksiä ollaan maatalouden supistamistoimissa tekemässä.

Maatalouden tukiaisista puhutaan edelleen hyvin kevin perustein. Ei haluta muistaa, että elintarvike- ja maataloussektorit maksavat valtiolle erilaisia maksuja suurin piirtein saman summan kuin ne valtiolta tukena saavat. Otan esimerkin vuodelta 1989. Valtion tulot maatalous- ja elintarvikesektorilta olivat noin 7,5 miljardia markkaa, ja samanaikaisesti maataloustuotannon tasapainottamiseen, hintapoliittiseen tukeen, elintarvikkeiden vientikustannuksiin, tarvittiin noin 7,1 miljardia markkaa.

On myös syytä muistaa, että viljelijä työllistää tänäänkin yhteiskunnassa neljä muuta henkilöä. Me luemme päivittäin lehdistä, oman maakunta-

ni lehdistä, miten Normilk lomauttaa henkilöstön muutamaksi viikoksi — Normilk on meijerijärjestö, osuusmeijeri — tai Itikka-Lihapolar lopettaa tuotantolaitoksensa Vaasassa ja Joensuuassa tai Ylihärmän maatalouskoneteollisuus joutuu lomauttamaan. Näitä saamme lukea päivittäin.

Siitä huolimatta erityisesti sosiaalidemokraatit ilmoittavat vielä tänäänkin, että maataloudessa pitäisi entistä enemmän säästää. Sopiikin kysyä, kuinka monta työpaikkaa maatalouden näin rajut supistamistoimet tulevat viemään maaseudulta ja ennen kaikkea myös, mitä tapahtuu kotimaiselle elintarviketeollisuudelle, kotimaiselle kaupalle, kotimaisille palveluille, jotka lepäävät hyvin vahvasti maatalouden varassa.

Herra puhemies! Maataloustulolaki hyväksyttiin suurella yksimielisyydellä edellisessä eduskunnassa. Laki on neuvottelulaki. Se antaa mahdollisuuden hallitukselle neuvotella oikeudenmukaisesta ratkaisusta. Budjettiriihi osoitti, että kokoomusministereihin, ainakin eräisiin, on iskostunut erään professorin toteamus, että maatalouden ylituotannosta päästään kaventamalla viljelijän etuja. Näin valitettavasti budjettiriihessä ainakin maatalouden osalta osittain kävi. (Ed. Laine: Oliko se professori Tiuri?) — Ei ollut professori Tiuri. — Mutta vanha sanonta kuuluu, että pelto ei petosta salli. Tämä pitää paikkansa niin viljelyn kuin talonpoikaissäestönkin osalta.

Maatalousväestö on valmis kantamaan vastuuta koko yhteiskunnan kehityksestä, mutta se edellyttää ehdotonta oikeudenmukaisuutta. Kaikkien on lähettävä samalta viivalta. Säästötalkoiden seurauksena viljelijöiden tuloja on jo leikattu 20—40 prosenttia. Tässä ovat mukana pakkokesannointi, tavoitehintojen jälkeenjäneisyys, korkojen nousu, fosforiverot jne. Erityisesti tästä kaikesta ovat joutuneet ja joutuvat kärsimään nuoret velkaiset viljelijät. He eivät kestä tätä. Konkurssiaalto on tällä hetkellä jo levinnyt maaseudulle. Koko kansantalouden kannalta maatalouden kuristaminen on pientä näpertelyä. Tuhansien viljelijäperheiden kannalta se on kohtaloksymys.

On ymmärrettävää, että supistuva elinkeino, kuten maatalous tänä päivänä on, ei välttämättä tarvitse entisen laajuista vuosien mittaan paisunutta neuvoja- ja virkamieskuntaa. Tuntuu tiettyllä tavalla kohtuuttomalta, että budjettiesityksessä leikataan erityisesti minulle ja uskoakseni myös monelle muulle hyvin läheistä neuvontalaa eli nimenomaan 4H-neuvontaa niin rajusti

kuin nyt on tehty. Jos budjettiesitys menee tämän mukaisena läpi, se tietää, jos se viedään suoraa 4H-neuvojavakansseihin, noin 70 vakanssin lakkauttamista eri puolilla maata. Kun keskimäärin pitäjässä on yksi 4H-neuvoja, se tietää käytännössä sitä, että tämä tärkeä nuorisotyömuoto on uhattuna. Erityisesti, kun työttömiä on näin paljon ja työttömyys kasvaa nuortenkin kohdalla, toivoisin, että 4H-toimintaan saisimme supistusta pienennettyä.

Maa- ja metsätalousministeri Pura on esittänyt maatalouden markkinointirahaston perustamista. Toivonkin, että hallitus voisi pikaisesti tähän paneutua ja tehdä periaatepäätöksen rahaston perustamisesta.

On myöskin syytä toivoa, että mahdollisimman pian, viimeistään ensi vuoden aikana, eduskuntaan tuotaisiin maaseutupoliittinen selonteko, jotta eduskunta voisi keskustella siitä linjasta, miten suomalaista maaseutua tulevaisuudessa kehitetään ja miten turvataan kotimainen elintarviketuotanto sekä maaseudun asuttuna säilyttäminen.

Herra puhemies! Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka puhuttaa erittäin paljon. Tässä ovat tärkeinä kysymyksinä eläkeläisten ja opiskelijoiden asiat. Toteaisin myöskin selkeästi sen, että kun ministeri Uosukainen puuttui opiskelijoiden asemaan, kyllä korkeakouluopiskelijoiden kohdalla on avoimesta todettava, että se esitys, minkä hallitus on antamassa, on huomattavasti parempi kuin nykyisin voimassa oleva. Ellei se opiskelijoita tyydytä, tuntuu aika ihmeelliseltä: ettei olla valmiita ottamaan merkittäviä parannuksia. Eihän se toki aukoton ole, mutta joka tapauksessa merkittävä parannus opiskelijoiden asemaan on tulossa.

Mitä tulee eläkeläisten asiaan, siinä suhteessa täytyy olla kyllä budjettiesitykseen pettynyt. Tämä koskee tietenkin ennen kaikkea kansaneläkkeiden varassa elävien ihmisten eläketurvaa. Mielestäni olisi oikeudenmukaista ja kohtuullista, että niille eläkeläisille, jotka elävät pelkän kansaneläkkeen, ennen kaikkea lisäosan, varassa, indeksitarkistus tehtäisiin tai pieni tasokorotus. Kyllä siihen keinoja löytyy, jos on poliittista tahtoa.

Mutta on avoimesti todettava, että eläkekysymys on erityisesti toiselle päähallituspuolueelle kokoomukselle hyvin vaikea paikka. Yllättävää olikin kuulla ed. Tainan puheenvuoro, jossa hän oli valmis leikkaamaan myös maatalousväestön sosiaaliturvaa. Ehkä asia on niin, että kokoomus on oppinut ajamaan hyvätuloisten asiaa ja tässä

mielessä pieneläkeläisten asian ajaminen ei heitä kiinnosta. Toivoisin kuitenkin, että eduskunnassa löytyisi budjettikäsittelyn aikana yksituumaisuutta ja voisimme pieneläkeläisten asemaa parantaa joko indeksitarkistuksen tai tasokorotuksen myötä. Ellei tässä kysymyksessä päästä eteenpäin, saattaa se muodostua hallitustyhteistyölle merkittäväksi koetinkiveksi.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Jos ed. Haavisto olisi paikalla, hän joutuisi, mikäli suostuisi kuuntelemaan, väistämättä kuulemaan, mitä mieltä olen hänen käyttämästään puheen- vuorosta. Ehkäpä joku sen ystävällisesti kertoo, sillä tällaista reagointia ed. Haavisto ei kuitenkaan varmaan saattanut odottaa: Mielestäni se oli harvinaisen kypsä ja mielenkiintoinen puhe erityisesti siltä osin kuin se käsitteli pyrkimystä innovaatioiden kautta hakea Suomelle uutta nousun jalansijaa. Tuntui siltä, että ajatusvirrämme olisivat ikään kuin osuneet tekstin valmistelun osalta yksiin.

Sitä vastoin oudoksuin hieman sitä logiikkaa, jota ed. Nikula edusti tuodessaan esille sinänsä mielenkiintoisia joukkovelkakirja-asioita tarkoituksena tuoda uutta rahaa asuntomarkkinoille purkamalla ns. TEL-takaisinlainausjärjestelmiä. Tosiasia on, että suomalaiset asuntomarkkinat, joille tällä kertaa olisi erinomaisen suuri tilaus—nehän laittaisivat liikkeelle varsin nopeasti myönteistä elvytystoimintaa lisäämättä erityisesti vaihtotaseen alijäämää—kärsivät pääomapulasta. On kuitenkin kokonaan toinen kysymys, onko tämä oikea tapa hakea pääomia tuolle sinänsä tärkeälle sektorille. On tänä päivänä sanottava, että yrittäjien ja yritysten kannalta, niin suurten kuin pienten, ei ole lainkaan vähäarvoista se, että ne voivat käyttää tältä osin suhteellisen edullista takaisinlainausjärjestelmää.

Uskoisin mieluummin siihen, että ne toimenpiteet, joita hallituksen piirissä on esitetty toteutettaviksi asuntotuotannon vireyttämiseksi ja eräiden kompleksisten kysymysten poistamiseksi mm. vuokrasäännöstelyn purkamisesta saattavat aikaan terveiden markkinavomien myllerryksen, joiden yhteydessä myös kysynnän ja tarjonnan laki väistämättä tulee vaikuttamaan myönteisellä tavalla asuntomarkkinoihin lopulta aina hintaa myöten.

Herra puhemies! Helsingin Sanomat simuloi varsin mielenkiintoisen koeperheen, jota se kutsui Pikkaraisen perheeksi. Sen taloudellista tilannetta ja selviytymismahdollisuutta lehti peilasi hallituksen budjettiesitystä vastaan. Se päättyi

erinomaisen mielenkiintoiseen lopputulokseen, jossa tämä esimerkkiperhe ikään kuin isäntänsä suulla sanottuna selviää, mikäli työpaikka säilyy. Tässä itse asiassa tuli koko tämän päivän kansantalouden kaikkein keskeisin kysymys esille. Itse asiassa hallituksen talousarvioehdotus saa kohtuuttomankin merkityksen, kun tiedämme, että se on sittenkin vain osa kansantaloudesta ja toisaalta se tapa, millä markkinat reagoivat mm. saamalla aikaan uusia työpaikkoja tai pitämällä toiminnassa vanhat, on ratkaisevasti vaikuttamassa siihen, voiko tämä budjetti, sen hyvää tarkoittavat kohdat niukkuudesta huolimatta, ylimalkaan toteutua. Miltä näyttää lähimenneen valossa?

Suomalainen hyvinvointiautomaatti on tehnyt teollisuuden työpaikasta varsin kalliin, niin kalliin, että siinä vaiheessa kun buumi alkoi maassamme erityisen voimakkaasti kulkea, näytti paljon viisaammalta satsata työpaikkapanostukset palveluelinkeinoille. Niinpä tänä päivänä tiedämme, että kansantuotteesta teollisuuden osuus on enää 25 prosenttia. Se on niin vähän, ettei se riitä ainakaan silloin, kun kansantaloutta pitäisi vetää vastamäkeä.

Miten tähän on tultu ja miksi on käynyt niin, että vasta nyt tämä todellisuus kaikessa raadalisuudessaan paljastuu? Onhan elinkeinoelämällä organisaatioita. Onhan olemassa neuvottelujärjestelmiä, joiden olisi kuvitellut reagoivan varsin nopeasti ja tehokkaasti. Tosiasia on, että meidän neuvottelujärjestelmämme ovat jo aikaa sitten kadottaneet todellisuudentajun, päätökset toimenpiteistä ja reunaehtojen muotoilusta ovat jo pitkään olleet muualla tai ainakin muissa käsissä kuin niissä, jotka kokevat sen, mitä arkinen työ yrityselämän piirissä itse asiassa on. Elinkeinoelämän omat järjestöt alkoivat hengittää omaan tahtiinsa eivätkä niinkään jäsenmaksujen maksajien tahtiin.

Tyypillisin esimerkki on siinä, etteivät ne kyenneet reagoimaan tähän uuteen tilanteeseen, joka kuluva vuoden aikana on syntynyt. Tarkoitan tällä sitä, että työmarkkinajärjestöt eivät kyenneet avaamaan yhtäkään neuvottelusolmua, vaan tilannetta ajettiin varsin pitkälle pelkästään hallitusvetoisesti. Se tietää sitä, että kun kansantaloudessa ja Suomenmaassa ylimalkaan hallituksella on vain osa voimista käytettävissään, oli selvää, että ratkaisut antoivat odottaa itseään.

Makrotalousviisaat kyllä kiistelivät siitä, minkälaista oikeaoppisen talouspolitiikan pitäisi olla. Maahan syntyi mielenkiintoinen devalvaatioveljeskunta, mitä erityisimmistä aineksista

kokoonpantu joukko, erilaisin tarkoituksin. Minkä se sai aikaan? Ainakin varmasti sen, että monet markkinahäiriöt, monet viivästyneet ratkaisut ja monet tekemättömät investoinnit ovat seurausta hulluudesta devalvaatiopuheista.

Aikaa tarvittiin, sitä tuntui riittävän. Itse asiassa työmarkkinajärjestöjen nopeampi reagointi, enkä olisi pannut pahakseni sitäkään, jos hallitus olisi tätä erityisesti ryhdittänyt, sai aikaan sen, että lomarahat kuluvalta kesältä maksettiin. Mikäli niistä olisi voitu neuvotella etukäteen, moni konkurssi olisi jäänyt tekemättä ja moni pysyvä työpaikka olisi vielä nytkin pysyvä. (Ed. Aittoniemi: Eiköhän ole liioitellua?)

Tasavallan talousarvio on vain yksi vaikutuskeino kansantalouden tilaan. Se voi yritystoiminnan ja työpaikkojen näkökulmasta tukea, elvyttää tai rohkaista. Meille on sanottu, että elvytys ei ole tämän taloudellisen tilanteen asia. Siitä huolimatta hallituksen budjetissa on joitakin elvyttäväksi luettavia toimenpiteitä. (Ed. Aittoniemi: Kevään devalvaatio olisi ollut ainoa ratkaisu!)

Se, mihin budjetti saattaisi parhaimmillaan päästä, olisi rohkaista suomalaista yritystoimintaa, rohkaista pääomien synnyttämiseen. Suomalainen yritystoiminta on pääomaköyhä. Käytännössä se merkitsee sitä, että se ei kykene kovassa vastamäessä juurikaan tehokkaaseen vetoon, se on nyt viimeistään näkynyt. Yritystoimintaan ei ryhdytä sosiaalietuuksien hankkimiseksi, vaan rikastumisen tarkoituksella. Tätä menestymisen mahdollisuutta on suomalaisessa yhteiskunnassa kunnioitettava ja sitä pitäisi rohkaista.

Verotuksellinen tie on tässä parhaita keinoja. Vaitinkin, että kaikki syyt, joita esitetään verouudistuksen pysäyttämiseksi, ovat tekosyitä. Meillä on tässä hallituksen ehdotuksessa yhtiöverokantaa alennettu. Se on kuitenkin vain osatoimenpide ja osin riittämätön, sillä se kohdistuu osakeyhtiöihin. Sitä vastoin monet henkilöyhtiöt kokevat tilanteen itse asiassa verotuksen kiristymisenä, sillä investointivarausten poistaminen tulee koskettamaan niitä erityisen paljon.

Varsin monissa puheenvuoroissa täällä ja muualla ollaan nyt huolissaan konkurseista, ehkäpä sen vuoksi, että konkurseja alkaa olla enteellisen paljon. Niitä on niin paljon ja niistä puhutaan niin runsaasti, että saatamme kuvitella niitä tapahtuvan lähipiirissä, ja silloin huolekuus kasvaa. Konkurseja näyttäisi syntyvän tässä maassa 6 000—8 000 vuodessa.

Konkurssilainsäädännön uudistamisen taakse on jäänyt itse asiassa varsin kelpoinen joukko käytännön keinoja, joilla olisi voitu ja voitaisiin vieläkin tulla sellaisia terverunkoisia yrityksiä vastaan, jotka ovat joutuneet suhdannepoliittisesti vaikeaan tilanteeseen. Suhdannelainat auttavat jonkin verran, mutta tosiasiasa voitaisiin kuvitella, että vähäisten verosaatavien kohdalta valtiovalan harkinta tai uudet ohjeet verottajalle saattaisivat pelastaa monta työpaikkaa. Sovittelumenettelyä ei Suomessa monien läntisten markkinatalousmaiden tapaan ole lainkaan kehitetty, ja saneerattavien yritysten asioiden järjestely uutta nousua varten on täysin lapsenkengissä.

Ne olisivat juuri niitä toimenpiteitä, jotka eivät aiheuttaisi budjettiin juurikaan paineita, mutta saattaisivat asiallisesti ottaen olla keventämässä budjetin niitä osia, joista kulkeutuu rahapuroja työttömyysavustusten maksamiseksi. Näihin 6 000—8 000 konkurssiin eivät mahdu kaikki, sillä kaikki eivät kaadu rytinällä. Tässä maassa loppuu runsaasti yrityksiä paljon vähemmällä äänellä, mutta loppuu kuitenkin. Käytännössä me menetämme joka tapauksessa ymmärtämättömyytämme tuhansia innovaatiokykyisiä yrittäjiä, jotka saattavat halvaantua velka-kaakkaansa itse asiassa loppuiksi, sillä se totuus tässä maassa ainakin on, että yrittäjän velka ei mätäne.

Eilen Helsingin Sanomissa todella oli maksettu ilmoitus, jossa sanottiin mm.: ”Lamakoira puree paikallaanoliijaa.” Minusta suomalainen yhteiskunta on osoittanut kyllä viimeisten kuukausien ajan erinomaista taituruutta pysyä paikallaan. Jälkiviisaan silmä katsoo somasti taaksepäin kuten kirjailija suvaitsi sanoa, ja niin on tapahtunut Suomen talouselämässä ja suomalaisessa yhteiskunnassa kaikkienensa. Siksi jokainen puheenvuoro ja jokainen toimenpide, joka rohkaisee innovaatioon, olisi mitä tervetullein. Innovaatioita ei ole kielletty myöskään valtiovalalta.

Kun näyttää siltä, että suomalainen raha siltä osin, kuin se ylimalkaan on liikuntakykyinen, hakeutuu ulkomaisille markkinoille, mutta vastavaroisesti emme ole nähneet juurikaan liikehdintää pääomien osalta sieltä tännepäin, voisi sanoa, että tässä on eräs käytännön tehtävä, ei suurtakaan luovuutta vaativa, jolla Suomen kansantalouden vetovoimaa voitaisiin lisätä avaamalla ovet ulkomaiselle sijoitustoiminnalle mahdollisuuksin täällä sijoittaa sekä osakkeisiin että kiinteistöihin lain sitä erikseen estämättä.

Tämä merkitsisi selvää ja päättäväistä askelta kohti nykyistä paljon kansainvälisempää Suomea.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 13.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 18 päivänä syyskuuta kello 2.05.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

